

KOTKA, KOTKANSAARI

KORKEAVUORENKATU 13

NS. JÄRJESTÖTALON TONTTI
285- II-31-2

ARKEOLOGINEN KOE- JA VALVONTAKAIVAUS 2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari, Korkeavuorenkatu 13
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	II-31-2
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koe- ja valvontakaivaus
Kohteen ajoitus:	(1790-) 1900-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670583, ikoo 349645
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	13.6.-30.6., 18.8.-13.9., 10.-11.10. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 700 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Varte Oy, Kotkan kaupunki n. 16.000 e
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	ei taltioituja esinelöytöjä
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51864:1-44 (mustavalkonegatiivit), YLEV51865:1-186 (diapositiivit) Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 38
Kaivauskertomuksen liitteet:	3 kpl ja 22 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	MV/RHO/Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaavoitustoimisto, Kymenlaakson museo, Varte Oy
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. MV/RHO.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011, Museoviraston lausunnot: Dnro: 169/304/2011 9.5. 2011 sekä Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo vastasi kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritetuista koe- ja valvontakaivauksista Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n, ns. Järjestötalon tontilla. Kaupunkiarkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi Varte Oy:n uudisrakennushankkeen vuoksi, johon liittyen tontille oli suunnitteilla pysäköintihallin rakentaminen.

Rakennushankkeen kohteena ollut tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä vuonna 2007 luokiteltu kokonaisuudessaan 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Tästä johtuen Museovirasto edellytti tontilla ennen rakennustöitä tehtäviä arkeologisia koekaivauksia sekä maarakentamisen alettua kaivutyön suorittamista tietyin osin arkeologisenä valvontana. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että museo vastaisi rakennustontilla suoritettavasta koekaivauksesta sekä niiden jälkeisestä valvontatyöstä.

Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle kaivettiin koneellisesti kolme 2 m:n levyistä ja 26-30 m:n pituista koeojaa, jotka dokumentoitiin. Kaivausten myötä kävi ilmi, ettei tutkitulla alueella sijainnut 1900-lukua vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tehtyjen havaintojen perusteella ei tontin piha-alueen arkeologisille lisätutkimuksille katsottu jatkossa olevan tarvetta.

Pysäköintihallin maarakentamisen yhteydessä kaivettiin kaksi paalukaivantoa, niiden laajennus sekä kaksi koekuoppaa, jotka dokumentoitiin. Kaivannoista pinta-alaltaan laajimpia olivat paalukaivannot, jotka olivat kooltaan 5-7x35 m. Myöskään valvontatyön yhteydessä ei tontilta paljastunut Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tontilta löytynyt arkeologinen esineistö oli runsasta, mutta ajoitukseltaan vasta Kotkan kaupungin historiaan liittyvää.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	11
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	12
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	14
5.1. KOEOJA 1	14
5.1.1 Kerrokset ja stratigrafia	14
5.2. KOEOJA 2	18
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	18
5.3. KOEOJA 3	22
5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia	22
5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO	25
5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus	25
5.4.2. Koekuopat 1 ja 2	29
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	32
7. YHTEENVETO	33
8. LÄHDELUETTELO	36
8.1. Painamattomat lähteet	36
8.2. Painetut lähteet	37
8.3. Sanomalehdet	37
8.4. Valokuvat	37
9. LIITELUETTELO	38

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (ns. Järjestötaalon tontti; kuva 1) kolmen viikon pituiset koekaivaukset 13.6.- 30.6.2011 välisenä aikana. Arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastauksessaan Varte Oy:n lausuntopyyntöön tontille suunniteltuihin asuin- ja pysäköintirakennuksiin liittyen edellytti, että ennen rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle viemistä tontilla tulee suorittaa arkeologinen koekaivaus. Kaivaustulosten pohjalta tulotisiin jatkossa määrittelemään mahdollisten jatkotutkimusten tarve ja luonne (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro:169/304/2011).

Kuva 1: Kaivaustontin II-31-2 sijainti Kotkansaarella.
Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Rakennushankkeen kohteena oleva tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä luokiteltu 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku)

kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:66). Museovirasto ja Kymenlaakson museo sopivat toukokuussa 2011, että museo vastaisi rakennustontin koekaivauksista ja mahdollisista muista arkeologisista jatkotutkimuksista alueella (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro: 169/304/2011, Museoviraston tutkimuslupapäätös 25.5. 2011 Dnro: 030/302/2011).

Ennen koekaivausten alkamista 8.6. 2011, suorittivat Varte Oy:n vastaava mestari Timo Partanen, rakennustarkastaja Vesa Yrjönen Kotkan kaupungin rakennusvalvonnasta, Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyinen sekä allekirjoittanut tutustumiskäynnin Järjestötalon tontille, jonka piha-alueen SE-sivustalle suunniteltiin pysäköintihallin rakentamista syksyllä 2011. Toiseen tutustumiskäyntiin 9.6. 2011 osallistuivat Varte Oy:ltä vastaavat mestarit Timo Partanen ja Mervi Lautiainen, työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut. Käyntien yhteydessä sovittiin tulevien koekaivausten aikataulusta, määritettiin arkeologisesti tutkittavien kaivantojen alustava sijainti tontilla sekä sovittiin työmaahan liittyvistä muista käytännön asioista.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuun kolmen viikon aikana tontille kaivettiin koneellisesti kolme ojaa, jotka dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin. Kaivetut ojat olivat leveydeltään 2 m ja niiden pituus vaihteli välillä 26-30 m. Kaksi ojista kaivettiin NE-SW-suuntaiseksi ja kolmas näitä kohtisuoraan suuntaan NW-SE halki koko tontin. Koekaivausten tutkimustulosten perusteella Museovirasto katsoi lausunnossaan 12.7. 2011, että Järjestötalon piha-alueella suoritettujen kaivaukset olivat riittävät ja että rakennushankkeen toteuttamiselle ei tontin pihan alueella enää ollut muinaismuistolain asettamaa estettä. Lausunnossa edellytettiin kuitenkin tontin koillissivustan, joka koekaivausten yhteydessä ei ollut mahdollista tutkia, arkeologista valvontaa siinä vaiheessa kun Varte Oy:n rakennushankkeeseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyvät alueella (Museoviraston lausunto 12.7. 2011 Dnro: 169/304/2011).

Pysäköintihallin rakentamiseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyivät elokuussa (18.8.), ja niitä ennen 16.8. 2011 Varte Oy:n vastaava työmestari Mervi Lautiainen ja allekirjoittanut pitivät tontilla palaverin, jossa sovittiin arkeologiseen valvonta- ja seurantatyöhön liittyvistä yksityiskohdista. Itse työ toteutettiin 18.8.-13.9. 2011 välisenä aikana, minkä lisäksi pysäköintihallin NW-puolelle asennettujen kaivojen alue dokumentoitiin 10.-11.10. 2011 välisenä aikana. Jälkimmäiseen kaivutyöhön liittyi tontilla 10.11. 2011 pidetty palaveri, johon osallistuivat työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut.

Tontin arkeologisten koekaivausten yhteydessä suoritettua mittausdokumentoinnista sekä kaivausten kirjallisista muistiinpanoista vastasivat tutkimusapulainen Laija Simponen ja allekirjoittanut yhdessä. Koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen piirtämisestä vastasi tutkimusapulainen sekä valokuvaamisesta pääasiallisesti allekirjoittanut. Koeojien kaivun jälkeisistä valvontatöistä sekä niiden yhteydessä suoritettua arkeologisesta dokumentoinnista vastasi allekirjoittanut. Tontin koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaus työt suorittivat mittausmiehet Meri Rautiainen, Jouni Suurnäkki ja Jouni Koho sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritettua konekaivusta vastasi puolestaan Maarakennus Suortti Oy.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Tutkimusapulainen Laija Simponen vastasi koekaivauksiin liittyvien karttojen puhtaaksi piirtämisestä ja työ suoritettiin välittömästi kaivausten jälkeen heinä-elokuussa 2011. Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt pääosin vasta valvontakaivausten jälkeen loka-marraskuussa 2011. Niiden yhteydessä hän laati arkeologisiin tutkimuksiin liittyvän kaivauksikertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51864-65; liitteet 1a-b). Meri Rautiainen työsti koe- ja valvontakaivausten mittausaineistot sekä laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat no: 1 ja 22). Kymen Sanomat teki haastattelun Korkeavuorenkatu 13 tontin koekaivauksiin sekä Kotkansaaren kaupunkiarkeologisiin

tutkimuksiin liittyen 28.6. 2011, joka julkaistiin Kymen Sanomissa seuraavana päivänä (KySa 29.6. 2011).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Korkeavuorenkatu 13 tontin alue esiintyy kartalla ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin se asemakaavoitettiin osaksi tuolloisen Ruotsinsalmen merilinnoituksen asuinalueetta. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan muodostuminen Kotkansaarelle liittyi Venäjän keisarinna Katariina II:n Pietarin kaupungin suojaksi rakennuttamaan linnoitusketjuun, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi Ruotsinsalmen linnoitus aikoinaan rakennettiin. Linnoitustöihin ryhdyttiin 1790-luvulla, jolloin aloitettiin myös linnoitukseen liittyvän, luonteeltaan kaupunkimaisen asutusalueen asemakaavan suunnittelu (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen aikaan nykyisen ns. Järjestötalon tontti sijaitsi Mutalahteen laskeneen kanavan lähistöllä, joka oli alun alkaen kaivettu Kotkansaaren rämeisen ja soisen maaperän kuivattamiseksi (kuva 2). Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman laajuus oli hieman runsaat 60 hehtaaria ja vuoden 1801 kartalla sen alueelle on merkitty yhteensä 170 tonttia (Hakanpää 2007:13). Yhdyskunnan väkiluku oli suurimmillaan 1800-luvun alussa, jolloin varuskuntaväen ja muun väestön yhteenlasketun asukasluvun on arveltu olleen enimmillään jopa 10.000 asukasta (Harjunpää 1978:89-90).

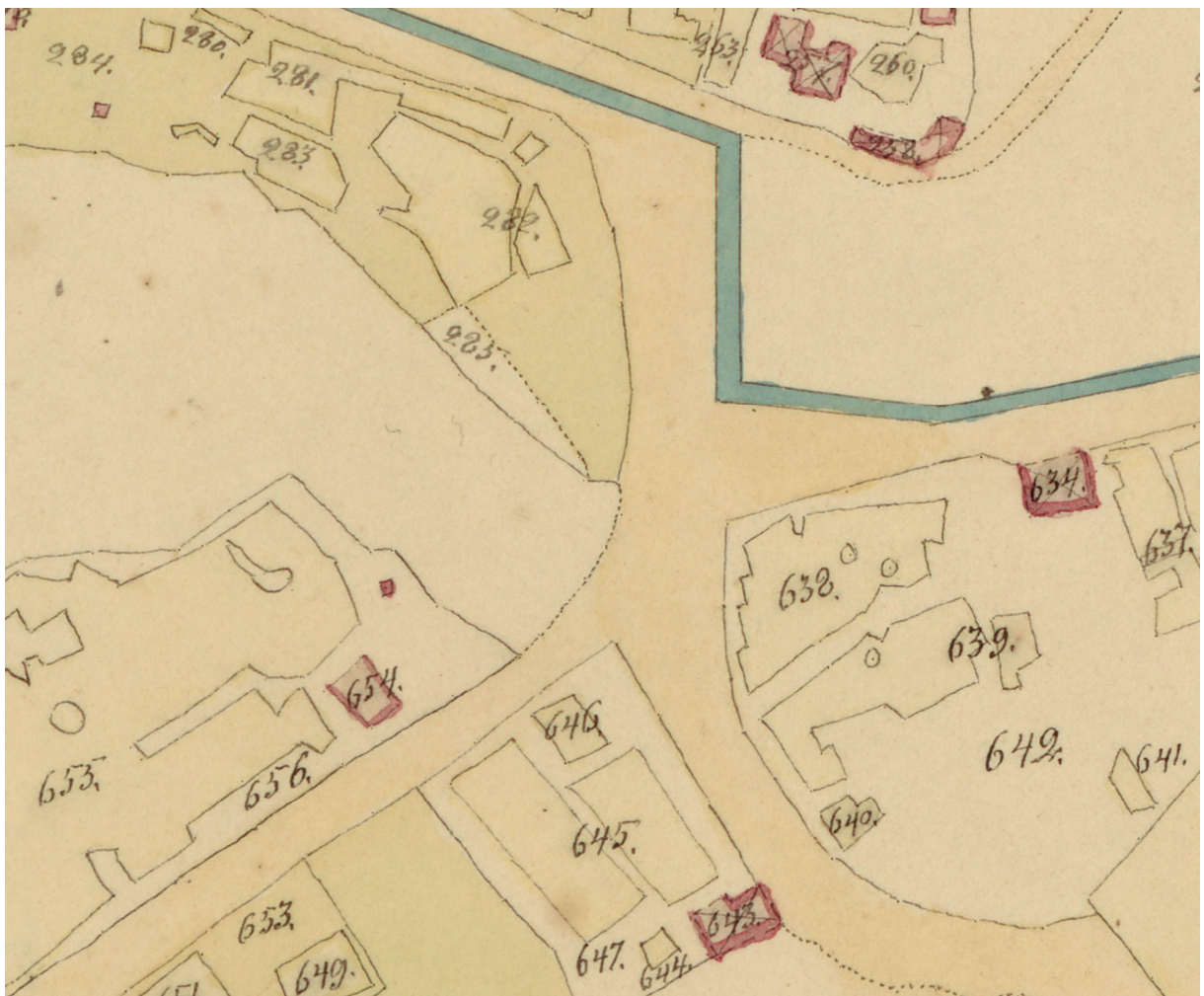

Kuva 2: Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n tonttialue sijaitsi 1800-luvun alussa kahden kadun risteyksessä Ruotsinsalmen asemakaava-alueen lounaisreunalla. Kaduista leveämpi kulki nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla, syksyllä 2011 tontilta puretun Järjestötalon kohdalla, ja siitä erkani kaakkoon kapeampi katu, joka jatkoi kulkuaan nykyisen Keskuskoulun suuntaan. Vuoden 1801 karttaan liittyvän asukasluettelon perusteella tiedetään, että Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella sijaitsivat tuolloin osittain asuintontit no: 101-102 ja 106-107, jotka omistivat kapteenin tytär Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Fedorova (tontti no: 101), everstiluutnantti Trombar (tontti no: 102), herra kenraaliluutnantti ja ritari Bolotnikovin rykmentin alikapteeni Alašaev (tontti n:o 106) sekä laivaston luutnantti Klaver (tontti 107). Vuoden 2011 kaivaustontti lähialueineen sijaitsee kartalla sinisen kehäyksen sisäpuolella. Pohjoinen on kartassa oikealla.

(Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Suomen sodan seurauksena Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Varuskunnan tyhjiille jääneitä rakennuksia ryhdyttiin purkamaan 1820-luvulla (Hakanpää 2007:13), ja varuskunta ja linnoitusyhdykskunta tyhjenivät nopeasti niin, että 1830-luvulla Ruotsinsalmessa oli asukkaita enää noin 300 henkeä (Harjunpää 1978:106). 1840-luvulla rakennuksia oli jäljellä enää runsaalla 30 tontilla (Hakanpää 2007:13).

Ruotsinsalmen taajama autioitui, raunioitui ja kasvoi umpeen varsin nopeasti, mikä on havaittavissa mm. maanmittari C. G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Ruotsinsalmen linnoitusalueen maanmittauskartasta. Verrattuna vuoden 1801 karttaan, jolloin Mutalahteen laskevan kanavan luoteispään molemmin puolin sijaitsi vielä useita rakennuksia, ei kanavan rantatonteilla ja sen lähialueilla enää 1840-luvulla sijainnut kuin vain yksittäisiä asuinrakennuksia. Muu tonttialue oli nyt käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne sekä Karta Beskrifning; kuva 3).

Kuva 3: Maanmittari C. G. Aminoffin laatimalla kartalla on rakennukset merkitty punaisella ja Mutalahteen laskevan kuivatuskanava sinisellä värillä. Kanavan mutkasta suoraan alas vasemmalle piirretty katu kulkee nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla. Sen molemmin puolin rajatut ja numeroin merkityt maatilkut olivat käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana. Vuoden 2011 kaivaustontti sijaitsee suurin piirtein numeroiden 654, 656, 645-646 kohdalla.

(Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4).

Lopullinen kuolinisku Ruotsinsalmen yhdyskunnalle oli Krimin sota, jonka yhteydessä vuonna 1855 lähes kaikki Kotkansaarella sijainneet Ruotsinsalmen siviili- ja sotilasrakennukset tuhoutuivat ja linnoitus lakkautettiin (Rosén 1953:71, 79-81). Neljä vuotta englantilaisten saarelle tekemän hävitysretken jälkeen, vuonna 1859 laaditun Kotkansaaren ja sen läheisten saarten asemakaavakartan perusteella, oli kanavan mereen laskevan päänn rannat lähialueineen otettu jo uudelleen asutuskäyttöön. Alueen tontinomistajaluettelossa esiintyy nyt useita talonpoikia. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n paikkeilla sijaitsi tuolloin talonpoika Vasili Kirilovin sekä talonpoika Alforsin talot (VIK 3).

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1879 Ruotsinsalmen raunioille perustettiin Kotkan kaupunki. Kaupungin ensimmäisen vahvistetun asemakaavan laati komissionimaanmittari Konstantin Järnefelt vuonna 1878, mutta ensimmäinen Kotkansaaren asemakaava on jo vuosilta 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13 tontin alue sijaitsee suunnitelmakartalla tuolloisen toisen kaupunginosan ja sen länsipuolella sijainneen laajan villa-alueen välimaastossa (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden 1866/67 sekä Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad 1874).

Järnefeltin vuoden 1878 Kotkansaaren asemakaava käsitti ainoastaan kolme kaupunginosaa ja se rajoittui saaren luoteisosassa nykyisen Koulukadun edeltäjään, Konstantininkatuun. Tässäkin kaavassa Korkeavuorenkatu 13:n alue sijaitsi vielä asemakaavoitetun alueen ulkopuolella, mutta seuraavassa, insinööri Karl Appelbergin vuonna 1891 laatimassa kaavassa, tontti on jo asemakaava-alueella (Planritning öfver Kotka Stad 1891; Halila 1953:93, 97; Kivinen 1964:11).

Nykyisten Korkeavuoren-, Koulu- ja Keskuskadun rajaamalla alueella sijaitsi 1800- ja 1900-luvun taitteessa ”huonomaineinen” Rämänkylä. Se muodostui paikalle 1870-1880-lukujen myötä, kun sahojen ja sataman Kotkansaarelle houkuttelema työväestö rakensi ”esikaupunkialueelle” monenkirjavasta rakennusaineesta sikin sokin pienikokoisia mökkejään. Järjestäytymättömästä asutuksesta tyytymättömänä Kotkan kaupunginvaltuusto teki 11.3. 1910 päätöksen, jonka seurauksena Rämänkylän asukkaat häädettiin ja alueelle syntynyt mökkikylä hävitettiin (Saarinen 2002:62-63, Satavuotias Kotka 1978:110).

Ensimmäinen Kotkan kaupungin aikainen ja asemakaavan mukainen rakennus Korkeavuorenkatu 13:n tontille rakennettiin vasta vuosina 1949-1950, jolloin tontille kohosi talkootyönä työväen Järjestötalo (kuva 4). Rakennus sai seistä ison tontin ainoana rakennuksena aina syksyyn 2011 asti, jolloin se purettiin Korkeavuorenkadun varrelta. Tätä ennen Järjestötalon omistaneet työväenjärjestöt olivat myyneet rakennuksen sekä Kotkan kaupungin omistaman tontin vuokra-oikeuden rakennusliike Varte Oy:lle (Rakennuspiirustukset; Nikola 2011:6-7,16; Kymen Sanomat 16.3. 2010 ja 20.5. 2011).

Järjestötalo purettiin (Sakki Oy) elokuussa 2011 ja samaan aikaan rakennuksen purkutöiden kanssa Varte Oy aloitti tontin SE-sivustalla uuden pysäköintihalliin liittyvät maarakennustyöt. Puretun Järjestötalon paikalle Korkeavuorenkadun varteen tullaan lähitulevaisuudessa rakentamaan uusi asuinkerrostalo.

Kuva 4: Kotkan Järjestötalo valmiina. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Erkki Illukka, jonka käsialaa on myös kuvassa Järjestötalon oikealla puolella, Korkeavuorenkatu 11:n tontilla sijaitseva aumakattoinen rakennus. ”Väliaikainen uudisrakennus”, joka purettiin keväällä 2011, valmistui 1940-luvun lopulla, ja siinä toimi pitkään Oy Kotkan Kumikorjaamo ja myöhemmin 1970-1980-luvulla kahvila-ruokala. Samalla tontilla sijaitsee myös toinen 1940-luvun rakennus, jossa toimi kumikorjaamon versta. Kuva: Kansan Arkisto (KansA716-1992).

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (II-31-2) ei ole ennen vuoden 2011 koe- ja valvontakaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Kymenlaakson museo on kuitenkin vuosina 2009-2011 suorittanut kaivauksia aivan tontin lähialueella, Korkeavuorenkatu 12:n, Koulukatu 25:n sekä Koulukatu 21:n tonteilla. Kahden ensimmäisen alueelta ei ennako-odotuksista poiketen löytynyt Ruotsinsalmen aikaan liittyviä arkeologisia jäännöksiä, mutta Koulukatu 21 tontin kaivausten yhteydessä alueelta paljastui osa Ruotsinsalmen aikaista kuivatuskanavaa sekä siihen liittyviä kulttuurikerroksia (Kykyri 2009-2011).

Korkeavuorenkatu 12 (II-32-8) koekaivausten perusteella tonttialueen vanhin asutuskerrostuma rakenteineen oli tuhoutunut alueella myöhemmin suoritettujen maankaivu-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä, eikä Ruotsinsalmen ajasta ollut jäänyt maaperään muuta kuin joitain arkeologisia löytöjä, jotka nekin saatiin talteen sekoittuneista kerroksista. Pääosa kesällä 2009 tutkitun tontin kerroksista ajoittui vasta 1900-luvulle ja ne olivat tontin pihalueelle levitettyjä pinnoite-, tasoite- ja täyttökerroksia. Tutkitun tontin vanhin täyttökerros ajoittui vasta 1800-luvun loppuvuosikymmenille, jolloin aluetta ruvettiin intensiivisemmin asuttamaan osana Kotkansaaren asemakaava-alueetta (Kykyri 2009).

Myös Koulukatu 25 tontin (II-32-7) vanhin kulttuurikerrostuma ajoittui vasta Kotkan kaupungin perustamisen jälkeiseen aikaan 1800-luvun loppupuolelle, ja suoraan sen päällä sijaitsi viime sodan aikainen palo- ja purkujätettä sisältänyt kerros. 1900-luvun alkuvuosikymmenten aikaisten kulttuurikerrosten puuttuminen koeajasta selittyy kaupunkikorttelin sota-ajan pommituksilla. Tonteille II-32-7 ja 8 talvi- ja jatkosodan aikana pudotetut räjähdys- ja palopommit olivat tuhonneet osan mainittujen tonttien rakennuskannasta, ja pommitusten

sekä niitä seuranneiden raivaus-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä lienee suuri osa alueen kulttuurikerroksista tuhoutunut ja/tai siirretty pois alueelta (Kykyri 2010).

Koulukatu 21:n tontilla (II-31-10) maaliskuussa 2011 suoritetun koe- ja valvontakaivauksen merkittävin tutkimustulos oli Ruotsinsalmen aikaisen, alun perin Kotkansaaren kostean maaperän kuivattamiseksi 1790-luvulla kaivetun kanavan löytyminen. Kanavaa, jonka leveys oli 5 m, saatiin paljastettua tontin pohjoisnurkkauksesta noin 18 m pituudelta. Itse kanavasta oli jäljellä enää maahan kaivettu uoma, joka oli 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana täytetty lohkokivillä ja maalla.

Kanavan lisäksi kaivausten yhteydessä paljastuneet muut rakenteet olivat vähäisiä ja ajoitukseltaan myöhäisiä. Ruotsinsalmen ajoilta säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ei tontilta tavattu, mutta paljastuneen kanavan pohjalla 1900-luvun löytöjen joukossa esiintyneet, ulkopinnaltaan nokeentuneet punasaviastian palat saattoivat mahdollisesti olla jo Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen jälkeensä jättämiä. Muutoin tontin kerroksista löytynyt arkeologinen löydöstö koostui resentistä pullolasista, ikkunalasista, fajanssista, posliinista, eläinten luista ja rautaromusta.

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla suoritettujen arkeologisten kaivausten tarkoituksena oli selvittää, sijaitseeko tonttialueella meidän päiviimme asti koskemattomina säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Niiden ajoituksen ja säilyneisyyden pohjalta oli jatkossa tarkoitus määrittellä mahdollisten arkeologisten jatkotutkimusten tarve alueella ennen tontin rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle etenemistä. Tutkimuksellisesti tontti oli mielenkiintoinen, sillä vuonna 2007 tehdyn kaupunkiarkeologisen inventoinnin perusteella siellä oletettiin säilyneen Kotkan kaupunkia edeltäneen Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaisia (1790-1850-luku) kerrostumia (Hakanpää 2007:66).

Kuva 5: Ennen koekaivauksia tontin piha-alueen S-osassa, myöhempien koeojien 1-3 välisellä alueella tehtiin koekairauksia, mutta maaperän kivisyydestä johtuen kerroshavain- toja oli mahdollista tehdä ainoastaan alueen pintakerroksista. Kuvassa Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyne ja Järjestötalon rakennusinventoinnin kesäkuussa 2011 suorittanut rakennusrestaurööri Eveliina Nikola kairaustyössä. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuussa 2011 kaivettiin koneellisesti kolme koeojaa, joiden dokumentoitavien seinämien ja pohjan siistimisessä käytettiin myös lapiota ja lastaa. Kaivinkoneella syvennettyjen ojien kerroksia ei kaivautavasta johtuen ollut mahdollista seuloa, mistä johtuen kerroksissa esiintyviä löytöjä poimittiin tarkasteltaviksi vain satunnaisesti, lähinnä seinämien siistimisen yhteydessä. Jo ensimmäiseksi kaivetun koeoja 1:n yhteydessä havaittiin, että Järjestötalon piha-alueen maakerroksissa esiintyvä arkeologinen löydöstö oli kauttaaltaan resenttiä, mistä johtuen sitä ei tarkastelun jälkeen otettu talteen museokokoelmiin luetteloitavaksi. Pysäköintihallin kaivuun liittyvän valvonnan yhteydessä suoritettiin kaikki kaivaminen (paalukaivannot sekä koekuopat) koneellisesti, ja lastaa käytettiin ainoastaan dokumentoitavien seinämien siistimiseen. Löytöjä ei valvonnan yhteydessä otettu laisinkaan talteen niiden resentistä luonteesta johtuen.

Koekaivausten yhteydessä tutkitut kolme koeojaa dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Koeojien pinnasta ja pohjasta laadittiin tasokartat (mk 1:50), minkä lisäksi ojien seinämistä piirrettiin useita leikkauspiirroksia (mk 1:20; kartat no: 2-21, liite 2). Pysäköintihallin valvontakaivauksen yhteydessä ei kerroksia sen sijaan dokumentoitu piirtämällä vaan ainoastaan valokuvaamalla. Pysäköintihallin ripeästi etenevän kaivutyön yhteydessä ei piirtämällä dokumentointi olisi käytännössä ollut edes mahdollista, joskaan ei edes tarpeellista kerrosten nuoresta iästä ja luonteesta johtuen. Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin kenttätöiden yhteydessä talteen vapaamuotoisin muistiinpanoin.

Tontin kesän ja syksyn 2011 kaivauksiin liittyvä yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle laadittiin oma koordinaatisto, jonka origona toimi tontin S-nurkka. Origossa x:lle ja y:lle annettiin molemmille arvo 200 (origo:200/200), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE. Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Jälkitöiden yhteydessä tontin koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkituista ojista ja kaivannoista laadittiin kaksi yleiskarttaa (mk 1:250; kartat no: 1 ja 22; liite 2).

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kolme koeojaa, kaksi pysäköintihalliin liittyvää paalukaivantoa laajennuksineen sekä kaksi koekuoppaa (kuvat 6-7). Vuoden 2011 kenttätöiden yhteydessä tutkitun alueen yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 700 m² (kartat no: 1 ja 22).

Tontin piha-alueelle kaivettiin kolme kahden metrin levyistä koeojaa, joista ojat no:t 1 ja 3 olivat NE-SW-suuntaisia ja pituudeltaan 26-30 m. Kolmas ojista (no: 2) kaivettiin näihin nähden suorakulmaisesti ja 29 m pituiseksi suuntaan NW-SE. Tällä pyrittiin siihen, että tontin kerroksista saataisiin dokumentoitua poikittaisten leikkausten lisäksi myös pitkittäisleikkaus läpi koko tutkittavan tontin. Koeojat pyrittiin sijoittamaan tontille siten, että niiden pohjalta olisi muodostettavissa mahdollisimman edustava ja kattava kuva tonttialueen stratgrafiasta sekä sen alueella mahdollisesti sijaitsevien kerrosten ja rakenteiden luonteesta ja ajoituksesta.

Jo ensimmäisen kaivetun koeojan yhteydessä kävi ilmi, että Järjestötalon piha-alueen kerrokset olivat kauttaaltaan varsin myöhäisiä ajoittuen pääasiallisesti vasta 1900-luvulle. Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia, rakenteiden jäännöksiä tai löytöjä ei koeojasta no: 1, eikä sen jälkeen tutkituista ja dokumentoiduista koeojista no: 2-3 löytynyt. Koeojista tehtyjen

havaintojen pohjalta ei tontin piha-alueella katsottu aiheelliseksi enää suorittaa arkeologisia lisätutkimuksia.

Kuva 6: Järjestötalon piha-alue ennen koekaivausten aloittamista. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Pysäköintihallin maarakennustöihin liittyvän valvonnan yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kaksi rinnakkaista, tontin itäosassa sijaitsevaa paalukaivantoa sekä näihin liittyvä samansuuntainen laajennus. Kaivannot olivat NE-SW-suuntaisia ja kooltaan 7x35 m (PK 1), 5x35 m (PK 2) ja 5x20 m (PK1 laajennus). Myöskään näiden kaivantojen yhteydestä ei tavattu kuin myöhäisiä, Kotkan kaupungin historiaan liittyviä kerrostumia ja löytöjä. Kaivantojen NE-pään alueelta, aivan viereisen tontin II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) tuntumasta paljastui kaivutyön yhteydessä öljyn saastuttamaa maata, mistä johtuen Järjestötalon ja sen viereiselle, ns. Laulumiesten talon tontille, kaivettiin kaksi pientä koekuoppaa saastuneen kerrostuman laajuuden selvittämiseksi. Koekuopat olivat kooltaan 2x4 m (KK 1) ja 1,2x3 m (KK 2) eikä niistäkään paljastunut kuin myöhäisiä 1900-luvun kerroksia.

Kuva 7: Pysäköintihallin alue ennen maarakennustöiden alkamista. Osittain maan-alainen halli rakennettiin kiinni viereisen tontin (II-31-9) tiiliseinäiseen ulkoverastoon, joka on rakennettu jo 1930-luvulla. NE.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Vuonna 2011 suoritettujen kaivausten jälkeen on Korkeavuorenkatu 13:n tontista enää tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue tontin pohjoisnurkassa, jolla Varte Oy:n rakennustyömaan parakit tätä kirjoittaessa sijaitsevat. Kyseessä oleva, toistaiseksi tutkimaton alue vastaa n. 15%:a koko tontin koko pinta-alasta, ja myös sen maarakennustöiden yhteydessä tullaan lähitulevaisuudessa suorittamaan arkeologista valvontaa, siinä vaiheessa kun rakennustyöt alueella käynnistyvät (kartta no: 22; kuva 27).

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät havainnot ja tulkinnot esitetään jatkossa kaivantojen tutkimus- ja dokumentointijärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Yksittäisten kaivantojen ja niiden kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen tutkitun kaivannon yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä. Ensimmäisenä käsitellään koeojat 1-3, sitten paalukaivannot 1-2 laajennuksineen sekä viimeisenä koekuopat 1-2.

Jokaisesta tutkitusta kaivannosta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä. Kuvauksen loppuun on listattu kerrokseen/rakenteeseen liittyvä dokumenttiaineisto: kartat, mustavalkonegatiivit sekä diapositiivit.

Yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty lähinnä kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi. Kaivauskertomuksen yhteenvedossa luvussa 7 esitetään kuitenkin kaikkiin Korkeavuorenkatu 13:n tontilla vuonna 2011 tutkittuihin ja dokumentoituihin kaivantoihin liittyvä yhteenvedo, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisemmällä tasolla niin niiden syntyttävän kuin ajoituksenkin näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705797.307; y: 496447.823; W-nurkka: x: 705781.514; y: 496428.501; S-nurkka: x: 705780.086; y: 496429.593; E-nurkka: x: 705795.795; y: 496449.083.

Laajuus: 2x26 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.90-4.21 m.m.p.y.; z-pohja: +2.35-2.70 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, NW- ja NE-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-10 cm. Piha-alueen koekaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 2-4 sekä 9-10 yläpuolella ja sen päälle oli keväällä 2011 levitetty kerros 12. Koeojan peittämisen yhteydessä kerros jäi osittain kerroksen 18 alle.

Kuvat 8-9: Piha-alueen kaivaminen erityisesti koeoja 1:n alueella oli vaikeaa, sillä alueella sijainnut paksu täyttökerros (krs. 5-5a) sisälsi runsaasti isoja lohkokiviä sekä rakennusjätettä. Ongelmalliseksi piha-alueen kaivun teki myös tontin kostea maaperä, mistä johtuen kaivaus-alueille nousevaa vettä oli pumpattava pois koeojista koko kaivaustyön ja dokumentoinnin ajan. Kosteudesta ja pihan kivitäytöstä johtuen piha-alueelle kaivettujen ojen seinämät sortuivat herkästi, mistä johtuen ojat oli kaivettava ja dokumentoitava useassa osassa. Vasemmalla koeojaa 1 kaivetaan (S); oikealla näkymä ojasta kun sen SW-pää on jo dokumentoitu ja peitetty ja NE-päätä tyhjennetään vedestä ennen dokumentointia (NE). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Krs 2: Sijainti: x: 200,80/y: 178-180; x: 201-207/y:178; z: +3.90-4.06 m.m.p.y.

Koostumus: beigenruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Pulverimaisen kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Tasoite-/täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 9 yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty pintamultakerros 1.

Krs 3: Sijainti: x: 200,80-201/y:178-180; z: +3.95-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: punertava, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreää pientä ($\varnothing 5-50$ mm) kiveä. Tasajakoinen kerros oli paksuudeltaan 20-40 cm. Tasoite- tai täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1-2 ja se oli levitetty kerrosten 4 ja 9 päälle.

Krs 4: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-210, 219-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 6 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1, 3 ja 9 sekä sen alapuolella kerrokset 5-6 ja 9. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 5: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.40-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi runsaasti karkeasti lohkottua kiveä. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneet kivet olivat pituudeltaan 20-100 cm, leveydeltään 20-60 cm ja paksuudeltaan 20-70 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen katkelmia sekä betonin ja betonilaattojen paloja. Kerroksessa esiintyneiden tiilien koko oli 65-75x125-130x245 mm. Muutamat tiilistä olivat reiällisten hormireikätilten katkelmia. Betoninpaloista suurimmat olivat kooltaan 40x40x40 cm. Kerroksessa esiintyvien tiilien ja kivien pinnalla ei ollut havaittavissa laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koko koeojan alan kattanut 50-100 cm:n paksuinen kerros sisälsi lisäksi mm. pullolasia, talousfajanssia, punasavikeramiikkaa, eläinten luita sekä posliinisia sulakkeita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5a kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerroksen 5 yläpuolella sijaitsi kerroskokonaisuus 4+6+9 ja sen alapuolella kerros 7. Kerrokset 5 ja 5a korreloivat keskenään.

Krs 5a: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-203, 219-221/y:178; x: 223-225,70/y: 178-180; z: +2.80-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: sininen, tahmea, puhdas savi. Täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5 kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerrokset korreloivat keskenään ja ne oli levitetty koko pihan alueelta tavatun orgaanisen kerroksen 7 päälle. Kerrospaksuus: 15-60 cm.

Krs 6: Sijainti: x: 200,80-201,20/y:178-178,60; z: +3.20-3.65 m.m.p.y.

Koostumus: keltaisenruskea, hiesuinen hiekka, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. 10-15 cm:n paksuinen linssi oli pakkaantunut, ja siinä esiintyi siellä täällä myös pieniä savitäpliä. Täyttökerros; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Linssi sijaitsi osittain kerroksen 4 sisässä ja osittain suoraan kerroksen 5 päällä.

Krs 7: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +2.55-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa ja kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Paikoin kasvijäte oli maatunut massaksi, josta yksittäisiä kasvinosia ym. ei enää ollut havaittavissa. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimpitä sekä muuta jättepuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutamia tiilenpaloja (Ø 4-10 cm) sekä talousfajanssin katkelmia. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi täyttökerroksen 5+5a ala- ja steriilin kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z-pinta: 2.50-2.85 ja z-pohja: +2.40 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi orgaanisen kerroksen 7 alapuolella ja sen sisässä sijaitsi kaislaa sisältänyt hiesulinssi, kerros 19a. Koeojan pohja oli kaivettu kerrokseen 8.

Krs 9: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-223,60, 225,40-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.75-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-45 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 6 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1-4 ja sen alapuolella kerrokset 4-5. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 10: Sijainti: x: 204,50-205,20/y:178; z: +3.95 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea pintaturve. Maatunut, 5 cm:n paksuinen pätkä nurmimattoa, jonka alapinnalla oli hiekkaista multaa. Piha-alueella lähimenneisyydessä suoritetun kaivutyön yhteydessä alkuperäiseltä paikaltaan alempiin maakerrokseen joutunut ruohomaton pala. Kaivun ajankohta ja luonne tuntematon.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 2 välissä.

Krs 11: Sijainti: x: 204-206,50/y:178,50-180; z: +2.47 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittisepele, joka koostui särmikkästä kivistä (\varnothing 20-40 mm). Kerros oli lapioitu kaivausten yhteydessä koeojan pohjalle kaivettuun kuoppaan, estämään käytössä ollutta vesipumppua uppoamasta pumppauskuoppaan sekä estämään pumppua tukkeutumasta savimaasta irronneeseen lietteeseen. Kerrospaksuus 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi koeojan pohjalla, kerrosten 18 ja 8 välissä koekuopan pohjalla. Myöhemmin kerros 11 peittyi kerroksella 18, jolla koeoja täytettiin.

Krs 12: Sijainti: x: 225-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.90-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittinen kivimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 30-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi piha-alueen kattaneen nurmikentän (krs. 1) päällä.

Krs 18: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus 1,3-1,7 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19a: Sijainti: x: 225,70/y:178-180; z: +2.58-2.68 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut linssi, jonka paksuus oli 10 cm. Kerros, jossa esiintyi kaislaa, tuli esille koeojaan tehdystä kairausreiästä.

Stratigrafinen sijainti: linssi sijaitsi kerroksen 8 sisässä.

Kartat: no: 1, 2-7.

Mustavalkonegatiivit: 51864:1-15

Diapositiivit: 51865:10, 14-35

5.1. KOEOJA 2

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.971; y: 496434.549; W-nurkka: x: 705795.627; y: 496432.953; S-nurkka: x: 705772.609; y: 496451.855; E-nurkka: x: 705773.953; y: 496453.367.

Laajuus: 2x30 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.77-4.23 m.m.p.y; z-pohja: 2.48-2.68 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SE-, SW- ja NW-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 213-215/y:183-200; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-30 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Koeojan SE-päässä (x: 213/y: 196,50-200) kerroksen yläpinnassa esiintyi isoja kiviä ($\varnothing \leq 60-80$ cm), betonin paloja ($\varnothing \leq 40$ cm) sekä tiilen katkelmia. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 alapuolella, jolla koeoja kaivausten jälkeen peitettiin. Kerroksen 1 alapuolella sijaitsivat kerrokset 4-5, 9, 14-15.

Krs 4: Sijainti: x: 213-215/y:183,90; x: 213/y:185,30-191,60; z: +3.70-3.85 m.m.p.y.

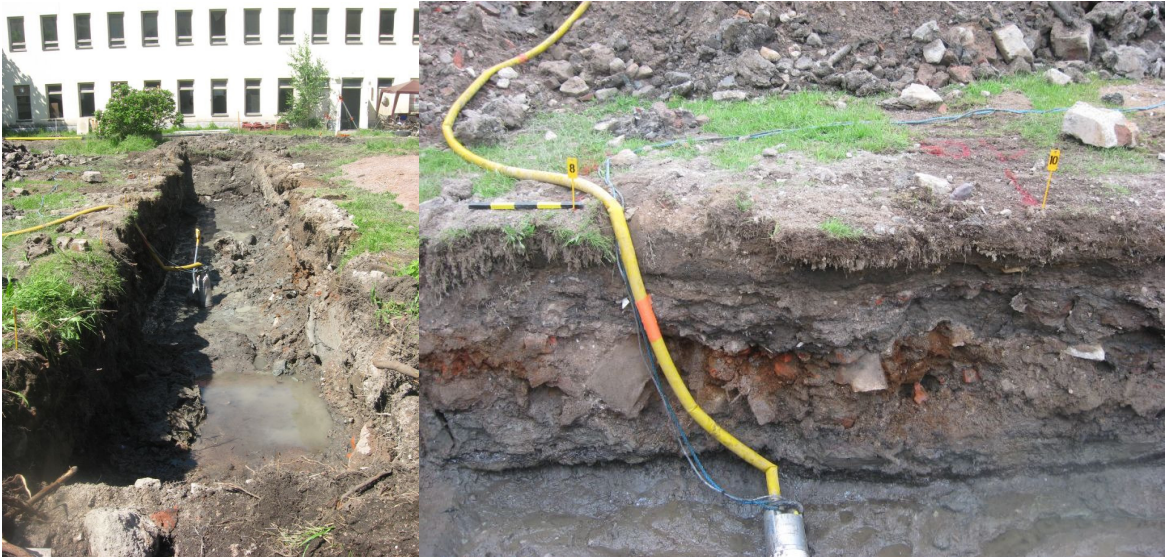
Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-40 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 5a, 9 ja 15. Kerros 4 korreloi kerrosten 9 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 5: Sijainti: x: 213-215/y:183,20; x: 213/y:183,20-196,50; x: 213-215/y:196,50; z: +3.45-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi karkeasti lohkottua kiveä; välillä x:213-215/y:192-200 kuitenkin muuta koeojaa huomattavasti vähemmän. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneistä kivistä suurimmat olivat kooltaan 100x70x60 cm ja 60x60x60 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen ($\varnothing < 50$ mm) sekä betonin ja betonilaattojen paloja.

Kuvat 10-11: Vasemmalla koeojan 2:n SE-puolisko pohjaan kaivettuna (SE) ja oikealla ojan SW-seinämän kerroksia. Pohjasaven (krs. 8) päällä näkyy selvästi mustanruskea orgaanisen jätteen horisontti (krs. 7), jonka päällä sijaitsevat purkujätettä sisältäneet kerrokset (krs:t 5, 5b-5c). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Kerroksessa esiintyneet mittauskelpoiset tiilet olivat kooltaan 65x125x(70) mm ja 7x130x(160) mm ja niiden pinnalla oli kiinni laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koeojan SE-puoliskossa esiintyneen kerroksen paksuus vaihteli suuresti: 30 cm:stä aina 110 cm:iin asti. Kerroksesta löytyi talousfajanssin lisäksi nahkakengän sisäpohja, väritöntä ikkunalasia (aivan kerroksen pohjalta) sekä muovia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 4+9 ja 5b alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 7-7a, 5a-5d sekä 13. Näistä viimeksi mainittu esiintyi paikoin linsseinä kerroksessa 5. Kerros 5 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5a: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-177,50; x: 213/y:184-191,30; z: +2.70-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Kerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi joitain betonin ja tiilen paloja sekä maatunutta puujätettä. Tiilikoko 75x130x(160) mm. Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-80 cm. Savitäytön pohjalla esiintyi väritöntä ikkunalasia, saniteetti-posliinia (WC-istuimen palasia) sekä auton ulkorenkään suikaleita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4-5, 5b sekä 9 alapuolella ja kerroksen 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5b-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5b: Sijainti: x: 213-215/y:186,10-193; z: +2.90-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, multalaikkuinen savi. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja (pituus 20-50 mm), tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm), muutama pieni betoninpala, laudankatkelmia sekä rautalankaa. Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 5-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4, 5-5a sekä 9 alapuolella ja sen alla sijaitsi orgaaninen kerros 7. Kerros 5a korreloi kerrosten 5a, 5c-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5c: Sijainti: x: 213/y:190-192; z: +3.20-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: oranssin punaruskea savi, joka sisälsi runsaasti raudanpaloja (nauloja ja muuta rakennusrautaa), tiiltä sekä betonin katkelmia. Purkujätteestä koostuvassa täytemaasta löytyneet tiilet olivat kooltaan 70x130x265 mm, pääosin pahoin murentuneita ja laastipintaisia. Betonin palojen \emptyset vaihteli välillä 10-30 cm, ja niiden joukossa esiintyi myös betonilaatan katkelmia, joiden paksuus oli 4 cm. Kerroksen paksuus oli 40-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b alapuolella ja kerrosten 5a ja 7 päällä. Kerros 5c korreloi kerrosten 5a-b ja 5d kanssa, muodostaen niiden ja kerroksen 13 kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5d: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; z: +2.70-2.80 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkansekainen ja erittäin pakkaantunut multa. Kerros sisälsi runsaasti puulastua ja tuohta sekä pientä särmikästä kiveä ($\emptyset < 5$ mm). Kerros oli havaittavissa kerrosten 5 ja 5b välissä, ja sen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Kerroksessa esiintyi posliinisten WC-istuimen katkelmia (saniteettiposliini), betonin paloja (\emptyset 5-10 cm) sekä kattohuovan palasia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alla ja kerroksen 7 päällä. Kerros 5d korreloi kerrosten 5a-5c ja 13 kanssa muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 7: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-178; x: 213/y:183,40-193,60; x: 213-215/183,40; z: +2.60-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjäänteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerrosten 5, 5a ja 5d vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä sekä muuta jätetuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutama pieni tiilenpala. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a ja 5d alapuolella ja kerrosten 7b, 8 ja 20 yläpuolella. Osassa koeojaa (välillä x: 213/y:170-174 ja x: 213/y:184,80-191) orgaanisia kasvijätehorisontteja esiintyi kaksi päällekkäin. Näistä ylempi oli niiden päällä sijainneiden täyttökerrosten rikkomia ja sekoittamia. Kerrokset 7 ja 7b muodostivat pohjasaven päälle syntyneen orgaanisen jätteen kerroskokonaisuuden (7+7b).

Krs 7a: Sijainti: x:213/y:186-188,60; z: +2.90-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros no: 7, mutta kerros 7a sijaitsi ensiksi mainittua stratigrafisesti ylempänä. Alkuperäiseltä paikaltaan siirretty orgaaninen kerrostuma, jossa esiintyi muovinpaloja. Kerrospaksuus: 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b välissä.

Krs 7b: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-174; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, tiivis ja homogeeninen orgaaninen kasvijäte. Kuten kerros no: 7, mutta pidemmälle maatonut massa, josta yksittäisiä kasvinosia ei ollut enää erotettavissa. Luonnollinen kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 20 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/170-196,50; x: 213-215/y:196,50; z-pinta: +2.45-2.90 ja z-pohja: 2.45 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen ”sattumia” sekä kasvien juuria. Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 7b alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 9: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-173,40, 183,20-184; x: 213-215/y:183,60; z: +3.45-3.75 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-40 cm. Paksuimmillaan kerros oli koeojan NW-päässä. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 4 ala- ja kerrosten 5 ja 5a yläpuolella. Kerros 9 korreloi kerrosten 4 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 13: Sijainti: x: 213-215/y:196,50; x: 213/y:195-196,50; z: +3.20-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-20 mm) sekainen. Irtonaisen kerroksen pohjalla esiintyi myös isompaa kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm). Kiven lisäksi kerros sisälsi pieniä kuonanpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm), jätetuuta (laudan ja seipään pätkiä, risuja) sekä tiilenpaloja (70x135x(-) cm), joiden päällä oli havaittavissa laastia. Orsivesi/pohjavesi virtasi kovalla paineella koeojan pohjalle kerroksen 13 alapintaa pitkin. Paikalle levitetty täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 15-70 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alapuolella, mutta sen linssejä esiintyi myös kerroksen 5 sisässä. Kerros 13 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, joiden kanssa se muodosti samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5c+5d+13).

Krs 14: Sijainti: x: 213/y:184-184,70; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-50 mm) sekainen. Piha-alueelle kaivetun, \varnothing 70 cm kokoisien ja 60 cm syvyisen pyöreäpohjaisen kuopan täyttö. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella kerrokseen 5 kaivetun kuopan täyteenä.

Krs 15: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; x:213/y:183-184; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli ≤ 5 mm. Pinnoite-/täyttökerros. Kerrospaksuus 10-20 cm; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella korreloiden kerrosten 4 ja 9 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 16 = R1: Sijainti: x: 213-215/y:170; z: +4.00 m.m.p.y.

Kuvaus: Järjestötalon piha-alueelle valettu betonilaatoitus, jonka paksuus oli 4-4,5 cm. Väritään kalkkibetonimassa oli valkoharmaata, ja sekoitteena siinä oli käytetty pieniä kiviä (\varnothing 2-30 mm), joiden lisäksi betonimassassa oli havaittavissa myös pieniä puun palasia. Betonilaatoitus oli aikoinaan valettu Järjestötalon seinustalle estämään sadevettä valumasta piha-alueelta rakennuksen kellariin (Nikola 2011:19).

Stratigrafinen sijainti: Rakenne 1 sijaitsi kerroksen 17 päällä.

Krs 17: Sijainti: x: 213-215/y:170; x:213/y:170-177; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi hyvin runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). **R1:n** (krs 16) alle levitetty pohjustus- ja tasoitekerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Hiesukerroksesta löytyi lisäksi muutama pieni kuonanpalanen.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 18 ja rakenne R1 sekä alapuolella kerros 4.

Krs 18: Sijainti: x: 213/y:171,80-174, 176-178; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus: 1,3-1,5 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 20: Sijainti: x: 213/y:172,90-174; z: +2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, savensekainen hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm) ja pieniä tiilen paloja ($\varnothing \leq 10$ cm). Täyttökerros, jonka paksuus oli 20-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 7 ala- ja kerroksen 7b yläpuolella. Kerroksia 7-7b rikkonut täytemaa, joka on yhdistettävissä niiden yläpuolella sijaitseviin täyttökerrokseen (5+5a).

Kartat: no: 1, 8-13.

Mustavalkonegatiivit: 51864:16-25, 28

Diapositiivit: 51865:36-54, 57-62

5.1. KOEOJA 3

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705788.066; y: 496459.836; W-nurkka: x: 705770.257; y: 496438.414; S-nurkka: x: 705768.828; y: 496439.590; E-nurkka: x: 705786.554; y: 496461.096.

Laajuus: 2x29 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.77-4.34 m.m.p.y; z-pohja: +2.49-2.88 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, SE- ja NE-seinämät. Koekuopan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-213/y:193-195; x: 221,40-70, 222,60-229/y:195; z: +3.85-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja tiilenpaloja. Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 2-25 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 12 sekä 22 (= R2) ja sen alapuolella kerrokset 5e, 17 ja 17a.

Kuvat 12-13: Vasemmalla koeojan 3 SW-puolisko koeoja 2:een kiinni kaivettuna (SW). Myöhemmin kaivettu koeoja 3:n NE-pää ulottui osittain myöhemmin avatun pysäköintihallin kaivannon alueelle. Oikealla tutkimusapulainen Lajja Simponen dokumentoi piirtämällä ojan SE-seinämää (S). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Krs 4: Sijainti: x:201,20/y:193-195; x: 201,20-202/y:195; z: +3.65-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä (Ø 5-50 mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 ala- ja kerroksen 5e yläpuolella.

Krs 5: Sijainti: x: 207,60-213, 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +3.20-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi muutamia isoja kiviä (Ø 60-100 cm). Verrattuna koeojiin 1 ja 2, kerros 5 oli koeojan 3 kohdalla lähes kivetön. Kerroksessa esiintyi kivien lisäksi myös hieman tiilenpaloja (Ø ≤ 15 cm), rautalankaa sekä pikeä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 30-120 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 5b, 5e, 17a ja 21 ala- ja kerrosten 7-8 ja 19 yläpuolella. Kerros 5 korreloi kerrosten 5a-5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5a: Sijainti: x :201,20/y:193-193,80; x: 201-207,90/y:195; z: +3.00-3.30 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Täyttökerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi hieman tiilenpaloja (Ø < 10 cm). Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5e ala- ja kerrosten 5a ja 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5, 5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5b: Sijainti: x: 215-220,40/y:195; z: +3.50-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa savi. Täyttökerros, jossa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing < 50$ mm) ja ruskeita multalaikkuja. Kerroksen paksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 21 ala- ja kerroksen 5 yläpuolella. Kerros 5b korreloi kerrosten 5-5a ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5e: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-213/y:195; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea ja irtonainen multa, joka sisälsi runsaasti purkujätettä: tiiltä sekä betonin paloja. Kerroksessa esiintyneen tiilen koko vaihteli pienistä katkelmista ehjiin tiiliin, joiden koko oli 80x125x206 mm, 75x125x256 mm ja 75x135x(107) mm. Tiilien pinnalla oli havaittavissa valko-harmaan kalkkisementtilaastin rippeitä. Betonipaloista isoimpien koko oli 30x25x5cm ja 4-5 cm paksuisten betonilaattojen katkelmien \varnothing vaihteli välillä 5-30 cm. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-80 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 4 ala- ja kerrosten 5-5a sekä 7 yläpuolella. Kerros 5e korreloi kerrosten 5, 5a, 5b kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 7: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-211,50/y:195; x: 215/y:193-195; x: 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +2.70-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimpitä sekä muuta jätepuuta. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a, 5e ja 18 ala- ja kerrosten 8 ja 19 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 201,20-229/193-195; z-pinta: 2.45-2.75 ja z-pohja: +2.35 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 19 alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 12: Sijainti: x: 216,50-227,50/y: 195; x: 229/y:193-195; z: +4.00-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 2-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 ala- ja kerrosten 1 ja 17a yläpuolella.

Krs 17: Sijainti: x: 201,20/y:193-195, x: 201,20-202/y:195; z: +3.90-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). Koeojan 2 alueella kerros oli levitetty pohjustukseksi betonilaatoituksen (R1) alle, mutta koeojasta 3 ei vastaavaa laatoitusta tavattu. Todennäköisesti täyttökerros. Kerroksen paksuus oli 10-20 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 4 yläpuolella.

Krs 17a: Sijainti: x: 216,50-229/y:195; x:229/y:193-195; z: +4.00-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 17 koeojassa 2, mutta yhteys betonilaatoitukseen on epätodennäköinen. Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-80 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 12 ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 21 yläpuolella.

Krs 18: Sijainti: x: 215/y:193-195; x:215-216,50/y:195; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerroksen paksuus 15-130 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7, 12, 17a, 21 päällä. Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-210,40, 215-229/193-195; x: 215, 229/y:193-195; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut kerros, jonka paksuus oli 2-10 cm.

Stratigrafinen sijainti Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 7 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 21: Sijainti: x: 215-221,50/y:195; z: +3.70-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa, savinen ja tahmea hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ cm). Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 17a ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 5b yläpuolella.

Krs 22= R2: Sijainti: x: 228,40-229/y:135; z: +4.30 m.m.p.y.

Kuvaus: mustanharmaa asvaltti. Tummassa asvalttimassassa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja asvaltin paksuus oli 7 cm. Järjestötalon pihalle koillisesta laskevan ajoluiskan pinnoite, joka poistettiin kesäkuussa 2011 samassa yhteydessä kuin aluetta valmisteltiin As Oy Kotkan Lauluheikin (tontti II-31-10) rakennustyömaalle tarvittavien seinäelementtien valmistusalueeksi.

Stratigrafinen sijainti: rakenne sijaitsi kerroksen 1 päällä.

Kartat: n:o 1, 14-20.

Mustavalkonegatiivit: 51864:26-27, 29-36

Diapositiivit: 51865:55-56, 63-79

5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO

5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus

Paalukaivanto 1:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738; W-nurkka: x: 705790.503; y: 496441.116; S-nurkka: x: 705785.630; y: 496446.072; E-nurkka: x: 705805.456; y: 496469.595.

Laajuus: 7x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.94-5.38 m.m.p.y; z-pohja: +2.43-2.61 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon NW-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,2-2,4 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta tontin koillisivustalle, minne täyttö- ja tasoite-maamassoja oli levitetty runsaan metrin paksuudelta keväällä 2011, oli kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus huomattavasti suurempi. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat pääosin samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten yhteydessä.

Kuvat 14-15: Vasemmalla paalukaivannon 1 paalutustöitä aloitellaan (S) ja oikealla kaivanto paalutettuna ja pohjaan kaivettuna (S). Paalukaivannon NW-seinämän alaosassa näkyvä mustanruskea horisontti on orgaanisesta jätteestä ja sammalesta muodostunut horisontti (krs. 7), mikä ulottui koillisessa lähes tonttirajalle asti. Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa lähes 35 m pituisena yhtenäisenä ja lähes vaakatasossa kulkevana 10-15 cm:n paksuisena horisonttina kaivannon NW-seinämässä. Kerrostuman yläpinta sijaitsi korkeudella +2.80-2.89 m.m.p.y., mutta aivan kaivannon NE-päässä (x:705807.382, y: 496465.024) horisontti nousi aina korkeudelle +3.19 m.m.p.y. Tästä koillisempaan orgaanisen kerrostuman kulkua ei enää ollut mahdollista seurata, sillä kerros oli tuhoutunut paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä. Paljoa edellä mainittua koillisemmaksi horisontti ei kuitenkaan ole alun alkaenkaan voinut ulottua, sillä paalukaivannon NE-päästä (x:705810.012, y: 496470.123) paljastui jo peruskallion pinta korkeudelta +4.01 m.m.p.y.

Orgaanisen horisontin päällä oli koko NW-seinämän pituudella havaittavissa täyttösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-90 cm, mutta kaivannon koillispuolella (x: 705804.104, y: 496460.169 ja siitä koilliseen) kerrospaksuus oli ainoastaan 10-20 cm. Tämä johtui siitä, että savikerroksen yläosa oli tuhoutunut siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu kuoppa, joka oli vuosien saatossa täytetty jätteellä. Jätekuopan täyteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi monenlaista talous- ja rakennus- ym. jätettä lasipulloista, lautasista, silitysraudoista ja vaatteista peltikanistereihin ja -tynnyreihin, polkupyörän- ja autonrenkaihin sekä jäteöljyyn ja maalilla täytettyihin lasipulloihin asti. Tätä kerrosta, jonka paksuus oli 20-80 cm, ei paalukaivantoja 1-2 ja koekuoppia 1-2 lukuun ottamatta tavattu muualta Korkeavuorenkatu 13 tontin alueelta.

Täyttösavikerroksen (krs. 5) päällä sijaitsi kaivannon SW-puoliskossa (x: 705802.000, y: 496455.637 ja siitä lounaaseen) jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1). Paalukaivannon

NE-puoliskossa sen sijaan täyttökerroksen (krs. 5) ja jätekuopan täyttemaan (krs. 23) päällä sijaitsi vielä 20-70 cm paksuinen, rautaoksidipitoinen keltaruskea hiesukerros (krs. 24). Tämä kivinen täyttömaa sisälsi pyöreäpintaista ja lohkottua kiveä (ø 10-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Täyttökerroksen yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle, kaivannon NE-puoliskolle (x: 705798.652, y: 496450.525 ja tästä koilliseen), oli keväällä 2011 levitetty metrin paksuinen sepeli- ja kivimurskekerros (krs. 12) alueen tasaamiseksi ja työmaaparakkien pohjustukseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:116-136, 142, 146-149, 153-154, 176, 178

Paalukaivanto 2:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.551; y: 496475.223; W-nurkka: x: 705776.784; y: 496451.785; S-nurkka: x: 705774.202; y: 496454.747; E-nurkka: x: 705793.696; y: 496477.155.

Laajuus: 5x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.80-4.95 m.m.p.y; z-pohja: 2.02-2.36 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon SE-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,1-2 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta se kasvoi tasaisesti koilliseen päin mentäessä tontin koillisivustalle vuosikymmenten kuluessa siirretyistä täyttö- ja jätemaamassoista johtuen. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten sekä paalukaivanto 1:n valvontakaivauksen yhteydessä.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa 25 m:n pituisena yhtenäisenä, koilliseen tasaisesti nousevana horisonttina kaivannon SE-seinämässä. Paksuudeltaan kerros oli 5-10 cm, ja sen yläpinta sijaitsi korkeudella +2.84-2.98 m.m.p.y. Koillisessa horisontti oli rikkoutunut (x: 705789.295, y: 496470.932 ja tästä koilliseen) paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä.

Orgaanisen horisontin päällä oli havaittavissa lähes koko kaivannon SE-seinämän pituudella täytösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-30 cm) sekä erittäin runsaasti tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-80cm. Aivan kaivannon NE-päässä savitäyttöä ei tavattu (x: 705787.231, y: 496469.273 ja siitä koilliseen), sillä kerros oli mitä todennäköisimmin tullut poiskaivetuksi siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu iso kuoppa jätteitä varten. Kuopan täytteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi kaikenlaista jätettä taloustavarasta aina ongelmajätteeseen (öljy) asti. Mainittua kerrosta, joka oli paikoin kaivettu steriiliin pohjasaveen saakka, ei paalukaivantojen 1-2 ja koekuoppien 1-2 lisäksi tavattu muualta tontin alueelta. Jättemaan ja täytösavikerroksen (krs. 5) yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1).

Kuvat 16-17: Vasemmalla paalukaivantoa 2 paalutetaan (SW) ja oikealla kaivanto pohjaan kaivettuna (SW). Kaivannon vastakkaisessa päässä sijaitsee syvä kuoppa, joka oli kaivettu aina pohjasaveen saakka ja sisälsi runsaasti kaikenlaista 1900-luvun aikana alueelle levitettyä ja haudattua jätettä (krs. 23). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:137-141, 143-145, 153-167, 177-178

Paalukaivanto 1:n laajennus:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705813.690; y: 496464.470; W-nurkka: x: 705802.516; y: 496447.836; S-nurkka: x: 705798.652; y: 496450.524; E-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738.

Laajuus: 5x20 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +5.09-5.28 m.m.p.y; z-pohja: +2.59-3.06 m.m.p.y.

Havainnot:

Paalukaivanto 1:n laajennuksen NW-seinämä vastasi stratigrafiansa puolesta lähes täysin paalukaivanto 1:n jo aiemmin dokumentoitua NW-seinämää. Näiden kahden kaivannon dokumentoidut kerrokset vastasivat toisiaan niin koostumuksensa, kuin keskinäisen kerrosjärjestyksensäkin suhteen.

Laajennuksen pohja oli tasattu pohjasaveen (krs. 8), jonka päällä oli havaittavissa katkelmallinen, 5 cm paksuinen orgaaninen kerros (krs. 7). Kerrostuma oli todennäköisesti rikkoutunut siinä yhteydessä kun sen lävitse oli paikoin aina pohjasaven pintaan asti kaivettu kuopanne, joka oli täytetty jätteillä. Tämä hiesuinen multakerros (krs. 23) sisälsi talousjätteen lisäksi mm. maatumutta puuta, hiiltä, nokea, rautaa sekä seinäkaakelin palasia. Kerros oli 40 cm:n paksuinen ja sama kerros, joka oli paljastunut jo aiemmin paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta.

Kuva 18: Paalukaivanto 1:n luoteinen laajennus vaiheessa, jolloin alueelle kaivettiin kaivoja. Oikealla kuvassa näkyy rakenteilla olevaa pysäköintihallin elementtiseinää. SW.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Jätekerroksen päällä sijaitsi 50-90 cm paksuinen täyttökerros. Kerros oli harmaan kellertävää hiesua (krs. 24), joka sisälsi runsaasti pientä ($\varnothing \leq 3$ cm) kiveä. Kerros oli sinisaven sekainen, ja sen alaosassa esiintyi rakennusjätettä: betoniraudan ja rautaputken katkelmia ja muuta rautaromua, rautalankaa jne.

Hiesukerroksen päällä sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle oli keväällä 2011 levitetty runsaan metrin paksuudelta sepeliä ja kivimurskettä (krs. 12) työmaaparakkialueen pohjustukseksi ja tasaamiseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:181-186

5.4.2. Koekuopat 1 ja 2

Koekuoppa 1:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705812.468, y: 496459.805; z-pinta: +5.18 m.m.p.y.

Laajuus: 2x4 m, syvyys 1,80 m. Suunta: NE-SW.

Kuvat 19-20: Vasemmalla koekuoppaa 1 kaivetaan tontin koillissivustalle (E); oikealla kaivannon W-nurkan kerroksia (E). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

W-nurkka: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Aivan koekuopan pohjalta (z: +3.38 m.m.p.y.) tuli vastaan hieman värjäytynyt sinisavi (krs. 8), jonka yläpinnalla oli jäänteitä ohuesta (1-2 cm) sammalkerroksesta (krs. 7). Kyseessä oli koillisin orgaaniseen kerrostumaan liittyvä havainto tutkitun tontin alueella.

Orgaanisen kerroksen päällä sijaitsi 70-80 cm paksuinen ja karkean hiekan sekainen tummanruskea multakerros, joka sisälsi tiilenpalojen ja laastin lisäksi talous-, rakennus-, ym. jätettä: pullolasia, fajanssia, peltiä, rautaa jne. Kerros oli mitä todennäköisimmin sama öljyn saastuttama kerrostuma (krs. 23), joka löytyi myös paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta sekä koekuopasta 2.

Jättemaan päällä sijaitsi lähes metrin paksuinen ja rautaoksidin keltaruskeaksi värjäämä hiesukerros (krs. 24), jossa esiintyi isoja lohkokiviä. Isoimmat kivistä olivat \varnothing 1,2 m kokoisia. Sama kivitäyttö oli paljastunut aiemmin myös paalukaivantojen alueelta, tontin NE-sivustalta. Kivitäytön päällä sijaitsi 5 cm:n paksuinen asvaltti, joka oli poistettu kokonaisuudessaan paalukaivantojen alueelta siinä vaiheessa kun pysäköintihallin maankaivutöitä aloiteltiin.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:169-170

Koekuoppa 2:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705815.538, y: 496464.270; z-pinta: +5.30 m.m.p.y. Koekuoppa kaivettiin viereisen tontin 285-II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) puolelle.

Laajuus: 1,2x3 m, syvyys 1,70 m. Suunta: E-W.

Kuvat 21-22: Vasemmalla koekuoppa 2:ta kaivetaan Järjestötalon tontin koillispuolella sijaitsevalle, ns. Laulumiesten talon tontin puolelle (S); oikealla kaivannon S-seinämän kerroksia (NE). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

S-seinämä: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Kuopan pohjalta paljastui peruskallion pinta korkeudelta +3.60. Kallion päälle oli kerrostunut vihertävä, rautaoksidin värjäämä pohjasavi (krs. 8), joka paksuus oli 10 cm. Savikerroksen päällä sijaitti sama öljynsekainen jätemaa (krs. 23), joka oli tullut esiin myös koekuopasta 1 sekä paalukaivannoista 1-2. Kerroksen paksuus koekuopan kohdalla oli 40-50 cm.

Jätemaan päältä tuli vastaan metrin paksuinen täyttösepelikerros (krs. 12), joka oli levitetty alueelle kesällä 2011 siinä yhteydessä kun viereisen tontin kunnallistekniikkaa oli rakennettu ja alueen vanha maa-aines oli kuljetettu pois tontilta. Kerroksen 23 ja täyttösepelin väliin oli maarakennustöiden yhteydessä levitetty suodatinmatto.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:171-172

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Koneellisesti suoritettua koekaivauksen ja sitä seuranneen valvontatyön yhteydessä ei kerroksissa esiintynyttä arkeologista esineistöä ollut töiden luonteesta johtuen mahdollista ottaa talteen kuin ainoastaan satunnaisesti. Pääosa tarkastellusta löytöaineistosta saatiin talteen kaivantojen siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä, sekä koneellisen maankaivun yhteydessä kasatuista irtomaaläjistä poimimalla. Tontin maaperästä paljastunut esineistö ajoittui kauttaaltaan vasta 1900–(2000)-luvulle, mistä johtuen löytöjä ei luetteloidu museon esinekeräelmiin, vaan ne poistettiin jälkitöiden yhteydessä tarkastelun jälkeen tarpeettomina.

23-25: Yläkuvassa vasemmalla ylhäällä pieniä ruskea- ja vihreälasitteisia punasavikeramiikan siruja koejoja 1:n NE-seinämästä kerroksen 5 pohjalta. Nämä keramiikan palaset ovat niitä harvoja yksittäisiä löytöjä kaivaustontilla, jotka ovat mahdollisesti peräisin jo Ruotsinsalmen ajalta. Kuvan irtolöytönä talteen otettu talousfajanssi ja posliini ajoittuvat sen sijaan vasta 1900-luvun puolella. Astioiden pohjapaloissa esiintyi Arabian ns. rotanhäntä- ja piippuleimoja, jotka olivat käytössä 1900-luvun alkupuoliskolla (Kumela-Blåfield 2010:153). Vasemmalla alhaalla koejoja 2:n SW-seinämän kerroksesta 5 löytyneitä nahkakengän riekaleita sekä oikealla alhaalla puuastioiden kimpilautoja kerrosten 5 ja 7 vaihteesta koejoja 1:n pohjalta. Kuvat: KyM/ M.Kykyri yläkuva ja T. Leinonen alakuvat.

Tontin kerrokset olivat pääasiallisesti pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, joista kolmessa ensiksi mainituista esiintyi niiden luonteesta johtuen vain vähän löytöjä. Kyseiset kerrokset sijaitsivat tontilla stratigrafisesti ylimpinä ja ne olivat iältään kaikkein nuorimpia. Uusimmat niistä oli levitetty tontille vasta vuoden 2011 rakennustöiden yhteydessä.

Löytöjä tontilla esiintyi eniten suoraan steriilien (luonnollisten) kerrosten 7 ja 8 pintaan ulottuneessa paksussa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), joka tavattiin kaikista tutkituista kaivannoista. Kerroksessa esiintyy runsaan lohkokiven ja tiilen lisäksi paljon muutakin rakennusjätettä: mm. betonin paloja, puuta, pikeä, rautapellin paloja, rautalankaa, väritöntä ikkunalasia, uunikaakelin katkelmia, saniteettiposliinia sekä posliinisia sulakkeita. Kerroksen muita löytöjä olivat talousfajanssi ja posliini, vihreä, ruskea ja väritön pullolasi, nahka- ja kumikenkien katkelmat ja kokonaiset kengät sekä auton ulkorenkaiden suikaleet. Lisäksi kerroksesta löytyi hieman punasavikeramiikkaa ja lasiastioiden katkelmia sekä eläinten luita.

Kerroksesta 5 (+5a-5e) löytyneet tiilet (joista osa oli laastipintaisia ja muuratuista rakenteista purettuja) olivat tontin piha-alueen koeojissa kokoa 65-75x125-135x245-260 mm. Tämä vastaa täysin sitä tiilikokoa (65-70x125-130x265 mm), joka oli käytössä Järjestötalossa 1940-luvun lopulla rakennettaessa (vrt. Nikola 2011:20). Onkin todennäköistä että uuden rakennuksen kostea piha-alue on tullut täytetyksi ja korotetuksi rakennustöiden yhteydessä 1940- ja 1950-luvun taitteessa, jolloin rakennusjätettä on joutunut/laitettu tarkoituksella myös alueen täyttömassojen sekaan.

Samassa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), aivan steriilien kerrosten 7-8 pinnasta löytyneet autonrenkaiden palaset ovat mitä varmimmin peräisin naapurintontin (II-31-3) kumikorjaamon työpajasta. Korjaamo aloitti toimintansa 1940-luvun lopulla, mitä ennen renkaiden jätemateriaali ei ole voinut joutua Järjestötalon tontin maaperään. Kumijätteen lisäksi Järjestötalon piha-alue oli vuosien saatossa toiminut myös talousjätteen kaatopaikkana, josta kertoivat mm. alueelta löytyneet fajanssi- ja posliinastioiden palaset sekä pullolasi. Kokonaisia auton ja polkupyörän ulkorenkaita paljastui valvontakaivauksen yhteydessä myös paalukaivantojen 1-2 alueen jätekerroksesta (krs. 23), joka sisälsi runsaasti myös limonadipullojen repäisykorkkeja. Mainittu kerros sijaitsi suoraan täyttökerroksen 5 (+5a-5e) päällä, ja se oli pullonkorkkeineen yhdistettävissä aikaan (1970-1980-luku), jolloin viereisen tontin kumikorjaamo oli jo lopettanut toimintansa, ja samoissa tiloissa toimi kahvila-ravintola.

7. YHTEENVETO

Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (285-II-31-2) kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä ei ennako-odotuksista huolimatta löytynyt kulttuurikerroksia tai rakenteita, jotka olisivat olleet yhdistettävissä Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaiseen (1790-1850-luku) asutukseen Kotkansaarella. Kaivausten yhteydessä havaittiin, että ns. Järjestötalon tontin alueella steriilin pohjamaan päällä sijaitsevat kerrokset olivat yllättävän myöhäisiä, ajoittuen vasta 1940-1950-luvun taitteeseen. Varsinaisia rakenteita ei kaivausten yhteydessä tontilta tavattu.

Tonttialueen stratigrafia osoittautui kaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella yksinkertaiseksi, ja alueen yhteenlaskettu kerrospaksuus vaihteli välillä 1-2,4 m. Dokumentoidut kerrokset olivat pääosin erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, jotka esiintyivät paksuimmillaan tontin itäosassa sinne rakennettavan pysäköintihallin alueella. Kaivausten yhteydessä ei tontilta tavattu varsinaisia kulttuuri-kerroksia, jotka olisivat kerrostuneet alueelle asutuksen seurauksena pidemmän ajan kuluessa, lukuun ottamatta tontin itäosassa sijainnutta varsin nuorta jätekuoppaa sisältöineen (talousjäte, autonrenkaat, pullonkorit, jäteöljy jne.).

Pohjasaven päältä (krs. 8), niin koe- kuin valvontakaivauksenkin yhteydessä paljastui koko tontin alueelta yhtenäinen orgaaninen kerros (krs. 7), joka koostui puunoksien, kasvijään- teiden, juurien, sammalen ja ruohon sekaisesta kosteasta kasvijätteestä. Kerrostuman paksuus oli keskimäärin 10-20 cm ja sen sijaintikorkeus oli tontin piha-alueella keskimäärin +2.80 m.m.p.y.; koilliseen siirryttäessä muutoin varsin tasainen horisontti nousi sijaiten paalukaivanto 1:n alueella jo korkeudella +3.10 m.m.p.y.

Tontin piha-alueelle muodostuneen orgaanisen horisontin perusteella alue oli ollut ennen Järjestötalon rakentamista varsin soista ja kostea. Uuden rakennuksen myötä oli luonnollisista syistä tullut tarpeelliseksi kuivata ja korottaa tontin piha-alueita, missä yhteydessä alueelle levitettiin koko piha-alueen kattava, kiven- ja rakennusjätteen sekainen paksu täyttökerros (krs. 5, 5a-5e), joka sijaitsi korkeudella n. +3.7 0-3.80 m.m.p.y.

Kuva 26: Järjestötalon rakennuspaikkaa raivataan talkoovoimin 1940-luvun lopulla. Kuvassa näkyvän rakennuksen editse kulkee Korkeavuorenkatu, jonka pohjustuksena oleva ison lohkokiven sekainen täyttömaa on runsaan metrin paksuinen. Talkootyöläiset seisovat silloisella maankamaralla, joka on kostea ja oksien ja sammalen peittämä (kaivauksilla koko tontin alueelta tavattu kerros 7). Kuva-alalla oikealla näkyvä kumpare, jolla yksi talkoolaisista seisoo, on mahdollisesti kalliopaljastuma. Alue, joka vuoden 2011 kaivausten yhteydessä jäi toistaiseksi tutkimatta sijaitsee miehen takana olevan kivikasan ja puuhökkelin paikkeilla. Kuva: Kansan Arkisto (KansA714-1992).

Täyttökerroksen (krs:t 5, 5a-5e) ja pintamullan (kerros 1) väliset, 1900-luvun toisella puoliskolle ajoittuvat kerrokset olivat erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia (mm. krst:t 2-3; 4+9+6+15; 17+17a+21). Järjestötalon SE-edustalta, tontin pihan puolella paljastui pihanurmen keskeltä rakenne R1, joka oli talon edustalle 1950-luvulla valettu betonilaatoitus. Tätäkin nuorempi pihakate alueella oli asfalttipinnoite (rakenne R2), jolla tontin koillisosa oli jossain myöhäisemmässä vaiheessa peitetty ja joka poistettiin alueelta maarakennustöiden yhteydessä syksyllä 2011.

Ns. Järjestötalon tontista on vielä tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue sen pohjoisnurkkaa, jonka maankaivutöiden yhteydessä tullaan jatkossa suorittamaan arkeologista valvontaa, sitten kun työt lähitulevaisuudessa tulevat ajankohtaisiksi. Nähtäväksi jää, puuttuvatko Ruotsin-salmen aikaiset kerrostumat ja rakenteet myös Korkeavuorenkadun puoleisesta osasta tonttia, vai onko niitä säilynyt alueella tuotujen paksujen täyttömaamassojen alla. Kymenlaakson museon muilla lähitonteilla suorittamien tutkimusten yhteydessä on nimittäin käynyt ilmi (Kykyri 2009-2011), että Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat säilyneet alueella erittäin fragmentaarisina tai ne ovat puuttuneet tutkituilta tonteilta kokonaan.

Kuva 27: Korkeavuorenkatu 13 tontin toistaiseksi tutkimaton osa sijaitsee kuvassa taka-alalla näkyvien työmaaparakkien kohdalla. Kuvassa keskellä näkyy Järjestötalon N-nurkan jäännöksiä tiili- ja betonirakenteineen. Kuva on otettu suurin piirtein samalta kohdalta, jossa talkooväki kuvassa 26 raivaa paikalle rakennettavan uuden Järjestötalon aluetta. SW. KyM/M. Kykyri.

Kotkassa 11. 11. 2011

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. MV/RHO arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmengårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2009. Kotka, Kotkansaari. Korkeavuorenkatu 12. Tontti II-32-8. Arkeologinen koekaivaus 2009. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2010. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 25. Tontti II-32-7. Arkeologinen koekaivaus 2010. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Museoviraston lausunto Dnro: 69/304/2011 9.5. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston lausunto Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin koekaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tonteilla 285-2-31-2 (ns. Järjestötalon tontti, Korkeavuorenkatu 13), 285-1-7-4 (Satamakatu 1), 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15), 285-1-7-7 (Vuorikatu 2) ja 285-1-99-7 (Satamakatu 5).

Nikola, Eveliina 2011. Kotkan Järjestöalo Korkeavuorenkatu 13. Rakennushistoria ja nykyinen inventointi. Inventointiraportti. Kymenlaakson museo.

Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad belägen uti Kymmene socken och härad af Wiborgslän. Upprättad i samråd med Guvernören öfver Wiborgs län Generalmajoren Christian Theodor Oker-Blom år 1874 af Reuter C., Helenius, J. Fr. KA/SM Kotka Ich* 6. 274:02.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Alkuperäinen kartta: KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02.

Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/MH/ kaupunki-kartat. Iq 1. 251:04.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-2. Korkeavuorenkatu 13. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-3. Korkeavuorenkatu 11. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-9. Opistokatu 8. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto

Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

VIK 3. Kotkansaaren sekä läheisten saarten asemakaavakartta, yksityishenkilöiden omistamat maat ja kohteet merkittyinä. 6/18.10. 1859. Museovirasto/RHO arkisto. Käännös Varvara Protassova.

8.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. *Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Halila, Aimo 1953. Kotka kaupunkikuntana. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 91-193. Toim. Anttila, Leo et. al. Helsinki.

Harjunpää, Kaisu 1978. *Ruotsinsalmen linnoitusyhdyskunta ja sen elämä*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Kivinen, Olli 1964. Kotka. 1964 keskustan asemakaavaselostus. Sine loco.

Kumela, Marjut - Blåfield, Marja 2010. Keräilijän aarteet. Arabian astiastoja. Porvoo.

Rosén, Ragnar 1953. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Satavuotias Kotka 1978. Toim. Savikko, Jorma. Kotka.

Saarinen, Juhani 2002. *Kymistä Kotkaan . Osa II*. Porvoo.

8.3. Sanomalehdet

Kotkan Sanomat 16.3. 2010. Kotkan Järjestötalo häviää uusien asuntojen tieltä.

Kymen Sanomat 20.5. 2011. ELY-keskus valmis säilyttämään Järjestötalon.

Kymen Sanomat 29.6. 2011. Toivottavasti ei löydy mitään!

8.4. Valokuvat

Kansan arkisto. KansA716-1992: Kotkan Järjestötalo valmiina.

Kansan arkisto. KansA714-1992: Kotkan Järjestötalon talkoot.

9. LIITELUETTELO

n:o 1a mustavalkonegatiiviluettelo

n:o 1b diapositiiviluettelo

n:o 2 karttaluettelo

Kaivauskertomus koostuu kahdesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy mustavalkonegatiivi- ja diapositiiviluettelo sekä erillisestä karttaosasta, johon kuuluu karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1:n mittausdokumentointi käynnissä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. E. Kuva KyM. M. Kykyri.

Karttaosan kannen kuva: Koeoja 1:tä tyhjennetään vedestä ennen seinämien piirtämistä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. W. Kuva KyM. M. Kykyri.

KOTKA, KOTKANSAARI

KORKEAVUORENKATU 13

NS. JÄRJESTÖTALON TONTTI
285- II-31-2

ARKEOLOGINEN KOE- JA VALVONTAKAIVAUS 2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari, Korkeavuorenkatu 13
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	II-31-2
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koe- ja valvontakaivaus
Kohteen ajoitus:	(1790-) 1900-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670583, ikoo 349645
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	13.6.-30.6., 18.8.-13.9., 10.-11.10. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 700 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Varte Oy, Kotkan kaupunki n. 16.000 e
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	ei taltioituja esinelöytöjä
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51864:1-44 (mustavalkonegatiivit), YLEV51865:1-186 (diaposiitivit) Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 38
Kaivauskertomuksen liitteet:	3 kpl ja 22 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	MV/RHO/Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaavoitustoimisto, Kymenlaakson museo, Varte Oy
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. MV/RHO.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011, Museoviraston lausunnot: Dnro: 169/304/2011 9.5. 2011 sekä Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo vastasi kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritetuista koe- ja valvontakaivauksista Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n, ns. Järjestötalon tontilla. Kaupunkiarkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi Varte Oy:n uudisrakennushankkeen vuoksi, johon liittyen tontille oli suunnitteilla pysäköintihallin rakentaminen.

Rakennushankkeen kohteena ollut tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä vuonna 2007 luokiteltu kokonaisuudessaan 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Tästä johtuen Museovirasto edellytti tontilla ennen rakennustöitä tehtäviä arkeologisia koekaivauksia sekä maarakentamisen alettua kaivutyön suorittamista tietyin osin arkeologisena valvontana. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että museo vastaisi rakennustontilla suoritettavasta koekaivauksesta sekä niiden jälkeisestä valvontatyöstä.

Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle kaivettiin koneellisesti kolme 2 m:n levyistä ja 26-30 m:n pituista koeojaa, jotka dokumentoitiin. Kaivausten myötä kävi ilmi, ettei tutkitulla alueella sijainnut 1900-lukua vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tehtyjen havaintojen perusteella ei tontin piha-alueen arkeologisille lisätutkimuksille katsottu jatkossa olevan tarvetta.

Pysäköintihallin maarakentamisen yhteydessä kaivettiin kaksi paalukaivantoa, niiden laajennus sekä kaksi koekuoppaa, jotka dokumentoitiin. Kaivannoista pinta-alaltaan laajimpia olivat paalukaivannot, jotka olivat kooltaan 5-7x35 m. Myöskään valvontatyön yhteydessä ei tontilta paljastunut Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tontilta löytynyt arkeologinen esineistö oli runsasta, mutta ajoitukseltaan vasta Kotkan kaupungin historiaan liittyvää.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	11
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	12
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	14
5.1. KOEOJA 1	14
5.1.1 Kerrokset ja stratigrafia	14
5.2. KOEOJA 2	18
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	18
5.3. KOEOJA 3	22
5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia	22
5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO	25
5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus	25
5.4.2. Koekuopat 1 ja 2	29
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	32
7. YHTEENVETO	33
8. LÄHDELUETTELO	36
8.1. Painamattomat lähteet	36
8.2. Painetut lähteet	37
8.3. Sanomalehdet	37
8.4. Valokuvat	37
9. LIITELUETTELO	38

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (ns. Järjestötaalon tontti; kuva 1) kolmen viikon pituiset koekaivaukset 13.6.- 30.6.2011 välisenä aikana. Arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastauksessaan Varte Oy:n lausuntopyyntöön tontille suunniteltuihin asuin- ja pysäköintirakennuksiin liittyen edellytti, että ennen rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle viemistä tontilla tulee suorittaa arkeologinen koekaivaus. Kaivaustulosten pohjalta tultaisiin jatkossa määrittelemään mahdollisten jatkotutkimusten tarve ja luonne (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro:169/304/2011).

Kuva 1: Kaivaustontin II-31-2 sijainti Kotkansaarella.
Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Rakennushankkeen kohteena oleva tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä luokiteltu 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku)

kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:66). Museovirasto ja Kymenlaakson museo sopivat toukokuussa 2011, että museo vastaisi rakennustontin koekaivauksista ja mahdollisista muista arkeologisista jatkotutkimuksista alueella (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro: 169/304/2011, Museoviraston tutkimuslupapäätös 25.5. 2011 Dnro: 030/302/2011).

Ennen koekaivausten alkamista 8.6. 2011, suorittivat Varte Oy:n vastaava mestari Timo Partanen, rakennustarkastaja Vesa Yrjönen Kotkan kaupungin rakennusvalvonnasta, Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyinen sekä allekirjoittanut tutustumiskäynnin Järjestötalon tontille, jonka piha-alueen SE-sivustalle suunniteltiin pysäköintihallin rakentamista syksyllä 2011. Toiseen tutustumiskäyntiin 9.6. 2011 osallistuivat Varte Oy:ltä vastaavat mestarit Timo Partanen ja Mervi Lautiainen, työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut. Käyntien yhteydessä sovittiin tulevien koekaivausten aikataulusta, määritettiin arkeologisesti tutkittavien kaivantojen alustava sijainti tontilla sekä sovittiin työmaahan liittyvistä muista käytännön asioista.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuun kolmen viikon aikana tontille kaivettiin koneellisesti kolme ojaa, jotka dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin. Kaivetut ojat olivat leveydeltään 2 m ja niiden pituus vaihteli välillä 26-30 m. Kaksi ojista kaivettiin NE-SW-suuntaiseksi ja kolmas näitä kohtisuoraan suuntaan NW-SE halki koko tontin. Koekaivausten tutkimustulosten perusteella Museovirasto katsoi lausunnossaan 12.7. 2011, että Järjestötalon piha-alueella suoritettavat kaivaukset olivat riittävät ja että rakennushankkeen toteuttamiselle ei tontin pihan alueella enää ollut muinaismuistolain asettamaa estettä. Lausunnossa edellytettiin kuitenkin tontin koillissivustan, joka koekaivausten yhteydessä ei ollut mahdollista tutkia, arkeologista valvontaa siinä vaiheessa kun Varte Oy:n rakennushankkeeseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyvät alueella (Museoviraston lausunto 12.7. 2011 Dnro: 169/304/2011).

Pysäköintihallin rakentamiseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyivät elokuussa (18.8.), ja niitä ennen 16.8. 2011 Varte Oy:n vastaava työmestari Mervi Lautiainen ja allekirjoittanut pitivät tontilla palaverin, jossa sovittiin arkeologiseen valvonta- ja seurantatyöhön liittyvistä yksityiskohdista. Itse työ toteutettiin 18.8.-13.9. 2011 välisenä aikana, minkä lisäksi pysäköintihallin NW-puolelle asennettujen kaivojen alue dokumentoitiin 10.-11.10. 2011 välisenä aikana. Jälkimmäiseen kaivutyöhön liittyi tontilla 10.11. 2011 pidetty palaveri, johon osallistuivat työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut.

Tontin arkeologisten koekaivausten yhteydessä suoritetusta mittausdokumentoinnista sekä kaivausten kirjallisista muistiinpanoista vastasivat tutkimusapulainen Laija Simponen ja allekirjoittanut yhdessä. Koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen piirtämisestä vastasi tutkimusapulainen sekä valokuvaamisesta pääasiallisesti allekirjoittanut. Koeojien kaivun jälkeisistä valvontatöistä sekä niiden yhteydessä suoritetusta arkeologisesta dokumentoinnista vastasi allekirjoittanut. Tontin koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaus työt suorittivat mittausmiehet Meri Rautiainen, Jouni Suurnäkki ja Jouni Koho sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritetusta konekaivusta vastasi puolestaan Maarakennus Suortti Oy.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Tutkimusapulainen Laija Simponen vastasi koekaivauksiin liittyvien karttojen puhtaaksi piirtämisestä ja työ suoritettiin välittömästi kaivausten jälkeen heinä-elokuussa 2011. Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt pääosin vasta valvontakaivausten jälkeen loka-marraskuussa 2011. Niiden yhteydessä hän laati arkeologisiin tutkimuksiin liittyvän kaivauksikertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51864-65; liitteet 1a-b). Meri Rautiainen työsti koe- ja valvontakaivausten mittausaineistot sekä laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat no: 1 ja 22). Kymen Sanomat teki haastattelun Korkeavuorenkatu 13 tontin koekaivauksiin sekä Kotkansaaren kaupunkiarkeologisiin

tutkimuksiin liittyen 28.6. 2011, joka julkaistiin Kymen Sanomissa seuraavana päivänä (KySa 29.6. 2011).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Korkeavuorenkatu 13 tontin alue esiintyy kartalla ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin se asemakaavoitettiin osaksi tuolloisen Ruotsinsalmen merilinnoituksen asuinalueetta. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan muodostuminen Kotkansaarelle liittyi Venäjän keisarinna Katariina II:n Pietarin kaupungin suojaksi rakennuttamaan linnoitusketjuun, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi Ruotsinsalmen linnoitus aikoinaan rakennettiin. Linnoitustöihin ryhdyttiin 1790-luvulla, jolloin aloitettiin myös linnoitukseen liittyvän, luonteeltaan kaupunkimaisen asutusalueen asemakaavan suunnittelu (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen aikaan nykyisen ns. Järjestötalon tontti sijaitsi Mutalahteen laskeneen kanavan lähistöllä, joka oli alun alkaen kaivettu Kotkansaaren rämeisen ja soisen maaperän kuivattamiseksi (kuva 2). Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman laajuus oli hieman runsaat 60 hehtaaria ja vuoden 1801 kartalla sen alueelle on merkitty yhteensä 170 tonttia (Hakanpää 2007:13). Yhdyskunnan väkiluku oli suurimmillaan 1800-luvun alussa, jolloin varuskuntaväen ja muun väestön yhteenlasketun asukasluvun on arveltu olleen enimmillään jopa 10.000 asukasta (Harjunpää 1978:89-90).

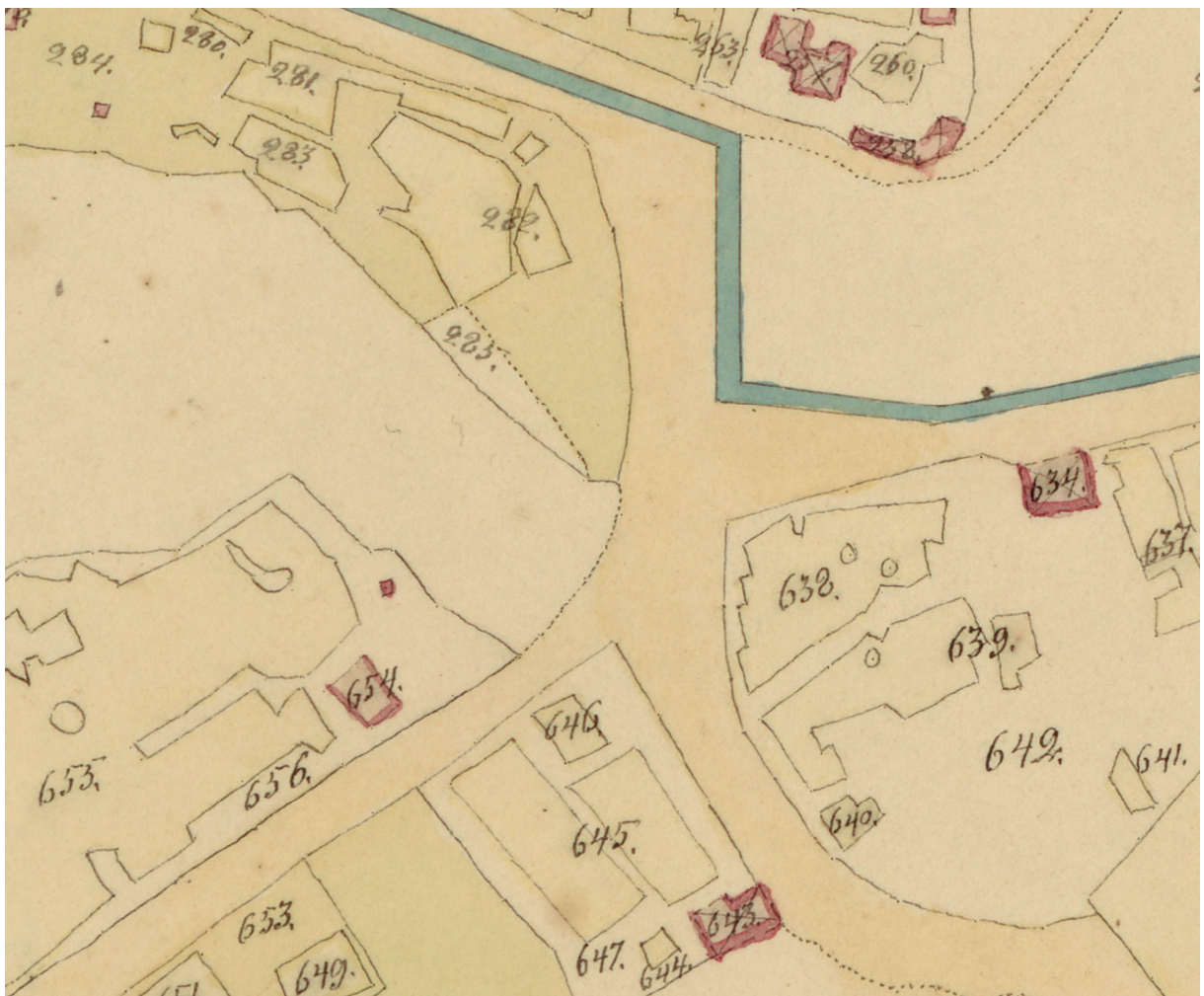

Kuva 2: Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n tonttialue sijaitsi 1800-luvun alussa kahden kadun risteyksessä Ruotsinsalmen asemakaava-alueen lounaisreunalla. Kaduista leveämpi kulki nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla, syksyllä 2011 tontilta puretun Järjestötalon kohdalla, ja siitä erkani kaakkoon kapeampi katu, joka jatkoi kulkuaan nykyisen Keskuskoulun suuntaan. Vuoden 1801 karttaan liittyvän asukasluettelon perusteella tiedetään, että Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella sijaitsivat tuolloin osittain asuintontit no: 101-102 ja 106-107, jotka omistivat kapteenin tytär Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Fedorova (tontti no: 101), everstiluutnantti Trombar (tontti no: 102), herra kenraaliluutnantti ja ritari Bolotnikovin rykmentin alikapteeni Alašaev (tontti n:o 106) sekä laivaston luutnantti Klaver (tontti 107). Vuoden 2011 kaivaustontti lähialueineen sijaitsee kartalla sinisen kehäyksen sisäpuolella. Pohjoinen on kartassa oikealla.

(Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Suomen sodan seurauksena Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Varuskunnan tyhjiille jääneitä rakennuksia ryhdyttiin purkamaan 1820-luvulla (Hakanpää 2007:13), ja varuskunta ja linnoitusyhdyiskunta tyhjenivät nopeasti niin, että 1830-luvulla Ruotsinsalmessa oli asukkaita enää noin 300 henkeä (Harjunpää 1978:106). 1840-luvulla rakennuksia oli jäljellä enää runsaalla 30 tontilla (Hakanpää 2007:13).

Ruotsinsalmen taajama autioitui, raunioitui ja kasvoi umpeen varsin nopeasti, mikä on havaittavissa mm. maanmittari C. G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Ruotsinsalmen linnoitusalueen maanmittauskartasta. Verrattuna vuoden 1801 karttaan, jolloin Mutalahteen laskevan kanavan luoteispään molemmin puolin sijaitsi vielä useita rakennuksia, ei kanavan rantatonteilla ja sen lähialueilla enää 1840-luvulla sijainnut kuin vain yksittäisiä asuinrakennuksia. Muu tonttialue oli nyt käytössä pääasiallisesti kasvi- ja niittymana (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne sekä Karta Beskrifning; kuva 3).

Kuva 3: Maanmittari C. G. Aminoffin laatimalla kartalla on rakennukset merkitty punaisella ja Mutalahteen laskevan kuivatuskanava sinisellä värillä. Kanavan mutkasta suoraan alas vasemmalle piirretty katu kulkee nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla. Sen molemmin puolin rajatut ja numeroin merkityt maatilkut olivat käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana. Vuoden 2011 kaivaustontti sijaitsee suurin piirtein numeroiden 654, 656, 645-646 kohdalla.

(Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4).

Lopullinen kuolinisku Ruotsinsalmen yhdyskunnalle oli Krimin sota, jonka yhteydessä vuonna 1855 lähes kaikki Kotkansaarella sijainneet Ruotsinsalmen siviili- ja sotilasrakennukset tuhoutuivat ja linnoitus lakkautettiin (Rosén 1953:71, 79-81). Neljä vuotta englantilaisten saarelle tekemän hävitysretken jälkeen, vuonna 1859 laaditun Kotkansaaren ja sen läheisten saarten asemakaavakartan perusteella, oli kanavan mereen laskevan päänn rannat lähialueineen otettu jo uudelleen asutuskäyttöön. Alueen tontinomistajaluettelossa esiintyy nyt useita talonpoikia. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n paikkeilla sijaitsi tuolloin talonpoika Vasili Kirilovin sekä talonpoika Alforsin talot (VIK 3).

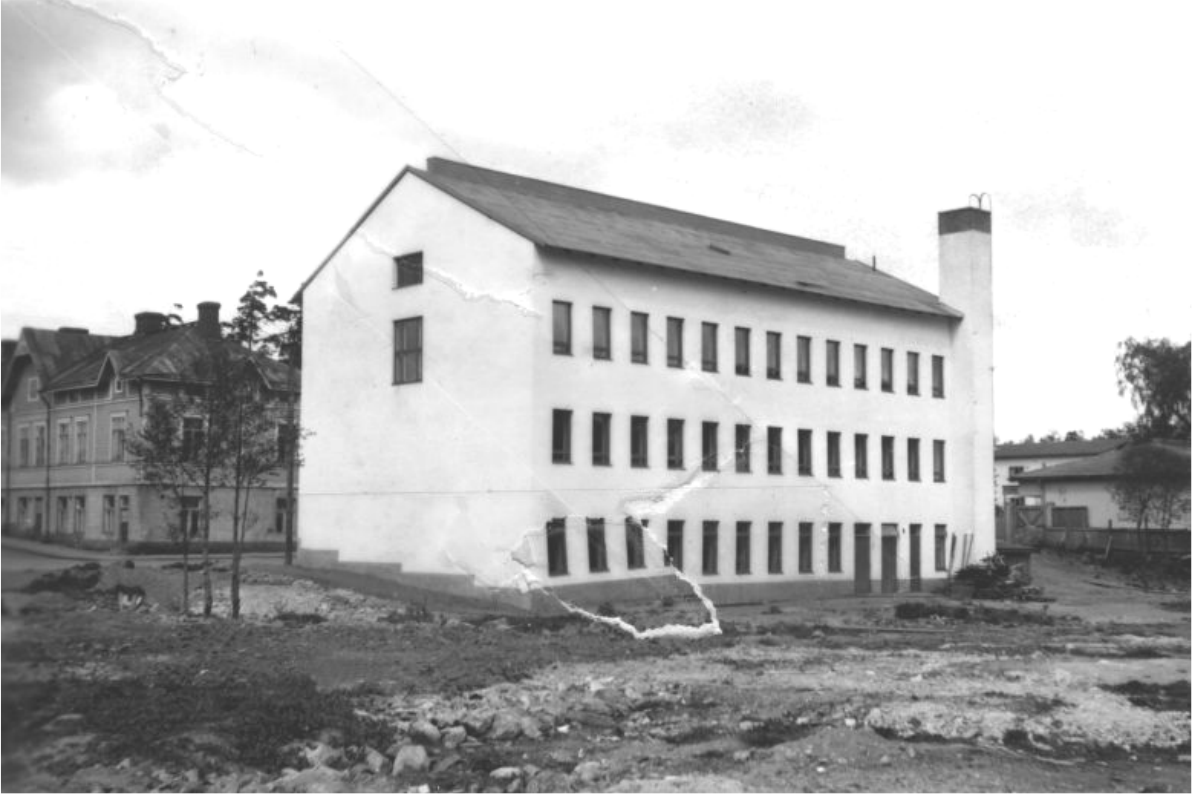
Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1879 Ruotsinsalmen raunioille perustettiin Kotkan kaupunki. Kaupungin ensimmäisen vahvistetun asemakaavan laati komissionimaanmittari Konstantin Järnefelt vuonna 1878, mutta ensimmäinen Kotkansaaren asemakaava on jo vuosilta 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13 tontin alue sijaitsee suunnitelmakartalla tuolloisen toisen kaupunginosan ja sen länsipuolella sijainneen laajan villa-alueen välimaastossa (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden 1866/67 sekä Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad 1874).

Järnefeltin vuoden 1878 Kotkansaaren asemakaava käsitti ainoastaan kolme kaupunginosaa ja se rajoittui saaren luoteisosassa nykyisen Koulukadun edeltäjään, Konstantininkatuun. Tässäkin kaavassa Korkeavuorenkatu 13:n alue sijaitsi vielä asemakaavoitetun alueen ulkopuolella, mutta seuraavassa, insinööri Karl Appelbergin vuonna 1891 laatimassa kaavassa, tontti on jo asemakaava-alueella (Planritning öfver Kotka Stad 1891; Halila 1953:93, 97; Kivinen 1964:11).

Nykyisten Korkeavuoren-, Koulu- ja Keskuskadun rajaamalla alueella sijaitsi 1800- ja 1900-luvun taitteessa ”huonomaineinen” Rämänkylä. Se muodostui paikalle 1870-1880-lukujen myötä, kun sahojen ja sataman Kotkansaarelle houkuttelema työväestö rakensi ”esikaupunkialueelle” monenkirjavasta rakennusaineesta sikin sokin pienikokoisia mökkejään. Järjestäytymättömästä asutuksesta tyytymättömänä Kotkan kaupunginvaltuusto teki 11.3. 1910 päätöksen, jonka seurauksena Rämänkylän asukkaat häädettiin ja alueelle syntynyt mökkikylä hävitettiin (Saarinen 2002:62-63, Satavuotias Kotka 1978:110).

Ensimmäinen Kotkan kaupungin aikainen ja asemakaavan mukainen rakennus Korkeavuorenkatu 13:n tontille rakennettiin vasta vuosina 1949-1950, jolloin tontille kohosi talkootyönä työväen Järjestötalo (kuva 4). Rakennus sai seistä ison tontin ainoana rakennuksena aina syksyyn 2011 asti, jolloin se purettiin Korkeavuorenkadun varrelta. Tätä ennen Järjestötalon omistaneet työväenjärjestöt olivat myyneet rakennuksen sekä Kotkan kaupungin omistaman tontin vuokra-oikeuden rakennusliike Varte Oy:lle (Rakennuspiirustukset; Nikola 2011:6-7,16; Kymen Sanomat 16.3. 2010 ja 20.5. 2011).

Järjestötalo purettiin (Sakki Oy) elokuussa 2011 ja samaan aikaan rakennuksen purkutöiden kanssa Varte Oy aloitti tontin SE-sivustalla uuden pysäköintihalliin liittyvät maarakennustyöt. Puretun Järjestötalon paikalle Korkeavuorenkadun varteen tullaan lähitulevaisuudessa rakentamaan uusi asuinkerrostalo.

Kuva 4: Kotkan Järjestötalo valmiina. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Erkki Illukka, jonka käsialaa on myös kuvassa Järjestötalon oikealla puolella, Korkeavuorenkatu 11:n tontilla sijaitseva aumakattoinen rakennus. ”Väliaikainen uudisrakennus”, joka purettiin keväällä 2011, valmistui 1940-luvun lopulla, ja siinä toimi pitkään Oy Kotkan Kumikorjaamo ja myöhemmin 1970-1980-luvulla kahvila-ruokala. Samalla tontilla sijaitsee myös toinen 1940-luvun rakennus, jossa toimi kumikorjaamon verstaas. Kuva: Kansan Arkisto (KansA716-1992).

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (II-31-2) ei ole ennen vuoden 2011 koe- ja valvontakaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Kymenlaakson museo on kuitenkin vuosina 2009-2011 suorittanut kaivauksia aivan tontin lähialueella, Korkeavuorenkatu 12:n, Koulukatu 25:n sekä Koulukatu 21:n tonteilla. Kahden ensimmäisen alueelta ei ennako-odotuksista poiketen löytynyt Ruotsinsalmen aikaan liittyviä arkeologisia jäännöksiä, mutta Koulukatu 21 tontin kaivausten yhteydessä alueelta paljastui osa Ruotsinsalmen aikaista kuivatuskanavaa sekä siihen liittyviä kulttuurikerroksia (Kykyri 2009-2011).

Korkeavuorenkatu 12 (II-32-8) koekaivausten perusteella tonttialueen vanhin asutuskerrostuma rakenteineen oli tuhoutunut alueella myöhemmin suoritettujen maankaivu-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä, eikä Ruotsinsalmen ajasta ollut jäänyt maaperään muuta kuin joitain arkeologisia löytöjä, jotka nekin saatiin talteen sekoittuneista kerroksista. Pääosa kesällä 2009 tutkitun tontin kerroksista ajoittui vasta 1900-luvulle ja ne olivat tontin pihalueelle levitettyjä pinnoite-, tasoite- ja täyttökerroksia. Tutkitun tontin vanhin täyttökerros ajoittui vasta 1800-luvun loppuvuosikymmenille, jolloin aluetta ruvettiin intensiivisemmin asuttamaan osana Kotkansaaren asemakaava-alueetta (Kykyri 2009).

Myös Koulukatu 25 tontin (II-32-7) vanhin kulttuurikerrostuma ajoittui vasta Kotkan kaupungin perustamisen jälkeiseen aikaan 1800-luvun loppupuolelle, ja suoraan sen päällä sijaitsi viime sodan aikainen palo- ja purkujätettä sisältänyt kerros. 1900-luvun alkuvuosikymmenten aikaisten kulttuurikerrosten puuttuminen koeajasta selittyy kaupunkikorttelin sota-ajan pommituksilla. Tonteille II-32-7 ja 8 talvi- ja jatkosodan aikana pudotetut räjähdys- ja palopommit olivat tuhonneet osan mainittujen tonttien rakennuskannasta, ja pommitusten

sekä niitä seuranneiden raivaus-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä lienee suuri osa alueen kulttuurikerroksista tuhoutunut ja/tai siirretty pois alueelta (Kykyri 2010).

Koulukatu 21:n tontilla (II-31-10) maaliskuussa 2011 suoritetun koe- ja valvontakaivauksen merkittävin tutkimustulos oli Ruotsinsalmen aikaisen, alun perin Kotkansaaren kostean maaperän kuivattamiseksi 1790-luvulla kaivetun kanavan löytyminen. Kanavaa, jonka leveys oli 5 m, saatiin paljastettua tontin pohjoisnurkkauksesta noin 18 m pituudelta. Itse kanavasta oli jäljellä enää maahan kaivettu uoma, joka oli 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana täytetty lohkokivillä ja maalla.

Kanavan lisäksi kaivausten yhteydessä paljastuneet muut rakenteet olivat vähäisiä ja ajoitukseltaan myöhäisiä. Ruotsinsalmen ajoilta säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ei tontilta tavattu, mutta paljastuneen kanavan pohjalla 1900-luvun löytöjen joukossa esiintyneet, ulkopinnaltaan nokeentuneet punasaviastian palat saattoivat mahdollisesti olla jo Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen jälkeensä jättämiä. Muutoin tontin kerroksista löytynyt arkeologinen löydöstö koostui resentistä pullolasista, ikkunalasista, fajanssista, posliinista, eläinten luista ja rautaromusta.

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla suoritettujen arkeologisten kaivausten tarkoituksena oli selvittää, sijaitseeko tonttialueella meidän päiviimme asti koskemattomina säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Niiden ajoituksen ja säilyneisyyden pohjalta oli jatkossa tarkoitus määrittellä mahdollisten arkeologisten jatkotutkimusten tarve alueella ennen tontin rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle etenemistä. Tutkimuksellisesti tontti oli mielenkiintoinen, sillä vuonna 2007 tehdyn kaupunkiarkeologisen inventoinnin perusteella siellä oletettiin säilyneen Kotkan kaupunkia edeltäneen Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaisia (1790-1850-luku) kerrostumia (Hakanpää 2007:66).

Kuva 5: Ennen koekaivauksia tontin piha-alueen S-osassa, myöhempien koeojien 1-3 välisellä alueella tehtiin koekairauksia, mutta maaperän kivisyydestä johtuen kerroshavain- toja oli mahdollista tehdä ainoastaan alueen pintakerroksista. Kuvassa Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyinen ja Järjestötalon rakennusinventoinnin kesäkuussa 2011 suorittanut rakennusrestaurööri Eveliina Nikola kairaustyössä. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuussa 2011 kaivettiin koneellisesti kolme koeojaa, joiden dokumentoitavien seinämien ja pohjan siistimisessä käytettiin myös lapiota ja lastaa. Kaivinkoneella syvennettyjen ojien kerroksia ei kaivautavasta johtuen ollut mahdollista seuloa, mistä johtuen kerroksissa esiintyviä löytöjä poimittiin tarkasteltaviksi vain satunnaisesti, lähinnä seinämien siistimisen yhteydessä. Jo ensimmäiseksi kaivetun koeoja 1:n yhteydessä havaittiin, että Järjestötalon piha-alueen maakerroksissa esiintyvä arkeologinen löydöstö oli kauttaaltaan resenttiä, mistä johtuen sitä ei tarkastelun jälkeen otettu talteen museokokoelmiin luetteloitavaksi. Pysäköintihallin kaivuun liittyvän valvonnan yhteydessä suoritettiin kaikki kaivaminen (paalukaivannot sekä koekuopat) koneellisesti, ja lastaa käytettiin ainoastaan dokumentoitavien seinämien siistimiseen. Löytöjä ei valvonnan yhteydessä otettu laisinkaan talteen niiden resentistä luonteesta johtuen.

Koekaivausten yhteydessä tutkitut kolme koeojaa dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Koeojien pinnasta ja pohjasta laadittiin tasokartat (mk 1:50), minkä lisäksi ojien seinämistä piirrettiin useita leikkauspiirroksia (mk 1:20; kartat no: 2-21, liite 2). Pysäköintihallin valvontakaivauksen yhteydessä ei kerroksia sen sijaan dokumentoitu piirtämällä vaan ainoastaan valokuvaamalla. Pysäköintihallin ripeästi etenevän kaivutyön yhteydessä ei piirtämällä dokumentointi olisi käytännössä ollut edes mahdollista, joskaan ei edes tarpeellista kerrosten nuoresta iästä ja luonteesta johtuen. Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin kenttätöiden yhteydessä talteen vapaamuotoisin muistiinpanoin.

Tontin kesän ja syksyn 2011 kaivauksiin liittyvä yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle laadittiin oma koordinaatisto, jonka origona toimi tontin S-nurkka. Origossa x:lle ja y:lle annettiin molemmille arvo 200 (origo:200/200), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE. Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Jälkitöiden yhteydessä tontin koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkituista ojista ja kaivannoista laadittiin kaksi yleiskarttaa (mk 1:250; kartat no: 1 ja 22; liite 2).

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kolme koeojaa, kaksi pysäköintihalliin liittyvää paalukaivantoa laajennuksineen sekä kaksi koekuoppaa (kuvat 6-7). Vuoden 2011 kenttätöiden yhteydessä tutkitun alueen yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 700 m² (kartat no: 1 ja 22).

Tontin piha-alueelle kaivettiin kolme kahden metrin levyistä koeojaa, joista ojat no:t 1 ja 3 olivat NE-SW-suuntaisia ja pituudeltaan 26-30 m. Kolmas ojista (no: 2) kaivettiin näihin nähden suorakulmaisesti ja 29 m pituiseksi suuntaan NW-SE. Tällä pyrittiin siihen, että tontin kerroksista saataisiin dokumentoitua poikittaisten leikkausten lisäksi myös pitkittäisleikkaus läpi koko tutkittavan tontin. Koeojat pyrittiin sijoittamaan tontille siten, että niiden pohjalta olisi muodostettavissa mahdollisimman edustava ja kattava kuva tonttialueen stratgrafiasta sekä sen alueella mahdollisesti sijaitsevien kerrosten ja rakenteiden luonteesta ja ajoituksesta.

Jo ensimmäisen kaivetun koeojan yhteydessä kävi ilmi, että Järjestötalon piha-alueen kerrokset olivat kauttaaltaan varsin myöhäisiä ajoittuen pääasiallisesti vasta 1900-luvulle. Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia, rakenteiden jäännöksiä tai löytöjä ei koeojasta no: 1, eikä sen jälkeen tutkituista ja dokumentoiduista koeojista no: 2-3 löytynyt. Koeojista tehtyjen

havaintojen pohjalta ei tontin piha-alueella katsottu aiheelliseksi enää suorittaa arkeologisia lisätutkimuksia.

Kuva 6: Järjestötalon piha-alue ennen koekaivausten aloittamista. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Pysäköintihallin maarakennustöihin liittyvän valvonnan yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kaksi rinnakkaista, tontin itäosassa sijaitsevaa paalukaivantoa sekä näihin liittyvä samansuuntainen laajennus. Kaivannot olivat NE-SW-suuntaisia ja kooltaan 7x35 m (PK 1), 5x35 m (PK 2) ja 5x20 m (PK1 laajennus). Myöskään näiden kaivantojen yhteydestä ei tavattu kuin myöhäisiä, Kotkan kaupungin historiaan liittyviä kerrostumia ja löytöjä. Kaivantojen NE-pään alueelta, aivan viereisen tontin II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) tuntumasta paljastui kaivutyön yhteydessä öljyn saastuttamaa maata, mistä johtuen Järjestötalon ja sen viereiselle, ns. Laulumiesten talon tontille, kaivettiin kaksi pientä koekuoppaa saastuneen kerrostuman laajuuden selvittämiseksi. Koekuopat olivat kooltaan 2x4 m (KK 1) ja 1,2x3 m (KK 2) eikä niistäkään paljastunut kuin myöhäisiä 1900-luvun kerroksia.

Kuva 7: Pysäköintihallin alue ennen maarakennustöiden alkamista. Osittain maanalainen halli rakennettiin kiinni viereisen tontin (II-31-9) tiiliseinäiseen ulkovarastoon, joka on rakennettu jo 1930-luvulla. NE.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Vuonna 2011 suoritettujen kaivausten jälkeen on Korkeavuorenkatu 13:n tontista enää tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue tontin pohjoisnurkassa, jolla Varte Oy:n rakennustyömaan parakit tätä kirjoittaessa sijaitsevat. Kyseessä oleva, toistaiseksi tutkimaton alue vastaa n. 15%:a koko tontin koko pinta-alasta, ja myös sen maarakennustöiden yhteydessä tullaan lähitulevaisuudessa suorittamaan arkeologista valvontaa, siinä vaiheessa kun rakennustyöt alueella käynnistyvät (kartta no: 22; kuva 27).

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät havainnot ja tulkinnat esitetään jatkossa kaivantojen tutkimus- ja dokumentointijärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Yksittäisten kaivantojen ja niiden kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen tutkitun kaivannon yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä. Ensimmäisenä käsitellään koeojat 1-3, sitten paalukaivannot 1-2 laajennuksineen sekä viimeisenä koekuopat 1-2.

Jokaisesta tutkitusta kaivannosta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä. Kuvauksen loppuun on listattu kerrokseen/rakenteeseen liittyvä dokumenttiaineisto: kartat, mustavalkonegatiivit sekä diapositiivit.

Yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty lähinnä kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi. Kaivauskertomuksen yhteenvedossa luvussa 7 esitetään kuitenkin kaikkiin Korkeavuorenkatu 13:n tontilla vuonna 2011 tutkittuihin ja dokumentoituihin kaivantoihin liittyvä yhteenvedo, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisemmällä tasolla niin niiden syntyttävän kuin ajoituksenkin näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705797.307; y: 496447.823; W-nurkka: x: 705781.514; y: 496428.501; S-nurkka: x: 705780.086; y: 496429.593; E-nurkka: x: 705795.795; y: 496449.083.

Laajuus: 2x26 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.90-4.21 m.m.p.y.; z-pohja: +2.35-2.70 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, NW- ja NE-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-10 cm. Piha-alueen koekaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 2-4 sekä 9-10 yläpuolella ja sen päälle oli keväällä 2011 levitetty kerros 12. Koeojan peittämisen yhteydessä kerros jäi osittain kerroksen 18 alle.

Kuvat 8-9: Piha-alueen kaivaminen erityisesti koeoja 1:n alueella oli vaikeaa, sillä alueella sijainnut paksu täyttökerros (krs. 5-5a) sisälsi runsaasti isoja lohkokiviä sekä rakennusjätettä. Ongelmalliseksi piha-alueen kaivun teki myös tontin kostea maaperä, mistä johtuen kaivaus-alueille nousevaa vettä oli pumpattava pois koeojista koko kaivaustyön ja dokumentoinnin ajan. Kosteudesta ja pihan kivitäytöstä johtuen piha-alueelle kaivettujen ojen seinämät sortuivat herkästi, mistä johtuen ojat oli kaivettava ja dokumentoitava useassa osassa. Vasemmalla koeojaa 1 kaivetaan (S); oikealla näkymä ojasta kun sen SW-pää on jo dokumentoitu ja peitetty ja NE-päätä tyhjennetään vedestä ennen dokumentointia (NE). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Krs 2: Sijainti: x: 200,80/y: 178-180; x: 201-207/y:178; z: +3.90-4.06 m.m.p.y.

Koostumus: beigenruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Pulverimaisen kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Tasoite-/täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 9 yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty pintamultakerros 1.

Krs 3: Sijainti: x: 200,80-201/y:178-180; z: +3.95-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: punertava, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreää pientä ($\varnothing 5-50$ mm) kiveä. Tasajakoinen kerros oli paksuudeltaan 20-40 cm. Tasoite- tai täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1-2 ja se oli levitetty kerrosten 4 ja 9 päälle.

Krs 4: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-210, 219-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 6 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1, 3 ja 9 sekä sen alapuolella kerrokset 5-6 ja 9. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 5: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.40-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi runsaasti karkeasti lohkottua kiveä. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneet kivet olivat pituudeltaan 20-100 cm, leveydeltään 20-60 cm ja paksuudeltaan 20-70 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen katkelmia sekä betonin ja betonilaattojen paloja. Kerroksessa esiintyneiden tiilien koko oli 65-75x125-130x245 mm. Muutamat tiilistä olivat reiällisten hormireikätiilien katkelmia. Betoninpalloista suurimmat olivat kooltaan 40x40x40 cm. Kerroksessa esiintyvien tiilien ja kivien pinnalla ei ollut havaittavissa laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koko koeojan alan kattanut 50-100 cm:n paksuinen kerros sisälsi lisäksi mm. pullolasia, talousfajanssia, punasavikeramiikkaa, eläinten luita sekä posliinisia sulakkeita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5a kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerroksen 5 yläpuolella sijaitsi kerroskokonaisuus 4+6+9 ja sen alapuolella kerros 7. Kerrokset 5 ja 5a korreloivat keskenään.

Krs 5a: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-203, 219-221/y:178; x: 223-225,70/y: 178-180; z: +2.80-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: sininen, tahmea, puhdas savi. Täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5 kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerrokset korreloivat keskenään ja ne oli levitetty koko pihan alueelta tavatun orgaanisen kerroksen 7 päälle. Kerrospaksuus: 15-60 cm.

Krs 6: Sijainti: x: 200,80-201,20/y:178-178,60; z: +3.20-3.65 m.m.p.y.

Koostumus: keltaisenruskea, hiesuinen hiekka, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. 10-15 cm:n paksuinen linssi oli pakkaantunut, ja siinä esiintyi siellä täällä myös pieniä savitäpliä. Täyttökerros; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Linssi sijaitsi osittain kerroksen 4 sisässä ja osittain suoraan kerroksen 5 päällä.

Krs 7: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +2.55-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa ja kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Paikoin kasvijäte oli maatunut massaksi, josta yksittäisiä kasvinosia ym. ei enää ollut havaittavissa. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimppejä sekä muuta jättepuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutamia tiilenpaloja (Ø 4-10 cm) sekä talousfajanssin katkelmia. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi täyttökerroksen 5+5a ala- ja steriilin kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z-pinta: 2.50-2.85 ja z-pohja: +2.40 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi orgaanisen kerroksen 7 alapuolella ja sen sisässä sijaitsi kaislaa sisältänyt hiesulinssi, kerros 19a. Koeojan pohja oli kaivettu kerrokseen 8.

Krs 9: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-223,60, 225,40-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.75-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-45 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 6 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1-4 ja sen alapuolella kerrokset 4-5. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 10: Sijainti: x: 204,50-205,20/y:178; z: +3.95 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea pintaturve. Maatunut, 5 cm:n paksuinen pätkä nurmimattoa, jonka alapinnalla oli hiekkaista multaa. Piha-alueella lähimenneisyydessä suoritettuna kaivutyön yhteydessä alkuperäiseltä paikaltaan alempiin maakerrokseen joutunut ruohomaton pala. Kaivun ajankohta ja luonne tuntematon.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 2 välissä.

Krs 11: Sijainti: x: 204-206,50/y:178,50-180; z: +2.47 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittisepele, joka koostui särmikkästä kivistä (\varnothing 20-40 mm). Kerros oli lapioitu kaivausten yhteydessä koeojan pohjalle kaivettuun kuoppaan, estämään käytössä ollutta vesipumppua uppoamasta pumppauskuoppaan sekä estämään pumppua tukkeutumasta savimaasta irronneeseen lietteeseen. Kerrospaksuus 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi koeojan pohjalla, kerrosten 18 ja 8 välissä koekuopan pohjalla. Myöhemmin kerros 11 peittyi kerroksella 18, jolla koeoja täytettiin.

Krs 12: Sijainti: x: 225-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.90-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittinen kivimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 30-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi piha-alueen kattaneen nurmikentän (krs. 1) päällä.

Krs 18: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus 1,3-1,7 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19a: Sijainti: x: 225,70/y:178-180; z: +2.58-2.68 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut linssi, jonka paksuus oli 10 cm. Kerros, jossa esiintyi kaislaa, tuli esille koeojaan tehdystä kairausreiästä.

Stratigrafinen sijainti: linssi sijaitsi kerroksen 8 sisässä.

Kartat: no: 1, 2-7.

Mustavalkonegatiivit: 51864:1-15

Diapositiivit: 51865:10, 14-35

5.1. KOEOJA 2

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.971; y: 496434.549; W-nurkka: x: 705795.627; y: 496432.953; S-nurkka: x: 705772.609; y: 496451.855; E-nurkka: x: 705773.953; y: 496453.367.

Laajuus: 2x30 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.77-4.23 m.m.p.y; z-pohja: 2.48-2.68 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SE-, SW- ja NW-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 213-215/y:183-200; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-30 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Koeojan SE-päässä (x: 213/y: 196,50-200) kerroksen yläpinnassa esiintyi isoja kiviä ($\varnothing \leq 60-80$ cm), betonin paloja ($\varnothing \leq 40$ cm) sekä tiilen katkelmia. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 alapuolella, jolla koeoja kaivausten jälkeen peitettiin. Kerroksen 1 alapuolella sijaitsivat kerrokset 4-5, 9, 14-15.

Krs 4: Sijainti: x: 213-215/y:183,90; x: 213/y:185,30-191,60; z: +3.70-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-40 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 5a, 9 ja 15. Kerros 4 korreloi kerrosten 9 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 5: Sijainti: x: 213-215/y:183,20; x: 213/y:183,20-196,50; x: 213-215/y:196,50; z: +3.45-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi karkeasti lohkottua kiveä; välillä x:213-215/y:192-200 kuitenkin muuta koeojaa huomattavasti vähemmän. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneistä kivistä suurimmat olivat kooltaan 100x70x60 cm ja 60x60x60 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen ($\varnothing < 50$ mm) sekä betonin ja betonilaattojen paloja.

Kuvat 10-11: Vasemmalla koeojan 2:n SE-puolisko pohjaan kaivettuna (SE) ja oikealla ojan SW-seinämän kerroksia. Pohjasaven (krs. 8) päällä näkyy selvästi mustanruskea orgaanisen jätteen horisontti (krs. 7), jonka päällä sijaitsevat purkujätettä sisältäneet kerrokset (krs:t 5, 5b-5c). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kerroksessa esiintyneet mittauskelpoiset tiilet olivat kooltaan 65x125x(70) mm ja 7x130x(160) mm ja niiden pinnalla oli kiinni laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koeojan SE-puoliskossa esiintyneen kerroksen paksuus vaihteli suuresti: 30 cm:stä aina 110 cm:iin asti. Kerroksesta löytyi talousfajanssin lisäksi nahkakengän sisäpohja, väritöntä ikkunalasia (aivan kerroksen pohjalta) sekä muovia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 4+9 ja 5b alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 7-7a, 5a-5d sekä 13. Näistä viimeksi mainittu esiintyi paikoin linsseinä kerroksessa 5. Kerros 5 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5a: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-177,50; x: 213/y:184-191,30; z: +2.70-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Kerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi joitain betonin ja tiilen paloja sekä maatunutta puujätettä. Tiilikoko 75x130x(160) mm. Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-80 cm. Savitäytön pohjalla esiintyi väritöntä ikkunalasia, saniteetti-posliinia (WC-istuimen palasia) sekä auton ulkorenkaan suikaleita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4-5, 5b sekä 9 alapuolella ja kerroksen 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5b-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5b: Sijainti: x: 213-215/y:186,10-193; z: +2.90-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, multalaikkuinen savi. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja (pituus 20-50 mm), tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm), muutama pieni betoninpala, laudankatkelmia sekä rautalankaa. Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 5-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4, 5-5a sekä 9 alapuolella ja sen alla sijaitsi orgaaninen kerros 7. Kerros 5a korreloi kerrosten 5a, 5c-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5c: Sijainti: x: 213/y:190-192; z: +3.20-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: oranssin punaruskea savi, joka sisälsi runsaasti raudanpaloja (nauloja ja muuta rakennusrautaa), tiiltä sekä betonin katkelmia. Purkujätteestä koostuvassa täytemaasta löytyneet tiilet olivat kooltaan 70x130x265 mm, pääosin pahoin murentuneita ja laastipintaisia. Betonin palojen \emptyset vaihteli välillä 10-30 cm, ja niiden joukossa esiintyi myös betonilaatan katkelmia, joiden paksuus oli 4 cm. Kerroksen paksuus oli 40-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b alapuolella ja kerrosten 5a ja 7 päällä. Kerros 5c korreloi kerrosten 5a-b ja 5d kanssa, muodostaen niiden ja kerroksen 13 kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5d: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; z: +2.70-2.80 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkansekainen ja erittäin pakkaantunut multa. Kerros sisälsi runsaasti puulastua ja tuohta sekä pientä särmikästä kiveä ($\emptyset < 5$ mm). Kerros oli havaittavissa kerrosten 5 ja 5b välissä, ja sen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Kerroksessa esiintyi posliinisten WC-istuimen katkelmia (saniteettiposliini), betonin paloja (\emptyset 5-10 cm) sekä kattohuovan palasia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alla ja kerroksen 7 päällä. Kerros 5d korreloi kerrosten 5a-5c ja 13 kanssa muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 7: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-178; x: 213/y:183,40-193,60; x: 213-215/183,40; z: +2.60-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjäänteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerrosten 5, 5a ja 5d vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä sekä muuta jätetuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutama pieni tiilenpala. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a ja 5d alapuolella ja kerrosten 7b, 8 ja 20 yläpuolella. Osassa koeojaa (välillä x: 213/y:170-174 ja x: 213/y:184,80-191) orgaanisia kasvijätehorisontteja esiintyi kaksi päällekkäin. Näistä ylempi oli niiden päällä sijainneiden täyttökerrosten rikkomia ja sekoittamia. Kerrokset 7 ja 7b muodostivat pohjasaven päälle syntyneen orgaanisen jätteen kerroskokonaisuuden (7+7b).

Krs 7a: Sijainti: x:213/y:186-188,60; z: +2.90-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros no: 7, mutta kerros 7a sijaitsi ensiksi mainittua stratigrafisesti ylempänä. Alkuperäiseltä paikaltaan siirretty orgaaninen kerrostuma, jossa esiintyi muovinpaloja. Kerrospaksuus: 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b välissä.

Krs 7b: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-174; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, tiivis ja homogeeninen orgaaninen kasvijäte. Kuten kerros no: 7, mutta pidemmälle maatonut massa, josta yksittäisiä kasvinosia ei ollut enää erotettavissa. Luonnollinen kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 20 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/170-196,50; x: 213-215/y:196,50; z-pinta: +2.45-2.90 ja z-pohja: 2.45 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen ”sattumia” sekä kasvien juuria. Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 7b alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 9: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-173,40, 183,20-184; x: 213-215/y:183,60; z: +3.45-3.75 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-40 cm. Paksuimmillaan kerros oli koeojan NW-päässä. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 4 ala- ja kerrosten 5 ja 5a yläpuolella. Kerros 9 korreloi kerrosten 4 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 13: Sijainti: x: 213-215/y:196,50; x: 213/y:195-196,50; z: +3.20-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-20 mm) sekainen. Irtonaisen kerroksen pohjalla esiintyi myös isompaa kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm). Kiven lisäksi kerros sisälsi pieniä kuonanpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm), jätetuuta (laudan ja seipään pätkiä, risuja) sekä tiilenpaloja (70x135x(-) cm), joiden päällä oli havaittavissa laastia. Orsivesi/pohjavesi virtasi kovalla paineella koeojan pohjalle kerroksen 13 alapintaa pitkin. Paikalle levitetty täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 15-70 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alapuolella, mutta sen linssejä esiintyi myös kerroksen 5 sisässä. Kerros 13 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, joiden kanssa se muodosti samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5c+5d+13).

Krs 14: Sijainti: x: 213/y:184-184,70; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-50 mm) sekainen. Piha-alueelle kaivetun, \varnothing 70 cm kokoisien ja 60 cm syvyisen pyöreäpohjaisen kuopan täyttö. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella kerrokseen 5 kaivetun kuopan täyteenä.

Krs 15: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; x:213/y:183-184; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli ≤ 5 mm. Pinnoite-/täyttökerros. Kerrospaksuus 10-20 cm; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella korreloiden kerrosten 4 ja 9 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 16 = R1: Sijainti: x: 213-215/y:170; z: +4.00 m.m.p.y.

Kuvaus: Järjestötalon piha-alueelle valettu betonilaatoitus, jonka paksuus oli 4-4,5 cm. Väritään kalkkibetonimassa oli valkoharmaata, ja sekoitteena siinä oli käytetty pieniä kiviä (\varnothing 2-30 mm), joiden lisäksi betonimassassa oli havaittavissa myös pieniä puun palasia. Betonilaatoitus oli aikoinaan valettu Järjestötalon seinustalle estämään sadevettä valumasta piha-alueelta rakennuksen kellariin (Nikola 2011:19).

Stratigrafinen sijainti: Rakenne 1 sijaitsi kerroksen 17 päällä.

Krs 17: Sijainti: x: 213-215/y:170; x:213/y:170-177; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi hyvin runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). **R1:n** (krs 16) alle levitetty pohjustus- ja tasoitekerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Hiesukerroksesta löytyi lisäksi muutama pieni kuonanpalanen.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 18 ja rakenne R1 sekä alapuolella kerros 4.

Krs 18: Sijainti: x: 213/y:171,80-174, 176-178; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus: 1,3-1,5 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 20: Sijainti: x: 213/y:172,90-174; z: +2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, savensekainen hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm) ja pieniä tiilen paloja ($\varnothing \leq 10$ cm). Täyttökerros, jonka paksuus oli 20-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 7 ala- ja kerroksen 7b yläpuolella. Kerroksia 7-7b rikkonut täytemaa, joka on yhdistettävissä niiden yläpuolella sijaitseviin täyttökerrokseen (5+5a).

Kartat: no: 1, 8-13.

Mustavalkonegatiivit: 51864:16-25, 28

Diapositiivit: 51865:36-54, 57-62

5.1. KOEOJA 3

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705788.066; y: 496459.836; W-nurkka: x: 705770.257; y: 496438.414; S-nurkka: x: 705768.828; y: 496439.590; E-nurkka: x: 705786.554; y: 496461.096.

Laajuus: 2x29 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.77-4.34 m.m.p.y; z-pohja: +2.49-2.88 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, SE- ja NE-seinämät. Koekuopan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-213/y:193-195; x: 221,40-70, 222,60-229/y:195; z: +3.85-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja tiilenpaloja. Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 2-25 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 12 sekä 22 (= R2) ja sen alapuolella kerrokset 5e, 17 ja 17a.

Kuvat 12-13: Vasemmalla koeojan 3 SW-puolisko koeoja 2:een kiinni kaivettuna (SW). Myöhemmin kaivettu koeoja 3:n NE-pää ulottui osittain myöhemmin avatun pysäköintihallin kaivannon alueelle. Oikealla tutkimusapulainen Lajja Simponen dokumentoi piirtämällä ojan SE-seinämää (S). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Krs 4: Sijainti: x:201,20/y:193-195; x: 201,20-202/y:195; z: +3.65-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä (Ø 5-50 mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 ala- ja kerroksen 5e yläpuolella.

Krs 5: Sijainti: x: 207,60-213, 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +3.20-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi muutamia isoja kiviä (Ø 60-100 cm). Verrattuna koeojiin 1 ja 2, kerros 5 oli koeojan 3 kohdalla lähes kivetön. Kerroksessa esiintyi kivien lisäksi myös hieman tiilenpaloja (Ø ≤ 15 cm), rautalankaa sekä pikeä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 30-120 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 5b, 5e, 17a ja 21 ala- ja kerrosten 7-8 ja 19 yläpuolella. Kerros 5 korreloi kerrosten 5a-5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5a: Sijainti: x :201,20/y:193-193,80; x: 201-207,90/y:195; z: +3.00-3.30 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Täyttökerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi hieman tiilenpaloja (Ø < 10 cm). Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5e ala- ja kerrosten 5a ja 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5, 5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5b: Sijainti: x: 215-220,40/y:195; z: +3.50-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa savi. Täyttökerros, jossa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing < 50$ mm) ja ruskeita multalaikkuja. Kerroksen paksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 21 ala- ja kerroksen 5 yläpuolella. Kerros 5b korreloi kerrosten 5-5a ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5e: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-213/y:195; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea ja irtonainen multa, joka sisälsi runsaasti purkujätettä: tiiltä sekä betonin paloja. Kerroksessa esiintyneen tiilen koko vaihteli pienistä katkelmista ehjiin tiiliin, joiden koko oli 80x125x206 mm, 75x125x256 mm ja 75x135x(107) mm. Tiilien pinnalla oli havaittavissa valko-harmaan kalkkisementtilaastin rippeitä. Betonipaloista isoimpien koko oli 30x25x5cm ja 4-5 cm paksuisten betonilaattojen katkelmien \varnothing vaihteli välillä 5-30 cm. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-80 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 4 ala- ja kerrosten 5-5a sekä 7 yläpuolella. Kerros 5e korreloi kerrosten 5, 5a, 5b kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 7: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-211,50/y:195; x: 215/y:193-195; x: 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +2.70-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimpitä sekä muuta jätepuuta. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a, 5e ja 18 ala- ja kerrosten 8 ja 19 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 201,20-229/193-195; z-pinta: 2.45-2.75 ja z-pohja: +2.35 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 19 alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 12: Sijainti: x: 216,50-227,50/y: 195; x: 229/y:193-195; z: +4.00-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 2-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 ala- ja kerrosten 1 ja 17a yläpuolella.

Krs 17: Sijainti: x: 201,20/y:193-195, x: 201,20-202/y:195; z: +3.90-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). Koeojan 2 alueella kerros oli levitetty pohjustukseksi betonilaatoituksen (R1) alle, mutta koeojasta 3 ei vastaavaa laatoitusta tavattu. Todennäköisesti täyttökerros. Kerroksen paksuus oli 10-20 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 4 yläpuolella.

Krs 17a: Sijainti: x: 216,50-229/y:195; x:229/y:193-195; z: +4.00-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 17 koeojassa 2, mutta yhteys betonilaatoitukseen on epätodennäköinen. Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-80 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 12 ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 21 yläpuolella.

Krs 18: Sijainti: x: 215/y:193-195; x:215-216,50/y:195; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerroksen paksuus 15-130 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7, 12, 17a, 21 päällä. Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-210,40, 215-229/193-195; x: 215, 229/y:193-195; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut kerros, jonka paksuus oli 2-10 cm.

Stratigrafinen sijainti Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 7 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 21: Sijainti: x: 215-221,50/y:195; z: +3.70-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa, savinen ja tahmea hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ cm). Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 17a ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 5b yläpuolella.

Krs 22= R2: Sijainti: x: 228,40-229/y:135; z: +4.30 m.m.p.y.

Kuvaus: mustanharmaa asvaltti. Tummassa asvalttimassassa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja asvaltin paksuus oli 7 cm. Järjestötalon pihalle koillisesta laskevan ajoluiskan pinnoite, joka poistettiin kesäkuussa 2011 samassa yhteydessä kuin aluetta valmisteltiin As Oy Kotkan Lauluheikin (tontti II-31-10) rakennustyömaalle tarvittavien seinäelementtien valmistusalueeksi.

Stratigrafinen sijainti: rakenne sijaitsi kerroksen 1 päällä.

Kartat: n:o 1, 14-20.

Mustavalkonegatiivit: 51864:26-27, 29-36

Diapositiivit: 51865:55-56, 63-79

5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO

5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus

Paalukaivanto 1:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738; W-nurkka: x: 705790.503; y: 496441.116; S-nurkka: x: 705785.630; y: 496446.072; E-nurkka: x: 705805.456; y: 496469.595.

Laajuus: 7x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.94-5.38 m.m.p.y; z-pohja: +2.43-2.61 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon NW-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,2-2,4 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta tontin koillisivustalle, minne täyttö- ja tasoite-maamassoja oli levitetty runsaan metrin paksuudelta keväällä 2011, oli kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus huomattavasti suurempi. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat pääosin samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten yhteydessä.

Kuvat 14-15: Vasemmalla paalukaivannon 1 paalutustöitä aloitellaan (S) ja oikealla kaivanto paalutettuna ja pohjaan kaivettuna (S). Paalukaivannon NW-seinämän alaosassa näkyvä mustanruskea horisontti on orgaanisesta jätteestä ja sammalesta muodostunut horisontti (krs. 7), mikä ulottui koillisessa lähes tonttirajalle asti. Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa lähes 35 m pituisena yhtenäisenä ja lähes vaakatasossa kulkevana 10-15 cm:n paksuisena horisonttina kaivannon NW-seinämässä. Kerrostuman yläpinta sijaitsi korkeudella +2.80-2.89 m.m.p.y., mutta aivan kaivannon NE-päässä (x:705807.382, y: 496465.024) horisontti nousi aina korkeudelle +3.19 m.m.p.y. Tästä koillisempaan orgaanisen kerrostuman kulkua ei enää ollut mahdollista seurata, sillä kerros oli tuhoutunut paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä. Paljoa edellä mainittua koillisemmaksi horisontti ei kuitenkaan ole alun alkaenkaan voinut ulottua, sillä paalukaivannon NE-päästä (x:705810.012, y: 496470.123) paljastui jo peruskallion pinta korkeudelta +4.01 m.m.p.y.

Orgaanisen horisontin päällä oli koko NW-seinämän pituudella havaittavissa täyttösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (Ø 20-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-90 cm, mutta kaivannon koillispuolella (x: 705804.104, y: 496460.169 ja siitä koilliseen) kerrospaksuus oli ainoastaan 10-20 cm. Tämä johtui siitä, että savikerroksen yläosa oli tuhoutunut siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu kuoppa, joka oli vuosien saatossa täytetty jätteellä. Jätekuopan täyteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi monenlaista talous- ja rakennus- ym. jätettä lasipulloista, lautasista, silitysraudoista ja vaatteista peltikanistereihin ja -tynnyreihin, polkupyörän- ja autonrenkaihin sekä jäteöljyyn ja maalilla täytettyihin lasipulloihin asti. Tätä kerrosta, jonka paksuus oli 20-80 cm, ei paalukaivantoja 1-2 ja koekuoppia 1-2 lukuun ottamatta tavattu muualta Korkeavuorenkatu 13 tontin alueelta.

Täyttösavikerroksen (krs. 5) päällä sijaitsi kaivannon SW-puoliskossa (x: 705802.000, y: 496455.637 ja siitä lounaaseen) jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1). Paalukaivannon

NE-puoliskossa sen sijaan täyttökerroksen (krs. 5) ja jätekuopan täyttemaan (krs. 23) päällä sijaitsi vielä 20-70 cm paksuinen, rautaoksidipitoinen keltaruskea hiesukerros (krs. 24). Tämä kivinen täyttömaa sisälsi pyöreäpintaista ja lohkottua kiveä (ø 10-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Täyttökerroksen yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle, kaivannon NE-puoliskolle (x: 705798.652, y: 496450.525 ja tästä koilliseen), oli keväällä 2011 levitetty metrin paksuinen sepeli- ja kivimurskekerros (krs. 12) alueen tasaamiseksi ja työmaaparakkien pohjustukseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:116-136, 142, 146-149, 153-154, 176, 178

Paalukaivanto 2:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.551; y: 496475.223; W-nurkka: x: 705776.784; y: 496451.785; S-nurkka: x: 705774.202; y: 496454.747; E-nurkka: x: 705793.696; y: 496477.155.

Laajuus: 5x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.80-4.95 m.m.p.y; z-pohja: 2.02-2.36 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon SE-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,1-2 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta se kasvoi tasaisesti koilliseen päin mentäessä tontin koillisivustalle vuosikymmenten kuluessa siirretyistä täyttö- ja jätemaamassoista johtuen. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten sekä paalukaivanto 1:n valvontakaivauksen yhteydessä.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa 25 m:n pituisena yhtenäisenä, koilliseen tasaisesti nousevana horisonttina kaivannon SE-seinämässä. Paksuudeltaan kerros oli 5-10 cm, ja sen yläpinta sijaitsi korkeudella +2.84-2.98 m.m.p.y. Koillisessa horisontti oli rikkoutunut (x: 705789.295, y: 496470.932 ja tästä koilliseen) paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä.

Orgaanisen horisontin päällä oli havaittavissa lähes koko kaivannon SE-seinämän pituudella täytösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-30 cm) sekä erittäin runsaasti tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-80cm. Aivan kaivannon NE-päässä savitäyttöä ei tavattu (x: 705787.231, y: 496469.273 ja siitä koilliseen), sillä kerros oli mitä todennäköisimmin tullut poiskaivetuksi siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu iso kuoppa jätteitä varten. Kuopan täytteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi kaikenlaista jätettä taloustavarasta aina ongelmajätteeseen (öljy) asti. Mainittua kerrosta, joka oli paikoin kaivettu steriiliin pohjasaveen saakka, ei paalukaivantojen 1-2 ja koekuoppien 1-2 lisäksi tavattu muualta tontin alueelta. Jättemaan ja täytösavikerroksen (krs. 5) yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1).

Kuvat 16-17: Vasemmalla paalukaivantoa 2 paalutetaan (SW) ja oikealla kaivanto pohjaan kaivettuna (SW). Kaivannon vastakkaisessa päässä sijaitsee syvä kuoppa, joka oli kaivettu aina pohjasaveen saakka ja sisälsi runsaasti kaikenlaista 1900-luvun aikana alueelle levitettyä ja haudattua jätettä (krs. 23). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diaposiivit: 51865:137-141, 143-145, 153-167, 177-178

Paalukaivanto 1:n laajennus:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705813.690; y: 496464.470; W-nurkka: x: 705802.516; y: 496447.836; S-nurkka: x: 705798.652; y: 496450.524; E-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738.

Laajuus: 5x20 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +5.09-5.28 m.m.p.y; z-pohja: +2.59-3.06 m.m.p.y.

Havainnot:

Paalukaivanto 1:n laajennuksen NW-seinämä vastasi stratigrafiansa puolesta lähes täysin paalukaivanto 1:n jo aiemmin dokumentoitua NW-seinämää. Näiden kahden kaivannon dokumentoidut kerrokset vastasivat toisiaan niin koostumuksensa, kuin keskinäisen kerrosjärjestyksensäkin suhteen.

Laajennuksen pohja oli tasattu pohjasaveen (krs. 8), jonka päällä oli havaittavissa katkelmallinen, 5 cm paksuinen orgaaninen kerros (krs. 7). Kerrostuma oli todennäköisesti rikkoutunut siinä yhteydessä kun sen lävitse oli paikoin aina pohjasaven pintaan asti kaivettu kuoppa, joka oli täytetty jätteillä. Tämä hiesuinen multakerros (krs. 23) sisälsi talousjätteen lisäksi mm. maatumutta puuta, hiiltä, nokea, rautaa sekä seinäkaakelin palasia. Kerros oli 40 cm:n paksuinen ja sama kerros, joka oli paljastunut jo aiemmin paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta.

Kuva 18: Paalukaivanto 1:n luoteinen laajennus vaiheessa, jolloin alueelle kaivettiin kaivoja. Oikealla kuvassa näkyy rakenteilla olevaa pysäköintihallin elementtiseinää. SW.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Jätekerroksen päällä sijaitsi 50-90 cm paksuinen täyttökerros. Kerros oli harmaan kellertävää hiesua (krs. 24), joka sisälsi runsaasti pientä ($\varnothing \leq 3$ cm) kiveä. Kerros oli sinisaven sekainen, ja sen alaosassa esiintyi rakennusjätettä: betoniraudan ja rautaputken katkelmia ja muuta rautaromua, rautalankaa jne.

Hiesukerroksen päällä sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle oli keväällä 2011 levitetty runsaan metrin paksuudelta sepeliä ja kivimurskettä (krs. 12) työmaaparakkialueen pohjustukseksi ja tasaamiseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:181-186

5.4.2. Koekuopat 1 ja 2

Koekuoppa 1:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705812.468, y: 496459.805; z-pinta: +5.18 m.m.p.y.

Laajuus: 2x4 m, syvyys 1,80 m. Suunta: NE-SW.

Kuvat 19-20: Vasemmalla koekuoppaa 1 kaivetaan tontin koillissivustalle (E); oikealla kaivannon W-nurkan kerroksia (E). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

W-nurkka: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Aivan koekuopan pohjalta (z: +3.38 m.m.p.y.) tuli vastaan hieman väärytynyt sinisavi (krs. 8), jonka yläpinnalla oli jäänteitä ohuesta (1-2 cm) sammalkerroksesta (krs. 7). Kyseessä oli koillisin orgaaniseen kerrostumaan liittyvä havainto tutkitun tontin alueella.

Orgaanisen kerroksen päällä sijaitsi 70-80 cm paksuinen ja karkean hiekan sekainen tummanruskea multakerros, joka sisälsi tiilenpalojen ja laastin lisäksi talous-, rakennus-, ym. jätettä: pullolasia, fajanssia, peltiä, rautaa jne. Kerros oli mitä todennäköisimmin sama öljyn saastuttama kerrostuma (krs. 23), joka löytyi myös paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta sekä koekuopasta 2.

Jättemaan päällä sijaitsi lähes metrin paksuinen ja rautaoksidin keltaruskeaksi värjäämä hiesukerros (krs. 24), jossa esiintyi isoja lohkokiviä. Isoimmat kivistä olivat \varnothing 1,2 m kokoisia. Sama kivitäyttö oli paljastunut aiemmin myös paalukaivantojen alueelta, tontin NE-sivustalta. Kivitäytön päällä sijaitsi 5 cm:n paksuinen asvaltti, joka oli poistettu kokonaisuudessaan paalukaivantojen alueelta siinä vaiheessa kun pysäköintihallin maankaivutöitä aloiteltiin.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:169-170

Koekuoppa 2:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705815.538, y: 496464.270; z-pinta: +5.30 m.m.p.y. Koekuoppa kaivettiin viereisen tontin 285-II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) puolelle.

Laajuus: 1,2x3 m, syvyys 1,70 m. Suunta: E-W.

Kuvat 21-22: Vasemmalla koekuoppa 2:ta kaivetaan Järjestötalon tontin koillispuolella sijaitsevalle, ns. Laulumiesten talon tontin puolelle (S); oikealla kaivannon S-seinämän kerroksia (NE). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

S-seinämä: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Kuopan pohjalta paljastui peruskallion pinta korkeudelta +3.60. Kallion päälle oli kerrostunut vihertävä, rautaoksidin värjäämä pohjasavi (krs. 8), joka paksuus oli 10 cm. Savikerroksen päällä sijaitti sama öljynsekainen jätemaa (krs. 23), joka oli tullut esiin myös koekuopasta 1 sekä paalukaivannoista 1-2. Kerroksen paksuus koekuopan kohdalla oli 40-50 cm.

Jätemaan päältä tuli vastaan metrin paksuinen täyttösepelikerros (krs. 12), joka oli levitetty alueelle kesällä 2011 siinä yhteydessä kun viereisen tontin kunnallistekniikkaa oli rakennettu ja alueen vanha maa-aines oli kuljetettu pois tontilta. Kerroksen 23 ja täyttösepelin väliin oli maarakennustöiden yhteydessä levitetty suodatinmatto.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:171-172

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Koneellisesti suoritettua koekaivauksen ja sitä seuranneen valvontatyön yhteydessä ei kerroksissa esiintynyttä arkeologista esineistöä ollut töiden luonteesta johtuen mahdollista ottaa talteen kuin ainoastaan satunnaisesti. Pääosa tarkastellusta löytöaineistosta saatiin talteen kaivantojen siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä, sekä koneellisen maankaivun yhteydessä kasatuista irtomaaläjistä poimimalla. Tontin maaperästä paljastunut esineistö ajoittui kauttaaltaan vasta 1900–(2000)-luvulle, mistä johtuen löytöjä ei luetteloidu museon esinekeräelmiin, vaan ne poistettiin jälkitöiden yhteydessä tarkastelun jälkeen tarpeettomina.

23-25: Yläkuvassa vasemmalla ylhäällä pieniä ruskea- ja vihreälasitteisia punasavikeramiikan siruja koejoja 1:n NE-seinämästä kerroksen 5 pohjalta. Nämä keramiikan palaset ovat niitä harvoja yksittäisiä löytöjä kaivaustontilla, jotka ovat mahdollisesti peräisin jo Ruotsinsalmen ajalta. Kuvan irtolöytönä talteen otettu talousfajanssi ja posliini ajoittuvat sen sijaan vasta 1900-luvun puolella. Astioiden pohjapaloissa esiintyi Arabian ns. rotanhäntä- ja piippuleimoja, jotka olivat käytössä 1900-luvun alkupuoliskolla (Kumela-Blåfield 2010:153). Vasemmalla alhaalla koejoja 2:n SW-seinämän kerroksesta 5 löytyneitä nahkakengän riekaleita sekä oikealla alhaalla puuastioiden kimpilautoja kerrosten 5 ja 7 vaihteesta koejoja 1:n pohjalta. Kuvat: KyM/ M.Kykyri yläkuva ja T. Leinonen alakuvat.

Tontin kerrokset olivat pääasiallisesti pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, joista kolmessa ensiksi mainituista esiintyi niiden luonteesta johtuen vain vähän löytöjä. Kyseiset kerrokset sijaitsivat tontilla stratigrafisesti ylimpinä ja ne olivat iältään kaikkein nuorimpia. Uusimmat niistä oli levitetty tontille vasta vuoden 2011 rakennustöiden yhteydessä.

Löytöjä tontilla esiintyi eniten suoraan steriilien (luonnollisten) kerrosten 7 ja 8 pintaan ulottuneessa paksussa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), joka tavattiin kaikista tutkituista kaivannoista. Kerroksessa esiintyy runsaan lohkokiven ja tiilen lisäksi paljon muutakin rakennusjätettä: mm. betonin paloja, puuta, pikeä, rautapellin paloja, rautalankaa, väritöntä ikkunalasia, uunikaakelin katkelmia, saniteettiposliinia sekä posliinisia sulakkeita. Kerroksen muita löytöjä olivat talousfajanssi ja posliini, vihreä, ruskea ja väritön pullolasi, nahka- ja kumikenkien katkelmat ja kokonaiset kengät sekä auton ulkorenkkaan suikaleet. Lisäksi kerroksesta löytyi hieman punasavikeramiikkaa ja lasiastioiden katkelmia sekä eläinten luita.

Kerroksesta 5 (+5a-5e) löytyneet tiilet (joista osa oli laastipintaisia ja muuratuista rakenteista purettuja) olivat tontin piha-alueen koeojissa kokoa 65-75x125-135x245-260 mm. Tämä vastaa täysin sitä tiilikokoa (65-70x125-130x265 mm), joka oli käytössä Järjestötaloa 1940-luvun lopulla rakennettaessa (vrt. Nikola 2011:20). Onkin todennäköistä että uuden rakennuksen kostea piha-alue on tullut täytetyksi ja korotetuksi rakennustöiden yhteydessä 1940- ja 1950-luvun taitteessa, jolloin rakennusjätettä on joutunut/laitettu tarkoituksella myös alueen täyttömassojen sekaan.

Samassa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), aivan steriilien kerrosten 7-8 pinnasta löytyneet autonrenkaiden palaset ovat mitä varmimmin peräisin naapurintontin (II-31-3) kumikorjaamon työpajasta. Korjaamo aloitti toimintansa 1940-luvun lopulla, mitä ennen renkaiden jättemateriaali ei ole voinut joutua Järjestötalon tontin maaperään. Kumijätteen lisäksi Järjestötalon piha-alue oli vuosien saatossa toiminut myös talousjätteen kaatopaikkana, josta kertoivat mm. alueelta löytyneet fajanssi- ja posliinastioiden palaset sekä pullolasi. Kokonaisia auton ja polkupyörän ulkorenkaita paljastui valvontakaivauksen yhteydessä myös paalukaivantojen 1-2 alueen jätekerroksesta (krs. 23), joka sisälsi runsaasti myös limonadipullojen repäisykorkkeja. Mainittu kerros sijaitsi suoraan täyttökerroksen 5 (+5a-5e) päällä, ja se oli pullonkorkkeineen yhdistettävissä aikaan (1970-1980-luku), jolloin viereisen tontin kumikorjaamo oli jo lopettanut toimintansa, ja samoissa tiloissa toimi kahvila-ravintola.

7. YHTEENVETO

Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (285-II-31-2) kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä ei ennako-odotuksista huolimatta löytynyt kulttuurikerroksia tai rakenteita, jotka olisivat olleet yhdistettävissä Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaiseen (1790-1850-luku) asutukseen Kotkansaarella. Kaivausten yhteydessä havaittiin, että ns. Järjestötalon tontin alueella steriilin pohjamaan päällä sijaitsevat kerrokset olivat yllättävän myöhäisiä, ajoittuen vasta 1940-1950-luvun taitteeseen. Varsinaisia rakenteita ei kaivausten yhteydessä tontilta tavattu.

Tonttialueen stratigrafia osoittautui kaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella yksinkertaiseksi, ja alueen yhteenlaskettu kerrospaksuus vaihteli välillä 1-2,4 m. Dokumentoidut kerrokset olivat pääosin erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, jotka esiintyivät paksuimmillaan tontin itäosassa sinne rakennettavan pysäköintihallin alueella. Kaivausten yhteydessä ei tontilta tavattu varsinaisia kulttuuri-kerroksia, jotka olisivat kerrostuneet alueelle asutuksen seurauksena pidemmän ajan kuluessa, lukuun ottamatta tontin itäosassa sijainnutta varsin nuorta jätekuoppaa sisältöineen (talousjäte, autonrenkaat, pullonkorit, jäteöljy jne.).

Pohjasaven päältä (krs. 8), niin koe- kuin valvontakaivauksenkin yhteydessä paljastui koko tontin alueelta yhtenäinen orgaaninen kerros (krs. 7), joka koostui puunoksien, kasvijään- teiden, juurien, sammalen ja ruohon sekaisesta kosteasta kasvijätteestä. Kerrostuman paksuus oli keskimäärin 10-20 cm ja sen sijaintikorkeus oli tontin piha-alueella keskimäärin +2.80 m.m.p.y.; koilliseen siirryttäessä muutoin varsin tasainen horisontti nousi sijaiten paalukaivanto 1:n alueella jo korkeudella +3.10 m.m.p.y.

Tontin piha-alueelle muodostuneen orgaanisen horisontin perusteella alue oli ollut ennen Järjestötalon rakentamista varsin soista ja kostea. Uuden rakennuksen myötä oli luonnollisista syistä tullut tarpeelliseksi kuivata ja korottaa tontin piha-alueita, missä yhteydessä alueelle levitettiin koko piha-alueen kattava, kiven- ja rakennusjätteen sekainen paksu täyttökerros (krs. 5, 5a-5e), joka sijaitsi korkeudella n. +3.7 0-3.80 m.m.p.y.

Kuva 26: Järjestötalon rakennuspaikkaa raivataan talkoovoimin 1940-luvun lopulla. Kuvassa näkyvän rakennuksen editse kulkee Korkeavuorenkatu, jonka pohjustuksena oleva ison lohkokiven sekainen täyttömaa on runsaan metrin paksuinen. Talkootyöläiset seisovat silloisella maankamaralla, joka on kostea ja oksien ja sammalen peittämä (kaivauksilla koko tontin alueelta tavattu kerros 7). Kuva-alalla oikealla näkyvä kumpare, jolla yksi talkoolaisista seisoo, on mahdollisesti kalliopaljastuma. Alue, joka vuoden 2011 kaivausten yhteydessä jäi toistaiseksi tutkimatta sijaitsee miehen takana olevan kivikasan ja puuhökkelin paikkeilla. Kuva: Kansan Arkisto (KansA714-1992).

Täyttökerroksen (krs:t 5, 5a-5e) ja pintamullan (kerros 1) väliset, 1900-luvun toisella puoliskolle ajoittuvat kerrokset olivat erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia (mm. krst:t 2-3; 4+9+6+15; 17+17a+21). Järjestötalon SE-edustalta, tontin pihan puolella paljastui pihanurmen keskeltä rakenne R1, joka oli talon edustalle 1950-luvulla valettu betonilaatoitus. Tätäkin nuorempi pihakate alueella oli asfalttipinnoite (rakenne R2), jolla tontin koillisosa oli jossain myöhemmässä vaiheessa peitetty ja joka poistettiin alueelta maarakennustöiden yhteydessä syksyllä 2011.

Ns. Järjestötaalon tontista on vielä tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue sen pohjoisnurkkaa, jonka maankaivutöiden yhteydessä tullaan jatkossa suorittamaan arkeologista valvontaa, sitten kun työt lähitulevaisuudessa tulevat ajankohtaisiksi. Nähtäväksi jää, puuttuvatko Ruotsin-salmen aikaiset kerrostumat ja rakenteet myös Korkeavuorenkadun puoleisesta osasta tonttia, vai onko niitä säilynyt alueella tuotujen paksujen täyttömaamassojen alla. Kymenlaakson museon muilla lähitonteilla suorittamien tutkimusten yhteydessä on nimittäin käynyt ilmi (Kykyri 2009-2011), että Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat säilyneet alueella erittäin fragmentaarisina tai ne ovat puuttuneet tutkituilta tonteilta kokonaan.

Kuva 27: Korkeavuorenkatu 13 tontin toistaiseksi tutkimaton osa sijaitsee kuvassa taka-alalla näkyvien työmaaparakkien kohdalla. Kuvassa keskellä näkyy Järjestötaalon N-nurkan jäännöksiä tiili- ja betonirakenteineen. Kuva on otettu suurin piirtein samalta kohdalta, jossa talkooväki kuvassa 26 raivaa paikalle rakennettavan uuden Järjestötaalon aluetta. SW. KyM/M. Kykyri.

Kotkassa 11. 11. 2011

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. MV/RHO arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmengårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2009. Kotka, Kotkansaari. Korkeavuorenkatu 12. Tontti II-32-8. Arkeologinen koekaivaus 2009. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2010. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 25. Tontti II-32-7. Arkeologinen koekaivaus 2010. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Museoviraston lausunto Dnro: 69/304/2011 9.5. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston lausunto Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin koekaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tonteilla 285-2-31-2 (ns. Järjestötalon tontti, Korkeavuorenkatu 13), 285-1-7-4 (Satamakatu 1), 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15), 285-1-7-7 (Vuorikatu 2) ja 285-1-99-7 (Satamakatu 5).

Nikola, Eveliina 2011. Kotkan Järjestötalo Korkeavuorenkatu 13. Rakennushistoria ja nykyinen inventointi. Inventointiraportti. Kymenlaakson museo.

Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad belägen uti Kymmene socken och härad af Wiborgslän. Upprättad i samråd med Guvernören öfver Wiborgs län Generalmajoren Christian Theodor Oker-Blom år 1874 af Reuter C., Helenius, J. Fr. KA/SM Kotka Ich* 6. 274:02.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Alkuperäinen kartta: KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02.

Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/MH/ kaupunki-kartat. Iq 1. 251:04.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-2. Korkeavuorenkatu 13. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-3. Korkeavuorenkatu 11. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-9. Opistokatu 8. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto

Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

VIK 3. Kotkansaaren sekä läheisten saarten asemakaavakartta, yksityishenkilöiden omistamat maat ja kohteet merkittyinä. 6/18.10. 1859. Museovirasto/RHO arkisto. Käännös Varvara Protassova.

8.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. *Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Halila, Aimo 1953. Kotka kaupunkikuntana. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 91-193. Toim. Anttila, Leo et. al. Helsinki.

Harjunpää, Kaisa 1978. *Ruotsinsalmen linnoitusyhdykskunta ja sen elämä*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Kivinen, Olli 1964. Kotka. 1964 keskustan asemakaavaselostus. Sine loco.

Kumela, Marjut - Blåfield, Marja 2010. Keräilijän aarteet. Arabian astiastoja. Porvoo.

Rosén, Ragnar 1953. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Satavuotias Kotka 1978. Toim. Savikko, Jorma. Kotka.

Saarinen, Juhani 2002. *Kymistä Kotkaan . Osa II*. Porvoo.

8.3. Sanomalehdet

Kotkan Sanomat 16.3. 2010. Kotkan Järjestötalo häviää uusien asuntojen tieltä.

Kymen Sanomat 20.5. 2011. ELY-keskus valmis säilyttämään Järjestötalon.

Kymen Sanomat 29.6. 2011. Toivottavasti ei löydy mitään!

8.4. Valokuvat

Kansan arkisto. KansA716-1992: Kotkan Järjestötalo valmiina.

Kansan arkisto. KansA714-1992: Kotkan Järjestötalon talkoot.

9. LIITELUETTELO

n:o 1a mustavalkonegatiiviluettelo

n:o 1b diapositiiviluettelo

n:o 2 karttaluettelo

Kaivauskertomus koostuu kahdesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy mustavalkonegatiivi- ja diapositiiviluettelo sekä erillisestä karttaosasta, johon kuuluu karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1:n mittausdokumentointi käynnissä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. E. Kuva KyM. M. Kykyri.

Karttaosan kannen kuva: Koeoja 1:tä tyhjennetään vedestä ennen seinämien piirtämistä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. W. Kuva KyM. M. Kykyri.

KOTKA, KOTKANSAARI

KORKEAVUORENKATU 13

NS. JÄRJESTÖTALON TONTTI
285- II-31-2

ARKEOLOGINEN KOE- JA VALVONTAKAIVAUS 2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari, Korkeavuorenkatu 13
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	II-31-2
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koe- ja valvontakaivaus
Kohteen ajoitus:	(1790-) 1900-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670583, ikoo 349645
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	13.6.-30.6., 18.8.-13.9., 10.-11.10. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 700 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Varte Oy, Kotkan kaupunki n. 16.000 e
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	ei taltioituja esinelöytöjä
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51864:1-44 (mustavalkonegatiivit), YLEV51865:1-186 (diapositiivit) Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 38
Kaivauskertomuksen liitteet:	3 kpl ja 22 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	MV/RHO/Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaavoitustoimisto, Kymenlaakson museo, Varte Oy
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. MV/RHO.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011, Museoviraston lausunnot: Dnro: 169/304/2011 9.5. 2011 sekä Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo vastasi kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritetuista koe- ja valvontakaivauksista Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n, ns. Järjestötalon tontilla. Kaupunkiarkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi Varte Oy:n uudisrakennushankkeen vuoksi, johon liittyen tontille oli suunnitteilla pysäköintihallin rakentaminen.

Rakennushankkeen kohteena ollut tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä vuonna 2007 luokiteltu kokonaisuudessaan 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Tästä johtuen Museovirasto edellytti tontilla ennen rakennustöitä tehtäviä arkeologisia koekaivauksia sekä maarakentamisen alettua kaivutyön suorittamista tietyin osin arkeologisena valvontana. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että museo vastaisi rakennustontilla suoritettavasta koekaivauksesta sekä niiden jälkeisestä valvontatyöstä.

Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle kaivettiin koneellisesti kolme 2 m:n levyistä ja 26-30 m:n pituista koeojaa, jotka dokumentoitiin. Kaivausten myötä kävi ilmi, ettei tutkitulla alueella sijainnut 1900-lukua vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tehtyjen havaintojen perusteella ei tontin piha-alueen arkeologisille lisätutkimuksille katsottu jatkossa olevan tarvetta.

Pysäköintihallin maarakentamisen yhteydessä kaivettiin kaksi paalukaivantoa, niiden laajennus sekä kaksi koekuoppaa, jotka dokumentoitiin. Kaivannoista pinta-alaltaan laajimpia olivat paalukaivannot, jotka olivat kooltaan 5-7x35 m. Myöskään valvontatyön yhteydessä ei tontilta paljastunut Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tontilta löytynyt arkeologinen esineistö oli runsasta, mutta ajoitukseltaan vasta Kotkan kaupungin historiaan liittyvää.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	11
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	12
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	14
5.1. KOEOJA 1	14
5.1.1 Kerrokset ja stratigrafia	14
5.2. KOEOJA 2	18
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	18
5.3. KOEOJA 3	22
5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia	22
5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO	25
5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus	25
5.4.2. Koekuopat 1 ja 2	29
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	32
7. YHTEENVETO	33
8. LÄHDELUETTELO	36
8.1. Painamattomat lähteet	36
8.2. Painetut lähteet	37
8.3. Sanomalehdet	37
8.4. Valokuvat	37
9. LIITELUETTELO	38

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (ns. Järjestötalon tontti; kuva 1) kolmen viikon pituiset koekaivaukset 13.6.- 30.6.2011 välisenä aikana. Arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastauksessaan Varte Oy:n lausuntopyyntöön tontille suunniteltuihin asuin- ja pysäköintirakennuksiin liittyen edellytti, että ennen rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle viemistä tontilla tulee suorittaa arkeologinen koekaivaus. Kaivaustulosten pohjalta tulotisiin jatkossa määrittelemään mahdollisten jatkotutkimusten tarve ja luonne (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro:169/304/2011).

Kuva 1: Kaivaustontin II-31-2 sijainti Kotkansaarella.
Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Rakennushankkeen kohteena oleva tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä luokiteltu 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku)

kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:66). Museovirasto ja Kymenlaakson museo sopivat toukokuussa 2011, että museo vastaisi rakennustontin koekaivauksista ja mahdollisista muista arkeologisista jatkotutkimuksista alueella (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro: 169/304/2011, Museoviraston tutkimuslupapäätös 25.5. 2011 Dnro: 030/302/2011).

Ennen koekaivausten alkamista 8.6. 2011, suorittivat Varte Oy:n vastaava mestari Timo Partanen, rakennustarkastaja Vesa Yrjönen Kotkan kaupungin rakennusvalvonnasta, Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyinen sekä allekirjoittanut tutustumiskäynnin Järjestötalon tontille, jonka piha-alueen SE-sivustalle suunniteltiin pysäköintihallin rakentamista syksyllä 2011. Toiseen tutustumiskäyntiin 9.6. 2011 osallistuivat Varte Oy:ltä vastaavat mestarit Timo Partanen ja Mervi Lautiainen, työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut. Käyntien yhteydessä sovittiin tulevien koekaivausten aikataulusta, määritettiin arkeologisesti tutkittavien kaivantojen alustava sijainti tontilla sekä sovittiin työmaahan liittyvistä muista käytännön asioista.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuun kolmen viikon aikana tontille kaivettiin koneellisesti kolme ojaa, jotka dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin. Kaivetut ojat olivat leveydeltään 2 m ja niiden pituus vaihteli välillä 26-30 m. Kaksi ojista kaivettiin NE-SW-suuntaiseksi ja kolmas näitä kohtisuoraan suuntaan NW-SE halki koko tontin. Koekaivausten tutkimustulosten perusteella Museovirasto katsoi lausunnossaan 12.7. 2011, että Järjestötalon piha-alueella suoritettavat kaivaukset olivat riittävät ja että rakennushankkeen toteuttamiselle ei tontin pihan alueella enää ollut muinaismuistolain asettamaa estettä. Lausunnossa edellytettiin kuitenkin tontin koillissivustan, joka koekaivausten yhteydessä ei ollut mahdollista tutkia, arkeologista valvontaa siinä vaiheessa kun Varte Oy:n rakennushankkeeseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyvät alueella (Museoviraston lausunto 12.7. 2011 Dnro: 169/304/2011).

Pysäköintihallin rakentamiseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyivät elokuussa (18.8.), ja niitä ennen 16.8. 2011 Varte Oy:n vastaava työmestari Mervi Lautiainen ja allekirjoittanut pitivät tontilla palaverin, jossa sovittiin arkeologiseen valvonta- ja seurantatyöhön liittyvistä yksityiskohdista. Itse työ toteutettiin 18.8.-13.9. 2011 välisenä aikana, minkä lisäksi pysäköintihallin NW-puolelle asennettujen kaivojen alue dokumentoitiin 10.-11.10. 2011 välisenä aikana. Jälkimmäiseen kaivutyöhön liittyi tontilla 10.11. 2011 pidetty palaveri, johon osallistuivat työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut.

Tontin arkeologisten koekaivausten yhteydessä suoritettua mittausdokumentoinnista sekä kaivausten kirjallisista muistiinpanoista vastasivat tutkimusapulainen Laija Simponen ja allekirjoittanut yhdessä. Koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen piirtämisestä vastasi tutkimusapulainen sekä valokuvaamisesta pääasiassa allekirjoittanut. Koeojien kaivun jälkeisistä valvontatöistä sekä niiden yhteydessä suoritettua arkeologisesta dokumentoinnista vastasi allekirjoittanut. Tontin koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaus työt suorittivat mittausmiehet Meri Rautiainen, Jouni Suurnäkki ja Jouni Koho sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritettua konekaivusta vastasi puolestaan Maarakennus Suortti Oy.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Tutkimusapulainen Laija Simponen vastasi koekaivauksiin liittyvien karttojen puhtaaksi piirtämisestä ja työ suoritettiin välittömästi kaivausten jälkeen heinä-elokuussa 2011. Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt pääosin vasta valvontakaivausten jälkeen loka-marraskuussa 2011. Niiden yhteydessä hän laati arkeologisiin tutkimuksiin liittyvän kaivauksikertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51864-65; liitteet 1a-b). Meri Rautiainen työsti koe- ja valvontakaivausten mittausaineistot sekä laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat no: 1 ja 22). Kymen Sanomat teki haastattelun Korkeavuorenkatu 13 tontin koekaivauksiin sekä Kotkansaaren kaupunkiarkeologisiin

tutkimuksiin liittyen 28.6. 2011, joka julkaistiin Kymen Sanomissa seuraavana päivänä (KySa 29.6. 2011).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Korkeavuorenkatu 13 tontin alue esiintyy kartalla ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin se asemakaavoitettiin osaksi tuolloisen Ruotsinsalmen merilinnoituksen asuinalueetta. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan muodostuminen Kotkansaarelle liittyi Venäjän keisarinna Katariina II:n Pietarin kaupungin suojaksi rakennuttamaan linnoitusketjuun, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi Ruotsinsalmen linnoitus aikoinaan rakennettiin. Linnoitustöihin ryhdyttiin 1790-luvulla, jolloin aloitettiin myös linnoitukseen liittyvän, luonteeltaan kaupunkimaisen asutusalueen asemakaavan suunnittelu (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen aikaan nykyisen ns. Järjestötalon tontti sijaitsi Mutalahteen laskeneen kanavan lähistöllä, joka oli alun alkaen kaivettu Kotkansaaren rämeisen ja soisen maaperän kuivattamiseksi (kuva 2). Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman laajuus oli hieman runsaat 60 hehtaaria ja vuoden 1801 kartalla sen alueelle on merkitty yhteensä 170 tonttia (Hakanpää 2007:13). Yhdyskunnan väkiluku oli suurimmillaan 1800-luvun alussa, jolloin varuskuntaväen ja muun väestön yhteenlasketun asukasluvun on arveltu olleen enimmillään jopa 10.000 asukasta (Harjunpää 1978:89-90).

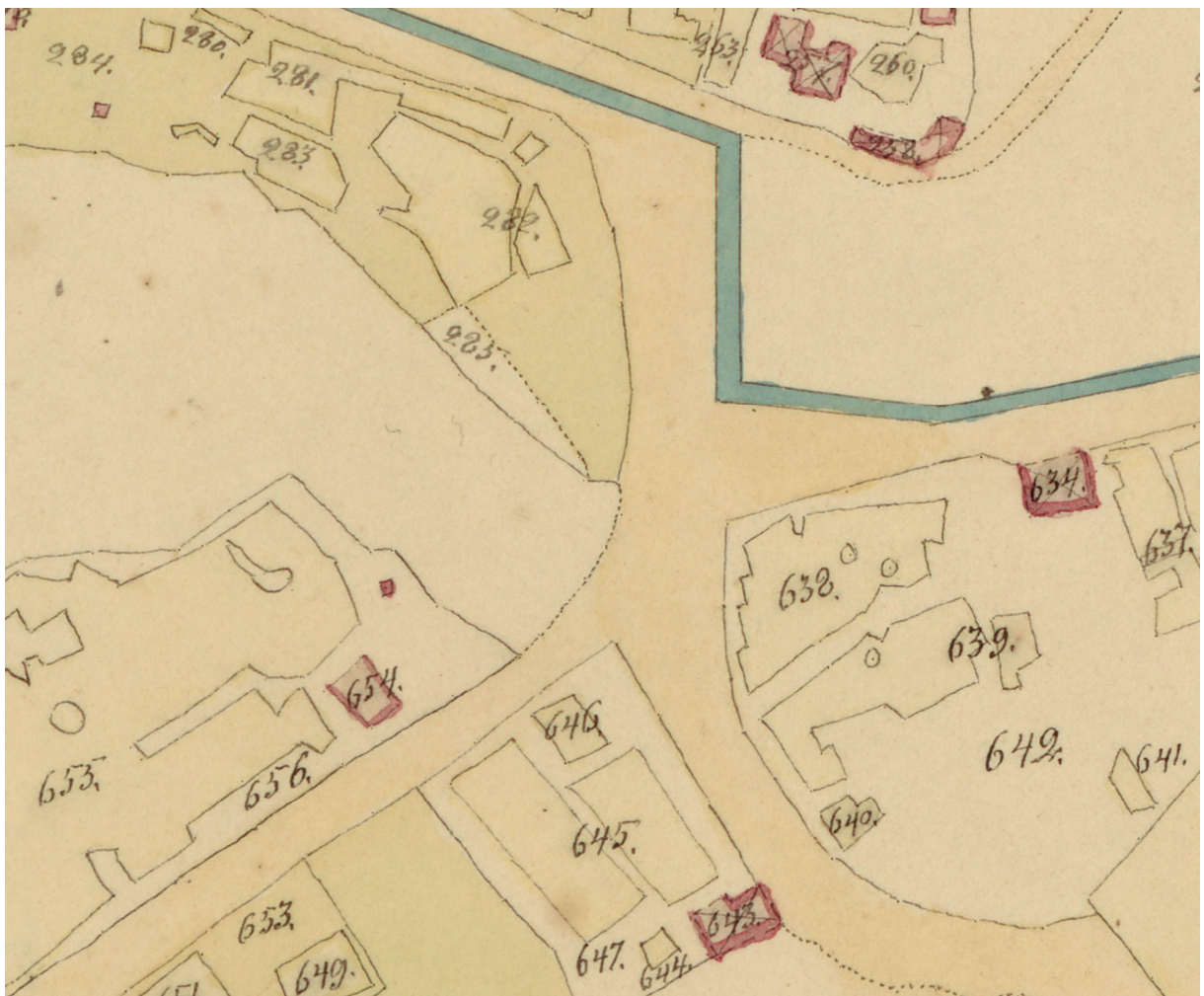

Kuva 2: Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n tonttialue sijaitsi 1800-luvun alussa kahden kadun risteyksessä Ruotsinsalmen asemakaava-alueen lounaisreunalla. Kaduista leveämpi kulki nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla, syksyllä 2011 tontilta puretun Järjestötalon kohdalla, ja siitä erkani kaakkoon kapeampi katu, joka jatkoi kulkuaan nykyisen Keskuskoulun suuntaan. Vuoden 1801 karttaan liittyvän asukasluettelon perusteella tiedetään, että Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella sijaitsivat tuolloin osittain asuintontit no: 101-102 ja 106-107, jotka omistivat kapteenin tytär Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Fedorova (tontti no: 101), everstiluutnantti Trombar (tontti no: 102), herra kenraaliluutnantti ja ritari Bolotnikovin rykmentin alikapteeni Alašaev (tontti n:o 106) sekä laivaston luutnantti Klaver (tontti 107). Vuoden 2011 kaivaustontti lähialueineen sijaitsee kartalla sinisen kehäyksen sisäpuolella. Pohjoinen on kartassa oikealla.

(Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Suomen sodan seurauksena Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Varuskunnan tyhjiille jääneitä rakennuksia ryhdyttiin purkamaan 1820-luvulla (Hakanpää 2007:13), ja varuskunta ja linnoitusyhdyshenkilö tyhjenivät nopeasti niin, että 1830-luvulla Ruotsinsalmessa oli asukkaita enää noin 300 henkeä (Harjunpää 1978:106). 1840-luvulla rakennuksia oli jäljellä enää runsaalla 30 tontilla (Hakanpää 2007:13).

Ruotsinsalmen taajama autioitui, raunioitui ja kasvoi umpeen varsin nopeasti, mikä on havaittavissa mm. maanmittari C. G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Ruotsinsalmen linnoitusalueen maanmittauskartasta. Verrattuna vuoden 1801 karttaan, jolloin Mutalahteen laskevan kanavan luoteispään molemmin puolin sijaitsi vielä useita rakennuksia, ei kanavan rantatonteilla ja sen lähialueilla enää 1840-luvulla sijainnut kuin vain yksittäisiä asuinrakennuksia. Muu tonttialue oli nyt käytössä pääasiassa kasvi- ja niittyana (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne sekä Karta Beskrifning; kuva 3).

Kuva 3: Maanmittari C. G. Aminoffin laatimalla kartalla on rakennukset merkitty punaisella ja Mutalahteen laskevan kuivatuskanava sinisellä värillä. Kanavan mutkasta suoraan alas vasemmalle piirretty katu kulkee nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla. Sen molemmin puolin rajatut ja numeroin merkityt maatilkut olivat käytössä pääasiassa kasvi- ja niittyana. Vuoden 2011 kaivaustontti sijaitsee suurin piirtein numeroiden 654, 656, 645-646 kohdalla.

(Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4).

Lopullinen kuolinisku Ruotsinsalmen yhdyskunnalle oli Krimin sota, jonka yhteydessä vuonna 1855 lähes kaikki Kotkansaarella sijainneet Ruotsinsalmen siviili- ja sotilasrakennukset tuhoutuivat ja linnoitus lakkautettiin (Rosén 1953:71, 79-81). Neljä vuotta englantilaisten saarelle tekemän hävitysretken jälkeen, vuonna 1859 laaditun Kotkansaaren ja sen läheisten saarten asemakaavakartan perusteella, oli kanavan mereen laskevan päänn rannat lähialueineen otettu jo uudelleen asutuskäyttöön. Alueen tontinomistajaluettelossa esiintyy nyt useita talonpoikia. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n paikkeilla sijaitsi tuolloin talonpoika Vasili Kirilovin sekä talonpoika Alforsin talot (VIK 3).

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1879 Ruotsinsalmen raunioille perustettiin Kotkan kaupunki. Kaupungin ensimmäisen vahvistetun asemakaavan laati komissionimaanmittari Konstantin Järnefelt vuonna 1878, mutta ensimmäinen Kotkansaaren asemakaava on jo vuosilta 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13 tontin alue sijaitsee suunnitelmakartalla tuolloisen toisen kaupunginosan ja sen länsipuolella sijainneen laajan villa-alueen välimaastossa (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden 1866/67 sekä Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad 1874).

Järnefeltin vuoden 1878 Kotkansaaren asemakaava käsitti ainoastaan kolme kaupunginosaa ja se rajoittui saaren luoteisosassa nykyisen Koulukadun edeltäjään, Konstantininkatuun. Tässäkin kaavassa Korkeavuorenkatu 13:n alue sijaitsi vielä asemakaavoitetun alueen ulkopuolella, mutta seuraavassa, insinööri Karl Appelbergin vuonna 1891 laatimassa kaavassa, tontti on jo asemakaava-alueella (Planritning öfver Kotka Stad 1891; Halila 1953:93, 97; Kivinen 1964:11).

Nykyisten Korkeavuoren-, Koulu- ja Keskuskadun rajaamalla alueella sijaitsi 1800- ja 1900-luvun taitteessa ”huonomaineinen” Rämsänkylä. Se muodostui paikalle 1870-1880-lukujen myötä, kun sahojen ja sataman Kotkansaarelle houkuttelema työväestö rakensi ”esikaupunkialueelle” monenkirjavasta rakennusaineesta sikin sokin pienikokoisia mökkejään. Järjestäytymättömästä asutuksesta tyytymättömänä Kotkan kaupunginvaltuusto teki 11.3. 1910 päätöksen, jonka seurauksena Rämsänkylän asukkaat häädettiin ja alueelle syntynyt mökkikylä hävitettiin (Saarinen 2002:62-63, Satavuotias Kotka 1978:110).

Ensimmäinen Kotkan kaupungin aikainen ja asemakaavan mukainen rakennus Korkeavuorenkatu 13:n tontille rakennettiin vasta vuosina 1949-1950, jolloin tontille kohosi talkootyönä työväen Järjestötalo (kuva 4). Rakennus sai seistä ison tontin ainoana rakennuksena aina syksyyn 2011 asti, jolloin se purettiin Korkeavuorenkadun varrelta. Tätä ennen Järjestötalon omistaneet työväenjärjestöt olivat myyneet rakennuksen sekä Kotkan kaupungin omistaman tontin vuokra-oikeuden rakennusliike Varte Oy:lle (Rakennuspiirustukset; Nikola 2011:6-7,16; Kymen Sanomat 16.3. 2010 ja 20.5. 2011).

Järjestötalo purettiin (Sakki Oy) elokuussa 2011 ja samaan aikaan rakennuksen purkutöiden kanssa Varte Oy aloitti tontin SE-sivustalla uuden pysäköintihalliin liittyvät maarakennustyöt. Puretun Järjestötalon paikalle Korkeavuorenkadun varteen tullaan lähitulevaisuudessa rakentamaan uusi asuinkerrostalo.

Kuva 4: Kotkan Järjestötalo valmiina. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Erkki Illukka, jonka käsialaa on myös kuvassa Järjestötalon oikealla puolella, Korkeavuorenkatu 11:n tontilla sijaitseva aumakattoinen rakennus. ”Väliaikainen uudisrakennus”, joka purettiin keväällä 2011, valmistui 1940-luvun lopulla, ja siinä toimi pitkään Oy Kotkan Kumikorjaamo ja myöhemmin 1970-1980-luvulla kahvila-ruokala. Samalla tontilla sijaitsee myös toinen 1940-luvun rakennus, jossa toimi kumikorjaamon verstaas. Kuva: Kansan Arkisto (KansA716-1992).

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (II-31-2) ei ole ennen vuoden 2011 koe- ja valvontakaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Kymenlaakson museo on kuitenkin vuosina 2009-2011 suorittanut kaivauksia aivan tontin lähialueella, Korkeavuorenkatu 12:n, Koulukatu 25:n sekä Koulukatu 21:n tonteilla. Kahden ensimmäisen alueelta ei ennako-odotuksista poiketen löytynyt Ruotsinsalmen aikaan liittyviä arkeologisia jäännöksiä, mutta Koulukatu 21 tontin kaivausten yhteydessä alueelta paljastui osa Ruotsinsalmen aikaista kuivatuskanavaa sekä siihen liittyviä kulttuurikerroksia (Kykyri 2009-2011).

Korkeavuorenkatu 12 (II-32-8) koekaivausten perusteella tonttialueen vanhin asutuskerrostuma rakenteineen oli tuhoutunut alueella myöhemmin suoritettujen maankaivu-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä, eikä Ruotsinsalmen ajasta ollut jäänyt maaperään muuta kuin joitain arkeologisia löytöjä, jotka nekin saatiin talteen sekoittuneista kerroksista. Pääosa kesällä 2009 tutkitun tontin kerroksista ajoittui vasta 1900-luvulle ja ne olivat tontin pihalueelle levitettyjä pinnoite-, tasoite- ja täyttökerroksia. Tutkitun tontin vanhin täyttökerros ajoittui vasta 1800-luvun loppuvuosikymmenille, jolloin aluetta ruvettiin intensiivisemmin asuttamaan osana Kotkansaaren asemakaava-alueetta (Kykyri 2009).

Myös Koulukatu 25 tontin (II-32-7) vanhin kulttuurikerrostuma ajoittui vasta Kotkan kaupungin perustamisen jälkeiseen aikaan 1800-luvun loppupuolelle, ja suoraan sen päällä sijaitsi viime sodan aikainen palo- ja purkujätettä sisältänyt kerros. 1900-luvun alkuvuosikymmenten aikaisten kulttuurikerrosten puuttuminen koeajasta selittyy kaupunkikorttelin sota-ajan pommituksilla. Tonteille II-32-7 ja 8 talvi- ja jatkosodan aikana pudotetut räjähdys- ja palopommit olivat tuhonneet osan mainittujen tonttien rakennuskannasta, ja pommitusten

sekä niitä seuranneiden raivaus-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä lienee suuri osa alueen kulttuurikerroksista tuhoutunut ja/tai siirretty pois alueelta (Kykyri 2010).

Koulukatu 21:n tontilla (II-31-10) maaliskuussa 2011 suoritetun koe- ja valvontakaivauksen merkittävin tutkimustulos oli Ruotsinsalmen aikaisen, alun perin Kotkansaaren kostean maaperän kuivattamiseksi 1790-luvulla kaivetun kanavan löytyminen. Kanavaa, jonka leveys oli 5 m, saatiin paljastettua tontin pohjoisnurkkauksesta noin 18 m pituudelta. Itse kanavasta oli jäljellä enää maahan kaivettu uoma, joka oli 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana täytetty lohkokivillä ja maalla.

Kanavan lisäksi kaivausten yhteydessä paljastuneet muut rakenteet olivat vähäisiä ja ajoitukseltaan myöhäisiä. Ruotsinsalmen ajoilta säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ei tontilta tavattu, mutta paljastuneen kanavan pohjalla 1900-luvun löytöjen joukossa esiintyneet, ulkopinnaltaan nokeentuneet punasaviastian palat saattoivat mahdollisesti olla jo Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen jälkeensä jättämiä. Muutoin tontin kerroksista löytynyt arkeologinen löydöstö koostui resentistä pullolasista, ikkunalasista, fajanssista, posliinista, eläinten luista ja rautaromusta.

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla suoritettujen arkeologisten kaivausten tarkoituksena oli selvittää, sijaitseeko tonttialueella meidän päiviimme asti koskemattomina säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Niiden ajoituksen ja säilyneisyyden pohjalta oli jatkossa tarkoitus määrittellä mahdollisten arkeologisten jatkotutkimusten tarve alueella ennen tontin rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle etenemistä. Tutkimuksellisesti tontti oli mielenkiintoinen, sillä vuonna 2007 tehdyn kaupunkiarkeologisen inventoinnin perusteella siellä oletettiin säilyneen Kotkan kaupunkia edeltäneen Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaisia (1790-1850-luku) kerrostumia (Hakanpää 2007:66).

Kuva 5: Ennen koekaivauksia tontin piha-alueen S-osassa, myöhempien koeojien 1-3 välisellä alueella tehtiin koekairauksia, mutta maaperän kivisyydestä johtuen kerroshavain- toja oli mahdollista tehdä ainoastaan alueen pintakerroksista. Kuvassa Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkynen ja Järjestötalon rakennusinventoinnin kesäkuussa 2011 suorittanut rakennusrestaurööri Eveliina Nikola kairaustyössä. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuussa 2011 kaivettiin koneellisesti kolme koeojaa, joiden dokumentoitavien seinämien ja pohjan siistimisessä käytettiin myös lapiota ja lastaa. Kaivinkoneella syvennettyjen ojien kerroksia ei kaivautavasta johtuen ollut mahdollista seuloa, mistä johtuen kerroksissa esiintyviä löytöjä poimittiin tarkasteltaviksi vain satunnaisesti, lähinnä seinämien siistimisen yhteydessä. Jo ensimmäiseksi kaivetun koeoja 1:n yhteydessä havaittiin, että Järjestötalon piha-alueen maakerroksissa esiintyvä arkeologinen löydöstö oli kauttaaltaan resenttiä, mistä johtuen sitä ei tarkastelun jälkeen otettu talteen museokokoelmiin luetteloitavaksi. Pysäköintihallin kaivuun liittyvän valvonnan yhteydessä suoritettiin kaikki kaivaminen (paalukaivannot sekä koekuopat) koneellisesti, ja lastaa käytettiin ainoastaan dokumentoitavien seinämien siistimiseen. Löytöjä ei valvonnan yhteydessä otettu laisinkaan talteen niiden resentistä luonteesta johtuen.

Koekaivausten yhteydessä tutkitut kolme koeojaa dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Koeojien pinnasta ja pohjasta laadittiin tasokartat (mk 1:50), minkä lisäksi ojien seinämistä piirrettiin useita leikkauspiirroksia (mk 1:20; kartat no: 2-21, liite 2). Pysäköintihallin valvontakaivauksen yhteydessä ei kerroksia sen sijaan dokumentoitu piirtämällä vaan ainoastaan valokuvaamalla. Pysäköintihallin ripeästi etenevän kaivutyön yhteydessä ei piirtämällä dokumentointi olisi käytännössä ollut edes mahdollista, joskaan ei edes tarpeellista kerrosten nuoresta iästä ja luonteesta johtuen. Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin kenttätöiden yhteydessä talteen vapaamuotoisin muistiinpanoin.

Tontin kesän ja syksyn 2011 kaivauksiin liittyvä yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle laadittiin oma koordinaatisto, jonka origona toimi tontin S-nurkka. Origossa x:lle ja y:lle annettiin molemmille arvo 200 (origo:200/200), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE. Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Jälkitöiden yhteydessä tontin koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkituista ojista ja kaivannoista laadittiin kaksi yleiskarttaa (mk 1:250; kartat no: 1 ja 22; liite 2).

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kolme koeojaa, kaksi pysäköintihalliin liittyvää paalukaivantoa laajennuksineen sekä kaksi koekuoppaa (kuvat 6-7). Vuoden 2011 kenttätöiden yhteydessä tutkitun alueen yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 700 m² (kartat no: 1 ja 22).

Tontin piha-alueelle kaivettiin kolme kahden metrin levyistä koeojaa, joista ojat no:t 1 ja 3 olivat NE-SW-suuntaisia ja pituudeltaan 26-30 m. Kolmas ojista (no: 2) kaivettiin näihin nähden suorakulmaisesti ja 29 m pituiseksi suuntaan NW-SE. Tällä pyrittiin siihen, että tontin kerroksista saataisiin dokumentoitua poikittaisten leikkausten lisäksi myös pitkittäisleikkaus läpi koko tutkittavan tontin. Koeojat pyrittiin sijoittamaan tontille siten, että niiden pohjalta olisi muodostettavissa mahdollisimman edustava ja kattava kuva tonttialueen stratgrafiasta sekä sen alueella mahdollisesti sijaitsevien kerrosten ja rakenteiden luonteesta ja ajoituksesta.

Jo ensimmäisen kaivetun koeojan yhteydessä kävi ilmi, että Järjestötalon piha-alueen kerrokset olivat kauttaaltaan varsin myöhäisiä ajoittuen pääasiallisesti vasta 1900-luvulle. Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia, rakenteiden jäännöksiä tai löytöjä ei koeojasta no: 1, eikä sen jälkeen tutkituista ja dokumentoiduista koeojista no: 2-3 löytynyt. Koeojista tehtyjen

havaintojen pohjalta ei tontin piha-alueella katsottu aiheelliseksi enää suorittaa arkeologisia lisätutkimuksia.

Kuva 6: Järjestötalon piha-alue ennen koekaivausten aloittamista. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Pysäköintihallin maarakennustöihin liittyvän valvonnan yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kaksi rinnakkaista, tontin itäosassa sijaitsevaa paalukaivantoa sekä näihin liittyvä samansuuntainen laajennus. Kaivannot olivat NE-SW-suuntaisia ja kooltaan 7x35 m (PK 1), 5x35 m (PK 2) ja 5x20 m (PK1 laajennus). Myöskään näiden kaivantojen yhteydestä ei tavattu kuin myöhäisiä, Kotkan kaupungin historiaan liittyviä kerrostumia ja löytöjä. Kaivantojen NE-pään alueelta, aivan viereisen tontin II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) tuntumasta paljastui kaivutyön yhteydessä öljyn saastuttamaa maata, mistä johtuen Järjestötalon ja sen viereiselle, ns. Laulumiesten talon tontille, kaivettiin kaksi pientä koekuoppaa saastuneen kerrostuman laajuuden selvittämiseksi. Koekuopat olivat kooltaan 2x4 m (KK 1) ja 1,2x3 m (KK 2) eikä niistäkään paljastunut kuin myöhäisiä 1900-luvun kerroksia.

Kuva 7: Pysäköintihallin alue ennen maarakennustöiden alkamista. Osittain maanalainen halli rakennettiin kiinni viereisen tontin (II-31-9) tiiliseinäiseen ulkovarastoon, joka on rakennettu jo 1930-luvulla. NE.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Vuonna 2011 suoritettujen kaivausten jälkeen on Korkeavuorenkatu 13:n tontista enää tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue tontin pohjoisnurkassa, jolla Varte Oy:n rakennustyömaan parakit tätä kirjoittaessa sijaitsevat. Kyseessä oleva, toistaiseksi tutkimaton alue vastaa n. 15%:a koko tontin koko pinta-alasta, ja myös sen maarakennustöiden yhteydessä tullaan lähitulevaisuudessa suorittamaan arkeologista valvontaa, siinä vaiheessa kun rakennustyöt alueella käynnistyvät (kartta no: 22; kuva 27).

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät havainnot ja tulkinnot esitetään jatkossa kaivantojen tutkimus- ja dokumentointijärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Yksittäisten kaivantojen ja niiden kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen tutkitun kaivannon yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä. Ensimmäisenä käsitellään koeojat 1-3, sitten paalukaivannot 1-2 laajennuksineen sekä viimeisenä koekuopat 1-2.

Jokaisesta tutkitusta kaivannosta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä. Kuvauksen loppuun on listattu kerrokseen/rakenteeseen liittyvä dokumenttiaineisto: kartat, mustavalkonegatiivit sekä diapositiivit.

Yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty lähinnä kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi. Kaivauskertomuksen yhteenvedossa luvussa 7 esitetään kuitenkin kaikkiin Korkeavuorenkatu 13:n tontilla vuonna 2011 tutkittuihin ja dokumentoituihin kaivantoihin liittyvä yhteenvedo, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisemmällä tasolla niin niiden syntyttävän kuin ajoituksenkin näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705797.307; y: 496447.823; W-nurkka: x: 705781.514; y: 496428.501; S-nurkka: x: 705780.086; y: 496429.593; E-nurkka: x: 705795.795; y: 496449.083.

Laajuus: 2x26 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.90-4.21 m.m.p.y.; z-pohja: +2.35-2.70 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, NW- ja NE-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-10 cm. Piha-alueen koekaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 2-4 sekä 9-10 yläpuolella ja sen päälle oli keväällä 2011 levitetty kerros 12. Koeojan peittämisen yhteydessä kerros jäi osittain kerroksen 18 alle.

Kuvat 8-9: Piha-alueen kaivaminen erityisesti koeoja 1:n alueella oli vaikeaa, sillä alueella sijainnut paksu täyttökerros (krs. 5-5a) sisälsi runsaasti isoja lohkokiviä sekä rakennusjätettä. Ongelmalliseksi piha-alueen kaivun teki myös tontin kostea maaperä, mistä johtuen kaivaus-alueille nousevaa vettä oli pumpattava pois koeojista koko kaivaustyön ja dokumentoinnin ajan. Kosteudesta ja pihan kivitäytöstä johtuen piha-alueelle kaivettujen ojen seinämät sortuivat herkästi, mistä johtuen ojat oli kaivettava ja dokumentoitava useassa osassa. Vasemmalla koeojaa 1 kaivetaan (S); oikealla näkymä ojasta kun sen SW-pää on jo dokumentoitu ja peitetty ja NE-päätä tyhjennetään vedestä ennen dokumentointia (NE). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Krs 2: Sijainti: x: 200,80/y: 178-180; x: 201-207/y:178; z: +3.90-4.06 m.m.p.y.

Koostumus: beigenruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Pulverimaisen kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Tasoite-/täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 9 yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty pintamultakerros 1.

Krs 3: Sijainti: x: 200,80-201/y:178-180; z: +3.95-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: punertava, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreää pientä ($\varnothing 5-50$ mm) kiveä. Tasajakoinen kerros oli paksuudeltaan 20-40 cm. Tasoite- tai täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1-2 ja se oli levitetty kerrosten 4 ja 9 päälle.

Krs 4: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-210, 219-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 6 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1, 3 ja 9 sekä sen alapuolella kerrokset 5-6 ja 9. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 5: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.40-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi runsaasti karkeasti lohkottua kiveä. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneet kivet olivat pituudeltaan 20-100 cm, leveydeltään 20-60 cm ja paksuudeltaan 20-70 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen katkelmia sekä betonin ja betonilaattojen paloja. Kerroksessa esiintyneiden tiilien koko oli 65-75x125-130x245 mm. Muutamat tiilistä olivat reiällisten hormireikätilten katkelmia. Betoninpalloista suurimmat olivat kooltaan 40x40x40 cm. Kerroksessa esiintyvien tiilien ja kivien pinnalla ei ollut havaittavissa laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koko koeojan alan kattanut 50-100 cm:n paksuinen kerros sisälsi lisäksi mm. pullolasia, talousfajanssia, punasavikeramiikkaa, eläinten luita sekä posliinisia sulakkeita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5a kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerroksen 5 yläpuolella sijaitsi kerroskokonaisuus 4+6+9 ja sen alapuolella kerros 7. Kerrokset 5 ja 5a korreloivat keskenään.

Krs 5a: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-203, 219-221/y:178; x: 223-225,70/y: 178-180; z: +2.80-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: sininen, tahmea, puhdas savi. Täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5 kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerrokset korreloivat keskenään ja ne oli levitetty koko pihan alueelta tavatun orgaanisen kerroksen 7 päälle. Kerrospaksuus: 15-60 cm.

Krs 6: Sijainti: x: 200,80-201,20/y:178-178,60; z: +3.20-3.65 m.m.p.y.

Koostumus: keltaisenruskea, hiesuinen hiekka, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. 10-15 cm:n paksuinen linssi oli pakkaantunut, ja siinä esiintyi siellä täällä myös pieniä savitäpliä. Täyttökerros; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Linssi sijaitsi osittain kerroksen 4 sisässä ja osittain suoraan kerroksen 5 päällä.

Krs 7: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +2.55-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa ja kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Paikoin kasvijäte oli maatunut massaksi, josta yksittäisiä kasvinosia ym. ei enää ollut havaittavissa. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimppejä sekä muuta jättepuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutamia tiilenpaloja (Ø 4-10 cm) sekä talousfajanssin katkelmia. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi täyttökerroksen 5+5a ala- ja steriilin kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z-pinta: 2.50-2.85 ja z-pohja: +2.40 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi orgaanisen kerroksen 7 alapuolella ja sen sisässä sijaitsi kaislaa sisältänyt hiesulinssi, kerros 19a. Koeojan pohja oli kaivettu kerrokseen 8.

Krs 9: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-223,60, 225,40-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.75-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-45 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 6 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1-4 ja sen alapuolella kerrokset 4-5. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 10: Sijainti: x: 204,50-205,20/y:178; z: +3.95 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea pintaturve. Maatunut, 5 cm:n paksuinen pätkä nurmimattoa, jonka alapinnalla oli hiekkaista multaa. Piha-alueella lähimenneisyydessä suoritetun kaivutyön yhteydessä alkuperäiseltä paikaltaan alempiin maakerrokseen joutunut ruohomaton pala. Kaivun ajankohta ja luonne tuntematon.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 2 välissä.

Krs 11: Sijainti: x: 204-206,50/y:178,50-180; z: +2.47 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittisepele, joka koostui särmikkästä kivistä (\varnothing 20-40 mm). Kerros oli lapioitu kaivausten yhteydessä koeojan pohjalle kaivettuun kuoppaan, estämään käytössä ollutta vesipumppua uppoamasta pumppauskuoppaan sekä estämään pumppua tukkeutumasta savimaasta irronneeseen lietteeseen. Kerrospaksuus 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi koeojan pohjalla, kerrosten 18 ja 8 välissä koekuopan pohjalla. Myöhemmin kerros 11 peittyi kerroksella 18, jolla koeoja täytettiin.

Krs 12: Sijainti: x: 225-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.90-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittinen kivimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 30-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi piha-alueen kattaneen nurmikentän (krs. 1) päällä.

Krs 18: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus 1,3-1,7 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19a: Sijainti: x: 225,70/y:178-180; z: +2.58-2.68 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut linssi, jonka paksuus oli 10 cm. Kerros, jossa esiintyi kaislaa, tuli esille koeojaan tehdystä kairausreiästä.

Stratigrafinen sijainti: linssi sijaitsi kerroksen 8 sisässä.

Kartat: no: 1, 2-7.

Mustavalkonegatiivit: 51864:1-15

Diapositiivit: 51865:10, 14-35

5.1. KOEOJA 2

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.971; y: 496434.549; W-nurkka: x: 705795.627; y: 496432.953; S-nurkka: x: 705772.609; y: 496451.855; E-nurkka: x: 705773.953; y: 496453.367.

Laajuus: 2x30 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.77-4.23 m.m.p.y; z-pohja: 2.48-2.68 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SE-, SW- ja NW-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 213-215/y:183-200; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-30 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Koeojan SE-päässä (x: 213/y: 196,50-200) kerroksen yläpinnassa esiintyi isoja kiviä ($\varnothing \leq 60-80$ cm), betonin paloja ($\varnothing \leq 40$ cm) sekä tiilen katkelmia. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 alapuolella, jolla koeoja kaivausten jälkeen peitettiin. Kerroksen 1 alapuolella sijaitsivat kerrokset 4-5, 9, 14-15.

Krs 4: Sijainti: x: 213-215/y:183,90; x: 213/y:185,30-191,60; z: +3.70-3.85 m.m.p.y.

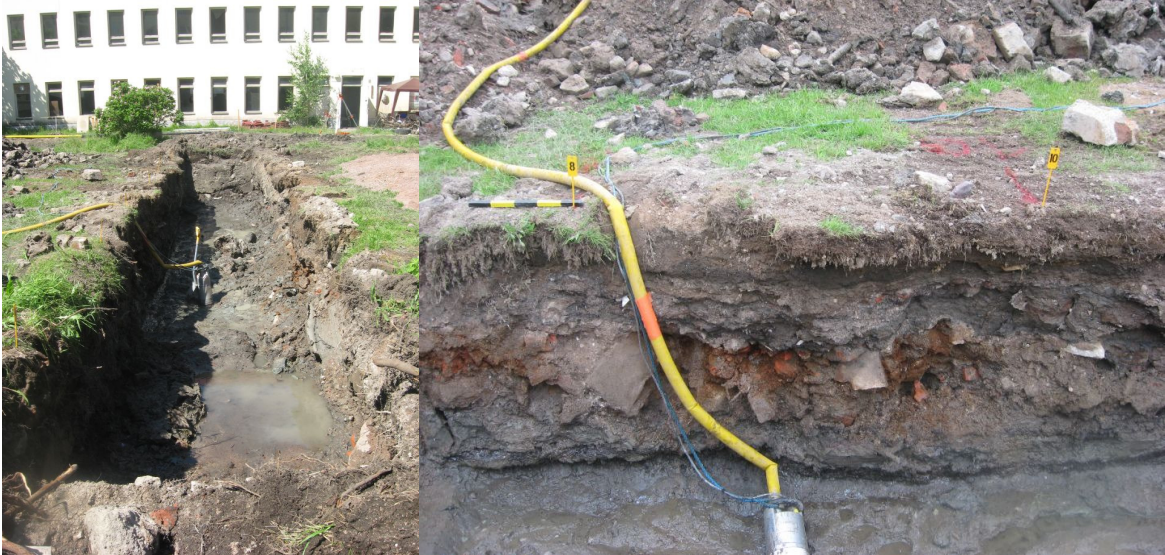
Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-40 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 5a, 9 ja 15. Kerros 4 korreloi kerrosten 9 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 5: Sijainti: x: 213-215/y:183,20; x: 213/y:183,20-196,50; x: 213-215/y:196,50; z: +3.45-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi karkeasti lohkottua kiveä; välillä x:213-215/y:192-200 kuitenkin muuta koeojaa huomattavasti vähemmän. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneistä kivistä suurimmat olivat kooltaan 100x70x60 cm ja 60x60x60 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen ($\varnothing < 50$ mm) sekä betonin ja betonilaattojen paloja.

Kuvat 10-11: Vasemmalla koeojan 2:n SE-puolisko pohjaan kaivettuna (SE) ja oikealla ojan SW-seinämän kerroksia. Pohjasaven (krs. 8) päällä näkyy selvästi mustanruskea orgaanisen jätteen horisontti (krs. 7), jonka päällä sijaitsevat purkujätettä sisältäneet kerrokset (krs:t 5, 5b-5c). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Kerroksessa esiintyneet mittauskelpoiset tiilet olivat kooltaan 65x125x(70) mm ja 7x130x(160) mm ja niiden pinnalla oli kiinni laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koeojan SE-puoliskossa esiintyneen kerroksen paksuus vaihteli suuresti: 30 cm:stä aina 110 cm:iin asti. Kerroksesta löytyi talousfajanssin lisäksi nahkakengän sisäpohja, väritöntä ikkunalasia (aivan kerroksen pohjalta) sekä muovia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 4+9 ja 5b alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 7-7a, 5a-5d sekä 13. Näistä viimeksi mainittu esiintyi paikoin linsseinä kerroksessa 5. Kerros 5 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5a: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-177,50; x: 213/y:184-191,30; z: +2.70-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Kerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi joitain betonin ja tiilen paloja sekä maatunutta puujätettä. Tiilikoko 75x130x(160) mm. Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-80 cm. Savitäytön pohjalla esiintyi väritöntä ikkunalasia, saniteetti-posliinia (WC-istuimen palasia) sekä auton ulkorenkään suikaleita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4-5, 5b sekä 9 alapuolella ja kerroksen 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5b-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5b: Sijainti: x: 213-215/y:186,10-193; z: +2.90-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, multalaikkuinen savi. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja (pituus 20-50 mm), tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm), muutama pieni betoninpala, laudankatkelmia sekä rautalankaa. Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 5-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4, 5-5a sekä 9 alapuolella ja sen alla sijaitsi orgaaninen kerros 7. Kerros 5a korreloi kerrosten 5a, 5c-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5c: Sijainti: x: 213/y:190-192; z: +3.20-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: oranssin punaruskea savi, joka sisälsi runsaasti raudanpaloja (nauloja ja muuta rakennusrautaa), tiiltä sekä betonin katkelmia. Purkujätteestä koostuvassa täytemaasta löytyneet tiilet olivat kooltaan 70x130x265 mm, pääosin pahoin murentuneita ja laastipintaisia. Betonin palojen \emptyset vaihteli välillä 10-30 cm, ja niiden joukossa esiintyi myös betonilaatan katkelmia, joiden paksuus oli 4 cm. Kerroksen paksuus oli 40-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b alapuolella ja kerrosten 5a ja 7 päällä. Kerros 5c korreloi kerrosten 5a-b ja 5d kanssa, muodostaen niiden ja kerroksen 13 kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5d: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; z: +2.70-2.80 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkansekainen ja erittäin pakkaantunut multa. Kerros sisälsi runsaasti puulastua ja tuohta sekä pientä särmikästä kiveä ($\emptyset < 5$ mm). Kerros oli havaittavissa kerrosten 5 ja 5b välissä, ja sen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Kerroksessa esiintyi posliinisten WC-istuimen katkelmia (saniteettiposliini), betonin paloja (\emptyset 5-10 cm) sekä kattohuovan palasia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alla ja kerroksen 7 päällä. Kerros 5d korreloi kerrosten 5a-5c ja 13 kanssa muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 7: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-178; x: 213/y:183,40-193,60; x: 213-215/183,40; z: +2.60-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjäänteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerrosten 5, 5a ja 5d vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä sekä muuta jätetuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutama pieni tiilenpala. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a ja 5d alapuolella ja kerrosten 7b, 8 ja 20 yläpuolella. Osassa koeojaa (välillä x: 213/y:170-174 ja x: 213/y:184,80-191) orgaanisia kasvijätehorisontteja esiintyi kaksi päällekkäin. Näistä ylempi oli niiden päällä sijainneiden täyttökerrosten rikkomia ja sekoittamia. Kerrokset 7 ja 7b muodostivat pohjasaven päälle syntyneen orgaanisen jätteen kerroskokonaisuuden (7+7b).

Krs 7a: Sijainti: x:213/y:186-188,60; z: +2.90-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros no: 7, mutta kerros 7a sijaitsi ensiksi mainittua stratigrafisesti ylempänä. Alkuperäiseltä paikaltaan siirretty orgaaninen kerrostuma, jossa esiintyi muovinpaloja. Kerrospaksuus: 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b välissä.

Krs 7b: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-174; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, tiivis ja homogeeninen orgaaninen kasvijäte. Kuten kerros no: 7, mutta pidemmälle maatonut massa, josta yksittäisiä kasvinosia ei ollut enää erotettavissa. Luonnollinen kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 20 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/170-196,50; x: 213-215/y:196,50; z-pinta: +2.45-2.90 ja z-pohja: 2.45 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen ”sattumia” sekä kasvien juuria. Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 7b alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 9: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-173,40, 183,20-184; x: 213-215/y:183,60; z: +3.45-3.75 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-40 cm. Paksuimmillaan kerros oli koeojan NW-päässä. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 4 ala- ja kerrosten 5 ja 5a yläpuolella. Kerros 9 korreloi kerrosten 4 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 13: Sijainti: x: 213-215/y:196,50; x: 213/y:195-196,50; z: +3.20-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-20 mm) sekainen. Irtonaisen kerroksen pohjalla esiintyi myös isompaa kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm). Kiven lisäksi kerros sisälsi pieniä kuonanpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm), jätetuuta (laudan ja seipään pätkiä, risuja) sekä tiilenpaloja (70x135x(-) cm), joiden päällä oli havaittavissa laastia. Orsivesi/pohjavesi virtasi kovalla paineella koeojan pohjalle kerroksen 13 alapintaa pitkin. Paikalle levitetty täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 15-70 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alapuolella, mutta sen linssejä esiintyi myös kerroksen 5 sisässä. Kerros 13 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, joiden kanssa se muodosti samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5c+5d+13).

Krs 14: Sijainti: x: 213/y:184-184,70; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-50 mm) sekainen. Piha-alueelle kaivetun, \varnothing 70 cm kokoisien ja 60 cm syvyisen pyöreäpohjaisen kuopan täyttö. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella kerrokseen 5 kaivetun kuopan täyteenä.

Krs 15: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; x:213/y:183-184; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli ≤ 5 mm. Pinnoite-/täyttökerros. Kerrospaksuus 10-20 cm; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella korreloiden kerrosten 4 ja 9 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 16 = R1: Sijainti: x: 213-215/y:170; z: +4.00 m.m.p.y.

Kuvaus: Järjestötalon piha-alueelle valettu betonilaatoitus, jonka paksuus oli 4-4,5 cm. Väritään kalkkibetonimassa oli valkoharmaata, ja sekoitteena siinä oli käytetty pieniä kiviä (\varnothing 2-30 mm), joiden lisäksi betonimassassa oli havaittavissa myös pieniä puun palasia. Betonilaatoitus oli aikoinaan valettu Järjestötalon seinustalle estämään sadevettä valumasta piha-alueelta rakennuksen kellariin (Nikola 2011:19).

Stratigrafinen sijainti: Rakenne 1 sijaitsi kerroksen 17 päällä.

Krs 17: Sijainti: x: 213-215/y:170; x:213/y:170-177; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi hyvin runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). **R1:n** (krs 16) alle levitetty pohjustus- ja tasoitekerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Hiesukerroksesta löytyi lisäksi muutama pieni kuonanpalanen.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 18 ja rakenne R1 sekä alapuolella kerros 4.

Krs 18: Sijainti: x: 213/y:171,80-174, 176-178; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus: 1,3-1,5 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 20: Sijainti: x: 213/y:172,90-174; z: +2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, savensekainen hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm) ja pieniä tiilen paloja ($\varnothing \leq 10$ cm). Täyttökerros, jonka paksuus oli 20-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 7 ala- ja kerroksen 7b yläpuolella. Kerroksia 7-7b rikkonut täytemaa, joka on yhdistettävissä niiden yläpuolella sijaitseviin täyttökerrokseen (5+5a).

Kartat: no: 1, 8-13.

Mustavalkonegatiivit: 51864:16-25, 28

Diapositiivit: 51865:36-54, 57-62

5.1. KOEOJA 3

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705788.066; y: 496459.836; W-nurkka: x: 705770.257; y: 496438.414; S-nurkka: x: 705768.828; y: 496439.590; E-nurkka: x: 705786.554; y: 496461.096.

Laajuus: 2x29 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.77-4.34 m.m.p.y; z-pohja: +2.49-2.88 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, SE- ja NE-seinämät. Koekuopan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-213/y:193-195; x: 221,40-70, 222,60-229/y:195; z: +3.85-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja tiilenpaloja. Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 2-25 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 12 sekä 22 (= R2) ja sen alapuolella kerrokset 5e, 17 ja 17a.

Kuvat 12-13: Vasemmalla koeojan 3 SW-puolisko koeoja 2:een kiinni kaivettuna (SW). Myöhemmin kaivettu koeoja 3:n NE-pää ulottui osittain myöhemmin avatun pysäköintihallin kaivannon alueelle. Oikealla tutkimusapulainen Lajja Simponen dokumentoi piirtämällä ojan SE-seinämää (S). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Krs 4: Sijainti: x:201,20/y:193-195; x: 201,20-202/y:195; z: +3.65-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä (Ø 5-50 mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 ala- ja kerroksen 5e yläpuolella.

Krs 5: Sijainti: x: 207,60-213, 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +3.20-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi muutamia isoja kiviä (Ø 60-100 cm). Verrattuna koeojiin 1 ja 2, kerros 5 oli koeojan 3 kohdalla lähes kivetön. Kerroksessa esiintyi kivien lisäksi myös hieman tiilenpaloja (Ø ≤ 15 cm), rautalankaa sekä pikeä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 30-120 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 5b, 5e, 17a ja 21 ala- ja kerrosten 7-8 ja 19 yläpuolella. Kerros 5 korreloi kerrosten 5a-5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5a: Sijainti: x :201,20/y:193-193,80; x: 201-207,90/y:195; z: +3.00-3.30 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Täyttökerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi hieman tiilenpaloja (Ø < 10 cm). Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5e ala- ja kerrosten 5a ja 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5, 5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5b: Sijainti: x: 215-220,40/y:195; z: +3.50-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa savi. Täyttökerros, jossa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing < 50$ mm) ja ruskeita multalaikkuja. Kerroksen paksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 21 ala- ja kerroksen 5 yläpuolella. Kerros 5b korreloi kerrosten 5-5a ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5e: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-213/y:195; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea ja irtonainen multa, joka sisälsi runsaasti purkujätettä: tiiltä sekä betonin paloja. Kerroksessa esiintyneen tiilen koko vaihteli pienistä katkelmista ehjiin tiiliin, joiden koko oli 80x125x206 mm, 75x125x256 mm ja 75x135x(107) mm. Tiilien pinnalla oli havaittavissa valko-harmaan kalkkisementtilaastin rippeitä. Betonipaloista isoimpien koko oli 30x25x5cm ja 4-5 cm paksuisten betonilaattojen katkelmien \varnothing vaihteli välillä 5-30 cm. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-80 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 4 ala- ja kerrosten 5-5a sekä 7 yläpuolella. Kerros 5e korreloi kerrosten 5, 5a, 5b kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 7: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-211,50/y:195; x: 215/y:193-195; x: 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +2.70-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimpitä sekä muuta jättepuuta. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a, 5e ja 18 ala- ja kerrosten 8 ja 19 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 201,20-229/193-195; z-pinta: 2.45-2.75 ja z-pohja: +2.35 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 19 alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 12: Sijainti: x: 216,50-227,50/y: 195; x: 229/y:193-195; z: +4.00-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 2-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 ala- ja kerrosten 1 ja 17a yläpuolella.

Krs 17: Sijainti: x: 201,20/y:193-195, x: 201,20-202/y:195; z: +3.90-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). Koeojan 2 alueella kerros oli levitetty pohjustukseksi betonilaatoituksen (R1) alle, mutta koeojasta 3 ei vastaavaa laatoitusta tavattu. Todennäköisesti täyttökerros. Kerroksen paksuus oli 10-20 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 4 yläpuolella.

Krs 17a: Sijainti: x: 216,50-229/y:195; x:229/y:193-195; z: +4.00-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 17 koeojassa 2, mutta yhteys betonilaatoitukseen on epätodennäköinen. Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-80 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 12 ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 21 yläpuolella.

Krs 18: Sijainti: x: 215/y:193-195; x:215-216,50/y:195; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerroksen paksuus 15-130 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7, 12, 17a, 21 päällä. Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-210,40, 215-229/193-195; x: 215, 229/y:193-195; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut kerros, jonka paksuus oli 2-10 cm.

Stratigrafinen sijainti Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 7 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 21: Sijainti: x: 215-221,50/y:195; z: +3.70-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa, savinen ja tahmea hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ cm). Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 17a ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 5b yläpuolella.

Krs 22= R2: Sijainti: x: 228,40-229/y:135; z: +4.30 m.m.p.y.

Kuvaus: mustanharmaa asvaltti. Tummassa asvalttimassassa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja asvaltin paksuus oli 7 cm. Järjestötalon pihalle koillisesta laskevan ajoluiskan pinnoite, joka poistettiin kesäkuussa 2011 samassa yhteydessä kuin aluetta valmisteltiin As Oy Kotkan Lauluheikin (tontti II-31-10) rakennustyömaalle tarvittavien seinäelementtien valmistusalueeksi.

Stratigrafinen sijainti: rakenne sijaitsi kerroksen 1 päällä.

Kartat: n:o 1, 14-20.

Mustavalkonegatiivit: 51864:26-27, 29-36

Diapositiivit: 51865:55-56, 63-79

5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO

5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus

Paalukaivanto 1:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738; W-nurkka: x: 705790.503; y: 496441.116; S-nurkka: x: 705785.630; y: 496446.072; E-nurkka: x: 705805.456; y: 496469.595.

Laajuus: 7x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.94-5.38 m.m.p.y; z-pohja: +2.43-2.61 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon NW-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,2-2,4 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta tontin koillisivustalle, minne täyttö- ja tasoite-maamassoja oli levitetty runsaan metrin paksuudelta keväällä 2011, oli kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus huomattavasti suurempi. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat pääosin samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten yhteydessä.

Kuvat 14-15: Vasemmalla paalukaivannon 1 paalutustöitä aloitellaan (S) ja oikealla kaivanto paalutettuna ja pohjaan kaivettuna (S). Paalukaivannon NW-seinämän alaosassa näkyvä mustanruskea horisontti on orgaanisesta jätteestä ja sammalesta muodostunut horisontti (krs. 7), mikä ulottui koillisessa lähes tonttirajalle asti. Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa lähes 35 m pituisena yhtenäisenä ja lähes vaakatasossa kulkevana 10-15 cm:n paksuisena horisonttina kaivannon NW-seinämässä. Kerrostuman yläpinta sijaitsi korkeudella +2.80-2.89 m.m.p.y., mutta aivan kaivannon NE-päässä (x:705807.382, y: 496465.024) horisontti nousi aina korkeudelle +3.19 m.m.p.y. Tästä koillisempaan orgaanisen kerrostuman kulkua ei enää ollut mahdollista seurata, sillä kerros oli tuhoutunut paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä. Paljoa edellä mainittua koillisemmaksi horisontti ei kuitenkaan ole alun alkaenkaan voinut ulottua, sillä paalukaivannon NE-päästä (x:705810.012, y: 496470.123) paljastui jo peruskallion pinta korkeudelta +4.01 m.m.p.y.

Orgaanisen horisontin päällä oli koko NW-seinämän pituudella havaittavissa täyttösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (Ø 20-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-90 cm, mutta kaivannon koillispuolella (x: 705804.104, y: 496460.169 ja siitä koilliseen) kerrospaksuus oli ainoastaan 10-20 cm. Tämä johtui siitä, että savikerroksen yläosa oli tuhoutunut siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu kuoppa, joka oli vuosien saatossa täytetty jätteellä. Jätekuopan täyteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi monenlaista talous- ja rakennus- ym. jätettä lasipulloista, lautasista, silitysraudoista ja vaatteista peltikanistereihin ja -tynnyreihin, polkupyörän- ja autonrenkaihin sekä jäteöljyyn ja maalilla täytettyihin lasipulloihin asti. Tätä kerrosta, jonka paksuus oli 20-80 cm, ei paalukaivantoja 1-2 ja koekuoppia 1-2 lukuun ottamatta tavattu muualta Korkeavuorenkatu 13 tontin alueelta.

Täyttösavikerroksen (krs. 5) päällä sijaitsi kaivannon SW-puoliskossa (x: 705802.000, y: 496455.637 ja siitä lounaaseen) jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1). Paalukaivannon

NE-puoliskossa sen sijaan täyttökerroksen (krs. 5) ja jätekuopan täyttemaan (krs. 23) päällä sijaitsi vielä 20-70 cm paksuinen, rautaoksidipitoinen keltaruskea hiesukerros (krs. 24). Tämä kivinen täyttömaa sisälsi pyöreäpintaista ja lohkottua kiveä (ø 10-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Täyttökerroksen yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle, kaivannon NE-puoliskolle (x: 705798.652, y: 496450.525 ja tästä koilliseen), oli keväällä 2011 levitetty metrin paksuinen sepeli- ja kivimurskekerros (krs. 12) alueen tasaamiseksi ja työmaaparakkien pohjustukseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:116-136, 142, 146-149, 153-154, 176, 178

Paalukaivanto 2:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.551; y: 496475.223; W-nurkka: x: 705776.784; y: 496451.785; S-nurkka: x: 705774.202; y: 496454.747; E-nurkka: x: 705793.696; y: 496477.155.

Laajuus: 5x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.80-4.95 m.m.p.y; z-pohja: 2.02-2.36 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon SE-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,1-2 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta se kasvoi tasaisesti koilliseen päin mentäessä tontin koillisivustalle vuosikymmenten kuluessa siirretyistä täyttö- ja jätemaamassoista johtuen. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten sekä paalukaivanto 1:n valvontakaivauksen yhteydessä.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa 25 m:n pituisena yhtenäisenä, koilliseen tasaisesti nousevana horisonttina kaivannon SE-seinämässä. Paksuudeltaan kerros oli 5-10 cm, ja sen yläpinta sijaitsi korkeudella +2.84-2.98 m.m.p.y. Koillisessa horisontti oli rikkoutunut (x: 705789.295, y: 496470.932 ja tästä koilliseen) paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä.

Orgaanisen horisontin päällä oli havaittavissa lähes koko kaivannon SE-seinämän pituudella täytösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-30 cm) sekä erittäin runsaasti tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-80cm. Aivan kaivannon NE-päässä savitäyttöä ei tavattu (x: 705787.231, y: 496469.273 ja siitä koilliseen), sillä kerros oli mitä todennäköisimmin tullut poiskaivetuksi siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu iso kuoppa jätteitä varten. Kuopan täytteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi kaikenlaista jätettä taloustavarasta aina ongelmajätteeseen (öljy) asti. Mainittua kerrosta, joka oli paikoin kaivettu steriiliin pohjasaveen saakka, ei paalukaivantojen 1-2 ja koekuoppien 1-2 lisäksi tavattu muualta tontin alueelta. Jättemaan ja täytösavikerroksen (krs. 5) yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1).

Kuvat 16-17: Vasemmalla paalukaivantoa 2 paalutetaan (SW) ja oikealla kaivanto pohjaan kaivettuna (SW). Kaivannon vastakkaisessa päässä sijaitsee syvä kuoppa, joka oli kaivettu aina pohjasaveen saakka ja sisälsi runsaasti kaikenlaista 1900-luvun aikana alueelle levitettyä ja haudattua jätettä (krs. 23). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:137-141, 143-145, 153-167, 177-178

Paalukaivanto 1:n laajennus:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705813.690; y: 496464.470; W-nurkka: x: 705802.516; y: 496447.836; S-nurkka: x: 705798.652; y: 496450.524; E-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738.

Laajuus: 5x20 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +5.09-5.28 m.m.p.y; z-pohja: +2.59-3.06 m.m.p.y.

Havainnot:

Paalukaivanto 1:n laajennuksen NW-seinämä vastasi stratigrafiansa puolesta lähes täysin paalukaivanto 1:n jo aiemmin dokumentoitua NW-seinämää. Näiden kahden kaivannon dokumentoidut kerrokset vastasivat toisiaan niin koostumuksensa, kuin keskinäisen kerrosjärjestyksensäkin suhteen.

Laajennuksen pohja oli tasattu pohjasaveen (krs. 8), jonka päällä oli havaittavissa katkelmallinen, 5 cm paksuinen orgaaninen kerros (krs. 7). Kerrostuma oli todennäköisesti rikkoutunut siinä yhteydessä kun sen lävitse oli paikoin aina pohjasaven pintaan asti kaivettu kuoppa, joka oli täytetty jätteillä. Tämä hiesuinen multakerros (krs. 23) sisälsi talousjätteen lisäksi mm. maatumutta puuta, hiiltä, nokea, rautaa sekä seinäkaakelin palasia. Kerros oli 40 cm:n paksuinen ja sama kerros, joka oli paljastunut jo aiemmin paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta.

Kuva 18: Paalukaivanto 1:n luoteinen laajennus vaiheessa, jolloin alueelle kaivettiin kaivoja. Oikealla kuvassa näkyy rakenteilla olevaa pysäköintihallin elementtiseinää. SW.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Jätekerroksen päällä sijaitsi 50-90 cm paksuinen täyttökerros. Kerros oli harmaan kellertävää hiesua (krs. 24), joka sisälsi runsaasti pientä ($\varnothing \leq 3$ cm) kiveä. Kerros oli sinisaven sekainen, ja sen alaosassa esiintyi rakennusjätettä: betoniraudan ja rautaputken katkelmia ja muuta rautaromua, rautalankaa jne.

Hiesukerroksen päällä sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle oli keväällä 2011 levitetty runsaan metrin paksuudelta sepeliä ja kivimurskettä (krs. 12) työmaaparakkialueen pohjustukseksi ja tasaamiseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:181-186

5.4.2. Koekuopat 1 ja 2

Koekuoppa 1:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705812.468, y: 496459.805; z-pinta: +5.18 m.m.p.y.

Laajuus: 2x4 m, syvyys 1,80 m. Suunta: NE-SW.

Kuvat 19-20: Vasemmalla koekuoppaa 1 kaivetaan tontin koillissivustalle (E); oikealla kaivannon W-nurkan kerroksia (E). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

W-nurkka: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Aivan koekuopan pohjalta (z: +3.38 m.m.p.y.) tuli vastaan hieman värjäytynyt sinisavi (krs. 8), jonka yläpinnalla oli jäänteitä ohuesta (1-2 cm) sammalkerroksesta (krs. 7). Kyseessä oli koillisin orgaaniseen kerrostumaan liittyvä havainto tutkitun tontin alueella.

Orgaanisen kerroksen päällä sijaitsi 70-80 cm paksuinen ja karkean hiekan sekainen tummanruskea multakerros, joka sisälsi tiilenpalojen ja laastin lisäksi talous-, rakennus-, ym. jätettä: pullolasia, fajanssia, peltiä, rautaa jne. Kerros oli mitä todennäköisimmin sama öljyn saastuttama kerrostuma (krs. 23), joka löytyi myös paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta sekä koekuopasta 2.

Jättemaan päällä sijaitsi lähes metrin paksuinen ja rautaoksidin keltaruskeaksi värjäämä hiesukerros (krs. 24), jossa esiintyi isoja lohkokiviä. Isoimmat kivistä olivat \varnothing 1,2 m kokoisia. Sama kivitäyttö oli paljastunut aiemmin myös paalukaivantojen alueelta, tontin NE-sivustalta. Kivitäytön päällä sijaitsi 5 cm:n paksuinen asvaltti, joka oli poistettu kokonaisuudessaan paalukaivantojen alueelta siinä vaiheessa kun pysäköintihallin maankaivutöitä aloiteltiin.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:169-170

Koekuoppa 2:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705815.538, y: 496464.270; z-pinta: +5.30 m.m.p.y. Koekuoppa kaivettiin viereisen tontin 285-II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) puolelle.

Laajuus: 1,2x3 m, syvyys 1,70 m. Suunta: E-W.

Kuvat 21-22: Vasemmalla koekuoppa 2:ta kaivetaan Järjestötalon tontin koillispuolella sijaitsevalle, ns. Laulumiesten talon tontin puolelle (S); oikealla kaivannon S-seinämän kerroksia (NE). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

S-seinämä: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Kuopan pohjalta paljastui peruskallion pinta korkeudelta +3.60. Kallion päälle oli kerrostunut vihertävä, rautaoksidin värjäämä pohjasavi (krs. 8), joka paksuus oli 10 cm. Savikerroksen päällä sijaitti sama öljynsekainen jätemaa (krs. 23), joka oli tullut esiin myös koekuopasta 1 sekä paalukaivannoista 1-2. Kerroksen paksuus koekuopan kohdalla oli 40-50 cm.

Jätemaan päältä tuli vastaan metrin paksuinen täyttösepelikerros (krs. 12), joka oli levitetty alueelle kesällä 2011 siinä yhteydessä kun viereisen tontin kunnallistekniikkaa oli rakennettu ja alueen vanha maa-aines oli kuljetettu pois tontilta. Kerroksen 23 ja täyttösepelin väliin oli maarakennustöiden yhteydessä levitetty suodatinmatto.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:171-172

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Koneellisesti suoritetun koekaivauksen ja sitä seuranneen valvontatyön yhteydessä ei kerroksissa esiintynyttä arkeologista esineistöä ollut töiden luonteesta johtuen mahdollista ottaa talteen kuin ainoastaan satunnaisesti. Pääosa tarkastellusta löytöaineistosta saatiin talteen kaivantojen siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä, sekä koneellisen maankaivun yhteydessä kasatuista irtomaaläjistä poimimalla. Tontin maaperästä paljastunut esineistö ajoittui kauttaaltaan vasta 1900-(2000)-luvulle, mistä johtuen löytöjä ei luetteloitu museon esinekeräelmiin, vaan ne poistettiin jälkitöiden yhteydessä tarkastelun jälkeen tarpeettomina.

23-25: Yläkuvassa vasemmalla ylhäällä pieniä ruskea- ja vihreälasitteisia punasavikeramiikan siruja koejoja 1:n NE-seinämästä kerroksen 5 pohjalta. Nämä keramiikan palaset ovat niitä harvoja yksittäisiä löytöjä kaivaustontilla, jotka ovat mahdollisesti peräisin jo Ruotsinsalmen ajalta. Kuvan irtolöytönä talteen otettu talousfajanssi ja posliini ajoittuvat sen sijaan vasta 1900-luvun puolella. Astioiden pohjapaloissa esiintyi Arabian ns. rotanhäntä- ja piippuleimoja, jotka olivat käytössä 1900-luvun alkupuoliskolla (Kumela-Blåfield 2010:153). Vasemmalla alhaalla koejoja 2:n SW-seinämän kerroksesta 5 löytyneitä nahkakengän riekaleita sekä oikealla alhaalla puuastioiden kimpilautoja kerrosten 5 ja 7 vaihteesta koejoja 1:n pohjalta. Kuvat: KyM/ M.Kykyri yläkuva ja T. Leinonen alakuvat.

Tontin kerrokset olivat pääasiallisesti pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, joista kolmessa ensiksi mainituista esiintyi niiden luonteesta johtuen vain vähän löytöjä. Kyseiset kerrokset sijaitsivat tontilla stratigrafisesti ylimpinä ja ne olivat iältään kaikkein nuorimpia. Uusimmat niistä oli levitetty tontille vasta vuoden 2011 rakennustöiden yhteydessä.

Löytöjä tontilla esiintyi eniten suoraan steriilien (luonnollisten) kerrosten 7 ja 8 pintaan ulottuneessa paksussa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), joka tavattiin kaikista tutkituista kaivannoista. Kerroksessa esiintyy runsaan lohkokiven ja tiilen lisäksi paljon muutakin rakennusjätettä: mm. betonin paloja, puuta, pikeä, rautapellin paloja, rautalankaa, väritöntä ikkunalasia, uunikaakelin katkelmia, saniteettiposliinia sekä posliinisia sulakkeita. Kerroksen muita löytöjä olivat talousfajanssi ja posliini, vihreä, ruskea ja väritön pullolasi, nahka- ja kumikenkien katkelmat ja kokonaiset kengät sekä auton ulkorenkkaan suikaleet. Lisäksi kerroksesta löytyi hieman punasavikeramiikkaa ja lasiastioiden katkelmia sekä eläinten luita.

Kerroksesta 5 (+5a-5e) löytyneet tiilet (joista osa oli laastipintaisia ja muuratuista rakenteista purettuja) olivat tontin piha-alueen koeojissa kokoa 65-75x125-135x245-260 mm. Tämä vastaa täysin sitä tiilikokoa (65-70x125-130x265 mm), joka oli käytössä Järjestötaloa 1940-luvun lopulla rakennettaessa (vrt. Nikola 2011:20). Onkin todennäköistä että uuden rakennuksen kostea piha-alue on tullut täytetyksi ja korotetuksi rakennustöiden yhteydessä 1940- ja 1950-luvun taitteessa, jolloin rakennusjätettä on joutunut/laitettu tarkoituksella myös alueen täyttömassojen sekaan.

Samassa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), aivan steriilien kerrosten 7-8 pinnasta löytyneet autonrenkaiden palaset ovat mitä varmimmin peräisin naapurintontin (II-31-3) kumikorjaamon työpajasta. Korjaamo aloitti toimintansa 1940-luvun lopulla, mitä ennen renkaiden jätemateriaali ei ole voinut joutua Järjestötalon tontin maaperään. Kumijätteen lisäksi Järjestötalon piha-alue oli vuosien saatossa toiminut myös talousjätteen kaatopaikkana, josta kertoivat mm. alueelta löytyneet fajanssi- ja posliiniasioiden palaset sekä pullolasi. Kokonaisia auton ja polkupyörän ulkorenkaita paljastui valvontakaivauksen yhteydessä myös paalukaivantojen 1-2 alueen jätekerroksesta (krs. 23), joka sisälsi runsaasti myös limonadipullojen repäisykorkkeja. Mainittu kerros sijaitsi suoraan täyttökerroksen 5 (+5a-5e) päällä, ja se oli pullonkorkkeineen yhdistettävissä aikaan (1970-1980-luku), jolloin viereisen tontin kumikorjaamo oli jo lopettanut toimintansa, ja samoissa tiloissa toimi kahvila-ravintola.

7. YHTEENVETO

Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (285-II-31-2) kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä ei ennako-odotuksista huolimatta löytynyt kulttuurikerroksia tai rakenteita, jotka olisivat olleet yhdistettävissä Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaiseen (1790-1850-luku) asutukseen Kotkansaarella. Kaivausten yhteydessä havaittiin, että ns. Järjestötalon tontin alueella steriilin pohjamaan päällä sijaitsevat kerrokset olivat yllättävän myöhäisiä, ajoittuen vasta 1940-1950-luvun taitteeseen. Varsinaisia rakenteita ei kaivausten yhteydessä tontilta tavattu.

Tonttialueen stratigrafia osoittautui kaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella yksinkertaiseksi, ja alueen yhteenlaskettu kerrospaksuus vaihteli välillä 1-2,4 m. Dokumentoidut kerrokset olivat pääosin erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, jotka esiintyivät paksuimmillaan tontin itäosassa sinne rakennettavan pysäköintihallin alueella. Kaivausten yhteydessä ei tontilta tavattu varsinaisia kulttuuri-kerroksia, jotka olisivat kerrostuneet alueelle asutuksen seurauksena pidemmän ajan kuluessa, lukuun ottamatta tontin itäosassa sijainnutta varsin nuorta jätekuoppaa sisältöineen (talousjäte, autonrenkaat, pullonkorit, jäteöljy jne.).

Pohjasaven päältä (krs. 8), niin koe- kuin valvontakaivauksenkin yhteydessä paljastui koko tontin alueelta yhtenäinen orgaaninen kerros (krs. 7), joka koostui puunoksien, kasvijään- teiden, juurien, sammalen ja ruohon sekaisesta kosteasta kasvijätteestä. Kerrostuman paksuus oli keskimäärin 10-20 cm ja sen sijaintikorkeus oli tontin piha-alueella keskimäärin +2.80 m.m.p.y.; koilliseen siirryttäessä muutoin varsin tasainen horisontti nousi sijaiten paalukaivanto 1:n alueella jo korkeudella +3.10 m.m.p.y.

Tontin piha-alueelle muodostuneen orgaanisen horisontin perusteella alue oli ollut ennen Järjestötalon rakentamista varsin soista ja kostea. Uuden rakennuksen myötä oli luonnollisista syistä tullut tarpeelliseksi kuivata ja korottaa tontin piha-alueita, missä yhteydessä alueelle levitettiin koko piha-alueen kattava, kiven- ja rakennusjätteen sekainen paksu täyttökerros (krs. 5, 5a-5e), joka sijaitsi korkeudella n. +3.7 0-3.80 m.m.p.y.

Kuva 26: Järjestötalon rakennuspaikkaa raivataan talkoovoimin 1940-luvun lopulla. Kuvassa näkyvän rakennuksen editse kulkee Korkeavuorenkatu, jonka pohjustuksena oleva ison lohkokiven sekainen täyttömaa on runsaan metrin paksuinen. Talkootyöläiset seisovat silloisella maankamaralla, joka on kostea ja oksien ja sammalen peittämä (kaivauksilla koko tontin alueelta tavattu kerros 7). Kuva-alalla oikealla näkyvä kumpare, jolla yksi talkoolaisista seisoo, on mahdollisesti kalliopaljastuma. Alue, joka vuoden 2011 kaivausten yhteydessä jäi toistaiseksi tutkimatta sijaitsee miehen takana olevan kivikasan ja puuhökkelin paikkeilla. Kuva: Kansan Arkisto (KansA714-1992).

Täyttökerroksen (krs:t 5, 5a-5e) ja pintamullan (kerros 1) väliset, 1900-luvun toisella puoliskolle ajoittuvat kerrokset olivat erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia (mm. krst:t 2-3; 4+9+6+15; 17+17a+21). Järjestötalon SE-edustalta, tontin pihan puolella paljastui pihanurmen keskeltä rakenne R1, joka oli talon edustalle 1950-luvulla valettu betonilaatoitus. Tätäkin nuorempi pihakate alueella oli asfalttipinnoite (rakenne R2), jolla tontin koillisosa oli jossain myöhäisemmässä vaiheessa peitetty ja joka poistettiin alueelta maarakennustöiden yhteydessä syksyllä 2011.

Ns. Järjestötalon tontista on vielä tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue sen pohjoisnurkkaa, jonka maankaivutöiden yhteydessä tullaan jatkossa suorittamaan arkeologista valvontaa, sitten kun työt lähitulevaisuudessa tulevat ajankohtaisiksi. Nähtäväksi jää, puuttuvatko Ruotsin-salmen aikaiset kerrostumat ja rakenteet myös Korkeavuorenkadun puoleisesta osasta tonttia, vai onko niitä säilynyt alueella tuotujen paksujen täyttömaamassojen alla. Kymenlaakson museon muilla lähitonteilla suorittamien tutkimusten yhteydessä on nimittäin käynyt ilmi (Kykyri 2009-2011), että Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat säilyneet alueella erittäin fragmentaarisina tai ne ovat puuttuneet tutkituilta tonteilta kokonaan.

Kuva 27: Korkeavuorenkatu 13 tontin toistaiseksi tutkimaton osa sijaitsee kuvassa taka-alalla näkyvien työmaaparakkien kohdalla. Kuvassa keskellä näkyy Järjestötalon N-nurkan jäännöksiä tiili- ja betonirakenteineen. Kuva on otettu suurin piirtein samalta kohdalta, jossa talkooväki kuvassa 26 raivaa paikalle rakennettavan uuden Järjestötalon aluetta. SW. KyM/M. Kykyri.

Kotkassa 11. 11. 2011

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. MV/RHO arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmengårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2009. Kotka, Kotkansaari. Korkeavuorenkatu 12. Tontti II-32-8. Arkeologinen koekaivaus 2009. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2010. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 25. Tontti II-32-7. Arkeologinen koekaivaus 2010. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Museoviraston lausunto Dnro: 69/304/2011 9.5. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston lausunto Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin koekaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tonteilla 285-2-31-2 (ns. Järjestötalon tontti, Korkeavuorenkatu 13), 285-1-7-4 (Satamakatu 1), 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15), 285-1-7-7 (Vuorikatu 2) ja 285-1-99-7 (Satamakatu 5).

Nikola, Eveliina 2011. Kotkan Järjestöalo Korkeavuorenkatu 13. Rakennushistoria ja nykyinen inventointi. Inventointiraportti. Kymenlaakson museo.

Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad belägen uti Kymmene socken och härad af Wiborgslän. Upprättad i samråd med Guvernören öfver Wiborgs län Generalmajoren Christian Theodor Oker-Blom år 1874 af Reuter C., Helenius, J. Fr. KA/SM Kotka Ich* 6. 274:02.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Alkuperäinen kartta: KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02.

Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/MH/ kaupunki-kartat. Iq 1. 251:04.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-2. Korkeavuorenkatu 13. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-3. Korkeavuorenkatu 11. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-9. Opistokatu 8. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto

Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

VIK 3. Kotkansaaren sekä läheisten saarten asemakaavakartta, yksityishenkilöiden omistamat maat ja kohteet merkittyinä. 6/18.10. 1859. Museovirasto/RHO arkisto. Käännös Varvara Protassova.

8.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. *Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Halila, Aimo 1953. Kotka kaupunkikuntana. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 91-193. Toim. Anttila, Leo et. al. Helsinki.

Harjunpää, Kaisu 1978. *Ruotsinsalmen linnoitusyhdykskunta ja sen elämä*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Kivinen, Olli 1964. Kotka. 1964 keskustan asemakaavaselostus. Sine loco.

Kumela, Marjut - Blåfield, Marja 2010. Keräilijän aarteet. Arabian astiastoja. Porvoo.

Rosén, Ragnar 1953. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Satavuotias Kotka 1978. Toim. Savikko, Jorma. Kotka.

Saarinen, Juhani 2002. *Kymistä Kotkaan . Osa II*. Porvoo.

8.3. Sanomalehdet

Kotkan Sanomat 16.3. 2010. Kotkan Järjestötalo häviää uusien asuntojen tieltä.

Kymen Sanomat 20.5. 2011. ELY-keskus valmis säilyttämään Järjestötalon.

Kymen Sanomat 29.6. 2011. Toivottavasti ei löydy mitään!

8.4. Valokuvat

Kansan arkisto. KansA716-1992: Kotkan Järjestötalo valmiina.

Kansan arkisto. KansA714-1992: Kotkan Järjestötalon talkoot.

9. LIITELUETTELO

n:o 1a mustavalkonegatiiviluettelo

n:o 1b diapositiiviluettelo

n:o 2 karttaluettelo

Kaivauskertomus koostuu kahdesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy mustavalkonegatiivi- ja diapositiiviluettelo sekä erillisestä karttaosasta, johon kuuluu karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1:n mittausdokumentointi käynnissä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. E. Kuva KyM. M. Kykyri.

Karttaosan kannen kuva: Koeoja 1:tä tyhjennetään vedestä ennen seinämien piirtämistä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. W. Kuva KyM. M. Kykyri.

KOTKA, KOTKANSAARI

KORKEAVUORENKATU 13

NS. JÄRJESTÖTALON TONTTI
285- II-31-2

ARKEOLOGINEN KOE- JA VALVONTAKAIVAUS 2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari, Korkeavuorenkatu 13
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	II-31-2
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koe- ja valvontakaivaus
Kohteen ajoitus:	(1790-) 1900-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670583, ikoo 349645
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	13.6.-30.6., 18.8.-13.9., 10.-11.10. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 700 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Varte Oy, Kotkan kaupunki n. 16.000 e
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	ei taltioituja esinelöytöjä
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51864:1-44 (mustavalkonegatiivit), YLEV51865:1-186 (diaposiitivit) Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 38
Kaivauskertomuksen liitteet:	3 kpl ja 22 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	MV/RHO/Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaavoitustoimisto, Kymenlaakson museo, Varte Oy
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. MV/RHO.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011, Museoviraston lausunnot: Dnro: 169/304/2011 9.5. 2011 sekä Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo vastasi kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritetuista koe- ja valvontakaivauksista Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n, ns. Järjestötalon tontilla. Kaupunkiarkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi Varte Oy:n uudisrakennushankkeen vuoksi, johon liittyen tontille oli suunnitteilla pysäköintihallin rakentaminen.

Rakennushankkeen kohteena ollut tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä vuonna 2007 luokiteltu kokonaisuudessaan 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Tästä johtuen Museovirasto edellytti tontilla ennen rakennustöitä tehtäviä arkeologisia koekaivauksia sekä maarakentamisen alettua kaivutyön suorittamista tietyin osin arkeologisena valvontana. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että museo vastaisi rakennustontilla suoritettavasta koekaivauksesta sekä niiden jälkeisestä valvontatyöstä.

Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle kaivettiin koneellisesti kolme 2 m:n levyistä ja 26-30 m:n pituista koeojaa, jotka dokumentoitiin. Kaivausten myötä kävi ilmi, ettei tutkitulla alueella sijainnut 1900-lukua vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tehtyjen havaintojen perusteella ei tontin piha-alueen arkeologisille lisätutkimuksille katsottu jatkossa olevan tarvetta.

Pysäköintihallin maarakentamisen yhteydessä kaivettiin kaksi paalukaivantoa, niiden laajennus sekä kaksi koekuoppaa, jotka dokumentoitiin. Kaivannoista pinta-alaltaan laajimpia olivat paalukaivannot, jotka olivat kooltaan 5-7x35 m. Myöskään valvontatyön yhteydessä ei tontilta paljastunut Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tontilta löytynyt arkeologinen esineistö oli runsasta, mutta ajoitukseltaan vasta Kotkan kaupungin historiaan liittyvää.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	11
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	12
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	14
5.1. KOEOJA 1	14
5.1.1 Kerrokset ja stratigrafia	14
5.2. KOEOJA 2	18
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	18
5.3. KOEOJA 3	22
5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia	22
5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO	25
5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus	25
5.4.2. Koekuopat 1 ja 2	29
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	32
7. YHTEENVETO	33
8. LÄHDELUETTELO	36
8.1. Painamattomat lähteet	36
8.2. Painetut lähteet	37
8.3. Sanomalehdet	37
8.4. Valokuvat	37
9. LIITELUETTELO	38

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (ns. Järjestötalon tontti; kuva 1) kolmen viikon pituiset koekaivaukset 13.6.- 30.6.2011 välisenä aikana. Arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastauksessaan Varte Oy:n lausuntopyyntöön tontille suunniteltuihin asuin- ja pysäköintirakennuksiin liittyen edellytti, että ennen rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle viemistä tontilla tulee suorittaa arkeologinen koekaivaus. Kaivaustulosten pohjalta tulotisiin jatkossa määrittelemään mahdollisten jatkotutkimusten tarve ja luonne (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro:169/304/2011).

Kuva 1: Kaivaustontin II-31-2 sijainti Kotkansaarella.
Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Rakennushankkeen kohteena oleva tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä luokiteltu 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku)

kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:66). Museovirasto ja Kymenlaakson museo sopivat toukokuussa 2011, että museo vastaisi rakennustontin koekaivauksista ja mahdollisista muista arkeologisista jatkotutkimuksista alueella (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro: 169/304/2011, Museoviraston tutkimuslupapäätös 25.5. 2011 Dnro: 030/302/2011).

Ennen koekaivausten alkamista 8.6. 2011, suorittivat Varte Oy:n vastaava mestari Timo Partanen, rakennustarkastaja Vesa Yrjönen Kotkan kaupungin rakennusvalvonnasta, Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyinen sekä allekirjoittanut tutustumiskäynnin Järjestötalon tontille, jonka piha-alueen SE-sivustalle suunniteltiin pysäköintihallin rakentamista syksyllä 2011. Toiseen tutustumiskäyntiin 9.6. 2011 osallistuivat Varte Oy:ltä vastaavat mestarit Timo Partanen ja Mervi Lautiainen, työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut. Käyntien yhteydessä sovittiin tulevien koekaivausten aikataulusta, määritettiin arkeologisesti tutkittavien kaivantojen alustava sijainti tontilla sekä sovittiin työmaahan liittyvistä muista käytännön asioista.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuun kolmen viikon aikana tontille kaivettiin koneellisesti kolme ojaa, jotka dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin. Kaivetut ojat olivat leveydeltään 2 m ja niiden pituus vaihteli välillä 26-30 m. Kaksi ojista kaivettiin NE-SW-suuntaiseksi ja kolmas näitä kohtisuoraan suuntaan NW-SE halki koko tontin. Koekaivausten tutkimustulosten perusteella Museovirasto katsoi lausunnossaan 12.7. 2011, että Järjestötalon piha-alueella suoritettavat kaivaukset olivat riittävät ja että rakennushankkeen toteuttamiselle ei tontin pihan alueella enää ollut muinaismuistolain asettamaa estettä. Lausunnossa edellytettiin kuitenkin tontin koillissivustan, joka koekaivausten yhteydessä ei ollut mahdollista tutkia, arkeologista valvontaa siinä vaiheessa kun Varte Oy:n rakennushankkeeseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyvät alueella (Museoviraston lausunto 12.7. 2011 Dnro: 169/304/2011).

Pysäköintihallin rakentamiseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyivät elokuussa (18.8.), ja niitä ennen 16.8. 2011 Varte Oy:n vastaava työmestari Mervi Lautiainen ja allekirjoittanut pitivät tontilla palaverin, jossa sovittiin arkeologiseen valvonta- ja seurantatyöhön liittyvistä yksityiskohdista. Itse työ toteutettiin 18.8.-13.9. 2011 välisenä aikana, minkä lisäksi pysäköintihallin NW-puolelle asennettujen kaivojen alue dokumentoitiin 10.-11.10. 2011 välisenä aikana. Jälkimmäiseen kaivutyöhön liittyi tontilla 10.11. 2011 pidetty palaveri, johon osallistuivat työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut.

Tontin arkeologisten koekaivausten yhteydessä suoritettua mittausdokumentoinnista sekä kaivausten kirjallisista muistiinpanoista vastasivat tutkimusapulainen Laija Simponen ja allekirjoittanut yhdessä. Koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen piirtämisestä vastasi tutkimusapulainen sekä valokuvaamisesta pääasiallisesti allekirjoittanut. Koeojien kaivun jälkeisistä valvontatöistä sekä niiden yhteydessä suoritettua arkeologisesta dokumentoinnista vastasi allekirjoittanut. Tontin koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaus työt suorittivat mittausmiehet Meri Rautiainen, Jouni Suurnäkki ja Jouni Koho sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritettua konekaivusta vastasi puolestaan Maarakennus Suortti Oy.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Tutkimusapulainen Laija Simponen vastasi koekaivauksiin liittyvien karttojen puhtaaksi piirtämisestä ja työ suoritettiin välittömästi kaivausten jälkeen heinä-elokuussa 2011. Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt pääosin vasta valvontakaivausten jälkeen loka-marraskuussa 2011. Niiden yhteydessä hän laati arkeologisiin tutkimuksiin liittyvän kaivauksikertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51864-65; liitteet 1a-b). Meri Rautiainen työsti koe- ja valvontakaivausten mittausaineistot sekä laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat no: 1 ja 22). Kymen Sanomat teki haastattelun Korkeavuorenkatu 13 tontin koekaivauksiin sekä Kotkansaaren kaupunkiarkeologisiin

tutkimuksiin liittyen 28.6. 2011, joka julkaistiin Kymen Sanomissa seuraavana päivänä (KySa 29.6. 2011).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Korkeavuorenkatu 13 tontin alue esiintyy kartalla ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin se asemakaavoitettiin osaksi tuolloisen Ruotsinsalmen merilinnoituksen asuinalueetta. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan muodostuminen Kotkansaarelle liittyi Venäjän keisarinna Katariina II:n Pietarin kaupungin suojaksi rakennuttamaan linnoitusketjuun, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi Ruotsinsalmen linnoitus aikoinaan rakennettiin. Linnoitustöihin ryhdyttiin 1790-luvulla, jolloin aloitettiin myös linnoitukseen liittyvän, luonteeltaan kaupunkimaisen asutusalueen asemakaavan suunnittelu (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen aikaan nykyisen ns. Järjestötalon tontti sijaitsi Mutalahteen laskeneen kanavan lähistöllä, joka oli alun alkaen kaivettu Kotkansaaren rämeisen ja soisen maaperän kuivattamiseksi (kuva 2). Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman laajuus oli hieman runsaat 60 hehtaaria ja vuoden 1801 kartalla sen alueelle on merkitty yhteensä 170 tonttia (Hakanpää 2007:13). Yhdyskunnan väkiluku oli suurimmillaan 1800-luvun alussa, jolloin varuskuntaväen ja muun väestön yhteenlasketun asukasluvun on arveltu olleen enimmillään jopa 10.000 asukasta (Harjunpää 1978:89-90).

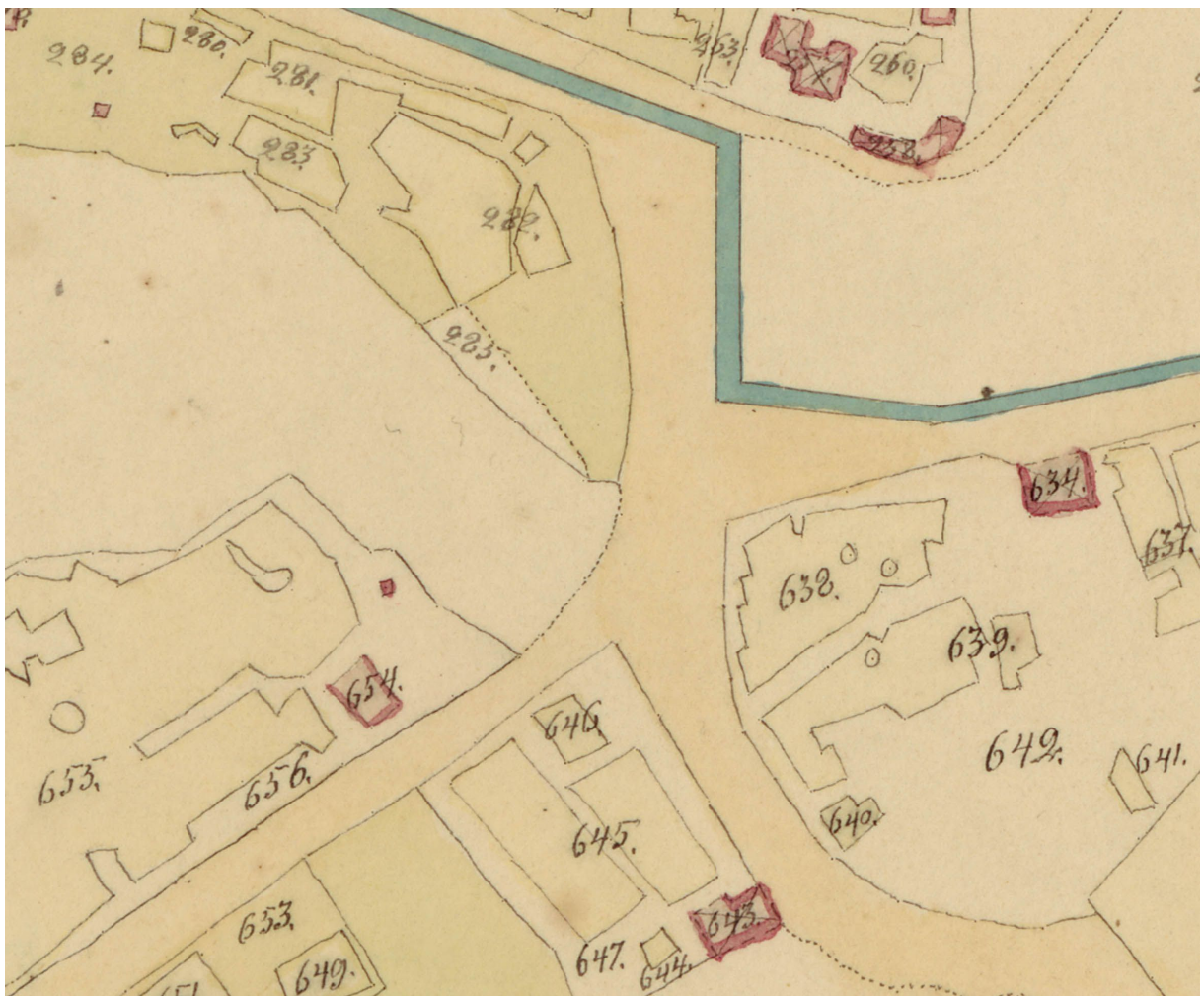

Kuva 2: Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n tonttialue sijaitsi 1800-luvun alussa kahden kadun risteyksessä Ruotsinsalmen asemakaava-alueen lounaisreunalla. Kaduista leveämpi kulki nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla, syksyllä 2011 tontilta puretun Järjestötalon kohdalla, ja siitä erkani kaakkoon kapeampi katu, joka jatkoi kulkuaan nykyisen Keskuskoulun suuntaan. Vuoden 1801 karttaan liittyvän asukasluettelon perusteella tiedetään, että Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella sijaitsivat tuolloin osittain asuintontit no: 101-102 ja 106-107, jotka omistivat kapteenin tytär Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Fedorova (tontti no: 101), everstiluutnantti Trombar (tontti no: 102), herra kenraaliluutnantti ja ritari Bolotnikovin rykmentin alikapteeni Alašaev (tontti n:o 106) sekä laivaston luutnantti Klaver (tontti 107). Vuoden 2011 kaivaustontti lähialueineen sijaitsee kartalla sinisen kehäyksen sisäpuolella. Pohjoinen on kartassa oikealla.

(Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Suomen sodan seurauksena Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Varuskunnan tyhjiille jääneitä rakennuksia ryhdyttiin purkamaan 1820-luvulla (Hakanpää 2007:13), ja varuskunta ja linnoitusyhdyiskunta tyhjenivät nopeasti niin, että 1830-luvulla Ruotsinsalmessa oli asukkaita enää noin 300 henkeä (Harjunpää 1978:106). 1840-luvulla rakennuksia oli jäljellä enää runsaalla 30 tontilla (Hakanpää 2007:13).

Ruotsinsalmen taajama autioitui, raunioitui ja kasvoi umpeen varsin nopeasti, mikä on havaittavissa mm. maanmittari C. G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Ruotsinsalmen linnoitusalueen maanmittauskartasta. Verrattuna vuoden 1801 karttaan, jolloin Mutalahteen laskevan kanavan luoteispään molemmin puolin sijaitsi vielä useita rakennuksia, ei kanavan rantatonteilla ja sen lähialueilla enää 1840-luvulla sijainnut kuin vain yksittäisiä asuinrakennuksia. Muu tonttialue oli nyt käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne sekä Karta Beskrifning; kuva 3).

Kuva 3: Maanmittari C. G. Aminoffin laatimalla kartalla on rakennukset merkitty punaisella ja Mutalahteen laskevan kuivatuskanava sinisellä värillä. Kanavan mutkasta suoraan alas vasemmalle piirretty katu kulkee nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla. Sen molemmin puolin rajatut ja numeroin merkityt maatilkut olivat käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana. Vuoden 2011 kaivaustontti sijaitsee suurin piirtein numeroiden 654, 656, 645-646 kohdalla.

(Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4).

Lopullinen kuolinisku Ruotsinsalmen yhdyskunnalle oli Krimin sota, jonka yhteydessä vuonna 1855 lähes kaikki Kotkansaarella sijainneet Ruotsinsalmen siviili- ja sotilasrakennukset tuhoutuivat ja linnoitus lakkautettiin (Rosén 1953:71, 79-81). Neljä vuotta englantilaisten saarelle tekemän hävitysretken jälkeen, vuonna 1859 laaditun Kotkansaaren ja sen läheisten saarten asemakaavakartan perusteella, oli kanavan mereen laskevan päänn rannat lähialueineen otettu jo uudelleen asutuskäyttöön. Alueen tontinomistajaluettelossa esiintyy nyt useita talonpoikia. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n paikkeilla sijaitsevat tuolloin talonpoika Vasili Kirilovin sekä talonpoika Alforsin talot (VIK 3).

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1879 Ruotsinsalmen raunioille perustettiin Kotkan kaupunki. Kaupungin ensimmäisen vahvistetun asemakaavan laati komissionimaanmittari Konstantin Järnefelt vuonna 1878, mutta ensimmäinen Kotkansaaren asemakaava on jo vuosilta 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13 tontin alue sijaitsee suunnitelmakartalla tuolloisen toisen kaupunginosan ja sen länsipuolella sijainneen laajan villa-alueen välimaastossa (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden 1866/67 sekä Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad 1874).

Järnefeltin vuoden 1878 Kotkansaaren asemakaava käsitti ainoastaan kolme kaupunginosaa ja se rajoittui saaren luoteisosassa nykyisen Koulukadun edeltäjään, Konstantininkatuun. Tässäkin kaavassa Korkeavuorenkatu 13:n alue sijaitsevat vielä asemakaavoitetun alueen ulkopuolella, mutta seuraavassa, insinööri Karl Appelbergin vuonna 1891 laatimassa kaavassa, tontti on jo asemakaava-alueella (Planritning öfver Kotka Stad 1891; Halila 1953:93, 97; Kivinen 1964:11).

Nykyisten Korkeavuoren-, Koulu- ja Keskuskadun rajaamalla alueella sijaitsevat 1800- ja 1900-luvun taitteessa ”huonomaineinen” Rämänkylä. Se muodostui paikalle 1870-1880-lukujen myötä, kun saaren ja sataman Kotkansaarelle houkutteleva työväestö rakensi ”esikaupunkialueelle” monenkirjavasta rakennusaineesta sikin sokin pienikokoisia mökkejään. Järjestäytymättömästä asutuksesta tyytymättömänä Kotkan kaupunginvaltuusto teki 11.3. 1910 päätöksen, jonka seurauksena Rämänkylän asukkaat häädettiin ja alueelle syntynyt mökkikylä hävitettiin (Saarinen 2002:62-63, Satavuotias Kotka 1978:110).

Ensimmäinen Kotkan kaupungin aikainen ja asemakaavan mukainen rakennus Korkeavuorenkatu 13:n tontille rakennettiin vasta vuosina 1949-1950, jolloin tontille kohosi talkootyönä työväen Järjestötalo (kuva 4). Rakennus sai seistä ison tontin ainoana rakennuksena aina syksyyn 2011 asti, jolloin se purettiin Korkeavuorenkadun varrelta. Tätä ennen Järjestötalon omistaneet työväenjärjestöt olivat myyneet rakennuksen sekä Kotkan kaupungin omistaman tontin vuokra-oikeuden rakennusliike Varte Oy:lle (Rakennuspiirustukset; Nikola 2011:6-7,16; Kymen Sanomat 16.3. 2010 ja 20.5. 2011).

Järjestötalo purettiin (Sakki Oy) elokuussa 2011 ja samaan aikaan rakennuksen purkutöiden kanssa Varte Oy aloitti tontin SE-sivustalla uuden pysäköintihalliin liittyvät maarakennustyöt. Puretun Järjestötalon paikalle Korkeavuorenkadun varteen tullaan lähitulevaisuudessa rakentamaan uusi asuinkerrostalo.

Kuva 4: Kotkan Järjestötalo valmiina. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Erkki Illukka, jonka käsialaa on myös kuvassa Järjestötalon oikealla puolella, Korkeavuorenkatu 11:n tontilla sijaitseva aumakattoinen rakennus. ”Väliaikainen uudisrakennus”, joka purettiin keväällä 2011, valmistui 1940-luvun lopulla, ja siinä toimi pitkään Oy Kotkan Kumikorjaamo ja myöhemmin 1970-1980-luvulla kahvila-ruokala. Samalla tontilla sijaitsee myös toinen 1940-luvun rakennus, jossa toimi kumikorjaamon verstaas. Kuva: Kansan Arkisto (KansA716-1992).

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (II-31-2) ei ole ennen vuoden 2011 koe- ja valvontakaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Kymenlaakson museo on kuitenkin vuosina 2009-2011 suorittanut kaivauksia aivan tontin lähialueella, Korkeavuorenkatu 12:n, Koulukatu 25:n sekä Koulukatu 21:n tonteilla. Kahden ensimmäisen alueelta ei ennako-odotuksista poiketen löytynyt Ruotsinsalmen aikaan liittyviä arkeologisia jäännöksiä, mutta Koulukatu 21 tontin kaivausten yhteydessä alueelta paljastui osa Ruotsinsalmen aikaista kuivatuskanavaa sekä siihen liittyviä kulttuurikerroksia (Kykyri 2009-2011).

Korkeavuorenkatu 12 (II-32-8) koekaivausten perusteella tonttialueen vanhin asutuskerrostuma rakenteineen oli tuhoutunut alueella myöhemmin suoritettujen maankaivu-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä, eikä Ruotsinsalmen ajasta ollut jäänyt maaperään muuta kuin joitain arkeologisia löytöjä, jotka nekin saatiin talteen sekoittuneista kerroksista. Pääosa kesällä 2009 tutkitun tontin kerroksista ajoittui vasta 1900-luvulle ja ne olivat tontin pihalle levitettyjä pinnoite-, tasoite- ja täyttökerroksia. Tutkitun tontin vanhin täyttökerros ajoittui vasta 1800-luvun loppuvuosikymmenille, jolloin aluetta ruvettiin intensiivisemmin asuttamaan osana Kotkansaaren asemakaava-alueetta (Kykyri 2009).

Myös Koulukatu 25 tontin (II-32-7) vanhin kulttuurikerrostuma ajoittui vasta Kotkan kaupungin perustamisen jälkeiseen aikaan 1800-luvun loppupuolelle, ja suoraan sen päällä sijaitsi viime sodan aikainen palo- ja purkujätettä sisältänyt kerros. 1900-luvun alkuvuosikymmenten aikaisten kulttuurikerrosten puuttuminen koeajasta selittyy kaupunkikorttelin sota-ajan pommituksilla. Tonteille II-32-7 ja 8 talvi- ja jatkosodan aikana pudotetut räjähdys- ja palopommit olivat tuhonneet osan mainittujen tonttien rakennuskannasta, ja pommitusten

sekä niitä seuranneiden raivaus-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä lienee suuri osa alueen kulttuurikerroksista tuhoutunut ja/tai siirretty pois alueelta (Kykyri 2010).

Koulukatu 21:n tontilla (II-31-10) maaliskuussa 2011 suoritetun koe- ja valvontakaivauksen merkittävin tutkimustulos oli Ruotsinsalmen aikaisen, alun perin Kotkansaaren kostean maaperän kuivattamiseksi 1790-luvulla kaivetun kanavan löytyminen. Kanavaa, jonka leveys oli 5 m, saatiin paljastettua tontin pohjoisnurkkauksesta noin 18 m pituudelta. Itse kanavasta oli jäljellä enää maahan kaivettu uoma, joka oli 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana täytetty lohkokivillä ja maalla.

Kanavan lisäksi kaivausten yhteydessä paljastuneet muut rakenteet olivat vähäisiä ja ajoitukseltaan myöhäisiä. Ruotsinsalmen ajoilta säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ei tontilta tavattu, mutta paljastuneen kanavan pohjalla 1900-luvun löytöjen joukossa esiintyneet, ulkopinnaltaan nokeentuneet punasaviastian palat saattoivat mahdollisesti olla jo Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen jälkeensä jättämiä. Muutoin tontin kerroksista löytynyt arkeologinen löydöstö koostui resentistä pullolasista, ikkunalasista, fajanssista, posliinista, eläinten luista ja rautaromusta.

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla suoritettujen arkeologisten kaivausten tarkoituksena oli selvittää, sijaitseeko tonttialueella meidän päiviimme asti koskemattomina säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Niiden ajoituksen ja säilyneisyyden pohjalta oli jatkossa tarkoitus määrittellä mahdollisten arkeologisten jatkotutkimusten tarve alueella ennen tontin rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle etenemistä. Tutkimuksellisesti tontti oli mielenkiintoinen, sillä vuonna 2007 tehdyn kaupunkiarkeologisen inventoinnin perusteella siellä oletettiin säilyneen Kotkan kaupunkia edeltäneen Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaisia (1790-1850-luku) kerrostumia (Hakanpää 2007:66).

Kuva 5: Ennen koekaivauksia tontin piha-alueen S-osassa, myöhempien koeojien 1-3 välisellä alueella tehtiin koekairauksia, mutta maaperän kivisyydestä johtuen kerroshavain- toja oli mahdollista tehdä ainoastaan alueen pintakerroksista. Kuvassa Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkynen ja Järjestötalon rakennusinventoinnin kesäkuussa 2011 suorittanut rakennusrestaurööri Eveliina Nikola kairaustyössä. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuussa 2011 kaivettiin koneellisesti kolme koeojaa, joiden dokumentoitavien seinämien ja pohjan siistimisessä käytettiin myös lapiota ja lastaa. Kaivinkoneella syvennettyjen ojien kerroksia ei kaivautavasta johtuen ollut mahdollista seuloa, mistä johtuen kerroksissa esiintyviä löytöjä poimittiin tarkasteltaviksi vain satunnaisesti, lähinnä seinämien siistimisen yhteydessä. Jo ensimmäiseksi kaivetun koeoja 1:n yhteydessä havaittiin, että Järjestötalon piha-alueen maakerroksissa esiintyvä arkeologinen löydöstö oli kauttaaltaan resenttiä, mistä johtuen sitä ei tarkastelun jälkeen otettu talteen museokokoelmiin luetteloitavaksi. Pysäköintihallin kaivuun liittyvän valvonnan yhteydessä suoritettiin kaikki kaivaminen (paalukaivannot sekä koekuopat) koneellisesti, ja lastaa käytettiin ainoastaan dokumentoitavien seinämien siistimiseen. Löytöjä ei valvonnan yhteydessä otettu laisinkaan talteen niiden resentistä luonteesta johtuen.

Koekaivausten yhteydessä tutkitut kolme koeojaa dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Koeojien pinnasta ja pohjasta laadittiin tasokartat (mk 1:50), minkä lisäksi ojien seinämistä piirrettiin useita leikkauspiirroksia (mk 1:20; kartat no: 2-21, liite 2). Pysäköintihallin valvontakaivauksen yhteydessä ei kerroksia sen sijaan dokumentoitu piirtämällä vaan ainoastaan valokuvaamalla. Pysäköintihallin ripeästi etenevän kaivutyön yhteydessä ei piirtämällä dokumentointi olisi käytännössä ollut edes mahdollista, joskaan ei edes tarpeellista kerrosten nuoresta iästä ja luonteesta johtuen. Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin kenttätöiden yhteydessä talteen vapaamuotoisin muistiinpanoin.

Tontin kesän ja syksyn 2011 kaivauksiin liittyvä yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle laadittiin oma koordinaatisto, jonka origona toimi tontin S-nurkka. Origossa x:lle ja y:lle annettiin molemmille arvo 200 (origo:200/200), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE. Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Jälkitöiden yhteydessä tontin koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkituista ojista ja kaivannoista laadittiin kaksi yleiskarttaa (mk 1:250; kartat no: 1 ja 22; liite 2).

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kolme koeojaa, kaksi pysäköintihalliin liittyvää paalukaivantoa laajennuksineen sekä kaksi koekuoppaa (kuvat 6-7). Vuoden 2011 kenttätöiden yhteydessä tutkitun alueen yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 700 m² (kartat no: 1 ja 22).

Tontin piha-alueelle kaivettiin kolme kahden metrin levyistä koeojaa, joista ojat no:t 1 ja 3 olivat NE-SW-suuntaisia ja pituudeltaan 26-30 m. Kolmas ojista (no: 2) kaivettiin näihin nähden suorakulmaisesti ja 29 m pituiseksi suuntaan NW-SE. Tällä pyrittiin siihen, että tontin kerroksista saataisiin dokumentoitua poikittaisten leikkausten lisäksi myös pitkittäisleikkaus läpi koko tutkittavan tontin. Koeojat pyrittiin sijoittamaan tontille siten, että niiden pohjalta olisi muodostettavissa mahdollisimman edustava ja kattava kuva tonttialueen stratgrafiasta sekä sen alueella mahdollisesti sijaitsevien kerrosten ja rakenteiden luonteesta ja ajoituksesta.

Jo ensimmäisen kaivetun koeojan yhteydessä kävi ilmi, että Järjestötalon piha-alueen kerrokset olivat kauttaaltaan varsin myöhäisiä ajoittuen pääasiallisesti vasta 1900-luvulle. Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia, rakenteiden jäännöksiä tai löytöjä ei koeojasta no: 1, eikä sen jälkeen tutkituista ja dokumentoiduista koeojista no: 2-3 löytynyt. Koeojista tehtyjen

havaintojen pohjalta ei tontin piha-alueella katsottu aiheelliseksi enää suorittaa arkeologisia lisätutkimuksia.

Kuva 6: Järjestötalon piha-alue ennen koekaivausten aloittamista. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Pysäköintihallin maarakennustöihin liittyvän valvonnan yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kaksi rinnakkaista, tontin itäosassa sijaitsevaa paalukaivantoa sekä näihin liittyvä samansuuntainen laajennus. Kaivannot olivat NE-SW-suuntaisia ja kooltaan 7x35 m (PK 1), 5x35 m (PK 2) ja 5x20 m (PK1 laajennus). Myöskään näiden kaivantojen yhteydestä ei tavattu kuin myöhäisiä, Kotkan kaupungin historiaan liittyviä kerrostumia ja löytöjä. Kaivantojen NE-pään alueelta, aivan viereisen tontin II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) tuntumasta paljastui kaivutyön yhteydessä öljyn saastuttamaa maata, mistä johtuen Järjestötalon ja sen viereiselle, ns. Laulumiesten talon tontille, kaivettiin kaksi pientä koekuoppaa saastuneen kerrostuman laajuuden selvittämiseksi. Koekuopat olivat kooltaan 2x4 m (KK 1) ja 1,2x3 m (KK 2) eikä niistäkään paljastunut kuin myöhäisiä 1900-luvun kerroksia.

Kuva 7: Pysäköintihallin alue ennen maarakennustöiden alkamista. Osittain maanalainen halli rakennettiin kiinni viereisen tontin (II-31-9) tiiliseinäiseen ulkovarastoon, joka on rakennettu jo 1930-luvulla. NE.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Vuonna 2011 suoritettujen kaivausten jälkeen on Korkeavuorenkatu 13:n tontista enää tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue tontin pohjoisnurkassa, jolla Varte Oy:n rakennustyömaan parakit tätä kirjoittaessa sijaitsevat. Kyseessä oleva, toistaiseksi tutkimaton alue vastaa n. 15%:a koko tontin koko pinta-alasta, ja myös sen maarakennustöiden yhteydessä tullaan lähitulevaisuudessa suorittamaan arkeologista valvontaa, siinä vaiheessa kun rakennustyöt alueella käynnistyvät (kartta no: 22; kuva 27).

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät havainnot ja tulkinnot esitetään jatkossa kaivantojen tutkimus- ja dokumentointijärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Yksittäisten kaivantojen ja niiden kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen tutkitun kaivannon yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä. Ensimmäisenä käsitellään koeojat 1-3, sitten paalukaivannot 1-2 laajennuksineen sekä viimeisenä koekuopat 1-2.

Jokaisesta tutkitusta kaivannosta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä. Kuvauksen loppuun on listattu kerrokseen/rakenteeseen liittyvä dokumenttiaineisto: kartat, mustavalkonegatiivit sekä diapositiivit.

Yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty lähinnä kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi. Kaivauskertomuksen yhteenvedossa luvussa 7 esitetään kuitenkin kaikkiin Korkeavuorenkatu 13:n tontilla vuonna 2011 tutkittuihin ja dokumentoituihin kaivantoihin liittyvä yhteenvedo, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisemmällä tasolla niin niiden syntytyötapoin kuin ajoituksenkin näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705797.307; y: 496447.823; W-nurkka: x: 705781.514; y: 496428.501; S-nurkka: x: 705780.086; y: 496429.593; E-nurkka: x: 705795.795; y: 496449.083.

Laajuus: 2x26 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.90-4.21 m.m.p.y.; z-pohja: +2.35-2.70 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, NW- ja NE-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-10 cm. Piha-alueen koekaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 2-4 sekä 9-10 yläpuolella ja sen päälle oli keväällä 2011 levitetty kerros 12. Koeojan peittämisen yhteydessä kerros jäi osittain kerroksen 18 alle.

Kuvat 8-9: Piha-alueen kaivaminen erityisesti koeoja 1:n alueella oli vaikeaa, sillä alueella sijainnut paksu täyttökerros (krs. 5-5a) sisälsi runsaasti isoja lohkokiviä sekä rakennusjätettä. Ongelmalliseksi piha-alueen kaivun teki myös tontin kostea maaperä, mistä johtuen kaivaus-alueille nousevaa vettä oli pumpattava pois koeojista koko kaivaustyön ja dokumentoinnin ajan. Kosteudesta ja pihan kivitäytöstä johtuen piha-alueelle kaivettujen ojen seinämät sortuivat herkästi, mistä johtuen ojat oli kaivettava ja dokumentoitava useassa osassa. Vasemmalla koeojaa 1 kaivetaan (S); oikealla näkymä ojasta kun sen SW-pää on jo dokumentoitu ja peitetty ja NE-päätä tyhjennetään vedestä ennen dokumentointia (NE). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Krs 2: Sijainti: x: 200,80/y: 178-180; x: 201-207/y:178; z: +3.90-4.06 m.m.p.y.

Koostumus: beigenruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Pulverimaisen kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Tasoite-/täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 9 yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty pintamultakerros 1.

Krs 3: Sijainti: x: 200,80-201/y:178-180; z: +3.95-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: punertava, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreää pientä ($\varnothing 5-50$ mm) kiveä. Tasajakoinen kerros oli paksuudeltaan 20-40 cm. Tasoite- tai täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1-2 ja se oli levitetty kerrosten 4 ja 9 päälle.

Krs 4: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-210, 219-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 6 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1, 3 ja 9 sekä sen alapuolella kerrokset 5-6 ja 9. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 5: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.40-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi runsaasti karkeasti lohkottua kiveä. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneet kivet olivat pituudeltaan 20-100 cm, leveydeltään 20-60 cm ja paksuudeltaan 20-70 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen katkelmia sekä betonin ja betonilaattojen paloja. Kerroksessa esiintyneiden tiilien koko oli 65-75x125-130x245 mm. Muutamat tiilistä olivat reiällisten hormireikätilten katkelmia. Betoninpalloista suurimmat olivat kooltaan 40x40x40 cm. Kerroksessa esiintyvien tiilien ja kivien pinnalla ei ollut havaittavissa laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koko koeojan alan kattanut 50-100 cm:n paksuinen kerros sisälsi lisäksi mm. pullolasia, talousfajanssia, punasavikeramiikkaa, eläinten luita sekä posliinisia sulakkeita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5a kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerroksen 5 yläpuolella sijaitsi kerroskokonaisuus 4+6+9 ja sen alapuolella kerros 7. Kerrokset 5 ja 5a korreloivat keskenään.

Krs 5a: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-203, 219-221/y:178; x: 223-225,70/y: 178-180; z: +2.80-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: sininen, tahmea, puhdas savi. Täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5 kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerrokset korreloivat keskenään ja ne oli levitetty koko pihan alueelta tavatun orgaanisen kerroksen 7 päälle. Kerrospaksuus: 15-60 cm.

Krs 6: Sijainti: x: 200,80-201,20/y:178-178,60; z: +3.20-3.65 m.m.p.y.

Koostumus: keltaisenruskea, hiesuinen hiekka, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. 10-15 cm:n paksuinen linssi oli pakkaantunut, ja siinä esiintyi siellä täällä myös pieniä savitäpliä. Täyttökerros; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Linssi sijaitsi osittain kerroksen 4 sisässä ja osittain suoraan kerroksen 5 päällä.

Krs 7: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +2.55-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa ja kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Paikoin kasvijäte oli maatunut massaksi, josta yksittäisiä kasvinosia ym. ei enää ollut havaittavissa. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimppejä sekä muuta jättepuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutamia tiilenpaloja (Ø 4-10 cm) sekä talousfajanssin katkelmia. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi täyttökerroksen 5+5a ala- ja steriilin kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z-pinta: 2.50-2.85 ja z-pohja: +2.40 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi orgaanisen kerroksen 7 alapuolella ja sen sisässä sijaitsi kaislaa sisältänyt hiesulinssi, kerros 19a. Koeojan pohja oli kaivettu kerrokseen 8.

Krs 9: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-223,60, 225,40-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.75-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-45 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 6 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1-4 ja sen alapuolella kerrokset 4-5. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 10: Sijainti: x: 204,50-205,20/y:178; z: +3.95 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea pintaturve. Maatunut, 5 cm:n paksuinen pätkä nurmimattoa, jonka alapinnalla oli hiekkaista multaa. Piha-alueella lähimenneisyydessä suoritetun kaivutyön yhteydessä alkuperäiseltä paikaltaan alempiin maakerrokseen joutunut ruohomaton pala. Kaivun ajankohta ja luonne tuntematon.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 2 välissä.

Krs 11: Sijainti: x: 204-206,50/y:178,50-180; z: +2.47 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittisepele, joka koostui särmikkästä kivistä (\varnothing 20-40 mm). Kerros oli lapioitu kaivausten yhteydessä koeojan pohjalle kaivettuun kuoppaan, estämään käytössä ollutta vesipumppua uppoamasta pumppauskuoppaan sekä estämään pumppua tukkeutumasta savimaasta irronneeseen lietteeseen. Kerrospaksuus 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi koeojan pohjalla, kerrosten 18 ja 8 välissä koekuopan pohjalla. Myöhemmin kerros 11 peittyi kerroksella 18, jolla koeoja täytettiin.

Krs 12: Sijainti: x: 225-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.90-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittinen kivimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 30-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi piha-alueen kattaneen nurmikentän (krs. 1) päällä.

Krs 18: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus 1,3-1,7 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19a: Sijainti: x: 225,70/y:178-180; z: +2.58-2.68 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut linssi, jonka paksuus oli 10 cm. Kerros, jossa esiintyi kaislaa, tuli esille koeojaan tehdystä kairausreiästä.

Stratigrafinen sijainti: linssi sijaitsi kerroksen 8 sisässä.

Kartat: no: 1, 2-7.

Mustavalkonegatiivit: 51864:1-15

Diapositiivit: 51865:10, 14-35

5.1. KOEOJA 2

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.971; y: 496434.549; W-nurkka: x: 705795.627; y: 496432.953; S-nurkka: x: 705772.609; y: 496451.855; E-nurkka: x: 705773.953; y: 496453.367.

Laajuus: 2x30 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.77-4.23 m.m.p.y; z-pohja: 2.48-2.68 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SE-, SW- ja NW-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 213-215/y:183-200; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-30 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Koeojan SE-päässä (x: 213/y: 196,50-200) kerroksen yläpinnassa esiintyi isoja kiviä ($\varnothing \leq 60-80$ cm), betonin paloja ($\varnothing \leq 40$ cm) sekä tiilen katkelmia. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 alapuolella, jolla koeoja kaivausten jälkeen peitettiin. Kerroksen 1 alapuolella sijaitsivat kerrokset 4-5, 9, 14-15.

Krs 4: Sijainti: x: 213-215/y:183,90; x: 213/y:185,30-191,60; z: +3.70-3.85 m.m.p.y.

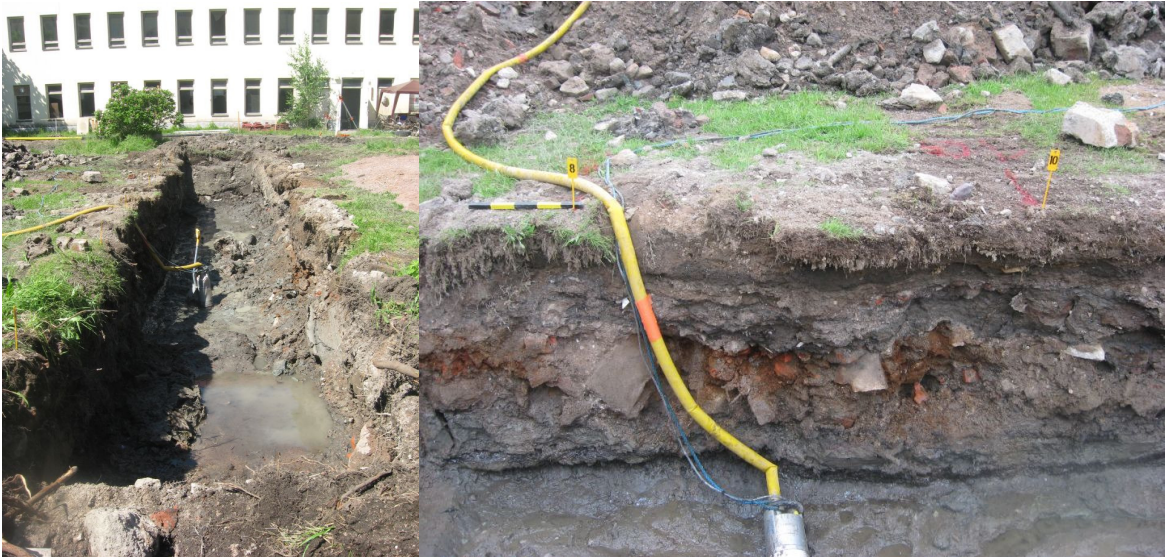
Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-40 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 5a, 9 ja 15. Kerros 4 korreloi kerrosten 9 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 5: Sijainti: x: 213-215/y:183,20; x: 213/y:183,20-196,50; x: 213-215/y:196,50; z: +3.45-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi karkeasti lohkottua kiveä; välillä x:213-215/y:192-200 kuitenkin muuta koeojaa huomattavasti vähemmän. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneistä kivistä suurimmat olivat kooltaan 100x70x60 cm ja 60x60x60 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen ($\varnothing < 50$ mm) sekä betonin ja betonilaattojen paloja.

Kuvat 10-11: Vasemmalla koeojan 2:n SE-puolisko pohjaan kaivettuna (SE) ja oikealla ojan SW-seinämän kerroksia. Pohjasaven (krs. 8) päällä näkyy selvästi mustanruskea orgaanisen jätteen horisontti (krs. 7), jonka päällä sijaitsevat purkujätettä sisältäneet kerrokset (krs:t 5, 5b-5c). Kuvat: KyM/M. Kyyri.

Kerroksessa esiintyneet mittauskelpoiset tiilet olivat kooltaan 65x125x(70) mm ja 7x130x(160) mm ja niiden pinnalla oli kiinni laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatumen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koeojan SE-puoliskossa esiintyneen kerroksen paksuus vaihteli suuresti: 30 cm:stä aina 110 cm:iin asti. Kerroksesta löytyi talousfajanssin lisäksi nahkakengän sisäpohja, väritöntä ikkunalasia (aivan kerroksen pohjalta) sekä muovia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 4+9 ja 5b alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 7-7a, 5a-5d sekä 13. Näistä viimeksi mainittu esiintyi paikoin linsseinä kerroksessa 5. Kerros 5 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5a: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-177,50; x: 213/y:184-191,30; z: +2.70-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Kerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi joitain betonin ja tiilen paloja sekä maatumen puujätettä. Tiilikoko 75x130x(160) mm. Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-80 cm. Savitäytön pohjalla esiintyi väritöntä ikkunalasia, saniteetti-posliinia (WC-istuimen palasia) sekä auton ulkorenkaiden suikaleita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4-5, 5b sekä 9 alapuolella ja kerroksen 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5b-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5b: Sijainti: x: 213-215/y:186,10-193; z: +2.90-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, multalaikkuinen savi. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja (pituus 20-50 mm), tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm), muutama pieni betoninpala, laudankatkelmia sekä rautalankaa. Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 5-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4, 5-5a sekä 9 alapuolella ja sen alla sijaitsi orgaaninen kerros 7. Kerros 5a korreloi kerrosten 5a, 5c-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5c: Sijainti: x: 213/y:190-192; z: +3.20-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: oranssin punaruskea savi, joka sisälsi runsaasti raudanpaloja (nauloja ja muuta rakennusrautaa), tiiltä sekä betonin katkelmia. Purkujätteestä koostuvassa täytemaasta löytyneet tiilet olivat kooltaan 70x130x265 mm, pääosin pahoin murentuneita ja laastipintaisia. Betonin palojen \emptyset vaihteli välillä 10-30 cm, ja niiden joukossa esiintyi myös betonilaatan katkelmia, joiden paksuus oli 4 cm. Kerroksen paksuus oli 40-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b alapuolella ja kerrosten 5a ja 7 päällä. Kerros 5c korreloi kerrosten 5a-b ja 5d kanssa, muodostaen niiden ja kerroksen 13 kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5d: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; z: +2.70-2.80 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkansekainen ja erittäin pakkaantunut multa. Kerros sisälsi runsaasti puulastua ja tuohta sekä pientä särmikästä kiveä ($\emptyset < 5$ mm). Kerros oli havaittavissa kerrosten 5 ja 5b välissä, ja sen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Kerroksessa esiintyi posliinisten WC-istuimen katkelmia (saniteettiposliini), betonin paloja (\emptyset 5-10 cm) sekä kattohuovan palasia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alla ja kerroksen 7 päällä. Kerros 5d korreloi kerrosten 5a-5c ja 13 kanssa muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 7: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-178; x: 213/y:183,40-193,60; x: 213-215/183,40; z: +2.60-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijättekerrostuma. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjäänteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerrosten 5, 5a ja 5d vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä sekä muuta jättepuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutama pieni tiilenpala. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a ja 5d alapuolella ja kerrosten 7b, 8 ja 20 yläpuolella. Osassa koeojaa (välillä x: 213/y:170-174 ja x: 213/y:184,80-191) orgaanisia kasvijätehorisontteja esiintyi kaksi päällekkäin. Näistä ylempi oli niiden päällä sijainneiden täyttökerrosten rikkomia ja sekoittamia. Kerrokset 7 ja 7b muodostivat pohjasaven päälle syntyneen orgaanisen jätteen kerroskokonaisuuden (7+7b).

Krs 7a: Sijainti: x:213/y:186-188,60; z: +2.90-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros no: 7, mutta kerros 7a sijaitsi ensiksi mainittua stratigrafisesti ylempänä. Alkuperäiseltä paikaltaan siirretty orgaaninen kerrostuma, jossa esiintyi muovinpaloja. Kerrospaksuus: 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b välissä.

Krs 7b: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-174; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, tiivis ja homogeeninen orgaaninen kasvijäte. Kuten kerros no: 7, mutta pidemmälle maatonut massa, josta yksittäisiä kasvinosia ei ollut enää erotettavissa. Luonnollinen kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 20 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/170-196,50; x: 213-215/y:196,50; z-pinta: +2.45-2.90 ja z-pohja: 2.45 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia" sekä kasvien juuria. Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 7b alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 9: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-173,40, 183,20-184; x: 213-215/y:183,60; z: +3.45-3.75 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-40 cm. Paksuimmillaan kerros oli koeojan NW-päässä. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 4 ala- ja kerrosten 5 ja 5a yläpuolella. Kerros 9 korreloi kerrosten 4 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 13: Sijainti: x: 213-215/y:196,50; x: 213/y:195-196,50; z: +3.20-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-20 mm) sekainen. Irtonaisen kerroksen pohjalla esiintyi myös isompaa kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm). Kiven lisäksi kerros sisälsi pieniä kuonanpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm), jätetuuta (laudan ja seipään pätkiä, risuja) sekä tiilenpaloja (70x135x(-) cm), joiden päällä oli havaittavissa laastia. Orsivesi/pohjavesi virtasi kovalla paineella koeojan pohjalle kerroksen 13 alapintaa pitkin. Paikalle levitetty täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 15-70 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alapuolella, mutta sen linssejä esiintyi myös kerroksen 5 sisässä. Kerros 13 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, joiden kanssa se muodosti samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5c+5d+13).

Krs 14: Sijainti: x: 213/y:184-184,70; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-50 mm) sekainen. Piha-alueelle kaivetun, \varnothing 70 cm kokoisien ja 60 cm syvyisen pyöreäpohjaisen kuopan täyttö. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella kerrokseen 5 kaivetun kuopan täyteenä.

Krs 15: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; x:213/y:183-184; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli ≤ 5 mm. Pinnoite-/täyttökerros. Kerrospaksuus 10-20 cm; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella korreloiden kerrosten 4 ja 9 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 16 = R1: Sijainti: x: 213-215/y:170; z: +4.00 m.m.p.y.

Kuvaus: Järjestötalon piha-alueelle valettu betonilaatoitus, jonka paksuus oli 4-4,5 cm. Väritään kalkkibetonimassa oli valkoharmaata, ja sekoitteena siinä oli käytetty pieniä kiviä (\varnothing 2-30 mm), joiden lisäksi betonimassassa oli havaittavissa myös pieniä puun palasia. Betonilaatoitus oli aikoinaan valettu Järjestötalon seinustalle estämään sadevettä valumasta piha-alueelta rakennuksen kellariin (Nikola 2011:19).

Stratigrafinen sijainti: Rakenne 1 sijaitsi kerroksen 17 päällä.

Krs 17: Sijainti: x: 213-215/y:170; x:213/y:170-177; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi hyvin runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). **R1:n** (krs 16) alle levitetty pohjustus- ja tasoitekerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Hiesukerroksesta löytyi lisäksi muutama pieni kuonanpalanen.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 18 ja rakenne R1 sekä alapuolella kerros 4.

Krs 18: Sijainti: x: 213/y:171,80-174, 176-178; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus: 1,3-1,5 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 20: Sijainti: x: 213/y:172,90-174; z: +2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, savensekainen hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm) ja pieniä tiilen paloja ($\varnothing \leq 10$ cm). Täyttökerros, jonka paksuus oli 20-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 7 ala- ja kerroksen 7b yläpuolella. Kerroksia 7-7b rikkonut täytemaa, joka on yhdistettävissä niiden yläpuolella sijaitseviin täyttökerrokseen (5+5a).

Kartat: no: 1, 8-13.

Mustavalkonegatiivit: 51864:16-25, 28

Diapositiivit: 51865:36-54, 57-62

5.1. KOEOJA 3

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705788.066; y: 496459.836; W-nurkka: x: 705770.257; y: 496438.414; S-nurkka: x: 705768.828; y: 496439.590; E-nurkka: x: 705786.554; y: 496461.096.

Laajuus: 2x29 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.77-4.34 m.m.p.y; z-pohja: +2.49-2.88 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, SE- ja NE-seinämät. Koekuopan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-213/y:193-195; x: 221,40-70, 222,60-229/y:195; z: +3.85-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja tiilenpaloja. Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 2-25 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 12 sekä 22 (= R2) ja sen alapuolella kerrokset 5e, 17 ja 17a.

Kuvat 12-13: Vasemmalla koeojan 3 SW-puolisko koeoja 2:een kiinni kaivettuna (SW). Myöhemmin kaivettu koeoja 3:n NE-pää ulottui osittain myöhemmin avatun pysäköintihallin kaivannon alueelle. Oikealla tutkimusapulainen Lajja Simponen dokumentoi piirtämällä ojan SE-seinämää (S). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Krs 4: Sijainti: x:201,20/y:193-195; x: 201,20-202/y:195; z: +3.65-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä (Ø 5-50 mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 ala- ja kerroksen 5e yläpuolella.

Krs 5: Sijainti: x: 207,60-213, 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +3.20-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi muutamia isoja kiviä (Ø 60-100 cm). Verrattuna koeojiin 1 ja 2, kerros 5 oli koeojan 3 kohdalla lähes kivetön. Kerroksessa esiintyi kivien lisäksi myös hieman tiilenpaloja (Ø ≤ 15 cm), rautalankaa sekä pikeä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 30-120 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 5b, 5e, 17a ja 21 ala- ja kerrosten 7-8 ja 19 yläpuolella. Kerros 5 korreloi kerrosten 5a-5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5a: Sijainti: x :201,20/y:193-193,80; x: 201-207,90/y:195; z: +3.00-3.30 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Täyttökerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi hieman tiilenpaloja (Ø < 10 cm). Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5e ala- ja kerrosten 5a ja 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5, 5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5b: Sijainti: x: 215-220,40/y:195; z: +3.50-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa savi. Täyttökerros, jossa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing < 50$ mm) ja ruskeita multalaikkuja. Kerroksen paksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 21 ala- ja kerroksen 5 yläpuolella. Kerros 5b korreloi kerrosten 5-5a ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5e: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-213/y:195; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea ja irtonainen multa, joka sisälsi runsaasti purkujätettä: tiiltä sekä betonin paloja. Kerroksessa esiintyneen tiilen koko vaihteli pienistä katkelmista ehjiin tiiliin, joiden koko oli 80x125x206 mm, 75x125x256 mm ja 75x135x(107) mm. Tiilien pinnalla oli havaittavissa valko-harmaan kalkkisementtilaastin rippeitä. Betonipaloista isoimpien koko oli 30x25x5cm ja 4-5 cm paksuisten betonilaattojen katkelmien \varnothing vaihteli välillä 5-30 cm. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-80 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 4 ala- ja kerrosten 5-5a sekä 7 yläpuolella. Kerros 5e korreloi kerrosten 5, 5a, 5b kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 7: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-211,50/y:195; x: 215/y:193-195; x: 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +2.70-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimppejä sekä muuta jätepuuta. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a, 5e ja 18 ala- ja kerrosten 8 ja 19 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 201,20-229/193-195; z-pinta: 2.45-2.75 ja z-pohja: +2.35 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 19 alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 12: Sijainti: x: 216,50-227,50/y: 195; x: 229/y:193-195; z: +4.00-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 2-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 ala- ja kerrosten 1 ja 17a yläpuolella.

Krs 17: Sijainti: x: 201,20/y:193-195, x: 201,20-202/y:195; z: +3.90-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). Koeojan 2 alueella kerros oli levitetty pohjustukseksi betonilaatoituksen (R1) alle, mutta koeojasta 3 ei vastaavaa laatoitusta tavattu. Todennäköisesti täyttökerros. Kerroksen paksuus oli 10-20 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 4 yläpuolella.

Krs 17a: Sijainti: x: 216,50-229/y:195; x:229/y:193-195; z: +4.00-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 17 koeojassa 2, mutta yhteys betonilaatoitukseen on epätodennäköinen. Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-80 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 12 ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 21 yläpuolella.

Krs 18: Sijainti: x: 215/y:193-195; x:215-216,50/y:195; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerroksen paksuus 15-130 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7, 12, 17a, 21 päällä. Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-210,40, 215-229/193-195; x: 215, 229/y:193-195; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut kerros, jonka paksuus oli 2-10 cm.

Stratigrafinen sijainti Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 7 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 21: Sijainti: x: 215-221,50/y:195; z: +3.70-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa, savinen ja tahmea hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ cm). Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 17a ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 5b yläpuolella.

Krs 22= R2: Sijainti: x: 228,40-229/y:135; z: +4.30 m.m.p.y.

Kuvaus: mustanharmaa asvaltti. Tummassa asvalttimassassa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja asvaltin paksuus oli 7 cm. Järjestötalon pihalle koillisesta laskevan ajoluiskan pinnoite, joka poistettiin kesäkuussa 2011 samassa yhteydessä kuin aluetta valmisteltiin As Oy Kotkan Lauluheikin (tontti II-31-10) rakennustyömaalle tarvittavien seinäelementtien valmistusalueeksi.

Stratigrafinen sijainti: rakenne sijaitsi kerroksen 1 päällä.

Kartat: n:o 1, 14-20.

Mustavalkonegatiivit: 51864:26-27, 29-36

Diapositiivit: 51865:55-56, 63-79

5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO

5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus

Paalukaivanto 1:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738; W-nurkka: x: 705790.503; y: 496441.116; S-nurkka: x: 705785.630; y: 496446.072; E-nurkka: x: 705805.456; y: 496469.595.

Laajuus: 7x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.94-5.38 m.m.p.y; z-pohja: +2.43-2.61 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon NW-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,2-2,4 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta tontin koillisivustalle, minne täyttö- ja tasoite-maamassoja oli levitetty runsaan metrin paksuudelta keväällä 2011, oli kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus huomattavasti suurempi. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat pääosin samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten yhteydessä.

Kuvat 14-15: Vasemmalla paalukaivannon 1 paalutustöitä aloitellaan (S) ja oikealla kaivanto paalutettuna ja pohjaan kaivettuna (S). Paalukaivannon NW-seinämän alaosassa näkyvä mustanruskea horisontti on orgaanisesta jätteestä ja sammalesta muodostunut horisontti (krs. 7), mikä ulottui koillisessa lähes tonttirajalle asti. Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa lähes 35 m pituisena yhtenäisenä ja lähes vaakatasossa kulkevana 10-15 cm:n paksuisena horisonttina kaivannon NW-seinämässä. Kerrostuman yläpinta sijaitsi korkeudella +2.80-2.89 m.m.p.y., mutta aivan kaivannon NE-päässä (x:705807.382, y: 496465.024) horisontti nousi aina korkeudelle +3.19 m.m.p.y. Tästä koillisempaan orgaanisen kerrostuman kulkua ei enää ollut mahdollista seurata, sillä kerros oli tuhoutunut paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä. Paljoa edellä mainittua koillisemmaksi horisontti ei kuitenkaan ole alun alkaenkaan voinut ulottua, sillä paalukaivannon NE-päästä (x:705810.012, y: 496470.123) paljastui jo peruskallion pinta korkeudelta +4.01 m.m.p.y.

Orgaanisen horisontin päällä oli koko NW-seinämän pituudella havaittavissa täyttösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (Ø 20-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-90 cm, mutta kaivannon koillispuolella (x: 705804.104, y: 496460.169 ja siitä koilliseen) kerrospaksuus oli ainoastaan 10-20 cm. Tämä johtui siitä, että savikerroksen yläosa oli tuhoutunut siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu kuoppa, joka oli vuosien saatossa täytetty jätteellä. Jätekuopan täyteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi monenlaista talous- ja rakennus- ym. jätettä lasipulloista, lautasista, silitysraudoista ja vaatteista peltikanistereihin ja -tynnyreihin, polkupyörän- ja autonrenkaihin sekä jäteöljyyn ja maalilla täytettyihin lasipulloihin asti. Tätä kerrosta, jonka paksuus oli 20-80 cm, ei paalukaivantoja 1-2 ja koekuoppia 1-2 lukuun ottamatta tavattu muualta Korkeavuorenkatu 13 tontin alueelta.

Täyttösavikerroksen (krs. 5) päällä sijaitsi kaivannon SW-puoliskossa (x: 705802.000, y: 496455.637 ja siitä lounaaseen) jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1). Paalukaivannon

NE-puoliskossa sen sijaan täyttökerroksen (krs. 5) ja jätekuopan täyttemaan (krs. 23) päällä sijaitsi vielä 20-70 cm paksuinen, rautaoksidipitoinen keltaruskea hiesukerros (krs. 24). Tämä kivinen täyttömaa sisälsi pyöreäpintaista ja lohkottua kiveä (ø 10-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Täyttökerroksen yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle, kaivannon NE-puoliskolle (x: 705798.652, y: 496450.525 ja tästä koilliseen), oli keväällä 2011 levitetty metrin paksuinen sepeli- ja kivimurskekerros (krs. 12) alueen tasaamiseksi ja työmaaparakkien pohjustukseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:116-136, 142, 146-149, 153-154, 176, 178

Paalukaivanto 2:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.551; y: 496475.223; W-nurkka: x: 705776.784; y: 496451.785; S-nurkka: x: 705774.202; y: 496454.747; E-nurkka: x: 705793.696; y: 496477.155.

Laajuus: 5x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.80-4.95 m.m.p.y; z-pohja: 2.02-2.36 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon SE-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,1-2 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta se kasvoi tasaisesti koilliseen päin mentäessä tontin koillisivustalle vuosikymmenten kuluessa siirretyistä täyttö- ja jätemaamassoista johtuen. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten sekä paalukaivanto 1:n valvontakaivauksen yhteydessä.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa 25 m:n pituisena yhtenäisenä, koilliseen tasaisesti nousevana horisonttina kaivannon SE-seinämässä. Paksuudeltaan kerros oli 5-10 cm, ja sen yläpinta sijaitsi korkeudella +2.84-2.98 m.m.p.y. Koillisessa horisontti oli rikkoutunut (x: 705789.295, y: 496470.932 ja tästä koilliseen) paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä.

Orgaanisen horisontin päällä oli havaittavissa lähes koko kaivannon SE-seinämän pituudella täytösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-30 cm) sekä erittäin runsaasti tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-80cm. Aivan kaivannon NE-päässä savitäyttöä ei tavattu (x: 705787.231, y: 496469.273 ja siitä koilliseen), sillä kerros oli mitä todennäköisimmin tullut poiskaivetuksi siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu iso kuoppa jätteitä varten. Kuopan täytteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi kaikenlaista jätettä taloustavarasta aina ongelmajätteeseen (öljy) asti. Mainittua kerrosta, joka oli paikoin kaivettu steriiliin pohjasaveen saakka, ei paalukaivantojen 1-2 ja koekuoppien 1-2 lisäksi tavattu muualta tontin alueelta. Jättemaan ja täytösavikerroksen (krs. 5) yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1).

Kuvat 16-17: Vasemmalla paalukaivantoa 2 paalutetaan (SW) ja oikealla kaivanto pohjaan kaivettuna (SW). Kaivannon vastakkaisessa päässä sijaitsee syvä kuoppa, joka oli kaivettu aina pohjasaveen saakka ja sisälsi runsaasti kaikenlaista 1900-luvun aikana alueelle levitettyä ja haudattua jätettä (krs. 23). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:137-141, 143-145, 153-167, 177-178

Paalukaivanto 1:n laajennus:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705813.690; y: 496464.470; W-nurkka: x: 705802.516; y: 496447.836; S-nurkka: x: 705798.652; y: 496450.524; E-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738.

Laajuus: 5x20 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +5.09-5.28 m.m.p.y; z-pohja: +2.59-3.06 m.m.p.y.

Havainnot:

Paalukaivanto 1:n laajennuksen NW-seinämä vastasi stratigrafiansa puolesta lähes täysin paalukaivanto 1:n jo aiemmin dokumentoitua NW-seinämää. Näiden kahden kaivannon dokumentoidut kerrokset vastasivat toisiaan niin koostumuksensa, kuin keskinäisen kerrosjärjestyksensäkin suhteen.

Laajennuksen pohja oli tasattu pohjasaveen (krs. 8), jonka päällä oli havaittavissa katkelmallinen, 5 cm paksuinen orgaaninen kerros (krs. 7). Kerrostuma oli todennäköisesti rikkoutunut siinä yhteydessä kun sen lävitse oli paikoin aina pohjasaven pintaan asti kaivettu kuoppa, joka oli täytetty jätteillä. Tämä hiesuinen multakerros (krs. 23) sisälsi talousjätteen lisäksi mm. maatumutta puuta, hiiltä, nokea, rautaa sekä seinäkaakelin palasia. Kerros oli 40 cm:n paksuinen ja sama kerros, joka oli paljastunut jo aiemmin paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta.

Kuva 18: Paalukaivanto 1:n luoteinen laajennus vaiheessa, jolloin alueelle kaivettiin kaivoja. Oikealla kuvassa näkyy rakenteilla olevaa pysäköintihallin elementtiseinää. SW.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Jätekerroksen päällä sijaitsi 50-90 cm paksuinen täyttökerros. Kerros oli harmaan kellertävää hiesua (krs. 24), joka sisälsi runsaasti pientä ($\varnothing \leq 3$ cm) kiveä. Kerros oli sinisaven sekainen, ja sen alaosassa esiintyi rakennusjätettä: betoniraudan ja rautaputken katkelmia ja muuta rautaromua, rautalankaa jne.

Hiesukerroksen päällä sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle oli keväällä 2011 levitetty runsaan metrin paksuudelta sepeliä ja kivimurskettä (krs. 12) työmaaparakkialueen pohjustukseksi ja tasaamiseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:181-186

5.4.2. Koekuopat 1 ja 2

Koekuoppa 1:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705812.468, y: 496459.805; z-pinta: +5.18 m.m.p.y.

Laajuus: 2x4 m, syvyys 1,80 m. Suunta: NE-SW.

Kuvat 19-20: Vasemmalla koekuoppaa 1 kaivetaan tontin koillissivustalle (E); oikealla kaivannon W-nurkan kerroksia (E). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

W-nurkka: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Aivan koekuopan pohjalta (z: +3.38 m.m.p.y.) tuli vastaan hieman värjäytynyt sinisavi (krs. 8), jonka yläpinnalla oli jäänteitä ohuesta (1-2 cm) sammalkerroksesta (krs. 7). Kyseessä oli koillisin orgaaniseen kerrostumaan liittyvä havainto tutkitun tontin alueella.

Orgaanisen kerroksen päällä sijaitsi 70-80 cm paksuinen ja karkean hiekan sekainen tummanruskea multakerros, joka sisälsi tiilenpalojen ja laastin lisäksi talous-, rakennus-, ym. jätettä: pullolasia, fajanssia, peltiä, rautaa jne. Kerros oli mitä todennäköisimmin sama öljyn saastuttama kerrostuma (krs. 23), joka löytyi myös paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta sekä koekuopasta 2.

Jättemaan päällä sijaitsi lähes metrin paksuinen ja rautaoksidin keltaruskeaksi värjäämä hiesukerros (krs. 24), jossa esiintyi isoja lohkokiviä. Isoimmat kivistä olivat \varnothing 1,2 m kokoisia. Sama kivitäyttö oli paljastunut aiemmin myös paalukaivantojen alueelta, tontin NE-sivustalta. Kivitäytön päällä sijaitsi 5 cm:n paksuinen asvaltti, joka oli poistettu kokonaisuudessaan paalukaivantojen alueelta siinä vaiheessa kun pysäköintihallin maankaivutöitä aloiteltiin.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:169-170

Koekuoppa 2:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705815.538, y: 496464.270; z-pinta: +5.30 m.m.p.y. Koekuoppa kaivettiin viereisen tontin 285-II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) puolelle.

Laajuus: 1,2x3 m, syvyys 1,70 m. Suunta: E-W.

Kuvat 21-22: Vasemmalla koekuoppa 2:ta kaivetaan Järjestötalon tontin koillispuolella sijaitsevalle, ns. Laulumiesten talon tontin puolelle (S); oikealla kaivannon S-seinämän kerroksia (NE). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

S-seinämä: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Kuopan pohjalta paljastui peruskallion pinta korkeudelta +3.60. Kallion päälle oli kerrostunut vihertävä, rautaoksidin värjäämä pohjasavi (krs. 8), joka paksuus oli 10 cm. Savikerroksen päällä sijaitti sama öljynsekainen jätemaa (krs. 23), joka oli tullut esiin myös koekuopasta 1 sekä paalukaivannoista 1-2. Kerroksen paksuus koekuopan kohdalla oli 40-50 cm.

Jätemaan päältä tuli vastaan metrin paksuinen täyttösepelikerros (krs. 12), joka oli levitetty alueelle kesällä 2011 siinä yhteydessä kun viereisen tontin kunnallistekniikkaa oli rakennettu ja alueen vanha maa-aines oli kuljetettu pois tontilta. Kerroksen 23 ja täyttösepelin väliin oli maarakennustöiden yhteydessä levitetty suodatinmatto.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:171-172

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Koneellisesti suoritetun koekaivauksen ja sitä seuranneen valvontatyön yhteydessä ei kerroksissa esiintynyttä arkeologista esineistöä ollut töiden luonteesta johtuen mahdollista ottaa talteen kuin ainoastaan satunnaisesti. Pääosa tarkastellusta löytöaineistosta saatiin talteen kaivantojen siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä, sekä koneellisen maankaivun yhteydessä kasatuista irtomaaläjistä poimimalla. Tontin maaperästä paljastunut esineistö ajoittui kauttaaltaan vasta 1900-(2000)-luvulle, mistä johtuen löytöjä ei luetteloitu museon esinekeräelmiin, vaan ne poistettiin jälkitöiden yhteydessä tarkastelun jälkeen tarpeettomina.

23-25: Yläkuvassa vasemmalla ylhäällä pieniä ruskea- ja vihreälasitteisia punasavikeramiikan siruja koejoja 1:n NE-seinämästä kerroksen 5 pohjalta. Nämä keramiikan palaset ovat niitä harvoja yksittäisiä löytöjä kaivaustontilla, jotka ovat mahdollisesti peräisin jo Ruotsinsalmen ajalta. Kuvan irtolöytönä talteen otettu talousfajanssi ja posliini ajoittuvat sen sijaan vasta 1900-luvun puolella. Astioiden pohjapaloissa esiintyi Arabian ns. rotanhäntä- ja piippuleimoja, jotka olivat käytössä 1900-luvun alkupuoliskolla (Kumela-Blåfield 2010:153). Vasemmalla alhaalla koejoja 2:n SW-seinämän kerroksesta 5 löytyneitä nahkakengän riekaleita sekä oikealla alhaalla puuastioiden kimpilautoja kerrosten 5 ja 7 vaihteesta koejoja 1:n pohjalta. Kuvat: KyM/ M.Kykyri yläkuva ja T. Leinonen alakuvat.

Tontin kerrokset olivat pääasiallisesti pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, joista kolmessa ensiksi mainituista esiintyi niiden luonteesta johtuen vain vähän löytöjä. Kyseiset kerrokset sijaitsivat tontilla stratigrafisesti ylimpinä ja ne olivat iältään kaikkein nuorimpia. Uusimmat niistä oli levitetty tontille vasta vuoden 2011 rakennustöiden yhteydessä.

Löytöjä tontilla esiintyi eniten suoraan steriilien (luonnollisten) kerrosten 7 ja 8 pintaan ulottuneessa paksussa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), joka tavattiin kaikista tutkituista kaivannoista. Kerroksessa esiintyy runsaan lohkokiven ja tiilen lisäksi paljon muutakin rakennusjätettä: mm. betonin paloja, puuta, pikeä, rautapellin paloja, rautalankaa, väritöntä ikkunalasia, uunikaakelin katkelmia, saniteettiposliinia sekä posliinisia sulakkeita. Kerroksen muita löytöjä olivat talousfajanssi ja posliini, vihreä, ruskea ja väritön pullolasi, nahka- ja kumikenkien katkelmat ja kokonaiset kengät sekä auton ulkorenkkaan suikaleet. Lisäksi kerroksesta löytyi hieman punasavikeramiikkaa ja lasiastioiden katkelmia sekä eläinten luita.

Kerroksesta 5 (+5a-5e) löytyneet tiilet (joista osa oli laastipintaisia ja muuratuista rakenteista purettuja) olivat tontin piha-alueen koeojissa kokoa 65-75x125-135x245-260 mm. Tämä vastaa täysin sitä tiilikokoa (65-70x125-130x265 mm), joka oli käytössä Järjestötaloa 1940-luvun lopulla rakennettaessa (vrt. Nikola 2011:20). Onkin todennäköistä että uuden rakennuksen kostea piha-alue on tullut täytetyksi ja korotetuksi rakennustöiden yhteydessä 1940- ja 1950-luvun taitteessa, jolloin rakennusjätettä on joutunut/laitettu tarkoituksella myös alueen täyttömassojen sekaan.

Samassa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), aivan steriilien kerrosten 7-8 pinnasta löytyneet autonrenkaiden palaset ovat mitä varmimmin peräisin naapurintontin (II-31-3) kumikorjaamon työpajasta. Korjaamo aloitti toimintansa 1940-luvun lopulla, mitä ennen renkaiden jätemateriaali ei ole voinut joutua Järjestötalon tontin maaperään. Kumijätteen lisäksi Järjestötalon piha-alue oli vuosien saatossa toiminut myös talousjätteen kaatopaikkana, josta kertoivat mm. alueelta löytyneet fajanssi- ja posliiniasioiden palaset sekä pullolasi. Kokonaisia auton ja polkupyörän ulkorenkaita paljastui valvontakaivauksen yhteydessä myös paalukaivantojen 1-2 alueen jätekerroksesta (krs. 23), joka sisälsi runsaasti myös limonadipullojen repäisykorkkeja. Mainittu kerros sijaitsi suoraan täyttökerroksen 5 (+5a-5e) päällä, ja se oli pullonkorkkeineen yhdistettävissä aikaan (1970-1980-luku), jolloin viereisen tontin kumikorjaamo oli jo lopettanut toimintansa, ja samoissa tiloissa toimi kahvila-ravintola.

7. YHTEENVETO

Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (285-II-31-2) kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä ei ennako-odotuksista huolimatta löytynyt kulttuurikerroksia tai rakenteita, jotka olisivat olleet yhdistettävissä Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaiseen (1790-1850-luku) asutukseen Kotkansaarella. Kaivausten yhteydessä havaittiin, että ns. Järjestötalon tontin alueella steriilin pohjamaan päällä sijaitsevat kerrokset olivat yllättävän myöhäisiä, ajoittuen vasta 1940-1950-luvun taitteeseen. Varsinaisia rakenteita ei kaivausten yhteydessä tontilta tavattu.

Tonttialueen stratigrafia osoittautui kaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella yksinkertaiseksi, ja alueen yhteenlaskettu kerrospaksuus vaihteli välillä 1-2,4 m. Dokumentoidut kerrokset olivat pääosin erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, jotka esiintyivät paksuimmillaan tontin itäosassa sinne rakennettavan pysäköintihallin alueella. Kaivausten yhteydessä ei tontilta tavattu varsinaisia kulttuurikerroksia, jotka olisivat kerrostuneet alueelle asutuksen seurauksena pidemmän ajan kuluessa, lukuun ottamatta tontin itäosassa sijainnutta varsin nuorta jätekuoppaa sisältöineen (talousjäte, autonrenkaat, pullonkorit, jäteöljy jne.).

Pohjasaven päältä (krs. 8), niin koe- kuin valvontakaivauksenkin yhteydessä paljastui koko tontin alueelta yhtenäinen orgaaninen kerros (krs. 7), joka koostui puunoksien, kasvijäänteiden, juurien, sammalen ja ruohon sekaisesta kosteasta kasvijätteestä. Kerrostuman paksuus oli keskimäärin 10-20 cm ja sen sijaintikorkeus oli tontin piha-alueella keskimäärin +2.80 m.m.p.y.; koilliseen siirryttäessä muutoin varsin tasainen horisontti nousi sijaiten paalukaivanto 1:n alueella jo korkeudella +3.10 m.m.p.y.

Tontin piha-alueelle muodostuneen orgaanisen horisontin perusteella alue oli ollut ennen Järjestötalon rakentamista varsin soista ja kostea. Uuden rakennuksen myötä oli luonnollisista syistä tullut tarpeelliseksi kuivata ja korottaa tontin piha-alueita, missä yhteydessä alueelle levitettiin koko piha-alueen kattava, kiven- ja rakennusjätteen sekainen paksu täyttökerros (krs. 5, 5a-5e), joka sijaitsi korkeudella n. +3.7 0-3.80 m.m.p.y.

Kuva 26: Järjestötalon rakennuspaikkaa raivataan talkoovoimin 1940-luvun lopulla. Kuvassa näkyvän rakennuksen editse kulkee Korkeavuorenkatu, jonka pohjustuksena oleva ison lohkokiven sekainen täyttömaa on runsaan metrin paksuinen. Talkootyöläiset seisovat silloisella maankamaralla, joka on kostea ja oksien ja sammalen peittämä (kaivauksilla koko tontin alueelta tavattu kerros 7). Kuva-alalla oikealla näkyvä kumpare, jolla yksi talkoolaisista seisoo, on mahdollisesti kalliopaljastuma. Alue, joka vuoden 2011 kaivausten yhteydessä jäi toistaiseksi tutkimatta sijaitsee miehen takana olevan kivikasan ja puuhökkelin paikkeilla. Kuva: Kansan Arkisto (KansA714-1992).

Täyttökerroksen (krs:t 5, 5a-5e) ja pintamullan (kerros 1) väliset, 1900-luvun toisella puoliskolle ajoittuvat kerrokset olivat erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia (mm. krst:t 2-3; 4+9+6+15; 17+17a+21). Järjestötalon SE-edustalta, tontin pihan puolella paljastui pihanurmen keskeltä rakenne R1, joka oli talon edustalle 1950-luvulla valettu betonilaatoitus. Tätäkin nuorempi pihakate alueella oli asfalttipinnoite (rakenne R2), jolla tontin koillisosa oli jossain myöhäisemmässä vaiheessa peitetty ja joka poistettiin alueelta maarakennustöiden yhteydessä syksyllä 2011.

Ns. Järjestötalon tontista on vielä tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue sen pohjoisnurkkaa, jonka maankaivutöiden yhteydessä tullaan jatkossa suorittamaan arkeologista valvontaa, sitten kun työt lähitulevaisuudessa tulevat ajankohtaisiksi. Nähtäväksi jää, puuttuvatko Ruotsin-salmen aikaiset kerrostumat ja rakenteet myös Korkeavuorenkadun puoleisesta osasta tonttia, vai onko niitä säilynyt alueella tuotujen paksujen täyttömaamassojen alla. Kymenlaakson museon muilla lähitonteilla suorittamien tutkimusten yhteydessä on nimittäin käynyt ilmi (Kykyri 2009-2011), että Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat säilyneet alueella erittäin fragmentaarisina tai ne ovat puuttuneet tutkituilta tonteilta kokonaan.

Kuva 27: Korkeavuorenkatu 13 tontin toistaiseksi tutkimaton osa sijaitsee kuvassa taka-alalla näkyvien työmaaparakkien kohdalla. Kuvassa keskellä näkyy Järjestötalon N-nurkan jäännöksiä tiili- ja betonirakenteineen. Kuva on otettu suurin piirtein samalta kohdalta, jossa talkooväki kuvassa 26 raivaa paikalle rakennettavan uuden Järjestötalon aluetta. SW. KyM/M. Kykyri.

Kotkassa 11. 11. 2011

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. MV/RHO arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmengårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2009. Kotka, Kotkansaari. Korkeavuorenkatu 12. Tontti II-32-8. Arkeologinen koekaivaus 2009. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2010. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 25. Tontti II-32-7. Arkeologinen koekaivaus 2010. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Museoviraston lausunto Dnro: 69/304/2011 9.5. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston lausunto Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin koekaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tonteilla 285-2-31-2 (ns. Järjestötalon tontti, Korkeavuorenkatu 13), 285-1-7-4 (Satamakatu 1), 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15), 285-1-7-7 (Vuorikatu 2) ja 285-1-99-7 (Satamakatu 5).

Nikola, Eveliina 2011. Kotkan Järjestöalo Korkeavuorenkatu 13. Rakennushistoria ja nykyinen inventointi. Inventointiraportti. Kymenlaakson museo.

Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad belägen uti Kymmene socken och härad af Wiborgslän. Upprättad i samråd med Guvernören öfver Wiborgs län Generalmajoren Christian Theodor Oker-Blom år 1874 af Reuter C., Helenius, J. Fr. KA/SM Kotka Ich* 6. 274:02.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67 af C. Reuter. Alkuperäinen kartta: KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02.

Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/MH/ kaupunki-kartat. Iq 1. 251:04.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-2. Korkeavuorenkatu 13. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-3. Korkeavuorenkatu 11. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-9. Opistokatu 8. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto

Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

VIK 3. Kotkansaaren sekä läheisten saarten asemakaavakartta, yksityishenkilöiden omistamat maat ja kohteet merkittyinä. 6/18.10. 1859. Museovirasto/RHO arkisto. Käännös Varvara Protassova.

8.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. *Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Halila, Aimo 1953. Kotka kaupunkikuntana. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 91-193. Toim. Anttila, Leo et. al. Helsinki.

Harjunpää, Kaisu 1978. *Ruotsinsalmen linnoitusyhdykskunta ja sen elämä*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Kivinen, Olli 1964. Kotka. 1964 keskustan asemakaavaselostus. Sine loco.

Kumela, Marjut - Blåfield, Marja 2010. Keräilijän aarteet. Arabian astiastoja. Porvoo.

Rosén, Ragnar 1953. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Satavuotias Kotka 1978. Toim. Savikko, Jorma. Kotka.

Saarinen, Juhani 2002. *Kymistä Kotkaan . Osa II*. Porvoo.

8.3. Sanomalehdet

Kotkan Sanomat 16.3. 2010. Kotkan Järjestötalo häviää uusien asuntojen tieltä.

Kymen Sanomat 20.5. 2011. ELY-keskus valmis säilyttämään Järjestötalon.

Kymen Sanomat 29.6. 2011. Toivottavasti ei löydy mitään!

8.4. Valokuvat

Kansan arkisto. KansA716-1992: Kotkan Järjestötalo valmiina.

Kansan arkisto. KansA714-1992: Kotkan Järjestötalon talkoot.

9. LIITELUETTELO

n:o 1a mustavalkonegatiiviluettelo

n:o 1b diapositiiviluettelo

n:o 2 karttaluettelo

Kaivauskertomus koostuu kahdesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy mustavalkonegatiivi- ja diapositiiviluettelo sekä erillisestä karttaosasta, johon kuuluu karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1:n mittausdokumentointi käynnissä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. E. Kuva KyM. M. Kykyri.

Karttaosan kannen kuva: Koeoja 1:tä tyhjennetään vedestä ennen seinämien piirtämistä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. W. Kuva KyM. M. Kykyri.

KOTKA, KOTKANSAARI

KORKEAVUORENKATU 13

NS. JÄRJESTÖTALON TONTTI
285- II-31-2

ARKEOLOGINEN KOE- JA VALVONTAKAIVAUS 2011

Kaivauskertomus

FM Marita Kykyri

Kymenlaakson museo

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT:

Tutkimuskohde:	Kotka, Kotkansaari, Korkeavuorenkatu 13
Kaupunginosa, kortteli, tontti:	II-31-2
Tutkimuksen laatu:	Kaupunkiarkeologinen koe- ja valvontakaivaus
Kohteen ajoitus:	(1790-) 1900-luku
Peruskarttalehti:	PK 3023 12 KOTKA
Yhtenäiskoordinaatit:	pkoo 670583, ikoo 349645
Maanomistaja:	Kotkan kaupunki
Tutkimuslaitos:	Kymenlaakson museo
Kaivausjohtaja:	Marita Kykyri
Kenttätyöaika:	13.6.-30.6., 18.8.-13.9., 10.-11.10. 2011
Tutkitun alueen laajuus:	n. 700 m ²
Tutkimuksen kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Varte Oy, Kotkan kaupunki n. 16.000 e
Esinelöydöt ja säilytyspaikka:	ei taltioituja esinelöytöjä
Valokuva-aineisto ja sen säilytyspaikka:	YLEV51864:1-44 (mustavalkonegatiivit), YLEV51865:1-186 (diapositiivit) Kymenlaakson museon valokuva-arkisto
Kaivauskertomuksen sivumäärä:	s. 38
Kaivauskertomuksen liitteet:	3 kpl ja 22 liitekarttaa
Kaivauskertomuksen kopiot:	MV/RHO/Helsinki sekä Haminan toimipiste, Kotkan kaupunki kaavoitustoimisto, Kymenlaakson museo, Varte Oy
Alkuperäisen kaivauskertomuksen säilytyspaikka:	Kymenlaakson museon arkisto
Aiemmat tutkimukset:	Kaupunkiarkeologinen inventointi 2007. Päivi Hakanpää. MV/RHO.
Arkistoitu kirjeenvaihto:	Museoviraston tutkimuslupa: Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011, Museoviraston lausunnot: Dnro: 169/304/2011 9.5. 2011 sekä Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011.

TIIVISTELMÄ:

Marita Kykyri

Kymenlaakson museo vastasi kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritetuista koe- ja valvontakaivauksista Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n, ns. Järjestötalon tontilla. Kaupunkiarkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi Varte Oy:n uudisrakennushankkeen vuoksi, johon liittyen tontille oli suunnitteilla pysäköintihallin rakentaminen.

Rakennushankkeen kohteena ollut tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä vuonna 2007 luokiteltu kokonaisuudessaan 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku) kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Tästä johtuen Museovirasto edellytti tontilla ennen rakennustöitä tehtäviä arkeologisia koekaivauksia sekä maarakentamisen alettua kaivutyön suorittamista tietyin osin arkeologisena valvontana. Museovirasto ja Kymenlaakson museon sopivat keskenään siitä, että museo vastaisi rakennustontilla suoritettavasta koekaivauksesta sekä niiden jälkeisestä valvontatyöstä.

Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle kaivettiin koneellisesti kolme 2 m:n levyistä ja 26-30 m:n pituista koeojaa, jotka dokumentoitiin. Kaivausten myötä kävi ilmi, ettei tutkitulla alueella sijainnut 1900-lukua vanhempia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tehtyjen havaintojen perusteella ei tontin piha-alueen arkeologisille lisätutkimuksille katsottu jatkossa olevan tarvetta.

Pysäköintihallin maarakentamisen yhteydessä kaivettiin kaksi paalukaivantoa, niiden laajennus sekä kaksi koekuoppaa, jotka dokumentoitiin. Kaivannoista pinta-alaltaan laajimpia olivat paalukaivannot, jotka olivat kooltaan 5-7x35 m. Myöskään valvontatyön yhteydessä ei tontilta paljastunut Ruotsinsalmen aikaisia kulttuurikerroksia tai rakenteita. Tontilta löytynyt arkeologinen esineistö oli runsasta, mutta ajoitukseltaan vasta Kotkan kaupungin historiaan liittyvää.

SISÄLLYSLUETTELO:

1. JOHDANTO	5
2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA	7
3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT	11
4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY	12
5. KAIVAUSHAVAINNOT - KERROKSET JA RAKENTEET	14
5.1. KOEOJA 1	14
5.1.1 Kerrokset ja stratigrafia	14
5.2. KOEOJA 2	18
5.2.1. Kerrokset ja stratigrafia	18
5.3. KOEOJA 3	22
5.3.1. Kerrokset ja stratigrafia	22
5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO	25
5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus	25
5.4.2. Koekuopat 1 ja 2	29
6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO	32
7. YHTEENVETO	33
8. LÄHDELUETTELO	36
8.1. Painamattomat lähteet	36
8.2. Painetut lähteet	37
8.3. Sanomalehdet	37
8.4. Valokuvat	37
9. LIITELUETTELO	38

1. JOHDANTO

Kymenlaakson museo suoritti Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (ns. Järjestötaalon tontti; kuva 1) kolmen viikon pituiset koekaivaukset 13.6.- 30.6.2011 välisenä aikana. Arkeologiset tutkimukset tulivat ajankohtaisiksi siinä yhteydessä kun Museovirasto vastauksessaan Varte Oy:n lausuntopyyntöön tontille suunniteltuihin asuin- ja pysäköintirakennuksiin liittyen edellytti, että ennen rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle viemistä tontilla tulee suorittaa arkeologinen koekaivaus. Kaivaustulosten pohjalta tulotisiin jatkossa määrittelemään mahdollisten jatkotutkimusten tarve ja luonne (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro:169/304/2011).

Kuva 1: Kaivaustontin II-31-2 sijainti Kotkansaarella.
Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Rakennushankkeen kohteena oleva tontti on Museoviraston rakennushistorian osaston tekemän Kotkansaaren kaupunkiarkeologisen inventoinnin yhteydessä luokiteltu 2-luokan kohteeksi, jonka alueella voi mahdollisesti sijaita Ruotsinsalmen aikaisia (1790-1850-luku)

kulttuurikerroksia ja rakenteita (Hakanpää 2007:66). Museovirasto ja Kymenlaakson museo sopivat toukokuussa 2011, että museo vastaisi rakennustontin koekaivauksista ja mahdollisista muista arkeologisista jatkotutkimuksista alueella (Museoviraston lausunto 13.5. 2011 Dnro: 169/304/2011, Museoviraston tutkimuslupapäätös 25.5. 2011 Dnro: 030/302/2011).

Ennen koekaivausten alkamista 8.6. 2011, suorittivat Varte Oy:n vastaava mestari Timo Partanen, rakennustarkastaja Vesa Yrjönen Kotkan kaupungin rakennusvalvonnasta, Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkyinen sekä allekirjoittanut tutustumiskäynnin Järjestötalon tontille, jonka piha-alueen SE-sivustalle suunniteltiin pysäköintihallin rakentamista syksyllä 2011. Toiseen tutustumiskäyntiin 9.6. 2011 osallistuivat Varte Oy:ltä vastaavat mestarit Timo Partanen ja Mervi Lautiainen, työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut. Käyntien yhteydessä sovittiin tulevien koekaivausten aikataulusta, määritettiin arkeologisesti tutkittavien kaivantojen alustava sijainti tontilla sekä sovittiin työmaahan liittyvistä muista käytännön asioista.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuun kolmen viikon aikana tontille kaivettiin koneellisesti kolme ojaa, jotka dokumentoitiin piirtämällä, valokuvaamalla sekä kirjallisesti muistiinpanoin. Kaivetut ojat olivat leveydeltään 2 m ja niiden pituus vaihteli välillä 26-30 m. Kaksi ojista kaivettiin NE-SW-suuntaiseksi ja kolmas näitä kohtisuoraan suuntaan NW-SE halki koko tontin. Koekaivausten tutkimustulosten perusteella Museovirasto katsoi lausunnossaan 12.7. 2011, että Järjestötalon piha-alueella suoritettavat kaivaukset olivat riittävät ja että rakennushankkeen toteuttamiselle ei tontin pihan alueella enää ollut muinaismuistolain asettamaa estettä. Lausunnossa edellytettiin kuitenkin tontin koillissivustan, joka koekaivausten yhteydessä ei ollut mahdollista tutkia, arkeologista valvontaa siinä vaiheessa kun Varte Oy:n rakennushankkeeseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyvät alueella (Museoviraston lausunto 12.7. 2011 Dnro: 169/304/2011).

Pysäköintihallin rakentamiseen liittyvät maankaivutyöt käynnistyivät elokuussa (18.8.), ja niitä ennen 16.8. 2011 Varte Oy:n vastaava työmestari Mervi Lautiainen ja allekirjoittanut pitivät tontilla palaverin, jossa sovittiin arkeologiseen valvonta- ja seurantatyöhön liittyvistä yksityiskohdista. Itse työ toteutettiin 18.8.-13.9. 2011 välisenä aikana, minkä lisäksi pysäköintihallin NW-puolelle asennettujen kaivojen alue dokumentoitiin 10.-11.10. 2011 välisenä aikana. Jälkimmäiseen kaivutyöhön liittyi tontilla 10.11. 2011 pidetty palaveri, johon osallistuivat työpäällikkö Juha Muurman Maarakennus Suortti Oy:stä sekä allekirjoittanut.

Tontin arkeologisten koekaivausten yhteydessä suoritettua mittausdokumentoinnista sekä kaivausten kirjallisista muistiinpanoista vastasivat tutkimusapulainen Laija Simponen ja allekirjoittanut yhdessä. Koekaivauksiin liittyvien kenttäkarttojen piirtämisestä vastasi tutkimusapulainen sekä valokuvaamisesta pääasiallisesti allekirjoittanut. Koeojien kaivun jälkeisistä valvontatöistä sekä niiden yhteydessä suoritettua arkeologisesta dokumentoinnista vastasi allekirjoittanut. Tontin koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät yleiset kartoitus- ja mittaus työt suorittivat mittausmiehet Meri Rautiainen, Jouni Suurnäkki ja Jouni Koho sekä mittausmies Pentti Siiskonen Kotkan kaupungin kaupunkimittauksesta. Tontilla suoritettua konekaivusta vastasi puolestaan Maarakennus Suortti Oy.

Kaivausten jälkityöt suoritettiin kahdessa vaiheessa. Tutkimusapulainen Laija Simponen vastasi koekaivauksiin liittyvien karttojen puhtaaksi piirtämisestä ja työ suoritettiin välittömästi kaivausten jälkeen heinä-elokuussa 2011. Allekirjoittanut suoritti kaivausten jälkityöt pääosin vasta valvontakaivausten jälkeen loka-marraskuussa 2011. Niiden yhteydessä hän laati arkeologisiin tutkimuksiin liittyvän kaivauksikertomuksen liitteineen sekä vastasi tutkimuksiin liittyvän valokuva-aineiston luetteloinnista Musketti-tietojärjestelmään (YLEV51864-65; liitteet 1a-b). Meri Rautiainen työsti koe- ja valvontakaivausten mittausaineistot sekä laati niiden pohjalta kaivauksiin liittyvät yleiskartat (kartat no: 1 ja 22). Kymen Sanomat teki haastattelun Korkeavuorenkatu 13 tontin koekaivauksiin sekä Kotkansaaren kaupunkiarkeologisiin

tutkimuksiin liittyen 28.6. 2011, joka julkaistiin Kymen Sanomissa seuraavana päivänä (KySa 29.6. 2011).

2. ALUEEN ASUTUS- JA TUTKIMUSHISTORIAA

Korkeavuorenkatu 13 tontin alue esiintyy kartalla ensimmäistä kertaa 1790-luvulla, jolloin se asemakaavoitettiin osaksi tuolloisen Ruotsinsalmen merilinnoituksen asuinalueetta. Ruotsinsalmen kaupunkimaisen yhdyskunnan muodostuminen Kotkansaarelle liittyi Venäjän keisarinna Katariina II:n Pietarin kaupungin suojaksi rakennuttamaan linnoitusketjuun, jonka eteläisimmäksi tukikohdaksi Ruotsinsalmen linnoitus aikoinaan rakennettiin. Linnoitustöihin ryhdyttiin 1790-luvulla, jolloin aloitettiin myös linnoitukseen liittyvän, luonteeltaan kaupunkimaisen asutusalueen asemakaavan suunnittelu (Airola 1978:10-19 passim).

Ruotsinsalmen aikaan nykyisen ns. Järjestötalon tontti sijaitsi Mutalahteen laskeneen kanavan lähistöllä, joka oli alun alkaen kaivettu Kotkansaaren rämeisen ja soisen maaperän kuivattamiseksi (kuva 2). Ruotsinsalmen kaupunkimaisen taajaman laajuus oli hieman runsaat 60 hehtaaria ja vuoden 1801 kartalla sen alueelle on merkitty yhteensä 170 tonttia (Hakanpää 2007:13). Yhdyskunnan väkiluku oli suurimmillaan 1800-luvun alussa, jolloin varuskuntaväen ja muun väestön yhteenlasketun asukasluvun on arveltu olleen enimmillään jopa 10.000 asukasta (Harjunpää 1978:89-90).

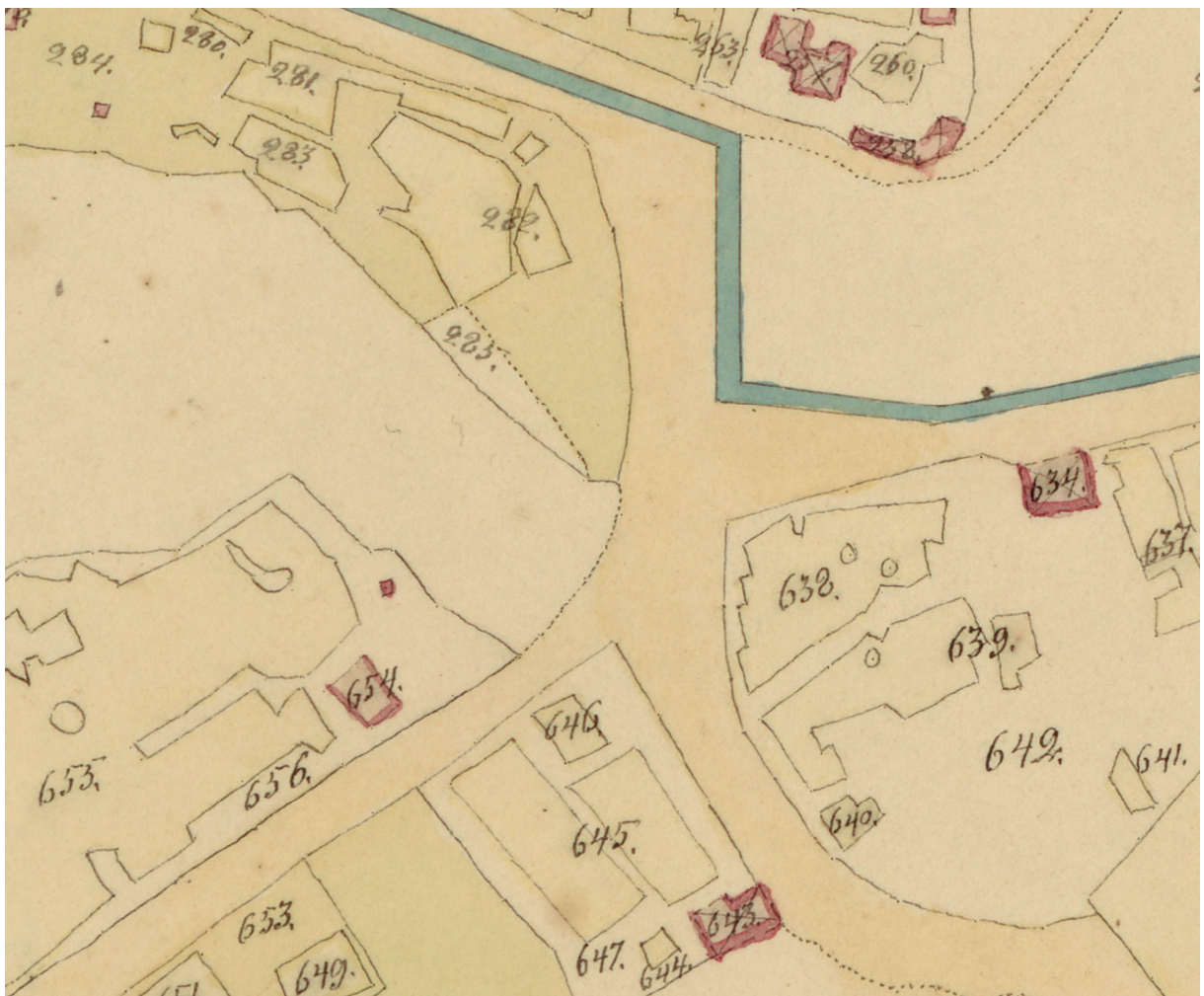

Kuva 2: Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n tonttialue sijaitsi 1800-luvun alussa kahden kadun risteyksessä Ruotsinsalmen asemakaava-alueen lounaisreunalla. Kaduista leveämpi kulki nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla, syksyllä 2011 tontilta puretun Järjestötalon kohdalla, ja siitä erkani kaakkoon kapeampi katu, joka jatkoi kulkuaan nykyisen Keskuskoulun suuntaan. Vuoden 1801 karttaan liittyvän asukasluettelon perusteella tiedetään, että Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella sijaitsivat tuolloin osittain asuintontit no: 101-102 ja 106-107, jotka omistivat kapteenin tytär Maria Mihailova ja hänen tyttärensä Aleksandra Fedorova (tontti no: 101), everstiluutnantti Trombar (tontti no: 102), herra kenraaliluutnantti ja ritari Bolotnikovin rykmentin alikapteeni Alašaev (tontti n:o 106) sekä laivaston luutnantti Klaver (tontti 107). Vuoden 2011 kaivaustontti lähialueineen sijaitsee kartalla sinisen kehäyksen sisäpuolella. Pohjoinen on kartassa oikealla.

(Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D. Käännös venäjältä suomeen: Galina Vangonen 16.10. 2007).

Suomen sodan seurauksena Haminan rauhan jälkeen vuonna 1809 valtakunnan raja siirtyi ja Ruotsinsalmen merilinnoitus menetti sotilaallisen merkityksensä. Varuskunnan tyhjiille jääneitä rakennuksia ryhdyttiin purkamaan 1820-luvulla (Hakanpää 2007:13), ja varuskunta ja linnoitusyhdyksunta tyhjenivät nopeasti niin, että 1830-luvulla Ruotsinsalmessa oli asukkaita enää noin 300 henkeä (Harjunpää 1978:106). 1840-luvulla rakennuksia oli jäljellä enää runsaalla 30 tontilla (Hakanpää 2007:13).

Ruotsinsalmen taajama autioitui, raunioitui ja kasvoi umpeen varsin nopeasti, mikä on havaittavissa mm. maanmittari C. G. Aminoffin vuonna 1844 laatimasta Ruotsinsalmen linnoitusalueen maanmittauskartasta. Verrattuna vuoden 1801 karttaan, jolloin Mutalahteen laskevan kanavan luoteispään molemmin puolin sijaitsi vielä useita rakennuksia, ei kanavan rantatonteilla ja sen lähialueilla enää 1840-luvulla sijainnut kuin vain yksittäisiä asuinrakennuksia. Muu tonttialue oli nyt käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana (Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne sekä Karta Beskrifning; kuva 3).

Kuva 3: Maanmittari C. G. Aminoffin laatimalla kartalla on rakennukset merkitty punaisella ja Mutalahteen laskevan kuivatuskanava sinisellä värillä. Kanavan mutkasta suoraan alas vasemmalle piirretty katu kulkee nykyisen Korkeavuorenkadun paikkeilla. Sen molemmin puolin rajatut ja numeroin merkityt maatilkut olivat käytössä pääasiassa kasvi- ja niittymana. Vuoden 2011 kaivaustontti sijaitsee suurin piirtein numeroiden 654, 656, 645-646 kohdalla.

(Karta öfver För detta Kotka och Kymmenegårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4).

Lopullinen kuolinisku Ruotsinsalmen yhdyskunnalle oli Krimin sota, jonka yhteydessä vuonna 1855 lähes kaikki Kotkansaarella sijainneet Ruotsinsalmen siviili- ja sotilasrakennukset tuhoutuivat ja linnoitus lakkautettiin (Rosén 1953:71, 79-81). Neljä vuotta englantilaisten saarelle tekemän hävitysretken jälkeen, vuonna 1859 laaditun Kotkansaaren ja sen läheisten saarten asemakaavakartan perusteella, oli kanavan mereen laskevan päänn rannat lähialueineen otettu jo uudelleen asutuskäyttöön. Alueen tontinomistajaluettelossa esiintyy nyt useita talonpoikia. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13:n paikkeilla sijaitsi tuolloin talonpoika Vasili Kirilovin sekä talonpoika Alforsin talot (VIK 3).

Kaksikymmentä vuotta myöhemmin, vuonna 1879 Ruotsinsalmen raunioille perustettiin Kotkan kaupunki. Kaupungin ensimmäisen vahvistetun asemakaavan laati komissionimaanmittari Konstantin Järnefelt vuonna 1878, mutta ensimmäinen Kotkansaaren asemakaava on jo vuosilta 1866-67. Kyseessä on insinööri Konrad Reuterin ”Kotkan esikaupungista” laatima kaavasuunnitelma. Nykyisen Korkeavuorenkatu 13 tontin alue sijaitsee suunnitelmakartalla tuolloisen toisen kaupunginosan ja sen länsipuolella sijainneen laajan villa-alueen välimaastossa (Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden 1866/67 sekä Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad 1874).

Järnefeltin vuoden 1878 Kotkansaaren asemakaava käsitti ainoastaan kolme kaupunginosaa ja se rajoittui saaren luoteisosassa nykyisen Koulukadun edeltäjään, Konstantininkatuun. Tässäkin kaavassa Korkeavuorenkatu 13:n alue sijaitsi vielä asemakaavoitetun alueen ulkopuolella, mutta seuraavassa, insinööri Karl Appelbergin vuonna 1891 laatimassa kaavassa, tontti on jo asemakaava-alueella (Planritning öfver Kotka Stad 1891; Halila 1953:93, 97; Kivinen 1964:11).

Nykyisten Korkeavuoren-, Koulu- ja Keskuskadun rajaamalla alueella sijaitsi 1800- ja 1900-luvun taitteessa ”huonomaineinen” Rämänkylä. Se muodostui paikalle 1870-1880-lukujen myötä, kun sahojen ja sataman Kotkansaarelle houkuttelema työväestö rakensi ”esikaupunkialueelle” monenkirjavasta rakennusaineesta sikin sokin pienikokoisia mökkejään. Järjestäytymättömästä asutuksesta tyytymättömänä Kotkan kaupunginvaltuusto teki 11.3. 1910 päätöksen, jonka seurauksena Rämänkylän asukkaat häädettiin ja alueelle syntynyt mökkikylä hävitettiin (Saarinen 2002:62-63, Satavuotias Kotka 1978:110).

Ensimmäinen Kotkan kaupungin aikainen ja asemakaavan mukainen rakennus Korkeavuorenkatu 13:n tontille rakennettiin vasta vuosina 1949-1950, jolloin tontille kohosi talkootyönä työväen Järjestötalo (kuva 4). Rakennus sai seistä ison tontin ainoana rakennuksena aina syksyyn 2011 asti, jolloin se purettiin Korkeavuorenkadun varrelta. Tätä ennen Järjestötalon omistaneet työväenjärjestöt olivat myyneet rakennuksen sekä Kotkan kaupungin omistaman tontin vuokra-oikeuden rakennusliike Varte Oy:lle (Rakennuspiirustukset; Nikola 2011:6-7,16; Kymen Sanomat 16.3. 2010 ja 20.5. 2011).

Järjestötalo purettiin (Sakki Oy) elokuussa 2011 ja samaan aikaan rakennuksen purkutöiden kanssa Varte Oy aloitti tontin SE-sivustalla uuden pysäköintihalliin liittyvät maarakennustyöt. Puretun Järjestötalon paikalle Korkeavuorenkadun varteen tullaan lähitulevaisuudessa rakentamaan uusi asuinkerrostalo.

Kuva 4: Kotkan Järjestötalo valmiina. Rakennuksen suunnitteli arkkitehti Erkki Illukka, jonka käsialaa on myös kuvassa Järjestötalon oikealla puolella, Korkeavuorenkatu 11:n tontilla sijaitseva aumakattoinen rakennus. ”Väliaikainen uudisrakennus”, joka purettiin keväällä 2011, valmistui 1940-luvun lopulla, ja siinä toimi pitkään Oy Kotkan Kumikorjaamo ja myöhemmin 1970-1980-luvulla kahvila-ruokala. Samalla tontilla sijaitsee myös toinen 1940-luvun rakennus, jossa toimi kumikorjaamon verstaas. Kuva: Kansan Arkisto (KansA716-1992).

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (II-31-2) ei ole ennen vuoden 2011 koe- ja valvontakaivauksia suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Kymenlaakson museo on kuitenkin vuosina 2009-2011 suorittanut kaivauksia aivan tontin lähialueella, Korkeavuorenkatu 12:n, Koulukatu 25:n sekä Koulukatu 21:n tonteilla. Kahden ensimmäisen alueelta ei ennako-odotuksista poiketen löytynyt Ruotsinsalmen aikaan liittyviä arkeologisia jäännöksiä, mutta Koulukatu 21 tontin kaivausten yhteydessä alueelta paljastui osa Ruotsinsalmen aikaista kuivatuskanavaa sekä siihen liittyviä kulttuurikerroksia (Kykyri 2009-2011).

Korkeavuorenkatu 12 (II-32-8) koekaivausten perusteella tonttialueen vanhin asutuskerrostuma rakenteineen oli tuhoutunut alueella myöhemmin suoritettujen maankaivu-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä, eikä Ruotsinsalmen ajasta ollut jäänyt maaperään muuta kuin joitain arkeologisia löytöjä, jotka nekin saatiin talteen sekoittuneista kerroksista. Pääosa kesällä 2009 tutkitun tontin kerroksista ajoittui vasta 1900-luvulle ja ne olivat tontin pihalueelle levitettyjä pinnoite-, tasoite- ja täyttökerroksia. Tutkitun tontin vanhin täyttökerros ajoittui vasta 1800-luvun loppuvuosikymmenille, jolloin aluetta ruvettiin intensiivisemmin asuttamaan osana Kotkansaaren asemakaava-alueetta (Kykyri 2009).

Myös Koulukatu 25 tontin (II-32-7) vanhin kulttuurikerrostuma ajoittui vasta Kotkan kaupungin perustamisen jälkeiseen aikaan 1800-luvun loppupuolelle, ja suoraan sen päällä sijaitsi viime sodan aikainen palo- ja purkujätettä sisältänyt kerros. 1900-luvun alkuvuosikymmenten aikaisten kulttuurikerrosten puuttuminen koeajasta selittyy kaupunkikorttelin sota-ajan pommituksilla. Tonteille II-32-7 ja 8 talvi- ja jatkosodan aikana pudotetut räjähdys- ja palopommit olivat tuhonneet osan mainittujen tonttien rakennuskannasta, ja pommitusten

sekä niitä seuranneiden raivaus-, maansiirto- ja rakennustöiden yhteydessä lienee suuri osa alueen kulttuurikerroksista tuhoutunut ja/tai siirretty pois alueelta (Kykyri 2010).

Koulukatu 21:n tontilla (II-31-10) maaliskuussa 2011 suoritetun koe- ja valvontakaivauksen merkittävin tutkimustulos oli Ruotsinsalmen aikaisen, alun perin Kotkansaaren kostean maaperän kuivattamiseksi 1790-luvulla kaivetun kanavan löytyminen. Kanavaa, jonka leveys oli 5 m, saatiin paljastettua tontin pohjoisnurkkauksesta noin 18 m pituudelta. Itse kanavasta oli jäljellä enää maahan kaivettu uoma, joka oli 1900-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana täytetty lohkokivillä ja maalla.

Kanavan lisäksi kaivausten yhteydessä paljastuneet muut rakenteet olivat vähäisiä ja ajoitukseltaan myöhäisiä. Ruotsinsalmen ajoilta säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ei tontilta tavattu, mutta paljastuneen kanavan pohjalla 1900-luvun löytöjen joukossa esiintyneet, ulkopinnaltaan nokeentuneet punasaviastian palat saattoivat mahdollisesti olla jo Ruotsinsalmen aikaisen asutuksen jälkeensä jättämiä. Muutoin tontin kerroksista löytynyt arkeologinen löydöstö koostui resentistä pullolasista, ikkunalasista, fajanssista, posliinista, eläinten luista ja rautaromusta.

3. KENTTÄTYÖ-, MITTAUS- JA DOKUMENTOINTIMENETELMÄT

Korkeavuorenkatu 13:n tontilla suoritettujen arkeologisten kaivausten tarkoituksena oli selvittää, sijaitseeko tonttialueella meidän päiviimme asti koskemattomina säilyneitä vanhoja kulttuurikerroksia ja/tai rakenteita. Niiden ajoituksen ja säilyneisyyden pohjalta oli jatkossa tarkoitus määrittellä mahdollisten arkeologisten jatkotutkimusten tarve alueella ennen tontin rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuoreneikki) pidemmälle etenemistä. Tutkimuksellisesti tontti oli mielenkiintoinen, sillä vuonna 2007 tehdyn kaupunkiarkeologisen inventoinnin perusteella siellä oletettiin säilyneen Kotkan kaupunkia edeltäneen Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaisia (1790-1850-luku) kerrostumia (Hakanpää 2007:66).

Kuva 5: Ennen koekaivauksia tontin piha-alueen S-osassa, myöhempien koeojien 1-3 välisellä alueella tehtiin koekairauksia, mutta maaperän kivisyydestä johtuen kerroshavain- toja oli mahdollista tehdä ainoastaan alueen pintakerroksista. Kuvassa Kymenlaakson museon tutkija Ari Ryökkynen ja Järjestötalon rakennusinventoinnin kesäkuussa 2011 suorittanut rakennusrestaurööri Eveliina Nikola kairaustyössä. W. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Koekaivausten yhteydessä kesäkuussa 2011 kaivettiin koneellisesti kolme koeojaa, joiden dokumentoitavien seinämien ja pohjan siistimisessä käytettiin myös lapiota ja lastaa. Kaivinkoneella syvennettyjen ojien kerroksia ei kaivautavasta johtuen ollut mahdollista seuloa, mistä johtuen kerroksissa esiintyviä löytöjä poimittiin tarkasteltaviksi vain satunnaisesti, lähinnä seinämien siistimisen yhteydessä. Jo ensimmäiseksi kaivetun koeoja 1:n yhteydessä havaittiin, että Järjestötalon piha-alueen maakerroksissa esiintyvä arkeologinen löydöstö oli kauttaaltaan resenttiä, mistä johtuen sitä ei tarkastelun jälkeen otettu talteen museokokoelmiin luetteloitavaksi. Pysäköintihallin kaivuun liittyvän valvonnan yhteydessä suoritettiin kaikki kaivaminen (paalukaivannot sekä koekuopat) koneellisesti, ja lastaa käytettiin ainoastaan dokumentoitavien seinämien siistimiseen. Löytöjä ei valvonnan yhteydessä otettu laisinkaan talteen niiden resentistä luonteesta johtuen.

Koekaivausten yhteydessä tutkitut kolme koeojaa dokumentoitiin valokuvaamalla sekä mittakaavaan piirtämällä. Koeojien pinnasta ja pohjasta laadittiin tasokartat (mk 1:50), minkä lisäksi ojien seinämistä piirrettiin useita leikkauspiirroksia (mk 1:20; kartat no: 2-21, liite 2). Pysäköintihallin valvontakaivauksen yhteydessä ei kerroksia sen sijaan dokumentoitu piirtämällä vaan ainoastaan valokuvaamalla. Pysäköintihallin ripeästi etenevän kaivutyön yhteydessä ei piirtämällä dokumentointi olisi käytännössä ollut edes mahdollista, joskaan ei edes tarpeellista kerrosten nuoresta iästä ja luonteesta johtuen. Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät arkeologiset havainnot mittaustietoineen kirjattiin kenttätöiden yhteydessä talteen vapaamuotoisin muistiinpanoin.

Tontin kesän ja syksyn 2011 kaivauksiin liittyvä yleiskartoitus mittauksineen suoritettiin Trimble R8 GPS-laitteella Kotkan kaupungin kaupunkimittauksen toimesta. Koekaivausten yhteydessä mitatut korkeudet vaaittiin vaaituskoneella (Leica WILD NA 20), ja ne määritettiin N43-korkeusjärjestelmässä. Koekaivausten yhteydessä tontin piha-alueelle laadittiin oma koordinaatisto, jonka origona toimi tontin S-nurkka. Origossa x:lle ja y:lle annettiin molemmille arvo 200 (origo:200/200), x-koordinaatin kasvaessa suuntaan NE ja y-koordinaatin suuntaan SE. Koordinaatisto koeojineen kiinnitettiin Kotkan kaupungin koordinaattijärjestelmään (VVJ-järjestelmä). Jälkitöiden yhteydessä tontin koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkituista ojista ja kaivannoista laadittiin kaksi yleiskarttaa (mk 1:250; kartat no: 1 ja 22; liite 2).

4. TUTKIMUSALUEIDEN ESITTELY

Korkeavuorenkatu 13 tontin alueella suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kolme koeojaa, kaksi pysäköintihalliin liittyvää paalukaivantoa laajennuksineen sekä kaksi koekuoppaa (kuvat 6-7). Vuoden 2011 kenttätöiden yhteydessä tutkitun alueen yhteenlaskettu pinta-ala oli n. 700 m² (kartat no: 1 ja 22).

Tontin piha-alueelle kaivettiin kolme kahden metrin levyistä koeojaa, joista ojat no:t 1 ja 3 olivat NE-SW-suuntaisia ja pituudeltaan 26-30 m. Kolmas ojista (no: 2) kaivettiin näihin nähden suorakulmaisesti ja 29 m pituiseksi suuntaan NW-SE. Tällä pyrittiin siihen, että tontin kerroksista saataisiin dokumentoitua poikittaisten leikkausten lisäksi myös pitkittäisleikkaus läpi koko tutkittavan tontin. Koeojat pyrittiin sijoittamaan tontille siten, että niiden pohjalta olisi muodostettavissa mahdollisimman edustava ja kattava kuva tonttialueen stratgrafiasta sekä sen alueella mahdollisesti sijaitsevien kerrosten ja rakenteiden luonteesta ja ajoituksesta.

Jo ensimmäisen kaivetun koeojan yhteydessä kävi ilmi, että Järjestötalon piha-alueen kerrokset olivat kauttaaltaan varsin myöhäisiä ajoittuen pääasiallisesti vasta 1900-luvulle. Ruotsinsalmen aikaisia kerrostumia, rakenteiden jäännöksiä tai löytöjä ei koeojasta no: 1, eikä sen jälkeen tutkituista ja dokumentoiduista koeojista no: 2-3 löytynyt. Koeojista tehtyjen

havaintojen pohjalta ei tontin piha-alueella katsottu aiheelliseksi enää suorittaa arkeologisia lisätutkimuksia.

Kuva 6: Järjestötalon piha-alue ennen koekaivausten aloittamista. NE. Kuva: KyM/M. Kykyri.

Pysäköintihallin maarakennustöihin liittyvän valvonnan yhteydessä tutkittiin ja dokumentoitiin kaksi rinnakkaista, tontin itäosassa sijaitsevaa paalukaivantoa sekä näihin liittyvä samansuuntainen laajennus. Kaivannot olivat NE-SW-suuntaisia ja kooltaan 7x35 m (PK 1), 5x35 m (PK 2) ja 5x20 m (PK1 laajennus). Myöskään näiden kaivantojen yhteydestä ei tavattu kuin myöhäisiä, Kotkan kaupungin historiaan liittyviä kerrostumia ja löytöjä. Kaivantojen NE-pään alueelta, aivan viereisen tontin II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) tuntumasta paljastui kaivutyön yhteydessä öljyn saastuttamaa maata, mistä johtuen Järjestötalon ja sen viereiselle, ns. Laulumiesten talon tontille, kaivettiin kaksi pientä koekuoppaa saastuneen kerrostuman laajuuden selvittämiseksi. Koekuopat olivat kooltaan 2x4 m (KK 1) ja 1,2x3 m (KK 2) eikä niistäkään paljastunut kuin myöhäisiä 1900-luvun kerroksia.

Kuva 7: Pysäköintihallin alue ennen maarakennustöiden alkamista. Osittain maanalainen halli rakennettiin kiinni viereisen tontin (II-31-9) tiiliseinäiseen ulkovarastoon, joka on rakennettu jo 1930-luvulla. NE.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Vuonna 2011 suoritettujen kaivausten jälkeen on Korkeavuorenkatu 13:n tontista enää tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue tontin pohjoisnurkassa, jolla Varte Oy:n rakennustyömaan parakit tätä kirjoittaessa sijaitsevat. Kyseessä oleva, toistaiseksi tutkimaton alue vastaa n. 15%:a koko tontin koko pinta-alasta, ja myös sen maarakennustöiden yhteydessä tullaan lähitulevaisuudessa suorittamaan arkeologista valvontaa, siinä vaiheessa kun rakennustyöt alueella käynnistyvät (kartta no: 22; kuva 27).

5. KAIVAUSHAVAINNOT – KERROKSET JA RAKENTEET

Koe- ja valvontakaivauksiin liittyvät havainnot ja tulkinnat esitetään jatkossa kaivantojen tutkimus- ja dokumentointijärjestyksessä, ja ne perustuvat kenttätöiden yhteydessä tehtyyn dokumentointiin. Yksittäisten kaivantojen ja niiden kerrosten sekä rakenteiden kuvaus noudattaa jokaisen tutkitun kaivannon yhteydessä samaa runkoa ja järjestystä. Ensimmäisenä käsitellään koeojat 1-3, sitten paalukaivannot 1-2 laajennuksineen sekä viimeisenä koekuopat 1-2.

Jokaisesta tutkitusta kaivannosta ilmoitetaan sen perustiedot: koordinaatit, laajuus sekä z-pinta/-pohja. Dokumentoitujen seinämien kerrokset/rakenteet kuvataan sanallisesti, missä yhteydessä (kerros)koostumuksen lisäksi ilmoitetaan myös dokumentoinnin yhteydessä mitattu kerrospaksuus/koko sekä annetaan (kerroksesta/rakenteesta riippuen) yleiskuvaus kerrokseen tai rakenteeseen liittyvistä löydöistä. Kuvauksen loppuun on listattu kerrokseen/rakenteeseen liittyvä dokumenttiaineisto: kartat, mustavalkonegatiivit sekä diapositiivit.

Yksittäisten kerrosten syntytapaan tai niiden ikään liittyviä tulkintoja ei ole systemaattisesti esitetty lähinnä kerrosten resentin luonteen ja niiden tutkimusongelman kannalta sekundäärisen merkityksen vuoksi. Kaivauskertomuksen yhteenvedossa luvussa 7 esitetään kuitenkin kaikkiin Korkeavuorenkatu 13:n tontilla vuonna 2011 tutkittuihin ja dokumentoituihin kaivantoihin liittyvä yhteenvedo, jossa arkeologisia kerroksia ja rakenteita tarkastellaan yleisemmällä tasolla niin niiden syntyntavan kuin ajoituksenkin näkökulmasta.

5.1. KOEOJA 1

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705797.307; y: 496447.823; W-nurkka: x: 705781.514; y: 496428.501; S-nurkka: x: 705780.086; y: 496429.593; E-nurkka: x: 705795.795; y: 496449.083.

Laajuus: 2x26 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.90-4.21 m.m.p.y.; z-pohja: +2.35-2.70 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, NW- ja NE-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-10 cm. Piha-alueen koekaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 2-4 sekä 9-10 yläpuolella ja sen päälle oli keväällä 2011 levitetty kerros 12. Koeojan peittämisen yhteydessä kerros jäi osittain kerroksen 18 alle.

Kuvat 8-9: Piha-alueen kaivaminen erityisesti koeoja 1:n alueella oli vaikeaa, sillä alueella sijainnut paksu täyttökerros (krs. 5-5a) sisälsi runsaasti isoja lohkokiviä sekä rakennusjätettä. Ongelmalliseksi piha-alueen kaivun teki myös tontin kostea maaperä, mistä johtuen kaivaus-alueille nousevaa vettä oli pumpattava pois koeojista koko kaivaustyön ja dokumentoinnin ajan. Kosteudesta ja pihan kivitäytöstä johtuen piha-alueelle kaivettujen ojien seinämät sortuivat herkästi, mistä johtuen ojat oli kaivettava ja dokumentoitava useassa osassa. Vasemmalla koeojaa 1 kaivetaan (S); oikealla näkymä ojasta kun sen SW-pää on jo dokumentoitu ja peitetty ja NE-päätä tyhjennetään vedestä ennen dokumentointia (NE). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Krs 2: Sijainti: x: 200,80/y: 178-180; x: 201-207/y:178; z: +3.90-4.06 m.m.p.y.

Koostumus: beigenruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi pientä, särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 5$ mm). Pulverimaisen kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-10 cm. Tasoite-/täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi kerrosten 3 ja 9 yläpuolella ja sen päällä sijaitsi alueelle levitetty pintamultakerros 1.

Krs 3: Sijainti: x: 200,80-201/y:178-180; z: +3.95-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: punertava, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä ja pyöreää pientä ($\varnothing 5-50$ mm) kiveä. Tasajakoinen kerros oli paksuudeltaan 20-40 cm. Tasoite- tai täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen päällä sijaitsivat kerrokset 1-2 ja se oli levitetty kerrosten 4 ja 9 päälle.

Krs 4: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-210, 219-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.60-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 6 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1, 3 ja 9 sekä sen alapuolella kerrokset 5-6 ja 9. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 5: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.40-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi runsaasti karkeasti lohkottua kiveä. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneet kivet olivat pituudeltaan 20-100 cm, leveydeltään 20-60 cm ja paksuudeltaan 20-70 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen katkelmia sekä betonin ja betonilaattojen paloja. Kerroksessa esiintyneiden tiilien koko oli 65-75x125-130x245 mm. Muutamat tiilistä olivat reiällisten hormireikätilten katkelmia. Betoninpalloista suurimmat olivat kooltaan 40x40x40 cm. Kerroksessa esiintyvien tiilien ja kivien pinnalla ei ollut havaittavissa laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koko koeojan alan kattanut 50-100 cm:n paksuinen kerros sisälsi lisäksi mm. pullolasia, talousfajanssia, punasavikeramiikkaa, eläinten luita sekä posliinisia sulakkeita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5a kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerroksen 5 yläpuolella sijaitsi kerroskokonaisuus 4+6+9 ja sen alapuolella kerros 7. Kerrokset 5 ja 5a korreloivat keskenään.

Krs 5a: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-203, 219-221/y:178; x: 223-225,70/y: 178-180; z: +2.80-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: sininen, tahmea, puhdas savi. Täyttökerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros muodosti kerroksen 5 kanssa samanaikaisesti, piha-alueen täyttämisen ja tasaamisen yhteydessä syntyneen kerrostuman. Kerrokset korreloivat keskenään ja ne oli levitetty koko pihan alueelta tavatun orgaanisen kerroksen 7 päälle. Kerrospaksuus: 15-60 cm.

Krs 6: Sijainti: x: 200,80-201,20/y:178-178,60; z: +3.20-3.65 m.m.p.y.

Koostumus: keltaisenruskea, hiesuinen hiekka, jossa esiintyi rautaoksidisaostumia. 10-15 cm:n paksuinen linssi oli pakkaantunut, ja siinä esiintyi siellä täällä myös pieniä savitäpliä. Täyttökerros; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 9 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Linssi sijaitsi osittain kerroksen 4 sisässä ja osittain suoraan kerroksen 5 päällä.

Krs 7: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +2.55-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa ja kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Paikoin kasvijäte oli maatunut massaksi, josta yksittäisiä kasvinosia ym. ei enää ollut havaittavissa. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimppejä sekä muuta jättepuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutamia tiilenpaloja (Ø 4-10 cm) sekä talousfajanssin katkelmia. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-30 cm.

Stratigrafinen sijainti: kerros sijaitsi täyttökerroksen 5+5a ala- ja steriilin kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z-pinta: 2.50-2.85 ja z-pohja: +2.40 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi orgaanisen kerroksen 7 alapuolella ja sen sisässä sijaitsi kaislaa sisältänyt hiesulinssi, kerros 19a. Koeojan pohja oli kaivettu kerrokseen 8.

Krs 9: Sijainti: x: 200,80/y:178-180; x: 201-223,60, 225,40-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.75-3.95 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 10-45 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros korreloi kerrosten 4 ja 6 kanssa, muodostaen niiden kanssa piha-alueen täytön yhteydessä syntyneen kerroskokonaisuuden. Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerrokset 1-4 ja sen alapuolella kerrokset 4-5. Paikoin kerrosten 4 ja 9 maa-ainekset olivat sekoittuneet keskenään.

Krs 10: Sijainti: x: 204,50-205,20/y:178; z: +3.95 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea pintaturve. Maatunut, 5 cm:n paksuinen pätkä nurmimattoa, jonka alapinnalla oli hiekkaista multaa. Piha-alueella lähimenneisyydessä suoritetun kaivutyön yhteydessä alkuperäiseltä paikaltaan alempiin maakerrokseen joutunut ruohomaton pala. Kaivun ajankohta ja luonne tuntematon.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 2 välissä.

Krs 11: Sijainti: x: 204-206,50/y:178,50-180; z: +2.47 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittisepele, joka koostui särmikkästä kivistä (\varnothing 20-40 mm). Kerros oli lapioitu kaivausten yhteydessä koeojan pohjalle kaivettuun kuoppaan, estämään käytössä ollutta vesipumppua uppoamasta pumppauskuoppaan sekä estämään pumppua tukkeutumasta savimaasta irronneeseen lietteeseen. Kerrospaksuus 10-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi koeojan pohjalla, kerrosten 18 ja 8 välissä koekuopan pohjalla. Myöhemmin kerros 11 peittyi kerroksella 18, jolla koeoja täytettiin.

Krs 12: Sijainti: x: 225-225,70/y:178; x: 225,70/y:178-180; z: +3.90-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittinen kivimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 30-40 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi piha-alueen kattaneen nurmikentän (krs. 1) päällä.

Krs 18: Sijainti: x: 200-225,70/y:178-180; z: +3.76-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus 1,3-1,7 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19a: Sijainti: x: 225,70/y:178-180; z: +2.58-2.68 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut linssi, jonka paksuus oli 10 cm. Kerros, jossa esiintyi kaislaa, tuli esille koeojaan tehdystä kairausreiästä.

Stratigrafinen sijainti: linssi sijaitsi kerroksen 8 sisässä.

Kartat: no: 1, 2-7.

Mustavalkonegatiivit: 51864:1-15

Diapositiivit: 51865:10, 14-35

5.1. KOEOJA 2

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.971; y: 496434.549; W-nurkka: x: 705795.627; y: 496432.953; S-nurkka: x: 705772.609; y: 496451.855; E-nurkka: x: 705773.953; y: 496453.367.

Laajuus: 2x30 m; suunta: NW-SE; z-pinta: + 3.77-4.23 m.m.p.y; z-pohja: 2.48-2.68 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SE-, SW- ja NW-seinämät. Koeojan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 213-215/y:183-200; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm). Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 5-30 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Koeojan SE-päässä (x: 213/y: 196,50-200) kerroksen yläpinnassa esiintyi isoja kiviä ($\varnothing \leq 60-80$ cm), betonin paloja ($\varnothing \leq 40$ cm) sekä tiilen katkelmia. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 alapuolella, jolla koeoja kaivausten jälkeen peitettiin. Kerroksen 1 alapuolella sijaitsivat kerrokset 4-5, 9, 14-15.

Krs 4: Sijainti: x: 213-215/y:183,90; x: 213/y:185,30-191,60; z: +3.70-3.85 m.m.p.y.

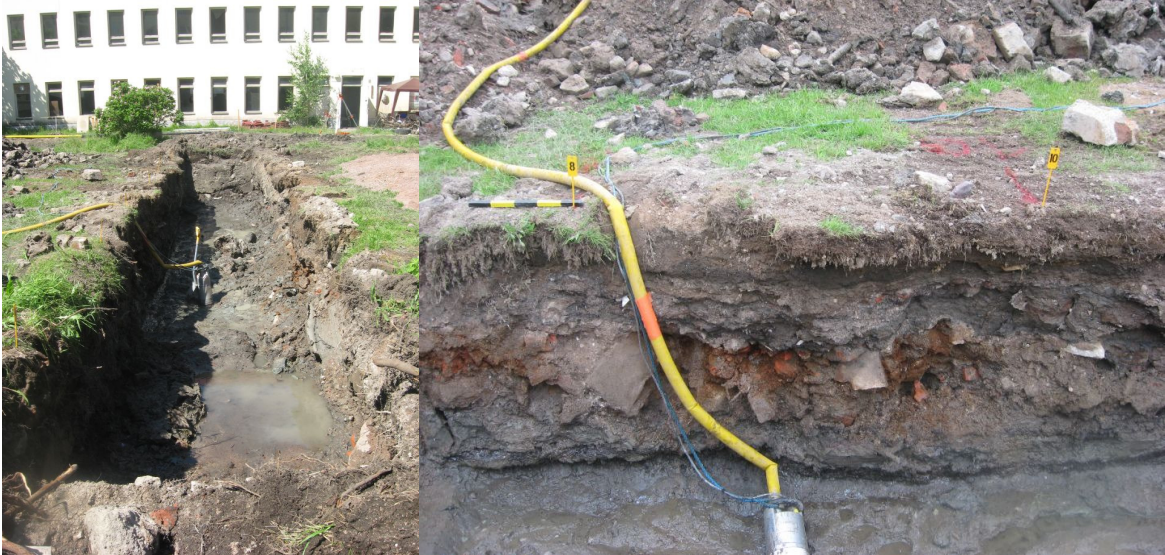
Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä ($\varnothing 5-50$ mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-40 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 5a, 9 ja 15. Kerros 4 korreloi kerrosten 9 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 5: Sijainti: x: 213-215/y:183,20; x: 213/y:183,20-196,50; x: 213-215/y:196,50; z: +3.45-3.85 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi karkeasti lohkottua kiveä; välillä x:213-215/y:192-200 kuitenkin muuta koeojaa huomattavasti vähemmän. Täyttökiven seassa oli myös joitain pyöreäpintaisia luonnonkiviä. Porausreikiä ei kivissä ollut havaittavissa.

Kerroksessa esiintyneistä kivistä suurimmat olivat kooltaan 100x70x60 cm ja 60x60x60 cm. Kiviaineksen lisäksi täyttökerroksessa oli myös punatiilen ($\varnothing < 50$ mm) sekä betonin ja betonilaattojen paloja.

Kuvat 10-11: Vasemmalla koeojan 2:n SE-puolisko pohjaan kaivettuna (SE) ja oikealla ojan SW-seinämän kerroksia. Pohjasaven (krs. 8) päällä näkyy selvästi mustanruskea orgaanisen jätteen horisontti (krs. 7), jonka päällä sijaitsevat purkujätettä sisältäneet kerrokset (krs:t 5, 5b-5c). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kerroksessa esiintyneet mittauskelpoiset tiilet olivat kooltaan 65x125x(70) mm ja 7x130x(160) mm ja niiden pinnalla oli kiinni laastia.

Tiilen ja kiven lisäksi kerroksessa esiintyi raudan ja rautalevyn katkelmia, rautalankaa, maatuneen puun katkelmia (tikkuja, keppejä, lautoja, paaluja, salvoshirsiä jne.) sekä ruskean mustaa orgaanista jätettä, joka oli peräisin kerroksen 5 alapuolella sijainneesta kerroksesta 7. Koeojan SE-puoliskossa esiintyneen kerroksen paksuus vaihteli suuresti: 30 cm:stä aina 110 cm:iin asti. Kerroksesta löytyi talousfajanssin lisäksi nahkakengän sisäpohja, väritöntä ikkunalasia (aivan kerroksen pohjalta) sekä muovia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 4+9 ja 5b alapuolella, ja sen alla sijaitsivat kerrokset 7-7a, 5a-5d sekä 13. Näistä viimeksi mainittu esiintyi paikoin linsseinä kerroksessa 5. Kerros 5 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5a: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-177,50; x: 213/y:184-191,30; z: +2.70-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Kerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi joitain betonin ja tiilen paloja sekä maatunutta puujätettä. Tiilikoko 75x130x(160) mm. Täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-80 cm. Savitäytön pohjalla esiintyi väritöntä ikkunalasia, saniteetti-posliinia (WC-istuimen palasia) sekä auton ulkorenkaan suikaleita.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4-5, 5b sekä 9 alapuolella ja kerroksen 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5b-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5b: Sijainti: x: 213-215/y:186,10-193; z: +2.90-3.70 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa, multalaikkuinen savi. Kerroksessa esiintyi pieniä hiilenpaloja (pituus 20-50 mm), tiilenpaloja ($\varnothing \leq 50$ mm), muutama pieni betoninpala, laudankatkelmia sekä rautalankaa. Täyttökerroksen paksuus vaihteli välillä 5-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 4, 5-5a sekä 9 alapuolella ja sen alla sijaitsi orgaaninen kerros 7. Kerros 5a korreloi kerrosten 5a, 5c-5d ja 13 kanssa, jotka muodostivat yhdessä samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5c: Sijainti: x: 213/y:190-192; z: +3.20-3.40 m.m.p.y.

Koostumus: oranssin punaruskea savi, joka sisälsi runsaasti raudanpaloja (nauloja ja muuta rakennusrautaa), tiiltä sekä betonin katkelmia. Purkujätteestä koostuvassa täytemaasta löytyneet tiilet olivat kooltaan 70x130x265 mm, pääosin pahoin murentuneita ja laastipintaisia. Betonin palojen \emptyset vaihteli välillä 10-30 cm, ja niiden joukossa esiintyi myös betonilaatan katkelmia, joiden paksuus oli 4 cm. Kerroksen paksuus oli 40-50 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b alapuolella ja kerrosten 5a ja 7 päällä. Kerros 5c korreloi kerrosten 5a-b ja 5d kanssa, muodostaen niiden ja kerroksen 13 kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 5d: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; z: +2.70-2.80 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekkansekainen ja erittäin pakkaantunut multa. Kerros sisälsi runsaasti puulastua ja tuohta sekä pientä särmikästä kiveä ($\emptyset < 5$ mm). Kerros oli havaittavissa kerrosten 5 ja 5b välissä, ja sen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Kerroksessa esiintyi posliinisten WC-istuimen katkelmia (saniteettiposliini), betonin paloja (\emptyset 5-10 cm) sekä kattohuovan palasia.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alla ja kerroksen 7 päällä. Kerros 5d korreloi kerrosten 5a-5c ja 13 kanssa muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5c+5d+13).

Krs 7: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-178; x: 213/y:183,40-193,60; x: 213-215/183,40; z: +2.60-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjäänteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerrosten 5, 5a ja 5d vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä sekä muuta jätetuuta. Lisäksi siinä oli havaittavissa muutama pieni tiilenpala. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a ja 5d alapuolella ja kerrosten 7b, 8 ja 20 yläpuolella. Osassa koeojaa (välillä x: 213/y:170-174 ja x: 213/y:184,80-191) orgaanisia kasvijätehorisontteja esiintyi kaksi päällekkäin. Näistä ylempi oli niiden päällä sijainneiden täyttökerrosten rikkomia ja sekoittamia. Kerrokset 7 ja 7b muodostivat pohjasaven päälle syntyneen orgaanisen jätteen kerroskokonaisuuden (7+7b).

Krs 7a: Sijainti: x:213/y:186-188,60; z: +2.90-3.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros no: 7, mutta kerros 7a sijaitsi ensiksi mainittua stratigrafisesti ylempänä. Alkuperäiseltä paikaltaan siirretty orgaaninen kerrostuma, jossa esiintyi muovinpaloja. Kerrospaksuus: 5-10 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 5b välissä.

Krs 7b: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-174; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea, tiivis ja homogeeninen orgaaninen kasvijäte. Kuten kerros no: 7, mutta pidemmälle maatonut massa, josta yksittäisiä kasvinosia ei ollut enää erotettavissa. Luonnollinen kerros, jonka paksuus oli 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 20 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/170-196,50; x: 213-215/y:196,50; z-pinta: +2.45-2.90 ja z-pohja: 2.45 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen ”sattumia” sekä kasvien juuria. Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7 ja 7b alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 9: Sijainti: x: 213-215/y:170; x: 213/y:170-173,40, 183,20-184; x: 213-215/y:183,60; z: +3.45-3.75 m.m.p.y.

Koostumus: keltaruskea, rautaoksidipitoinen hiesu, jossa esiintyi pyöreää ja särmikästä pikkukiveä (\varnothing 2-50 mm). Kerros oli pakkaantunut ja liuskeisesti murtuva täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 5-40 cm. Paksuimmillaan kerros oli koeojan NW-päässä. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 4 ala- ja kerrosten 5 ja 5a yläpuolella. Kerros 9 korreloi kerrosten 4 ja 15 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 13: Sijainti: x: 213-215/y:196,50; x: 213/y:195-196,50; z: +3.20-3.60 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-20 mm) sekainen. Irtonaisen kerroksen pohjalla esiintyi myös isompaa kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm). Kiven lisäksi kerros sisälsi pieniä kuonanpaloja ($\varnothing \leq 30$ mm), jättepuuta (laudan ja seipään pätkiä, risuja) sekä tiilenpaloja (70x135x(-) cm), joiden päällä oli havaittavissa laastia. Orsivesi/pohjavesi virtasi kovalla paineella koeojan pohjalle kerroksen 13 alapintaa pitkin. Paikalle levitetty täyttökerros, jonka paksuus vaihteli välillä 15-70 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5 alapuolella, mutta sen linssejä esiintyi myös kerroksen 5 sisässä. Kerros 13 korreloi lisäksi myös kerrosten 5a-5d kanssa, joiden kanssa se muodosti samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5c+5d+13).

Krs 14: Sijainti: x: 213/y:184-184,70; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanpunainen karkea hiekkä, joka oli särmikkään pikkukiven (\varnothing 2-50 mm) sekainen. Piha-alueelle kaivetun, \varnothing 70 cm kokoisien ja 60 cm syvyisen pyöreäpohjaisen kuopan täyttö. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella kerrokseen 5 kaivetun kuopan täyteenä.

Krs 15: Sijainti: x: 213-215/y:183,60; x:213/y:183-184; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea, pakkaantunut hiesu. Kerroksessa esiintyi pientä särmikästä kiveä, jonka \varnothing oli ≤ 5 mm. Pinnoite-/täyttökerros. Kerrospaksuus 10-20 cm; ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 alapuolella korreloiden kerrosten 4 ja 9 kanssa, joiden kanssa se muodosti alueella samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (4+9+15).

Krs 16 = R1: Sijainti: x: 213-215/y:170; z: +4.00 m.m.p.y.

Kuvaus: Järjestötalon piha-alueelle valettu betonilaatoitus, jonka paksuus oli 4-4,5 cm. Väritään kalkkibetonimassa oli valkoharmaata, ja sekoitteena siinä oli käytetty pieniä kiviä (\varnothing 2-30 mm), joiden lisäksi betonimassassa oli havaittavissa myös pieniä puun palasia. Betonilaatoitus oli aikoinaan valettu Järjestötalon seinustalle estämään sadevettä valumasta piha-alueelta rakennuksen kellariin (Nikola 2011:19).

Stratigrafinen sijainti: Rakenne 1 sijaitsi kerroksen 17 päällä.

Krs 17: Sijainti: x: 213-215/y:170; x:213/y:170-177; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi hyvin runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). **R1:n** (krs 16) alle levitetty pohjustus- ja tasoitekerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-20 cm. Hiesukerroksesta löytyi lisäksi muutama pieni kuonanpalanen.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 18 ja rakenne R1 sekä alapuolella kerros 4.

Krs 18: Sijainti: x: 213/y:171,80-174, 176-178; z: +3.90 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerrospaksuus: 1,3-1,5 m.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 20: Sijainti: x: 213/y:172,90-174; z: +2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa, savensekainen hiesu, jossa esiintyi särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 15$ cm) ja pieniä tiilen paloja ($\varnothing \leq 10$ cm). Täyttökerros, jonka paksuus oli 20-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 7 ala- ja kerroksen 7b yläpuolella. Kerroksia 7-7b rikkonut täytemaa, joka on yhdistettävissä niiden yläpuolella sijaitseviin täyttökerrokseen (5+5a).

Kartat: no: 1, 8-13.

Mustavalkonegatiivit: 51864:16-25, 28

Diapositiivit: 51865:36-54, 57-62

5.1. KOEOJA 3

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705788.066; y: 496459.836; W-nurkka: x: 705770.257; y: 496438.414; S-nurkka: x: 705768.828; y: 496439.590; E-nurkka: x: 705786.554; y: 496461.096.

Laajuus: 2x29 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.77-4.34 m.m.p.y; z-pohja: +2.49-2.88 m.m.p.y.

5.1.1. Kerrokset ja stratigrafia

Koeojasta dokumentoitiin SW-, SE- ja NE-seinämät. Koekuopan alueella sijainneet kerrokset ja rakenteet olivat seuraavat:

Krs 1: Sijainti: x: 200-213/y:193-195; x: 221,40-70, 222,60-229/y:195; z: +3.85-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: tummanruskea, hiekansekainen multa, jossa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja tiilenpaloja. Pakkaantunut, koko ojan alalla esiintynyt kattava kerros, jonka paksuus oli 2-25 cm. Pihan kaivausten aikainen nurmikenttä ja sen alainen multakerros. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerroksen yläpuolella sijaitsivat kerros 12 sekä 22 (= R2) ja sen alapuolella kerrokset 5e, 17 ja 17a.

Kuvat 12-13: Vasemmalla koeojan 3 SW-puolisko koeoja 2:een kiinni kaivettuna (SW). Myöhemmin kaivettu koeoja 3:n NE-pää ulottui osittain myöhemmin avatun pysäköintihallin kaivannon alueelle. Oikealla tutkimusapulainen Lajja Simponen dokumentoi piirtämällä ojan SE-seinämää (S). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Krs 4: Sijainti: x:201,20/y:193-195; x: 201,20-202/y:195; z: +3.65-3.90 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin musta savensekainen hiesu, jossa esiintyi runsaasti särmikästä kiveä (Ø 5-50 mm). Pakkaantuneessa, betonimaisen kovassa täyttö-/tasoitekerroksessa esiintyi pieniä tiilenmurenia sekä rautapellin paloja. Kerrospaksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 17 ala- ja kerroksen 5e yläpuolella.

Krs 5: Sijainti: x: 207,60-213, 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +3.20-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: likaisenharmaa, paikoin rautaoksidisaostumia sisältävä, erittäin sitkeä savi. Täyttökerros, jossa esiintyi muutamia isoja kiviä (Ø 60-100 cm). Verrattuna koeojiin 1 ja 2, kerros 5 oli koeojan 3 kohdalla lähes kivetön. Kerroksessa esiintyi kivien lisäksi myös hieman tiilenpaloja (Ø ≤ 15 cm), rautalankaa sekä pikeä. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 30-120 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 5b, 5e, 17a ja 21 ala- ja kerrosten 7-8 ja 19 yläpuolella. Kerros 5 korreloi kerrosten 5a-5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5a: Sijainti: x :201,20/y:193-193,80; x: 201-207,90/y:195; z: +3.00-3.30 m.m.p.y.

Koostumus: sininen ja tahmea, lähes puhdas savi. Täyttökerros oli rautaoksidilaikkuinen ja siinä esiintyi hieman tiilenpaloja (Ø < 10 cm). Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 5e ala- ja kerrosten 5a ja 7 yläpuolella. Kerros 5a korreloi kerrosten 5, 5b ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5b: Sijainti: x: 215-220,40/y:195; z: +3.50-4.10 m.m.p.y.

Koostumus: valkoharmaa savi. Täyttökerros, jossa esiintyi pieniä hiilenpaloja ($\varnothing < 50$ mm) ja ruskeita multalaikkuja. Kerroksen paksuus 5-30 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 21 ala- ja kerroksen 5 yläpuolella. Kerros 5b korreloi kerrosten 5-5a ja 5e kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 5e: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-213/y:195; z: +3.50-3.80 m.m.p.y.

Koostumus: harmaanruskea ja irtonainen multa, joka sisälsi runsaasti purkujätettä: tiiltä sekä betonin paloja. Kerroksessa esiintyneen tiilen koko vaihteli pienistä katkelmista ehjiin tiiliin, joiden koko oli 80x125x206 mm, 75x125x256 mm ja 75x135x(107) mm. Tiilien pinnalla oli havaittavissa valko-harmaan kalkkisementtilaastin rippeitä. Betonipaloista isoimpien koko oli 30x25x5cm ja 4-5 cm paksuisten betonilaattojen katkelmien \varnothing vaihteli välillä 5-30 cm. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 5-80 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1 ja 4 ala- ja kerrosten 5-5a sekä 7 yläpuolella. Kerros 5e korreloi kerrosten 5, 5a, 5b kanssa, muodostaen niiden kanssa samanaikaisten kerrosten kokonaisuuden (5+5a+5b+5e).

Krs 7: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-211,50/y:195; x: 215/y:193-195; x: 215-229/y:195; x: 229/y:193-195; z: +2.70-3.00 m.m.p.y.

Koostumus: mustanruskea ja pakkaantunut orgaaninen kasvijätekerrostuma, joka oli koeojan alalla kattava. Kerros sisälsi hapettomassa tilassa kauan ollutta, haisevaa, kosteaa jätettä, jossa oli puunoksia, kasvinjääniteitä, juuria, ruohoa, sammalta jne. Kerroksen no: 7 ja sen päällä sijainneen täyttökerroksen no: 5 vaihteesta löytyi orgaanista materiaalia: mm. laudanpaloja, tikkuja, keppejä, puuastioiden kimpitä sekä muuta jättepuuta. Luonnollinen kerros, jonka paksuus vaihteli välillä 2-15 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5, 5a, 5e ja 18 ala- ja kerrosten 8 ja 19 yläpuolella.

Krs 8: Sijainti: x: 201,20-229/193-195; z-pinta: 2.45-2.75 ja z-pohja: +2.35 m.m.p.y.; kerros jatkui koeojan pohjalla alaspäin.

Koostumus: sininen, sitkeä pohjasavi. Kerroksessa esiintyi joitain orgaanisen aineksen "sattumia". Steriili kerros, jonka luonne varmistettiin kairaamalla.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 19 alapuolella. Koeojan peittämisen jälkeen kerros peitettiin täyttökerroksella 18.

Krs 12: Sijainti: x: 216,50-227,50/y: 195; x: 229/y:193-195; z: +4.00-4.30 m.m.p.y.

Koostumus: punagraniittimurske. Särmikäs kivi ($\varnothing \leq 10$ mm). Keväällä 2011 työmaaparakkien pystyttämisen yhteydessä piha-alueen NE-reunalle levitetty kerros. Pohjustuskerros, jonka paksuus oli 2-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 18 ala- ja kerrosten 1 ja 17a yläpuolella.

Krs 17: Sijainti: x: 201,20/y:193-195, x: 201,20-202/y:195; z: +3.90-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: vaaleanruskea, irtonainen hiesu, joka sisälsi runsaasti pieniä pyöreitä kiviä (\varnothing 5-30 mm). Koeojan 2 alueella kerros oli levitetty pohjustukseksi betonilaatoituksen (R1) alle, mutta koeojasta 3 ei vastaavaa laatoitusta tavattu. Todennäköisesti täyttökerros. Kerroksen paksuus oli 10-20 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerroksen 1 ala- ja kerroksen 4 yläpuolella.

Krs 17a: Sijainti: x: 216,50-229/y:195; x:229/y:193-195; z: +4.00-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: kuten kerros 17 koeojassa 2, mutta yhteys betonilaatoitukseen on epätodennäköinen. Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 10-80 cm. Ei löytöjä.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 1, 12 ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 21 yläpuolella.

Krs 18: Sijainti: x: 215/y:193-195; x:215-216,50/y:195; z: +3.80-4.00 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa hiesun ja hiekan sekainen savi, jossa esiintyi lohkokiveä, tiiltä ja puujätettä. Sekoittunut maamassa, jolla koeojat 1-3 arkeologisten tutkimusten jälkeen kesäkuussa 2011 täytettiin. Kerroksesta löytyi mm. resenttiä pullo- ja astialasia, talousfajanssia ja posliinia, punasavikeramiikkaa, ikkunalasia, rautaesineiden katkelmia, eläinten luita, nahka- ja kumikenkien riekaleita sekä monenlaista puu- ja rakennusjätettä. Kerroksen paksuus 15-130 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 7, 12, 17a, 21 päällä. Kerroksella täytettiin koekaivausten loputtua koko koekuoppa sen pohjalta sen pintaan (kerrokseen 1) asti.

Krs 19: Sijainti: x: 201,20/y:193-195; x: 201,20-210,40, 215-229/193-195; x: 215, 229/y:193-195; z: +2.60-2.90 m.m.p.y.

Koostumus: harmaa ja puhdas hiesu. Steriili, pohjasaven päällä sijainnut kerros, jonka paksuus oli 2-10 cm.

Stratigrafinen sijainti Kerros sijaitsi kerrosten 5 ja 7 ala- ja kerroksen 8 yläpuolella.

Krs 21: Sijainti: x: 215-221,50/y:195; z: +3.70-4.20 m.m.p.y.

Koostumus: tummanharmaa, savinen ja tahmea hiesu, jossa esiintyi pientä särmikästä kiveä ($\varnothing \leq 10$ cm). Todennäköinen täyttökerros. Kerroksen paksuus 5-20 cm.

Stratigrafinen sijainti: Kerros sijaitsi kerrosten 17a ja 18 ala- ja kerrosten 5 ja 5b yläpuolella.

Krs 22= R2: Sijainti: x: 228,40-229/y:135; z: +4.30 m.m.p.y.

Kuvaus: mustanharmaa asvaltti. Tummassa asvalttimassassa esiintyi pientä kiveä ($\varnothing \leq 2$ mm) ja asvaltin paksuus oli 7 cm. Järjestötalon pihalle koillisesta laskevan ajoluiskan pinnoite, joka poistettiin kesäkuussa 2011 samassa yhteydessä kuin aluetta valmisteltiin As Oy Kotkan Lauluheikin (tontti II-31-10) rakennustyömaalle tarvittavien seinäelementtien valmistusalueeksi.

Stratigrafinen sijainti: rakenne sijaitsi kerroksen 1 päällä.

Kartat: n:o 1, 14-20.

Mustavalkonegatiivit: 51864:26-27, 29-36

Diapositiivit: 51865:55-56, 63-79

5.4. PYSÄKÖINTIHALLIN KAIVANTO

5.4.1. Paalukaivannot 1 ja 2 sekä kaivannon 1 laajennus

Paalukaivanto 1:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738; W-nurkka: x: 705790.503; y: 496441.116; S-nurkka: x: 705785.630; y: 496446.072; E-nurkka: x: 705805.456; y: 496469.595.

Laajuus: 7x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.94-5.38 m.m.p.y; z-pohja: +2.43-2.61 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon NW-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,2-2,4 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta tontin koillisivustalle, minne täyttö- ja tasoite-maamassoja oli levitetty runsaan metrin paksuudelta keväällä 2011, oli kulttuurikerrosten yhteenlaskettu paksuus huomattavasti suurempi. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat pääosin samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten yhteydessä.

Kuvat 14-15: Vasemmalla paalukaivannon 1 paalutustöitä aloitellaan (S) ja oikealla kaivanto paalutettuna ja pohjaan kaivettuna (S). Paalukaivannon NW-seinämän alaosassa näkyvä mustanruskea horisontti on orgaanisesta jätteestä ja sammalesta muodostunut horisontti (krs. 7), mikä ulottui koillisessa lähes tonttirajalle asti. Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa lähes 35 m pituisena yhtenäisenä ja lähes vaakatasossa kulkevana 10-15 cm:n paksuisena horisonttina kaivannon NW-seinämässä. Kerrostuman yläpinta sijaitsi korkeudella +2.80-2.89 m.m.p.y., mutta aivan kaivannon NE-päässä (x:705807.382, y: 496465.024) horisontti nousi aina korkeudelle +3.19 m.m.p.y. Tästä koillisempaan orgaanisen kerrostuman kulkua ei enää ollut mahdollista seurata, sillä kerros oli tuhoutunut paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä. Paljoa edellä mainittua koillisemmaksi horisontti ei kuitenkaan ole alun alkaenkaan voinut ulottua, sillä paalukaivannon NE-päästä (x:705810.012, y: 496470.123) paljastui jo peruskallion pinta korkeudelta +4.01 m.m.p.y.

Orgaanisen horisontin päällä oli koko NW-seinämän pituudella havaittavissa täyttösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-90 cm, mutta kaivannon koillispuolella (x: 705804.104, y: 496460.169 ja siitä koilliseen) kerrospaksuus oli ainoastaan 10-20 cm. Tämä johtui siitä, että savikerroksen yläosa oli tuhoutunut siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu kuoppa, joka oli vuosien saatossa täytetty jätteellä. Jätekuopan täyteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi monenlaista talous- ja rakennus- ym. jätettä lasipulloista, lautasista, silitysraudoista ja vaatteista peltikanistereihin ja -tynnyreihin, polkupyörän- ja autonrenkaihin sekä jäteöljyyn ja maalilla täytettyihin lasipulloihin asti. Tätä kerrosta, jonka paksuus oli 20-80 cm, ei paalukaivantoja 1-2 ja koekuoppia 1-2 lukuun ottamatta tavattu muualta Korkeavuorenkatu 13 tontin alueelta.

Täyttösavikerroksen (krs. 5) päällä sijaitsi kaivannon SW-puoliskossa (x: 705802.000, y: 496455.637 ja siitä lounaaseen) jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1). Paalukaivannon

NE-puoliskossa sen sijaan täyttökerroksen (krs. 5) ja jätekuopan täyttemaan (krs. 23) päällä sijaitsi vielä 20-70 cm paksuinen, rautaoksidipitoinen keltaruskea hiesukerros (krs. 24). Tämä kivinen täyttömaa sisälsi pyöreäpintaista ja lohkottua kiveä (ø 10-50 cm) sekä tiilen katkelmia. Täyttökerroksen yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle, kaivannon NE-puoliskolle (x: 705798.652, y: 496450.525 ja tästä koilliseen), oli keväällä 2011 levitetty metrin paksuinen sepeli- ja kivimurskekerros (krs. 12) alueen tasaamiseksi ja työmaaparakkien pohjustukseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:116-136, 142, 146-149, 153-154, 176, 178

Paalukaivanto 2:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705796.551; y: 496475.223; W-nurkka: x: 705776.784; y: 496451.785; S-nurkka: x: 705774.202; y: 496454.747; E-nurkka: x: 705793.696; y: 496477.155.

Laajuus: 5x35 m; suunta: NE-SW; z-pinta: + 3.80-4.95 m.m.p.y; z-pohja: 2.02-2.36 m.m.p.y.

Havainnot: Kaivannon SE-seinämässä steriilin pohjasaven päällä sijainneiden kerrosten yhteenlaskettu paksuus vaihteli välillä 1,1-2 m. Tontin varsinaisella piha-alueella lounaassa kerrospaksuus oli vain runsaan metrin, mutta se kasvoi tasaisesti koilliseen päin mentäessä tontin koillisivustalle vuosikymmenten kuluessa siirretyistä täyttö- ja jätemaamassoista johtuen. Paalukaivannosta paljastuneet kerrokset olivat samoja kerrostumia, jotka oli dokumentoitu jo kesäkuussa suoritettujen Järjestötalon piha-alueen koekaivausten sekä paalukaivanto 1:n valvontakaivauksen yhteydessä.

Kaivannon kerrokset olivat alimmasta ylimpään lueteltuina seuraavat. Steriilin pohjasaven (krs. 8) päällä suoraan sijaitsi orgaanisen jätteen kerros (krs. 7), joka oli havaittavissa 25 m:n pituisena yhtenäisenä, koilliseen tasaisesti nousevana horisonttina kaivannon SE-seinämässä. Paksuudeltaan kerros oli 5-10 cm, ja sen yläpinta sijaitsi korkeudella +2.84-2.98 m.m.p.y. Koillisessa horisontti oli rikkoutunut (x: 705789.295, y: 496470.932 ja tästä koilliseen) paikalla suoritettujen myöhempien kaivutöiden yhteydessä.

Orgaanisen horisontin päällä oli havaittavissa lähes koko kaivannon SE-seinämän pituudella täytösavikerros (krs. 5), jossa esiintyi lohkokiveä (ø 20-30 cm) sekä erittäin runsaasti tiilen katkelmia. Kerroksen paksuus vaihteli välillä 50-80cm. Aivan kaivannon NE-päässä savitäyttöä ei tavattu (x: 705787.231, y: 496469.273 ja siitä koilliseen), sillä kerros oli mitä todennäköisimmin tullut poiskaivetuksi siinä yhteydessä kun paikalle oli kaivettu iso kuoppa jätteitä varten. Kuopan täytteenä oli mullan ja karkean hiekan sekainen kostea kerros (krs. 23), jossa esiintyi kaikenlaista jätettä taloustavarasta aina ongelmajätteeseen (öljy) asti. Mainittua kerrosta, joka oli paikoin kaivettu steriiliin pohjasaveen saakka, ei paalukaivantojen 1-2 ja koekuoppien 1-2 lisäksi tavattu muualta tontin alueelta. Jättemaan ja täytösavikerroksen (krs. 5) yläpuolella sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1).

Kuvat 16-17: Vasemmalla paalukaivantoa 2 paalutetaan (SW) ja oikealla kaivanto pohjaan kaivettuna (SW). Kaivannon vastakkaisessa päässä sijaitsee syvä kuoppa, joka oli kaivettu aina pohjasaveen saakka ja sisälsi runsaasti kaikenlaista 1900-luvun aikana alueelle levitettyä ja haudattua jätettä (krs. 23). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diaposiivit: 51865:137-141, 143-145, 153-167, 177-178

Paalukaivanto 1:n laajennus:

Perustiedot:

Koordinaatit: N-nurkka: x: 705813.690; y: 496464.470; W-nurkka: x: 705802.516; y: 496447.836; S-nurkka: x: 705798.652; y: 496450.524; E-nurkka: x: 705810.497; y: 496466.738.

Laajuus: 5x20 m; suunta: NE-SW; z-pinta: +5.09-5.28 m.m.p.y; z-pohja: +2.59-3.06 m.m.p.y.

Havainnot:

Paalukaivanto 1:n laajennuksen NW-seinämä vastasi stratigrafiansa puolesta lähes täysin paalukaivanto 1:n jo aiemmin dokumentoitua NW-seinämää. Näiden kahden kaivannon dokumentoidut kerrokset vastasivat toisiaan niin koostumuksensa, kuin keskinäisen kerrosjärjestyksensäkin suhteen.

Laajennuksen pohja oli tasattu pohjasaveen (krs. 8), jonka päällä oli havaittavissa katkelmallinen, 5 cm paksuinen orgaaninen kerros (krs. 7). Kerrostuma oli todennäköisesti rikkoutunut siinä yhteydessä kun sen lävitse oli paikoin aina pohjasaven pintaan asti kaivettu kuopanne, joka oli täytetty jätteillä. Tämä hiesuinen multakerros (krs. 23) sisälsi talousjätteen lisäksi mm. maatumutta puuta, hiiltä, nokea, rautaa sekä seinäkaakelin palasia. Kerros oli 40 cm:n paksuinen ja sama kerros, joka oli paljastunut jo aiemmin paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta.

Kuva 18: Paalukaivanto 1:n luoteinen laajennus vaiheessa, jolloin alueelle kaivettiin kaivoja. Oikealla kuvassa näkyy rakenteilla olevaa pysäköintihallin elementtiseinää. SW.

Kuva: KyM/M. Kykyri

Jätekerroksen päällä sijaitsi 50-90 cm paksuinen täyttökerros. Kerros oli harmaan kellertävää hiesua (krs. 24), joka sisälsi runsaasti pientä ($\varnothing \leq 3$ cm) kiveä. Kerros oli sinisaven sekainen, ja sen alaosassa esiintyi rakennusjätettä: betoniraudan ja rautaputken katkelmia ja muuta rautaromua, rautalankaa jne.

Hiesukerroksen päällä sijaitsi jo pintaturve- ja multakerros (krs. 1), jonka päälle oli keväällä 2011 levitetty runsaan metrin paksuudelta sepeliä ja kivimurskettä (krs. 12) työmaaparakkialueen pohjustukseksi ja tasaamiseksi.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:181-186

5.4.2. Koekuopat 1 ja 2

Koekuoppa 1:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705812.468, y: 496459.805; z-pinta: +5.18 m.m.p.y.

Laajuus: 2x4 m, syvyys 1,80 m. Suunta: NE-SW.

Kuvat 19-20: Vasemmalla koekuoppaa 1 kaivetaan tontin koillissivustalle (E); oikealla kaivannon W-nurkan kerroksia (E). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

W-nurkka: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Aivan koekuopan pohjalta (z: +3.38 m.m.p.y.) tuli vastaan hieman väärytynyt sinisavi (krs. 8), jonka yläpinnalla oli jäänteitä ohuesta (1-2 cm) sammalkerroksesta (krs. 7). Kyseessä oli koillisin orgaaniseen kerrostumaan liittyvä havainto tutkitun tontin alueella.

Orgaanisen kerroksen päällä sijaitsi 70-80 cm paksuinen ja karkean hiekan sekainen tummanruskea multakerros, joka sisälsi tiilenpalojen ja laastin lisäksi talous-, rakennus-, ym. jätettä: pullolasia, fajanssia, peltiä, rautaa jne. Kerros oli mitä todennäköisimmin sama öljyn saastuttama kerrostuma (krs. 23), joka löytyi myös paalukaivantojen 1 ja 2 NE-osasta sekä koekuopasta 2.

Jättemaan päällä sijaitsi lähes metrin paksuinen ja rautaoksidin keltaruskeaksi värjäämä hiesukerros (krs. 24), jossa esiintyi isoja lohkokiviä. Isoimmat kivistä olivat \varnothing 1,2 m kokoisia. Sama kivitäyttö oli paljastunut aiemmin myös paalukaivantojen alueelta, tontin NE-sivustalta. Kivitäytön päällä sijaitsi 5 cm:n paksuinen asvaltti, joka oli poistettu kokonaisuudessaan paalukaivantojen alueelta siinä vaiheessa kun pysäköintihallin maankaivutöitä aloiteltiin.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:169-170

Koekuoppa 2:

Perustiedot:

Keskikoordinaatti: x: 705815.538, y: 496464.270; z-pinta: +5.30 m.m.p.y. Koekuoppa kaivettiin viereisen tontin 285-II-31-3 (Korkeavuorenkatu 11) puolelle.

Laajuus: 1,2x3 m, syvyys 1,70 m. Suunta: E-W.

Kuvat 21-22: Vasemmalla koekuoppa 2:ta kaivetaan Järjestötalon tontin koillispuolella sijaitsevalle, ns. Laulumiesten talon tontin puolelle (S); oikealla kaivannon S-seinämän kerroksia (NE). Kuvat: KyM/M. Kykyri.

S-seinämä: dokumentoituihin kerroksiin liittyvät havainnot:

Kuopan pohjalta paljastui peruskallion pinta korkeudelta +3.60. Kallion päälle oli kerrostunut vihertävä, rautaoksidin värjäämä pohjasavi (krs. 8), joka paksuus oli 10 cm. Savikerroksen päällä sijaitti sama öljynsekainen jätemaa (krs. 23), joka oli tullut esiin myös koekuopasta 1 sekä paalukaivannoista 1-2. Kerroksen paksuus koekuopan kohdalla oli 40-50 cm.

Jätemaan päältä tuli vastaan metrin paksuinen täyttösepelikerros (krs. 12), joka oli levitetty alueelle kesällä 2011 siinä yhteydessä kun viereisen tontin kunnallistekniikkaa oli rakennettu ja alueen vanha maa-aines oli kuljetettu pois tontilta. Kerroksen 23 ja täyttösepelin väliin oli maarakennustöiden yhteydessä levitetty suodatinmatto.

Kartta: n:o 22.

Mustavalkonegatiivit: -

Diapositiivit: 51865:171-172

6. ARKEOLOGINEN LÖYTÖAINEISTO

Koneellisesti suoritettua koekaivauksen ja sitä seuranneen valvontatyön yhteydessä ei kerroksissa esiintynyttä arkeologista esineistöä ollut töiden luonteesta johtuen mahdollista ottaa talteen kuin ainoastaan satunnaisesti. Pääosa tarkastellusta löytöaineistosta saatiin talteen kaivantojen siistimisen ja dokumentoinnin yhteydessä, sekä koneellisen maankaivun yhteydessä kasatuista irtomaaläjistä poimimalla. Tontin maaperästä paljastunut esineistö ajoittui kauttaaltaan vasta 1900–(2000)-luvulle, mistä johtuen löytöjä ei luetteloitu museon esinekeräelmiin, vaan ne poistettiin jälkitöiden yhteydessä tarkastelun jälkeen tarpeettomina.

23-25: Yläkuvassa vasemmalla ylhäällä pieniä ruskea- ja vihreälasitteisia punasavikeramiikan siruja koejoja 1:n NE-seinämästä kerroksen 5 pohjalta. Nämä keramiikan palaset ovat niitä harvoja yksittäisiä löytöjä kaivaustontilla, jotka ovat mahdollisesti peräisin jo Ruotsinsalmen ajalta. Kuvan irtolöytönä talteen otettu talousfajanssi ja posliini ajoittuvat sen sijaan vasta 1900-luvun puolella. Astioiden pohjapaloissa esiintyi Arabian ns. rotanhäntä- ja piippuleimoja, jotka olivat käytössä 1900-luvun alkupuoliskolla (Kumela-Blåfield 2010:153). Vasemmalla alhaalla koejoja 2:n SW-seinämän kerroksesta 5 löytyneitä nahkakengän riekaleita sekä oikealla alhaalla puuastioiden kimpilautoja kerrosten 5 ja 7 vaihteesta koejoja 1:n pohjalta. Kuvat: KyM/ M.Kykyri yläkuva ja T. Leinonen alakuvat.

Tontin kerrokset olivat pääasiallisesti pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, joista kolmessa ensiksi mainituista esiintyi niiden luonteesta johtuen vain vähän löytöjä. Kyseiset kerrokset sijaitsivat tontilla stratigrafisesti ylimpinä ja ne olivat iältään kaikkein nuorimpia. Uusimmat niistä oli levitetty tontille vasta vuoden 2011 rakennustöiden yhteydessä.

Löytöjä tontilla esiintyi eniten suoraan steriilien (luonnollisten) kerrosten 7 ja 8 pintaan ulottuneessa paksussa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), joka tavattiin kaikista tutkituista kaivannoista. Kerroksessa esiintyy runsaan lohkokiven ja tiilen lisäksi paljon muutakin rakennusjätettä: mm. betonin paloja, puuta, pikeä, rautapellin paloja, rautalankaa, väritöntä ikkunalasia, uunikaakelin katkelmia, saniteettiposliinia sekä posliinisia sulakkeita. Kerroksen muita löytöjä olivat talousfajanssi ja posliini, vihreä, ruskea ja väritön pullolasi, nahka- ja kumikenkien katkelmat ja kokonaiset kengät sekä auton ulkorenkkaan suikaleet. Lisäksi kerroksesta löytyi hieman punasavikeramiikkaa ja lasiastioiden katkelmia sekä eläinten luita.

Kerroksesta 5 (+5a-5e) löytyneet tiilet (joista osa oli laastipintaisia ja muuratuista rakenteista purettuja) olivat tontin piha-alueen koeojissa kokoa 65-75x125-135x245-260 mm. Tämä vastaa täysin sitä tiilikokoa (65-70x125-130x265 mm), joka oli käytössä Järjestötaloa 1940-luvun lopulla rakennettaessa (vrt. Nikola 2011:20). Onkin todennäköistä että uuden rakennuksen kostea piha-alue on tullut täytetyksi ja korotetuksi rakennustöiden yhteydessä 1940- ja 1950-luvun taitteessa, jolloin rakennusjätettä on joutunut/laitettu tarkoituksella myös alueen täyttömassojen sekaan.

Samassa täyttökerroksessa 5 (+5a-5e), aivan steriilien kerrosten 7-8 pinnasta löytyneet autonrenkaiden palaset ovat mitä varmimmin peräisin naapurintontin (II-31-3) kumikorjaamon työpajasta. Korjaamo aloitti toimintansa 1940-luvun lopulla, mitä ennen renkaiden jätemateriaali ei ole voinut joutua Järjestötalon tontin maaperään. Kumijätteen lisäksi Järjestötalon piha-alue oli vuosien saatossa toiminut myös talousjätteen kaatopaikkana, josta kertoivat mm. alueelta löytyneet fajanssi- ja posliinastioiden palaset sekä pullolasi. Kokonaisia auton ja polkupyörän ulkorenkaita paljastui valvontakaivauksen yhteydessä myös paalukaivantojen 1-2 alueen jätekerroksesta (krs. 23), joka sisälsi runsaasti myös limonadipullojen repäisykorkkeja. Mainittu kerros sijaitsi suoraan täyttökerroksen 5 (+5a-5e) päällä, ja se oli pullonkorkkeineen yhdistettävissä aikaan (1970-1980-luku), jolloin viereisen tontin kumikorjaamo oli jo lopettanut toimintansa, ja samoissa tiloissa toimi kahvila-ravintola.

7. YHTEENVETO

Kotkansaaren Korkeavuorenkatu 13:n tontilla (285-II-31-2) kesä- sekä elo-lokakuussa 2011 suoritettujen arkeologisten koe- ja valvontakaivausten yhteydessä ei ennako-odotuksista huolimatta löytynyt kulttuurikerroksia tai rakenteita, jotka olisivat olleet yhdistettävissä Ruotsinsalmen yhdyskunnan aikaiseen (1790-1850-luku) asutukseen Kotkansaarella. Kaivausten yhteydessä havaittiin, että ns. Järjestötalon tontin alueella steriilin pohjamaan päällä sijaitsevat kerrokset olivat yllättävän myöhäisiä, ajoittuen vasta 1940-1950-luvun taitteeseen. Varsinaisia rakenteita ei kaivausten yhteydessä tontilta tavattu.

Tonttialueen stratigrafia osoittautui kaivausten yhteydessä tehtyjen havaintojen perusteella yksinkertaiseksi, ja alueen yhteenlaskettu kerrospaksuus vaihteli välillä 1-2,4 m. Dokumentoidut kerrokset olivat pääosin erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia, jotka esiintyivät paksuimmillaan tontin itäosassa sinne rakennettavan pysäköintihallin alueella. Kaivausten yhteydessä ei tontilta tavattu varsinaisia kulttuuri-kerroksia, jotka olisivat kerrostuneet alueelle asutuksen seurauksena pidemmän ajan kuluessa, lukuun ottamatta tontin itäosassa sijainnutta varsin nuorta jätekuoppaa sisältöineen (talousjäte, autonrenkaat, pullonkorit, jäteöljy jne.).

Pohjasaven päältä (krs. 8), niin koe- kuin valvontakaivauksenkin yhteydessä paljastui koko tontin alueelta yhtenäinen orgaaninen kerros (krs. 7), joka koostui puunoksien, kasvijäänteiden, juurien, sammalen ja ruohon sekaisesta kosteasta kasvijätteestä. Kerrostuman paksuus oli keskimäärin 10-20 cm ja sen sijaintikorkeus oli tontin piha-alueella keskimäärin +2.80 m.m.p.y.; koilliseen siirryttäessä muutoin varsin tasainen horisontti nousi sijaiten paalukaivanto 1:n alueella jo korkeudella +3.10 m.m.p.y.

Tontin piha-alueelle muodostuneen orgaanisen horisontin perusteella alue oli ollut ennen Järjestötalon rakentamista varsin soista ja kostea. Uuden rakennuksen myötä oli luonnollisista syistä tullut tarpeelliseksi kuivata ja korottaa tontin piha-alueita, missä yhteydessä alueelle levitettiin koko piha-alueen kattava, kiven- ja rakennusjätteen sekainen paksu täyttökerros (krs. 5, 5a-5e), joka sijaitsi korkeudella n. +3.7 0-3.80 m.m.p.y.

Kuva 26: Järjestötalon rakennuspaikkaa raivataan talkoovoimin 1940-luvun lopulla. Kuvassa näkyvän rakennuksen editse kulkee Korkeavuorenkatu, jonka pohjustuksena oleva ison lohkokiven sekainen täyttömaa on runsaan metrin paksuinen. Talkootyöläiset seisovat silloisella maankamaralla, joka on kostea ja oksien ja sammalen peittämä (kaivauksilla koko tontin alueelta tavattu kerros 7). Kuva-alalla oikealla näkyvä kumpare, jolla yksi talkoolaisista seisoo, on mahdollisesti kalliopaljastuma. Alue, joka vuoden 2011 kaivausten yhteydessä jäi toistaiseksi tutkimatta sijaitsee miehen takana olevan kivikasan ja puuhökkelin paikkeilla. Kuva: Kansan Arkisto (KansA714-1992).

Täyttökerroksen (krs:t 5, 5a-5e) ja pintamullan (kerros 1) väliset, 1900-luvun toisella puoliskolle ajoittuvat kerrokset olivat erilaisia pinnoite-, pohjustus-, tasoite- sekä täyttökerroksia (mm. krst:t 2-3; 4+9+6+15; 17+17a+21). Järjestötalon SE-edustalta, tontin pihan puolella paljastui pihanurmen keskeltä rakenne R1, joka oli talon edustalle 1950-luvulla valettu betonilaatoitus. Tätäkin nuorempi pihakate alueella oli asfalttipinnoite (rakenne R2), jolla tontin koillisosa oli jossain myöhäisemmässä vaiheessa peitetty ja joka poistettiin alueelta maarakennustöiden yhteydessä syksyllä 2011.

Ns. Järjestötalon tontista on vielä tutkimatta n. 17x20 m kokoinen alue sen pohjoisnurkkaa, jonka maankaivutöiden yhteydessä tullaan jatkossa suorittamaan arkeologista valvontaa, sitten kun työt lähitulevaisuudessa tulevat ajankohtaisiksi. Nähtäväksi jää, puuttuvatko Ruotsin-salmen aikaiset kerrostumat ja rakenteet myös Korkeavuorenkadun puoleisesta osasta tonttia, vai onko niitä säilynyt alueella tuotujen paksujen täyttömaamassojen alla. Kymenlaakson museon muilla lähitonteilla suorittamien tutkimusten yhteydessä on nimittäin käynyt ilmi (Kykyri 2009-2011), että Ruotsinsalmen aikaiset kulttuurikerrokset ja rakenteet ovat säilyneet alueella erittäin fragmentaarisina tai ne ovat puuttuneet tutkituilta tonteilta kokonaan.

Kuva 27: Korkeavuorenkatu 13 tontin toistaiseksi tutkimaton osa sijaitsee kuvassa taka-alalla näkyvien työmaaparakkien kohdalla. Kuvassa keskellä näkyy Järjestötalon N-nurkan jäännöksiä tiili- ja betonirakenteineen. Kuva on otettu suurin piirtein samalta kohdalta, jossa talkooväki kuvassa 26 raivaa paikalle rakennettavan uuden Järjestötalon aluetta. SW. KyM/M. Kykyri.

Kotkassa 11. 11. 2011

Marita Kykyri

8. LÄHDELUETTELO

8.1. Painamattomat lähteet

Hakanpää, Päivi 2007. Kotkansaaren kaupunkiarkeologinen inventointi. Kotkansaari – Ruotsinsalmen linnoituskaupunki. РОЧЕНСАЛЬМСКИЙ ПОРТЪ. Inventointikertomus. MV/RHO arkisto.

Karta Beskrifning öfver för detta Kotka och Kymmenegårds Fästningar underlydande ägor belägne i Kymmene Socken, Kymmene Härad och Wiborgs Län, upprättad af undertecknad commissions Landmätare år 1844. 31.12. 1844 C. G. Aminoff.

Karta öfver För detta Kotka och Kymmengårds fästningar underlydande Ägors belägne. Alkuperäinen kartta Suomen Kansallisarkisto. KA/MH G9 9/1-4. Laatinut C. G. Aminoff vuonna 1844.

Kotkansaari. Matkailukartta. Kotkan kaupunkisuunnittelu 2009.

Kykyri, Marita 2009. Kotka, Kotkansaari. Korkeavuorenkatu 12. Tontti II-32-8. Arkeologinen koekaivaus 2009. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2010. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 25. Tontti II-32-7. Arkeologinen koekaivaus 2010. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Kykyri, Marita 2011. Kotka, Kotkansaari. Koulukatu 21. Tontti II-31-10. Arkeologinen koe- ja valvontakaivaus 2011. Kaivauskertomus. Kymenlaakson museo.

Museoviraston lausunto Dnro: 69/304/2011 9.5. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston lausunto Dnro: 169/304/2011 12.7. 2011. Lausunto Kotkan Korkeavuorenkatu 13:n rakennushankkeen (As Oy Kotkan Korkeavuorenhieki) edellyttämistä arkeologisista tutkimuksista.

Museoviraston tutkimuslupapäätös Dnro: 030/302/2011 10.6. 2011. Päätös tutkimusluvan myöntämisestä arkeologisiin koekaivauksiin Kotkan Kotkansaaren tonteilla 285-2-31-2 (ns. Järjestötalon tontti, Korkeavuorenkatu 13), 285-1-7-4 (Satamakatu 1), 285-1-7-5 (Ruukinkatu 15), 285-1-7-7 (Vuorikatu 2) ja 285-1-99-7 (Satamakatu 5).

Nikola, Eveliina 2011. Kotkan Järjestöalo Korkeavuorenkatu 13. Rakennushistoria ja nykyinen inventointi. Inventointiraportti. Kymenlaakson museo.

Plan till anläggningar och indelning af Kotka Stad belägen uti Kymmene socken och härad af Wiborgslän. Upprättad i samråd med Guvernören öfver Wiborgs län Generalmajoren Christian Theodor Oker-Blom år 1874 af Reuter C., Helenius, J. Fr. KA/SM Kotka Ich* 6. 274:02.

Plan till indelning af s.k. Kotka Förstaden belägen uti Kymmenesocken och härad af Wiborgs län. Upprättad år 1866/67af C. Reuter. Alkuperäinen kartta: KA/Sisäasiainministeriön kartta-arkisto/Kotkan kartat. Ich* 3. 274:02.

Planritning öfver Kotka Stad i Kymmene socken och härad af Wiborgs län. Uppgjord år 1891 af Karl Appelberg. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. KA/MH/ kaupunki-kartat. Iq 1. 251:04.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-2. Korkeavuorenkatu 13. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-3. Korkeavuorenkatu 11. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto.

Rakennuspiirustukset. Tontti II-31-9. Opistokatu 8. Kotkan kaupungin maistraatin arkisto. Rakennuspiirustusarkisto

Ruotsinsalmen sataman asemakaava Kotkansaarella vuodelta 1801. Piirtäjä insinööri-luutnantti Dobrynin. Alkuperäinen kartta: Suomen Kansallisarkisto. Akti 297/2D.

VIK 3. Kotkansaaren sekä läheisten saarten asemakaavakartta, yksityishenkilöiden omistamat maat ja kohteet merkittyinä. 6/18.10. 1859. Museovirasto/RHO arkisto. Käännös Varvara Protassova.

8.2. Painetut lähteet:

Airola, Olli 1978. *Ruotsinsalmen merilinnoitus ja sen sotilaallinen merkitys*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:10-84. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Halila, Aimo 1953. Kotka kaupunkikuntana. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 91-193. Toim. Anttila, Leo et. al. Helsinki.

Harjunpää, Kaisu 1978. *Ruotsinsalmen linnoitusyhdyiskunta ja sen elämä*. Ruotsinsalmen merilinnoitus 1790-1855:85-117. Kymenlaakson museon julkaisuja no 1. Myllykoski.

Kivinen, Olli 1964. Kotka. 1964 keskustan asemakaavaselostus. Sine loco.

Kumela, Marjut - Blåfield, Marja 2010. Keräilijän aarteet. Arabian astiastoja. Porvoo.

Rosén, Ragnar 1953. *Kotkan esivaiheet*. Kotkan historia I: 1-90. Toim. Anttila, Leo et al. Helsinki.

Satavuotias Kotka 1978. Toim. Savikko, Jorma. Kotka.

Saarinen, Juhani 2002. *Kymistä Kotkaan . Osa II*. Porvoo.

8.3. Sanomalehdet

Kotkan Sanomat 16.3. 2010. Kotkan Järjestötalo häviää uusien asuntojen tieltä.

Kymen Sanomat 20.5. 2011. ELY-keskus valmis säilyttämään Järjestötalon.

Kymen Sanomat 29.6. 2011. Toivottavasti ei löydy mitään!

8.4. Valokuvat

Kansan arkisto. KansA716-1992: Kotkan Järjestötalo valmiina.

Kansan arkisto. KansA714-1992: Kotkan Järjestötalon talkoot.

9. LIITELUETTELO

n:o 1a mustavalkonegatiiviluettelo

n:o 1b diapositiiviluettelo

n:o 2 karttaluettelo

Kaivauskertomus koostuu kahdesta osasta: varsinaisesta kaivauskertomuksesta, johon liittyy mustavalkonegatiivi- ja diapositiiviluettelo sekä erillisestä karttaosasta, johon kuuluu karttaluettelo, karttamerkkien selite sekä kaivauskartat.

Kaivauskertomuksen etukannen kuva: Koeoja 1:n mittausdokumentointi käynnissä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. E. Kuva KyM. M. Kykyri.

Karttaosan kannen kuva: Koeoja 1:tä tyhjennetään vedestä ennen seinämien piirtämistä. Kuvassa tutkimusapulainen Laija Simponen. W. Kuva KyM. M. Kykyri.